

Sermones 1-22, 24-27

1.1 Ἐρώτησις. Πῶς λέγει Παῦλος· «ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα» «ἑαυτοῖς εἰσι νόμος»; εἰ μὴ εἶχον τὸν φυσικόν, πῶς ἐγίνοντο ἑαυτοῖς νόμος; Ἀποκρίσις. Διακρίσεως χρήζει ὁ λόγος· καὶ ἡμαῦρωται ὁ ἔσω ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἡμαῦρωται, καὶ τετύφλωται καὶ μερικῶς διήνοικται, καὶ νεκρός ἐστι καὶ ἐν τῇ φύσει ζῆ. οὐκ ἐγχωρεῖ δέ τινα «εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν», εἰ μὴ διὰ πολλῶν πειρατηρίων, διὰ πολλῶν γυμνασιῶν διὰ πολλῶν ἀτιμιῶν. οὕτω γὰρ δεῖ τὸ σκεῦος τοῦτο γυμνασθὲν «εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν», ἀγύμναστος δὲ οὐδεὶς εἰσέρχεται. ὥσπερ γὰρ ἵνα ἡ σκεῦος ἀπόσκληρον καὶ λάβη αὐτὸ τεχνίτης, καὶ εἰσενέγκας αὐτὸ εἰς τὸ πῦρ πάλιν αὐτὸ ἐκβάλλει, σφυροκοπεῖ, πάλιν αὐτὸ εἰσφέρει, ἕως ἂν γένηται ἀπαλὸν καὶ σκεῦος τίμιον ἀποτελεσθῆ καὶ προχωρήσῃ εἰς ὑπηρεσίαν τῷ δεσπότη· ἢ ὥσπερ ἵνα ἡ κηρός, οὗτος ὢν ἐν ψυχρῷ ἀέρι ἀπόσκληρός ἐστιν, ὅταν δὲ βληθῆ εἰς πῦρ καὶ ἄρχηται μαλάσσεσθαι καὶ ἀπαλύνεσθαι, τότε λαμβάνει τύπον καὶ εἰκόνα τελείαν τῆς σφραγίδος οὕτω καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ πολλάκις εἰσερχομένη εἰς πῦρ καὶ δοκιμαζομένη χρήζει παιδαγωγίας πολλῆς, ἵν' οὕτω δυνηθῆ τὴν τελείαν εἰκόνα ἐντυπωθῆναι τοῦ Χριστοῦ καὶ σφραγίδα ἐπουράνιον. καὶ τὰ «σκεύη» δὲ τὰ «ὀστράκινα» ὁ κεραμεὺς βάλλει εἰς πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ οὕτω δοκιμάζει, κάκεῖ τὰ μὲν αὐτῶν γίνεται χρήσιμα, τὰ δὲ λύεται καὶ ἀφανίζεται. οὕτω καὶ οἱ βαίνοντες εἰς τὰ πειρατήρια καὶ εἰς τὴν γυμνασίαν τοῦ πολέμου ὄντες τῶν δύο τὸ ἕτερον ἢ νικῶσιν ἢ καταπίπτουσι καὶ ἀπόλλυνται καὶ γίνονται μακρὰν τοῦ θεοῦ καὶ ἀλλότριον τῆς ζωῆς. οἱ δὲ ὑπομένοντες τὰ πειρατήρια καὶ τὰς θλίψεις, πίπτοντες ἐγειρόμενοι, οἰκοδομοῦντες καταστρεφόμενοι, λαμβάνουσι τὰ νικητήρια καὶ οὕτω λοιπὸν ἄπτωτοί εἰσι καὶ ἀνίκητοι. οὕτω γὰρ ἐστὶν ἡ ψυχὴ γυμναζομένη· ποτὲ πίπτει ποτὲ ἐγείρεται, οἰκοδομεῖ κατα στρέφεται, ἕως οὗ τὰ νικητήρια ἀπενέγκηται. καὶ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις τὰ παιδία πολλὰ ὁμοῦ ἀπέρχονται εἰς τὴν σχολήν· ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν ἄτακτοι, οἱ δὲ θεατρικοί, οἱ δὲ ἀσελεγεῖς, οἱ δὲ κυνηγοί, οἱ δὲ σχολαστικοὶ καὶ ἐξέκπτορες ἐξέρχονται· οὕτω καὶ εἰς τὰ μὴ ναστήρια πολλοὶ ὁμοῦ εἰσὶν ἀδελφοὶ καὶ διὰ τοῦ αὐτεξουσίου τινὲς αὐτῶν εἰσέρχονται εἰς τὴν ζωὴν, τινὲς δὲ οὐ. ὥσπερ γὰρ τὸ φυτόν, ἕως ὅτε νήπιον ἐστὶν, καὶ χαννοῦται καὶ οὐ δύναται ῥιζωθῆναι εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐὰν καταλάβωσιν ἀέρες σκληροί, ἀποκναίεται, καὶ ἄνεμοι ὅταν ἐπέλθωσιν, συσσειοῦσι καὶ καταρρίπτουσι, ὅταν δὲ ὄντως ῥιζωθῆ κατὰ βάθους εἰς τὴν γῆν, οὔτε ἀέρες οὔτε χειμῶνες βλάβη δύναται, ἐπειδὴ κατὰ βάθους ἐρρίζωται καὶ ἔστιν ἰσχυρόν. οὕτω καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἀκμὴν παιδία εἰσὶ, νήπιοι χρήζοντες πολλῆς παιδαγωγίας, οἱ γὰρ μαθητευόμενοι «τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» πάντοτε χρήζουσιν ὁδηγῶν τῶν προδιοδουσάντων, ἕως ὅταν ῥιζωθῶσιν εἰς τὴν χάριν καὶ γένωνται ἄπτωτοι καὶ ἀσάλευτοι.

1.2 Οἱ γὰρ Χριστιανοὶ ἀνώτεροι γίνονται παθῶν καὶ δαιμόνων, δεσπότη εἰσὶ τῶν «ἀκαθάρτων πνευμάτων» καὶ νυμφῶνος υἱοὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ «κληρονόμοι θεοῦ», οὗτοι ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ Χριστοῦ, «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας» καὶ οὔτε πόνοι σωματικοὶ ἢ πυρετοὶ ἢ δαίμονες βλάβη αὐτοῦς δύναται· πάντων γὰρ δεσπότη εἰσὶ καὶ τὰ ἰοβόλα θηρία ὑποτέτακται αὐτοῖς, καὶ γὰρ αὐτὸς «ὁ πρῶτος ἄνθρωπος», δεσπότης ὢν τῶν κτισμάτων, παθῶν τε καὶ δαιμόνων ἐκυρίευσεν, μετὰ δὲ τὸ παραβῆναι αὐτὸν δοῦλος γέγονε παθῶν καὶ δαιμόνων καὶ πυρὸς καὶ ξίφους. πάλιν δὲ ἐπελθόντος τοῦ Χριστοῦ οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ βαπτίσματος

φθάνουσιν εἰς τὸ πρότερον μέτρον τοῦ Ἀδάμ, δεσπόται δαιμόνων καὶ παθῶν γίνονται, ὁ «ἔσχατος ἐχθρὸς» «ὁ θάνατος» «ὑπὸ τοὺς πόδας» Ἀδὰμ κατετέθη. χρή γὰρ τὸν Χριστιανὸν μακρὰν γενέσθαι τῶν βελῶν τῆς κακίας καὶ ζητεῖν σωθῆναι καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄθλα συγκερασθῆναι. εἰ δὲ τὸν μὲν ὀφθαλμὸν ἔχων τέλειον καὶ τὸ πρόσωπον τῆς ὄψεως αὐτοῦ, τὰς δὲ χεῖρας ἢ πόδας πέπληκται, οὗτος δύο μέλη ἔσχε σῶα καὶ τὰ ἄλλα ἀσθενῆ εἰσιν. ἀλλὰ χρή τὸν Χριστιανὸν ὅλα τὰ μέλη σῶα καὶ ὑγιῆ ἔχειν. τὸ ἄρμα καὶ τὸ ὄπλον τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ ἔνωσις καὶ ἡ διαγωγή ὅλη ἐκτός ἐστι τοῦ κόσμου τούτου καὶ διὰ τοῦτο οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐκ οἶδασιν τί ζητοῦσιν. γῆς τεχνίται γίνονται εἰς οὐρανὸν οὐκ ἄτε νίζοντες, οὐδὲ ζητοῦσι μαθεῖν τέχνην εἰς οὐρανοῦς ἀνάγειν δυναμένην. καὶ εἰ εὐρίσκεις ἐμπόρους πολλάκις εἴτε φιλοσόφους, εὐρίσκεις ὅτι τοῦ αἰῶνος τούτου εἰσίν. «τὸ» δὲ «μυστήριον» τοῦ Χριστιανισμοῦ «μέγα ἐστὶ» καὶ περισπούδαστον μόνοις τοῖς ἐκτός τοῦ κόσμου εὐρισκομένοις. ὡς περὶ ἵνα ἡ πόλις μεγάλη καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ὅλοι ὦσιν εὐγενεῖς, ὅλοι βασιλεῖς, ὅλοι ἱερεῖς, ὅλοι πλούσιοι, συμβῆ δὲ τούτοις διαμερισθῆναι ἕνα ἕνα εἰς πατρίδας τινάς, λοιπὸν ὅλοι οἱ οἰκίητορες τῶν μερῶν ἐκείνων, ἔνθα αὐτοῖς ἀπαντῶσιν, ὡς βάρβαροι καὶ ξένοι αὐτοῖς παραφαίνονται, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐκείνοις. μόνον δὲ ἀλλήλους ὅταν ἴδωσιν ἐπιγινώσκουσιν, ὅτι ὁμόγλωσσοί εἰσι καὶ μιᾶς πόλεως. οὗτοι γὰρ ἄλλου κόσμου εἰσίν, ἄλλης πόλεως πολῖται εἰσὶ (τῆς τῶν ἀγίων), ἄλλου αἰῶνος (ὅσοι γὰρ «ἐν Χριστῷ, καινῇ κτίσει»), ἄλλης σοφίας, ἄλλου πνεύματός εἰσι μέτοχοι, ἄλλης αἰνέσεως, ἄλλου πλούτου, ἄλλου ἀξιώματος, ἄλλης προαιρέσεως, ἄλλον «νοῦν» ἔχουσιν («Χριστοῦ»), υἱοὶ εἰσι «φωτός», υἱοὶ «νυμφῶνος», υἱοὶ «παρακλήσεως», υἱοὶ «διαθήκης» καινῆς.

1.3 Ἀληθῶς οὖν τοῖς πολλοῖς ἀγνοεῖται τὰ τῶν ἀφθάρτων ἐν οὐρανοῖς καὶ μὴ παρερχομένων. ὑπόθου, ὅτι ἐστὶ βασιλεύς, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου ἐστίν; ῥήτωρ ἐστὶν ἢ φιλόσοφος, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου ἐστίν; εἰ δὲ ἐστὶν ἐκείνου τοῦ αἰῶνος, οἶδεν ἐκείνην τὴν γλῶτταν καὶ μέτοχός ἐστὶν ἐκείνης τῆς σοφίας· ἄπερ γὰρ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οὐχ εὐρίσκεται, οὔτε ἐστὶν οὔτε ἀληθῶς δύναται ἔργω καὶ δυνάμει γνωρισθῆναι, ὅτι φαντασία ἐστὶ καὶ ὀφθαλμῶν πλάνη πάντα τὰ φαινόμενα. καὶ διὰ πόσων δεῖ παρελθεῖν τινα καὶ ἐπιτυχεῖν τῆς ζωῆς; διὰ πολλῶν πειρατηρίων. οὐκ ἐγχωρεῖ γὰρ τινα «εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν», ἐὰν μὴ παρέλθῃ τὴν τραχείαν ὁδὸν καὶ τοὺς φοβεροὺς τόπους. ὡς περὶ γὰρ ἡ ὁμίχλη ἐπίκειται τῷ ἀέρι, οὕτως ἡ δύναμις τοῦ σατανᾶ ἐπλήρωσε τὰς καρδίας τοῦ Ἀδάμ καὶ ἐπίκειται ὅλαις ταῖς προαιρέσεσιν ὁ καπνός. καὶ λοιπὸν εἰσι φιλαλήθεις καίτοι συνόντος τοῦ καπνοῦ σπουδάζοντες ἀντιστήκειν καὶ ἀγωνίζεσθαι, ἀλλ' οὐκ εὐθέως γίνονται τοῦ ἀγαθοῦ μέρος, εἰ μὴ διὰ πολλοῦ δρόμου καὶ ἀγῶνος. οὗτοι τῶν μὴ ἀγωνιζομένων καλλίονες εἰσιν. ὅμως πολλοὶ μικρᾶς ἀναπαύσεως τυγχάνοντες καὶ αὐξανόμενοι ἐν χάριτι ἐπήρθησαν καὶ ἐτυφώθησαν καὶ ἐνόμισαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐφθακέναι καὶ εἶπαν ἑαυτοὺς τελείους, οἱ δὲ ὑποκλέπτονται ὑπὸ τῆς κακίας καὶ οὐκ οἶδασιν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἀπώλεσε τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν, εἰ μὴ ἡ ἔπαρσις· καὶ γὰρ καὶ τὸν Ἀδὰμ ὁ ὄφις ἐπλάνησεν, ὅτι «ὡς θεοὶ» γίνεσθε. πάνυ γὰρ τὸ θεῖον ἀντιτάσσεται τῇ ἐπάρσει· τὸ γὰρ σημεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦτό ἐστιν· ὃν βλέπεις πεινῶντα, διψῶντα, ἔχοντα πόνον, πτωχὸν «τῷ πνεύματι», τεταπεινωμένον παρ' ἑαυτῷ, ἐπιζητοῦντα συνεχῶς νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οὗτος ἐν ἀληθείᾳ στήκει· εἰ δὲ τις κεκόρεσται καὶ οὐκέτι δέεται, ἀλλὰ πλουτεῖ, οὗτος τῆς πλάνης ἐστὶ μέλος, ὡς φησὶν· «ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ· ἤδη ἐπλουτήσατε» καὶ πάλιν λέγει· «οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις» τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἤδη περὶ ἑαυτῶν ἔχουσιν, ὅτι ἐσμέν τι. τῷ δὲ θεῷ ἡ δόξα.

2.1 Ἐρώτησις. Ἄρά γε ἀνιστάμενα τὰ σώματα τοῦ Ἀδάμ γυμνὰ ἴστανται ἀντικρὺς τῆς θεότητος ἢ ἔχουσιν ἐπ' αὐτοῖς «σκεπάσματα» καὶ τρέφονται τροφήν ἄλλην, ὃν τρόπον ἐντεῦθεν ἐσκέπασται ἐν ἐνδύμασι τὸ σῶμα καὶ ἐν βρώμασι τρέφεται (ἀνάγκη γὰρ τοὺς ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας περιβεβληθῆσθαι καὶ σκέπεσθαι τὴν ἀσχημὸν σύνην καὶ τρέφεσθαι τὴν ἀπολλυμένην βρώσιν); εἰ οὖν ἔτι συναναστάντα ἀπὸ τῆς διαλύσεως τῆς γῆς καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν σύμπηξιν ἐπανελθόντα τῶν αὐτῶν ἐπιδέονται ἢ οὐ; Ἀπόκρισις. Τοῦτό μοι ἀπρεπὲς καὶ ἀλόγιστον καταφαίνεται· οἶδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ τῆς κτίσεως «εὐπρέπεια» καὶ ἀρμολογία καταργεῖται λυομένη καὶ οὐκέτι ἡ γῆ ἐκφέρει καρποὺς πρὸς τὴν τοῦ σώματος διατροφήν, παρέρχεται δὲ καὶ ὁ οὐρανὸς σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ αὐτοῦ. πόθεν οὖν ἔτι τοῖς ἀνθρώποις ἡ τροφή χορηγηθήσεται καὶ τὰ περιβόλαια κατασκευασθήσεται λυομένων τῶν ὀρωμένων κατὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀπόφασιν; ἢ δῆλον ὅτι ἕτερόν τί ἐστι πέρα τῶν ὀρωμένων τὸ μέλλον δίδοσθαι; δεῖ γὰρ καὶ περιβεβληθῆσθαι καὶ τρέφεσθαι. εἰ δὲ τοῖς Ἰσραηλίταις τὸ μάννα ὃ ἐδόθη ἐν τῇ ἐρήμῳ ξένον ἦν καὶ ἀλλότριον τῆς φύσεως αὐτῶν (γέγραπται γὰρ ὅτι «ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος»), πόσω μᾶλλον ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τροφήν δίδωσιν ὁ θεὸς καὶ περιβόλαια τοῖς ἀνθρώποις ξένα τῆς φύσεως αὐτῶν· ὅσοι οὖν ἐντεῦθεν λαμβάνουσι «τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις» αὐτῶν καὶ τὸν ἐπουράνιον θησαυρὸν καὶ ὅσοι νῦν φοροῦσιν ἐνδύματα ἔνδοξα καὶ ἐπουράνια καὶ ὅσοι σπεύρονται τὴν γῆν τῆς καρδίας σπόρον ἐπουράνιον καὶ πνευματικόν, οὗτοι ἀναμφιβόλως ἀπολαύσουσι καὶ τῆς τοῦ σώματος δόξης. τὸ γὰρ νῦν κρυπτόμενον καὶ ἐμπολιτευόμενον τοῦ θεοῦ κάλλος τῆ ψυχῆ ἐν τῇ ἀναστάσει προκύψαν καὶ ἐπιχυθὲν καλύψει καὶ δοξάσει τὸ ἔξωθεν σῶμα τῷ αἰωνίῳ φωτί. ἀνάγκη δὲ τὸν νοῦν τίμιον ὄντα ἐντεῦθεν εὐαγγελισθῆναι καὶ ὑποδέξασθαι τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα, καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα συνδοξασθήσεται τὸ σῶμα. ὁ γὰρ θεὸς ἀπὸ τοῦ νῦν τὴν ψυχὴν περιβαλὼν τῇ δόξῃ καὶ καταποθεῖσθαι ὑπὸ τοῦ πυρὸς αὐτοῦ ποιήσας ἐν τῷ προσδοκωμένῳ καιρῷ καὶ τὸ σῶμα περιβαλεῖ καὶ «σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ» ἀποδείξει, διδοὺς ἐκεῖ λοιπὸν ἀνάπαυσιν βρωμάτων καὶ ἐνδυμάτων ἐπουρανίων καὶ ἐργασίαν ἄφθαρτον τὴν τῶν ἀγγέλων.

2.2 Ἐν τοῖς ὀρωμένοις δὲ πράγμασιν ἴδιον ἔργον ἔχει ἡ νύξ καὶ ἴδιον ἔργον ἡ ἡμέρα. καὶ τὰ μὲν τῆς νυκτὸς ἔργα πονηρά· ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ κακοῦργοι τὴν ἀνομίαν ἐνδείκνυνται, βοηθούμενοι γὰρ ὑπὸ τοῦ σκότους ἐπιβουλεύουσι καὶ κλέπτουσι καὶ πορνεύουσι καὶ μοιχεύουσι ἀδεῶς ὑπὸ μηδενὸς ἐλεγχόμενοι. τὰ δὲ τῆς ἡμέρας ἔργα φωτεινά, ἔργα δικαιοσύνης καὶ θεοσεβείας, πᾶν γὰρ τὸ ἐν φωτὶ γινόμενον «φῶς ἐστίν», ἐν τῷ θεῷ εἰργασμένον. οὕτω καὶ οἱ τὴν ἀνομίαν ἐργαζόμενοι ὡς ἐν νυκτὶ νῦν μὲν λεληθάσι πολλοὺς, ὕστερον δὲ «τὰ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦνται». οἱ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν συλλαμβάνοντες σπόρον τοῦ πονηροῦ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τοῦ νοῦ συναπτομένου τοῖς αἰσχροῖς τοῦ πονηροῦ ἔργοις, λανθάνειν σπεύδουσι καὶ κρύπτειν ἑαυτῶν τὰ πονηρὰ ἔργα, ἀλλ' οὐ δύνανται λαθεῖν τὸν θεόν· «πάντα» γὰρ αὐτῷ «γυμνὰ καὶ τετραχλησμένα», «πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος». τὸ γὰρ σκότος τὸ νῦν καλύψαν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ τὸ σῶμα συσκοτάσει καὶ καλύψει, καταποθεῖται γὰρ ὑπὸ τῶν σκοτεινῶν κόλπων τοῦ πονηροῦ, τὰ δὲ καλὰ ἔργα τῶν δικαίων ἐκλάμψει «ὡς ὁ ἥλιος», οὐδὲ γὰρ αὐτὰ κρυβῆναι δύνανται. ὥσπερ δὲ τὰ κάρπιμα ξύλα κατὰ τὸν τῆς κινήσεως χρόνον ἔνδον κυοφορήσαντα τοὺς καρπούς,

οὐκέτι κρύπτειν τὸ ἐμπεριεχόμενον δύνανται τοῦ καιροῦ ἑλκτικῇ τινι δυνάμει καὶ βία προφέροντος τοὺς καρπούς εἰς βρῶσιν, καὶ ὡσπερ τὸ σῶμα τοῦ κόκκου εἰς γῆν θαπτόμενον πρῶτον μὲν ἐν τῷ ἀφανεί ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γῆς ῥιζοῖ καὶ κυοφορεῖ καὶ οὕτως αὐξάνων καὶ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς προκύπτων φανεροῦται τρεφόμενον καὶ εἰς καλάμην ὑψούμενον καὶ εἰς «στάχυν» πλήρη καὶ κόκκον ἀποδίδωσιν, καὶ ὄν τρόπον τὸ κλῆμα ἐν τῇ ἀμπέλῳ κινούμενον πρῶτον ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ κυοφορεῖ καὶ οὕτως εἰς φανέρωσιν προφέρει τὸ συλληφθὲν καρποφορούμενον καὶ τὸν οἶνον «ἐν καιρῷ» ἀποδίδωσιν τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ Χριστιανοὶ οἱ ἀπὸ τοῦ νῦν σπαρέντες καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν φυτευθέντες ἐν τῇ ἐπουρανίῳ ἀμπελῶνι ῥίζας γλυκυτάτας εἰς τὴν γῆν τῆς καρδίας πήξαντες οὐ δύνανται ἀποκρύψαι τοὺς καρπούς, ἀλλὰ τὸ ἔνδον συλληφθὲν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως συμπεριλάμψει καὶ τὸ σῶμα καὶ αὐτὸ εὐφραίνον καὶ χαροποιῶν. οὕτω πάλιν καὶ τὰ τῶν ἁμαρτωλῶν ἔργα φανεροῦνται. ὡσπερ δὲ σῶφρων παρθένος εἰς πορνείαν ἐμπεσοῦσα καὶ συλλαβοῦσα καὶ κρύπτειν σπεύδουσα τὴν δυσώδη αὐτῆς ἀκολασίαν οὐ δύναται λαθεῖν, τὸ γὰρ ἔμβρυον εἰς τελείαν σύμψηξιν ἔλθον πρόεισιν ἐλέγχον τῆς τεκούσης τὴν παρανομίαν, οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ καρδίᾳ συλλαμβάνοντες τὴν ἁμαρτίαν καὶ γεννήσαντες τέκνα ἀνομίας οὐ δύνανται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκφυγεῖν τὸ φοβερὸν καὶ ἄφατον πῦρ, ἀλλ' αἱ ψυχαὶ καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ὁμοῦ καταδικάζονται.

2.3 Τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν σπουδάσωμεν εἰς τὸν ὀλίγον καιρὸν τοῦτον καταξιοθῆναι ὑποδέξασθαι καὶ συλλαβεῖν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὸ ἅγιον πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ἵνα δι' αὐτοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ τὰ σώματα ἡμῶν ἐνδυσθῆ ῥόξαν καὶ ἀνάπαυσιν, ἀποκαθιστᾶ γὰρ αὐτοὺς εἰς αἰῶνα καινὸν καὶ ἄφθαρτον, κτίζων αὐτοῖς «οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν» καὶ φωστῆρας νέους, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ πᾶσαν «τὴν ἐπαγγελίαν» «τῆς κληρονομίας». καὶ οἱ τοιοῦτοι εἰσὶ λίθοι τίμιοι καὶ μαργαρίται ἐπίλεκτοι ἐστῶτες κατενώπιον τῆς θεότητος· οἱ γὰρ δίκαιοι λίθοι ἐκλήθησαν τίμιοι καὶ ἄετοι καὶ περιστεραί. ὁ δὲ ἀρχιτέκτων Χριστὸς λύει οἰκοδομὰς σκότους τῶν πονηρῶν διαλογισμῶν, περὶ ὧν εἴρηται· «λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ» (ταῦτα γὰρ εἰσιόντα ὡς ἐν ἐρήμῳ ὠρύονται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν), καὶ καθελὼν τίθησι τὸν θεμέλιον καὶ τὴν ἰδίαν πέτραν καὶ κυλίων τοὺς λοιποὺς λίθους (λέγω δὴ τοὺς τῆς φύσεως λογισμοὺς) ἀναφέρει ἕως τοῦ ἄκρου οἰκοδομήματος τῶν ὑψωμάτων τοῦ οὐρανοῦ συναρμολογῶν τῷ ἀγίῳ σώματι τοῦ Χριστοῦ καὶ συνάπτων τῇ οἰκοδομῇ τῶν ἀγίων ἀποστόλων. ἐκ δύο δὲ οὐσιῶν σύγκειται ἡ θεία οἰκοδομή· ἀνάγει αὐτὸς πρῶτον τὸν ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ πνευμάτων ἀγίων τετελειωμένων, καὶ αὐθις αὐτὸς ἄνωθεν κάτεισι πρὸς τοὺς ἐπιγείους καὶ φωλεύει σκηνὴν ἑαυτῷ πήξας ἐνταῦθα καὶ ἐπιλεξάμενος ἑαυτῷ τόπον καταμένει.

2.4 Ὡσπερ δὲ οἱ τῆς αἰσθητῆς ὄψεως ὀφθαλμοὶ ὀρῶσι τὸν αἰσθητὸν ἥλιον, οὕτω δεῖ τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς ὀρᾶν τὸ νοερὸν φῶς τοῦ ἡλίου τῆς «δικαιοσύνης», καὶ ὡσπερ αἱ χελιδόνες κατὰ τὸν τοῦ χειμῶνος καιρὸν ἀναχωρήσασαι, ὅτε οὐ δύνανται φέρειν τῶν ἀέρων τὴν τραχύτητα καὶ τῶν πάγων τὴν σκληρότητα, ἐν τῷ τοῦ ἔαρος καιρῷ ἐπανερχόμεναι, ὅτε εὐδίων καὶ γαληνιώντα εὐρίσκουσι τὸν ἀέρα θερμαινόμενης ὅλης λοιπὸν τῆς γῆς, ἐλθοῦσαι δὲ ὡς εἰς ἰδίους οἴκους εἰσίασιν εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀδεῶς εἰσπεδῶσαι καὶ καλιάς αὐταῖς οἰκοδομήσασαι νοσοποιοῦσι καὶ ὁσῶραι λαλοῦσι ταῖς τῆς φύσεως φωναῖσούτω καὶ ὁ κύριος παραγενάμενος εἰς τοὺς

οἴκους τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἀναπαύεται εἰς τὴν καλιὰν τῆς καρδίας ἡμῶν κάκεϊ οἴκει, παρερχομένων λοιπὸν τῶν κυμάτων καὶ τοῦ ἀγρίου χειμῶνος καὶ τοῦ σκότους, κάκεϊ αὐτοῦ λάμπουσιν αἱ ἀκτῖνες φωτὸς ἡδυτάτου γέμουσαι, εἰρήνης βαθείας ἐπεισελθούσης τῷ τοιοῦτῳ οἴκῳ. ἐν τῷ καιρῷ τοῖ νυν τοῦ ἔαρος, ἐγγιζούσης λοιπὸν καὶ ἐγχρονιζούσης τῆς θέρμης τοῦ ἡλίου ἡ γῆ θάλλει κινουμένη σὺν πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῇ καρποῖς καὶ φυτοῖς· ἄμπελοί τε γὰρ καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ καὶ ἄρουραι δασύνονται κατασκιαζόμεναι τοῖς ἀνθηροῖς φύλλοις καὶ κοσμούμεναι τοῖς φαιδροῖς ἄνθεσιν. ἔτι μὴν καὶ τὰ ἄλλα τῶν ζώων καρποφορεῖ ἐκ τῆς γαστρὸς προφέροντα τὰ ἔμβρυα, ὥστε εἶναι λοιπὸν καὶ νέα σώματα ἀρνίων τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων καὶ καρδίας ἀκάκους καὶ ἀφελεῖς τῶν ἀρτιγενῶν παίδων καὶ πάντα δὲ σχεδὸν τὰ πρὸ βραχέως στυγνάζοντα καὶ συνεσταλμένα καὶ ἀκίνητα καὶ ἄκαρπα νῦν μετα βέβληται καρποφοροῦντα καὶ κινούμενα καὶ τρεφόμενα. ἢ τε γὰρ ὑπὸ τοῦ κρύους συμπεπηγμένη γῆ διαλυθεῖσα καταλάμπεται ταῖς ποικίλαις τῶν ποῶν βοτάναις καὶ τὰ ἔρημα ὄρη ταῖς χλοαῖς ἐνδυσθέντα ἀποβάλλει τὴν ἀγριότητα καὶ πᾶσαι αἱ πηγαὶ πλουτήσασαι τῇ προσθήκῃ τοῦ ὕδατος ἡδὺ καὶ διειδὲς προχέουσι νᾶμα, σκιρτᾷ δὲ καὶ ἀγαλλιᾷ πᾶν γένος ζώων πετεινῶν καὶ τετραπόδων συμμεταβαλλόμενα τῷ ἡδυτάτῳ καὶ εὐκραεῖ καιρῷ καὶ ἀφθόνως τρεφόμενα χαίρει.

2.5 Ταῦτα δὲ πάντα τύποι εἰσὶ τῶν πνευματικῶν καὶ νοερῶν πραγμάτων, ἀπὸ γὰρ τῆς δεινῆς ἀχλὺς καὶ τῶν πικρῶν ἀνέμων συνδεδεμένος καὶ πεπεδημένος καὶ ἄκαρπός ἐστιν ὁ νοῦς, καὶ πάντες οἱ λογισμοὶ δεδουλωμένοι ἐν λύπῃ εἰσὶ πολλῇ· πολλοὶ γὰρ ἐκεῖ ἀνέρχονται διαλογισμοὶ ξένοι τῆς φύσεως καὶ ἕκαστος διαλογισμὸς κακὸς ἐκ τοῦ σατανᾶ ἐστιν. ἐν δὲ τῷ «καιρῷ» τῆς «ἐπισκέψεως» τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου πολλὴ τις γίνεται μεταβολὴ καὶ ἀλλαγὴ. ἄρχεται γὰρ ὁ νοῦς ἐξανθεῖν καὶ καρποφορεῖν καρποὺς πνευματικῶν ἐκ τῆς γῆς τῆς καρδίας, οἱ τρίβολοι καὶ οἱ φραγμοὶ καὶ οἱ πονηροὶ δαίμονες διαρρήγνυνται ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγίου πνεύματος. ἄρχεται δὲ καὶ αὐτὴ ἡ καρδία κινεῖσθαι καὶ συλλαμβάνειν τὸν οὐράνιον σπόρον καὶ γεωργεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἀληθινοῦ γεωργοῦ. πολλὴ γαλήνη ἐκεῖ, πολλὴ εἰρήνη, καὶ μακάριοι οἱ ἐπισκεφθέντες καὶ γεωργηθέντες ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος. ὥσπερ δὲ αἱ περιστεραὶ ἐπὶ τὰς θυρίδας τρέχουσαι τὴν νοσσιὰν καταλαμβάνουσιν, οὕτως οἱ δίκαιοι ἐπὶ τὴν δόξαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ τρέχουσιν εἰς τὴν κατάπαυσιν («ὄπου» γὰρ «τὸ πτώμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοὶ συναχθήσονται»). αὐτῷ ἡ δόξα.

3.1 Ξύλον ἄνοπλον, σταυρὸς ἄνευ σιδήρου καὶ σῶμα νεκρὸν ἐνίκησε καὶ ἐθανάτωσε τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ· διὰ γὰρ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πανοπλίας «ἰσχυρότερος» τὸν ἰσχυρὸν ὀπλίτην ἐθανάτωσε νικῆσας, καὶ νῦν δὲ πρὸς πᾶσαν ψυχὴν ζητοῦσαν αὐτὸν ἐξ ἀληθείας ἔρχεται καὶ πλησιάζων τῇ ψυχῇ συντρίβει καὶ ἀναιρεῖ τὴν δύναμιν τοῦ σκότους τὴν φυλακήσασαν καὶ πεδήσασαν τὴν ψυχὴν. τοσοῦτον δὲ πόθον καὶ τοσοῦτον ἔρωτα ὀφείλει ἔχειν ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν ἡρμὸς μένον αὐτῇ νυμφίον Χριστόν, ὅσον γυνὴ σώφρων καὶ φίλανδρος ὀρώσα πολλάκις τὸν ἄνδρα ἐν φυλακῇ ἢ ἐν δεσμοῖς ἢ ἐν ἑτέρῳ κολάσει διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην συνδεδέσθαι καὶ συμπάσχειν δοκεῖ καὶ μᾶλλον αἰκίζεταί βασιανισμένη τοῖς σπλάγχνοις ἢ ὁ κατεχόμενος. καὶ ὅν τρόπον Μαρία τοῦ κυρίου σταυρουμένου παρεστῶσα ἐδάκρυε κλαίουσα διὰ τὸ τοῦ πόθου κέντρον καὶ συσταυροῦσθαι ἐδόκει, οὕτω καὶ ψυχὴ ἡ ἀγαπήσασα τὸν κύριον καὶ ζῆλον φίλτρου ἀναλαβοῦσα καὶ σπεύδουσα ἐν ἀληθείᾳ συνάπτεσθαι τῷ ἑαυτῆς νυμφίῳ

Χριστῷ ὀφείλει συμπάσχειν τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ, πρὸ ὀφθαλμῶν αἰεὶ ἔχουσα καὶ μεμνημένη τῶν στιγμάτων αὐτοῦ τῶν δι' αὐτὴν γενομένων, ὅσα δι' αὐτὴν πέπονθεν ὁ ἀπαθής, καὶ πῶς δι' αὐτὴν ἐκολάσθη ὁ πάσης ἀνώτερος κολάσεως, καὶ πῶς «ἐν μορφῇ θεοῦ» ὡς «μορφὴν δούλου» ἀνέλαβεν, καὶ οὕτως ἐν πᾶσι συμπάσχειν καὶ συνδεδέσθαι αὐτῷ· οὕτω γὰρ καὶ συνδοξασθήσεται. καὶ ὡς τότε τῇ δυνάμει τοῦ θεοῦ ὁ λίθος ἀπεκυλίσθη τοῦ μνημείου καὶ εἶδε Μαρία τὸν κύριον, οὕτω δυνάμει καὶ ἐπισκέψει τοῦ ἀγίου πνεύματος ὁ λίθος ὁ ἐπικείμενος τῇ ψυχῇ, «τὸ κάλυμμα» τῆς ἀμαρτίας, ἀποκυλίεται καὶ ἐκ μέσου αἴρεται καὶ καταξιοῦται ἡ ψυχὴ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἰδεῖν καὶ ἀναπαῆναι ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ λυθεῖσα καὶ ἐλευθερωθεῖσα τοῦ ἐπικειμένου λίθου τῆς ἀμαρτίας. πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἀγαπῶσα τὸν κύριον θλίβεται ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων πολεμούντων αὐτὴν καὶ μὴ ἐὼν των προσελθεῖν τῷ ζωοποιῷ Χριστῷ. τοῦτο δὲ κατὰ συγχώρησιν καὶ ἐπιτροπὴν θεοῦ γίνεται· δοκιμάζει γὰρ αὐτὴν, εἰ ἀληθῶς ἀγαπᾷ τὸν δεσπότην, εἰ παραμένει τῇ προθέσει καὶ τῶν πόνων ὀχλούντων, εἰ μήποτε ὀκνήσασα ἀπείπηται αὐτὸν παραιτουμένη τὸν τῆς ὁδοῦ κόπον καὶ τὸν «πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας» πόλεμον ἀποφεύγουσα, παραμείνασα δὲ καὶ πολυετὴ χρόνον διατρίψασα τοῖς πειρασμοῖς τῆς κακίας, ἐν παρρησίᾳ κρίνεται πρὸς τὸν κύριον ὡς ἐγκαταλελειμμένη καὶ μηδεμιᾶς ἀξιοθεῖσα βοηθείας.

3.2 Καὶ ὁ κύριος τὸ ἀνδρεῖον τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὑπομονὴν θεασάμενος καὶ ὅτι πειραζομένη δόκιμος εὐρέθη, ἐπιφαίνεται τῇ χρηστότητι αὐτοῦ, ἐμφανίζων ἑαυτὸν καὶ καταλάμπων αὐτὴν τῷ ὑπερλάμπρῳ αὐτοῦ φωτὶ καὶ προσκαλούμενος αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν λέγει· «ἐλθὲ» ἐν εἰρήνῃ «ἡ πλησίον μου», καὶ αὐτὴ δὲ προσδραμοῦσα αὐτῷ ἐγκαλεῖ αὐτῷ καὶ φησὶν· διὰ τί, κύριε, τοσοῦτον χρόνον ἐγκατέλιπες με πολλὰ πάσχουσα καὶ ὑβριζομένην ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν; «εὐρόν με» γὰρ ζητοῦσάν σε «οἱ φύλακες» τῆς νυκτὸς οἱ περικυκλοῦντες τὴν πόλιν καὶ ἠνώχλησαν. ὁ δὲ κύριος φωτὸς ἀρρήτου πλήρης ἀποκρίνεται ἀνα πείθων καὶ παρακαλῶν καὶ λέγων πρὸς αὐτὴν· καλῶς λέγεις, «ἐλθὲ» ἐν εἰρήνῃ «ἡ πλησίον μου, καλή μου, περιστέρα μου». κρίνεται δὲ μετ' αὐτῆς δεικνύων αὐτῇ τοὺς τύπους τῶν ἡλῶν καὶ λέγων· ἴδε οἱ τύποι τῶν ἡλῶν, ἴδε αἱ μάστιγες, ἴδε τὰ ἐμπτύσματα, ἴδε τὰ τραύματα. ταῦτα πάντα διὰ σε πέπονθα τὴν πολλοῖς τραύμασιν τραυματισθεῖσαν καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐχθρῶν ἐλκομένην ἐν πολλῇ δουλείᾳ· κάγω τῇ ἐμῇ φιλανθρωπίᾳ ἦλθον ἐπὶ τὴν σὴν ζήτησιν καὶ ἐπὶ τὴν σὴν ἐλευθερίαν, ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς εἰκόνα ἐμὴν ἐποίησά σε καὶ εἰς ἐμὴν νύμφην ἔκτισά σε, καὶ διὰ σε πέπονθα ὁ ἀπαθής, καὶ ὁ ἀνύβριστος πολλὰς ὑπήνεγκα ὑβρεις διὰ τὴν σὴν ἀπολύτρωσιν. σὺ δὲ διὰ σεαυτὴν, τὴν τοσαῦτα κακὰ ἔχουσα καὶ εἰς τοσοῦτον σκότος βεβυθισμένην, οὐκ ὠφειλες παθεῖν καὶ θλιβῆναι; κρινόμενος δὲ εἰρηνικῶς καὶ προσδιαλεγόμενος τῇ ψυχῇ ἀποδείκνυσιν, ὅτι καὶ τὸ ὑπομεῖναι αὐτὴν θλιβομένην αὐτὸς ἔδωκεν αὐτῇ καὶ αὐτὸς ἐνεδυνάμου ἐν τοῖς πειρασμοῖς καὶ παρεθάρσυνε κρυπτῶς.

3.3 Ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ ψυχὴ γινώσκει, ὅτι οὐδὲν ἴδιον ἔσχεν, ἀλλὰ πάντα τὰ τοῦ κυρίου τοῦ καλοῦ καὶ ὠραίου νυμφίου. αὐτὴ δὲ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ θέλημα, ὃ ἔδωκεν αὐτῇ, ἐξ ὅλης καρδίας καταγνοῦσα ἀποκρίνεται καὶ λέγει· ἴδε κύριε, ἴδε σῶμα ἀγνόν, ἴδε ψυχὴν καθαρὰν, ἀπόλαβέ με ὅλην ὑπὸ τὴν σὴν δεξιὰν σκεπομένην καὶ ἐν τοῖς σοῖς κόλποις ἀναπαυομένην. δείκνυσιν αὐτῇ ἑαυτὸν ὁ κύριος ἐν δυοῖν προσώποις, ἔν τε τοῖς στίγμασιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, καὶ θεωρεῖ ἡ ψυχὴ τὰ πάθη, ἃ ὑπὲρ αὐτῆς ἔπαθεν, θεωρεῖ δὲ καὶ τὴν ὑπέρλαμπρον δόξαν τοῦ ἐνθέου φωτὸς αὐτοῦ, «τὴν αὐτὴν εἰκόνα» μεταμορφουμένη «ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν,

καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος» καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς προσώποις προκόπτουσα, ἔν τε τῷ τοῦ πάθους καὶ ἐν τῷ τοῦ ἐνδόξου φωτός, τρόπον τινὰ λήθην λαμβάνει τῆς φύσεως καταλαμφθεῖσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ συγ κραθεῖσα καὶ μιγεῖσα τῷ ἐπουρανίῳ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, πνεῦμα καὶ αὐτὴ γεναμένη. ὡς γὰρ τις προσαίτης καὶ σφόδρα πενόμενος καὶ θύραν ἐκ θύρας ἀμείβων «τῆς ἐφημέρου τροφῆς» ἔνεκεν, ἀθρόως ἐκ τοῦ αἰφνιδίου βασιλεύσας ἐπιλανθάνεται τῆς πτωχείας διὰ τὴν ἐν χερσὶν εὐδαιμονίαν, οὕτως ἡ ψυχὴ πλουτήσασα πλοῦτον ἐπουράνιον οὐκέτι μνημονεύει τῆς πρώτης πενίας. εἰ γὰρ ὁ Χριστὸς φύσει «ἐν μορφῇ θεοῦ ὢν» τρόπον τινὰ ἐπελάθετο τοῦ ἀξιώματος «μορφὴν δούλου λαβὼν καὶ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος», πόσω μᾶλλον ἡ ψυχὴ οὐσίαν καὶ δύναμιν καὶ φύσιν θεοῦ προσλαβοῦσα ἐπι λανθάνεται τῆς προτέρας αἰσχροτήτος.

3.4 Παρακαλέσωμεν οὖν τὸν κύριον καὶ προσδοκήσωμεν αὐτὸν ἐν ἀγάπῃ ἐπιφανῆσαι καὶ λυτρώσασθαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκ τοῦ σκότους, ἵνα οὕτως ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ τὸ σῶμα τῆς ἀσθενείας ἀπὸ τοῦ ἐγκαθέτου καὶ ἐλλάμψαντος τῆ ψυχῆ φωτός λάμψη καὶ αὐτὸ συνδοξαζόμενον τῇ ψυχῇ. «ὁ κύριος ἐγγύς» ἡμῶν ἐστι, μόνον ἡμεῖς ἐν ἀληθινῇ καρδίᾳ ζητήσωμεν αὐτόν. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων τοὺς λόγους ἐλπίζετω δέξασθαι τὸν ἐν ὑποστάσει ὄντα λόγον καὶ παρ' αὐτοῦ μαθεῖν πᾶσαν δικαιοσύνην. ὄρα δέ, ὦ οὗτος, ὁ θεὸν ἐλπίζων κληρονομησάτω καὶ τὴν ψυχὴν τῷ πνεύματι τοῦ κυρίου συγκραθῆσαι, ὁποῖαν σε χρή πολιτείαν καὶ σεμνὸν τητα βίου ἀναδέξασθαι καὶ ἐν ποίᾳ πολιτείᾳ διάγειν σε καὶ ἀναστρέφασθαι χρή· ταῦτα γὰρ πάντα ὄση δύναμις ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν καὶ ἐπιδείκνυσθαι ὀφείλεις. Ἀμήν.

4.1 Ἔστι κόσμος ἀτελής καὶ ἔστι κόσμος τέλειος. πολλὰ εἶδη ἔχει ὁ ἀτελής καὶ παρερχόμενος ὅμοια τοῦ τελείου καὶ αἰωνίου. ἔστιν ἐνταῦθα παλάτιον καὶ βασιλεὺς ἐνδεδυμένος πορφύραν καὶ στέφανον ἐκ λίθων τιμίων συγκείμενον καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ καὶ οἱ ὑπερασπισταί, οἱ μὲν ἐν αὐτῷ διατρίβοντες τῷ παλατίῳ, οἱ δὲ κόμητές εἰσι καὶ ἄλλοι ἄλλου ἀξιώματος, ἐνδεδυμένοι καὶ αὐτοὶ ἐσθῆτα λαμπρὰν καὶ ἔντιμον. ἔστιν ἐν οὐρανῷ παλάτιον καὶ ὁ βασιλεὺς Χριστὸς ἐνδεδυμένος τὴν βασιλικὴν πορφύραν. στρατεύονται ἐκεῖ παλατινοὶ καὶ κόμητες καὶ ἀξιωματικοί, καὶ αὐτοὶ τὴν ἴσιν ἐνδεδυμένοι δόξαν καὶ στεφάνους περικείμενοι ἐκ λίθων τιμίων (ἔθου γὰρ «ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθων τιμίων»). εἰσὶν ἐν τῇ γῆ ταύτῃ πολεμισταί καὶ στρατηγοὶ πολλοὺς διελθόντες ἀγῶνας καὶ πολλοὺς νικήσαντες πολέμους καὶ μυρία κατὰ τῶν πολεμίων ἄραντες τρόπαια. εὐρίσκονται καὶ ἐνταῦθα ἀνδρεῖοι πολλοὶ καὶ πολεμισταὶ νικήσαντες τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ εἰς προκοπὰς ἐλθόντες. εἰσὶν ἐν τῷ φαινομένῳ τῶν Ῥωμαίων παλατίῳ ἄνδρες ἔντιμοι, παντὸς θορύβου καὶ ἀγῶνος ἀπηλλαγμένοι, ὑπὸ μηδενὸς ἀναγκαζόμενοι ὄπλα βαστάζειν ἢ εἰς παράταξιν εἰσιέναι, οἱ λεγόμενοι βασιλικοὶ εὐνοῦχοι, ὑπὸ παντὸς ἀνθρώπου τιμώμενοι καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενοι, βαστάζοντες καὶ ἐμπεπιστευμένοι τὴν πορφύραν, οἱ δὲ τὸ διάδημα, ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἔντιμον καὶ βασιλικόν, εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τετιμημένοι ὑπὸ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως ἄνδρες, οἱ ἀληθινοὶ εὐνοῦχοι οἱ εὐνοουχισθέντες καὶ καθαρθέντες ἐκ τοῦ πολέμου τῆς ἁμαρτίας· τούτοις πατρίδες ἐνεπιστεύθησαν εὐλογημένοι ἔχουσαι εἰρήνην καὶ ἀνάπαυσιν, καὶ ἐπάνω εἰσὶ τεταγμένοι τῆς βασιλικῆς πορφύρας καὶ τῶν ἐπουρανίων θησαυρῶν· οὗτοι παντάπασιν ἠλευθέρωνται τοῦ πολέμου ἐν ἀμεριμνίᾳ λοιπὸν διάγοντες. εἰσὶν ἐκεῖ τεχνῖται καὶ σοφοί, καὶ πάλιν ἐνταῦθα εἰσι σοφοὶ σοφισθέντες τῇ σοφίᾳ τῇ πνευματικῇ ὑπὸ τοῦ

πανσόφου Χριστοῦ, οἷς ἔστιν ἐνδύματα φωτεινὰ καὶ πλοῦτος πνευματικὸς ὁ μηδέποτε παρερχόμενος, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τῶν Χριστιανῶν τιμιώτερόν ἐστι πάσης ἐπινοίας καὶ παντὸς ἐπιτηδεύματος σαρκικοῦ. ἐργάζονται γὰρ ἔργον θεϊκὸν ὃ ὁ κόσμος οὐκ οἶδεν.

4.2 Νοῦς νοὺς διενήνοχε καὶ ἄνθρωπος ἄνθρώπου τιμιώτερος, καὶ πάντα μοι τὰ ὀρώμενα πράγματα ἀντικείμενα καὶ ξένα τῶν νοητῶν καταφαίνεται. ἔστι γὰρ νοῦς διοδεύων καὶ τρέχων ἕως τοῦ οὐρανοῦ καὶ βαδίζων διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν καθαρῶν αὐτοῦ λογισμῶν καὶ δι' αὐτῆς φθάνων τὰς ἀτραπούς καὶ τὰς ὁδοὺς τὰς εὐτρεπισμένας τοῖς ἀγίοις ἐν τοῖς ἐπουρανόις. καὶ ἔστιν ἕτερος νοῦς ἔρπων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς σαρκὸς κυλιόμενος. ἔστι νοῦς σαρκικὸς καὶ ἔστι νοῦς πνευματικὸς. πολὺ δὲ τοῦ σαρκικοῦ ὁ πνευματικὸς νοῦς διενήνοχεν. ὡς γὰρ τὰ πτερωτὰ τῶν ζώων κούφω τῶ πτερῶ ἐπαιρόμενα τὸν ἐν μέσῳ διαπερᾶ ἀέρα ὑπὸ τῶν πτερυγῶν βοηθούμενα καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀέρος κουφιζόμενα (πτερουσόμενα γὰρ ὡσπερ ἄνεμόν τινα προσλαμβάνονται ὑποβαστάζοντα καὶ συνεργοῦντα τῇ πτήσει), τὰ δὲ ἄπτερα καὶ χαμαὶ κείμενα κἂν παρῆ τῇ προθυμίᾳ εἰς ἀέρα ἐπαίρεσθαι οὐκ ἰσχύουσιν οὕτως ὁ καθαρεύσας νοῦς καὶ πτέρυγας πνευματικὰς προσλαβόμενος ὀρμῇ ὀξυτάτῃ χρώμενος ἄνεισιν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὸν ἀέρα τῆς θεότητος ἀναλαμβάνόμενος, ὁ δὲ θηριώδης καὶ ἄγριος καὶ ὑλικὸς νοῦς εἰς γῆν κυλινδούμενος ἔρπει τὰς ἐρήμους μεταδιώκων, μὴ δυνάμενος καταλαβεῖν ἢ γνῶναι τὸν προειρημένον νοῦν. ἔστι γένη δένδρων ἃ οὔτε ἐν θέρει οὔτε ἐν χειμῶνι φυλλορροεῖ, ἀλλὰ πάντοτε περιβέβληται καὶ κεκόσμηται τοῖς ἄνθεσιν ὡς ἐλαία καὶ κυπάρισσος καὶ τὰ ὅμοια, καὶ πάλιν ἕτερα ἔστι γυμνούμενα καὶ ἀποβάλλοντα ἐν χειμῶνι τὰ φύλλα. ἔοικε τὸ ὑπόδειγμα τοῖς Χριστιανοῖς· δένδρα γὰρ προσηγορεύθησαν ὑπὸ τῆς γραφῆς καὶ οὐδέποτε ἀποβάλλουσι τὸν κόσμον καὶ τὴν εὐπρέπειαν τῶν φύλλων, οὐκ ἀνέμων ἀγρίων κινουμένων, οὐκ ἀύχμων θερινῶν καταλαβόντων, ἀλλὰ πάντοτε ἐνδέδυνται τὴν δόξαν τοῦ πνεύματος. τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον· «ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται» καὶ εἰσὶν ἕτεροι κουφότερον νοῦν ἔχοντες, οἵτινες διὰ τὴν περικειμένην ἀσθένειαν ἐπερχομένων τῶν πειρασμῶν καὶ χειμῶνων καὶ ἀνέμων οὐκ ἀνθίστανται οὔτε ὑπομένουσιν.

4.3 Οἱ οὖν πνευματικοὶ κατὰ τὸ φρόνημα ἐχθροὶ εἰσὶν τῶν σαρκικῶν. ὃν τρόπον γὰρ τὰ ἐν ὕδασι διαιτώμενα καὶ τρεφόμενα οὐ φέρουσι τὴν τῆς ἡπείρου ζωὴν ἀλλὰ διαφθείρονται τῶν ὑδάτων χωριζόμενα, καὶ πάλιν τὰ τὴν γῆν νεμόμενα τὴν ἐν τοῖς ὕδασι διατριβὴν φεύγει τὴν ἐν τῷ βυθῷ μισοῦντα ζωὴν, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐπασχολούμενοι καὶ ἐλκόμενοι εἰς τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου πράγματα συνέχονται καὶ τρόπον τινὰ πνίγεσθαι δοκοῦσιν. οὕτως οἱ σαρκικοὶ ἀναχωρήσαντες τῶν ὑλικῶν καὶ τοῖς πνευματικοῖς προσέχειν ἀναγκαζόμενοι ἰλιγιῶσιν, συνεχόμενοι καὶ πνιγόμενοι. διόπερ σπάνιοι πάνυ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ «μέχρι τέλους» ἐν ὑπομονῇ διανύοντες τὸ ἔργον αὐτῶν. χρήζουσι δὲ οὗτοι πολλῆς ἀναιδεΐας καὶ ὀξύτητος πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ θεοῦ «ἐν τῷ νῦν καιρῷ». ὡς γὰρ τὰ ὀξύτερα τῶν ὀρνέων κούφω τῶ πτερῶ χρώμενα ἐπάνω γίνονται τῶν παγίδων καταγελῶντα τῆς ἐπιβουλῆς τῶν θηρευόντων, οὕτω καὶ ὁ ἀγχίνους καὶ ὀξὺς τοῖς λογισμοῖς ἀποφεύγει τὰς ἐπιβουλάς καὶ παγίδας τοῦ διαβόλου. πολλὰ γὰρ πνεύματα συνέχουσι τὴν ψυχὴν καὶ ὅλα τὰ εἰς τὴν γῆν ἔρποντα πρὸς ἑαυτὰ ἔλκει καὶ ἀσχολεῖ καὶ ρεμβάζει τὸν νοῦν. διόπερ ὡς ἀθλητῆς καὶ ἀγωνιστῆς ὀφείλει εἶναι ὁ Χριστιανός. ὡσπερ δὲ ἄνθρωπος ξένος καὶ τῶν κατὰ πόλιν πραγμάτων ἄπειρος ἐπιδημήσας πόλει τινὶ ὀχλαγῶ γουμένη καὶ εὐθηνούσῃ ἐν πλήθει, καὶ μὴ θαρρῶν

ἑαυτοῦ τῆ ἀπειρία καὶ τῆ ἀσθενεία δραμῶν ἐπιλαμβάνεται τινος προστάτου ἐμπείρου δυναμένου ἐκβαλεῖν τὴν τῶν ὄχλων βίαν οὗτος, ἕως μὲν κατὰ πόδας τρέχει τοῦ προηγουμένου ἀμετεωρίστως, εὐθείαν διανύει τὴν ὁδόν, μετεωριζόμενος δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει δήμοις διὰ νωχέλειαν περιφερόμενος μακρύνεται καὶ ἀφίσταται ζημιούμενος τὴν βοηθείαν. εἰ δὲ ἄρα σπουδάσει καὶ πόνων καταφρονήσει περιζωσάμενος ἐν ἰσχύϊ «τὴν ὀσφύν», διαρρήσει τὴν τῶν ὄχλων βίαν καὶ καταλαμβάνει τὸν προστάτην καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ἀξιοῦται. τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον καὶ αἱ ψυχὰι τῶν ἀνθρώπων, πόλις θεοῦ προσηγορεύθησαν καὶ ἔχουσι νῦν ἐν ταῖς ἀγοραῖς ὄχλον πνευμάτων καὶ πλήθη διαλογισμῶν ἐν ταῖς πλατείαις τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας, προορώσι δὲ τὸν ἑαυτῶν δεσπότην καὶ κηδεμόνα Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν φρόνιμον καὶ δοτῆρα τῶν μεγάλων ἀξιομάτων, διόπερ καὶ αὐταὶ ἐν πολλῇ ἀναιδείᾳ καὶ ἀπονοίᾳ διασκεδάξουσιν καὶ διαρρήσειν τὸν συνέχοντα τῶν ὄχλων θόρυβον ὀφείλουσιν. οὕτω γὰρ δύνανται ὑπερισχύσασαι ἔλθειν πρὸς τοὺς εὐλογημένους κόλπους τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5.1 Οἱ ἀναχωρήσαντες τοῦ κόσμου καὶ γνησίως λόγον θεοῦ ἑπακούσαντες καὶ σεμνῶς πολιτευόμενοι, ὄντες δὲ ἔτι ὑπὸ τὸ τῶν παθῶν κάλυμμα, ὅπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ πάντες ἐκτήσαντο (τουτέστι τὸ σαρκικὸν τῶν πονηρῶν λογισμῶν φρόνημα, ὅπερ θάνατον ὁ ἀπὸ στολος καλεῖ λέγων· «τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος»), οὗτοι οὖν εἰκόσιν ἀνθρώποις ἐν νυκτὶ βαδίζουσιν· ὑπὸ γὰρ τῶν ἄστρον (τουτέστι τῶν ἀγίων γραφικῶν ἐντολῶν) καταυγαζόμενοι ὅμως ἐν νυκτὶ εἰσιν, τῇ ἀοράτῳ τῶν παθῶν ἐνεργείᾳ, καὶ προσκόπτουσι καὶ πάντα ἀκριβῶς καθορᾶν οὐ δύνανται διὰ τὴν τοῦ σκότους τῶν παθῶν ἐνεργείαν. διὸ χρὴ αὐτοὺς πόνῳ καὶ πολλῇ πίστει ἐν ἀρεταῖς διάγοντας δεηθῆναι πολὺ τοῦ ἐπουρανίου δεσπότη, ἵνα διαυγασάσης τῆς ἡμέρας τοῦ ἡλίου τῆς «δικαιοσύνης» ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν πάντα κατιδεῖν ἀκριβῶς δυνησῶνται καὶ τῶν νοητῶν θηρίων τὴν ποικίλην καὶ διάφορον βλάβην καὶ τῶν ἐν τῷ ἀφθάρτῳ κόσμῳ ἀπολαύσεων τὴν ἄρρητον ποικιλίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ τὰ ἐξάισια κάλλη, ἅπερ οἱ πνευματικοὶ καὶ τέλειοι ἄνδρες, οἷς ἐνεργῶς τὸ νοητὸν φῶς ἐν ταῖς καρδίαις διηύγασεν, γνωρὶ ζουσιν ἐν ἀληθινῇ διακρίσει, καὶ τῶν κρειττόνων τὰς ἀρετὰς καὶ τῶν χειρόνων τὴν δεινότητα κατὰ τὴν ἐκάστου διάφορον ἐνεργείαν, καθὼς ὁ μακάριος φησι Παῦλος· «τελείων ἐστὶν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ», καὶ ὁ μακάριος δὲ Πέτρος λέγει· «καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαινομένῳ ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὔ ἡ ἡμέρα διαυγάσῃ καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν», καὶ ἀλλαχοῦ· «ὑμῖν» δὲ «τοῖς φοβουμένοις» τὸν κύριον «ἀνατελεῖ ἡλῖος δικαιοσύνης, καὶ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν». οἱ δὲ τῷ κόσμῳ ἐμπεφυρμένοι πολλοὶ εἰκόσιν ἀνθρώποις περιπατοῦσιν ἐν νυκτὶ ζοφερᾷ νεφέλαις καὶ ὀμίχλῃ πεπληρωμένῃ, ἐν ἧ ὅτε ὀλίγον αὐγὸς φωτὸς ἄστρου λάμπει (τουτέστι λόγου θεοῦ τὴν ψυχὴν διαυγάζοντος), ὡς εἰκέναι αὐτοὺς σχεδὸν τυφλοῖς. οὕτως οἱ τὸ ὄλον ἐν ταῖς ὑλικάις περιπλοκαῖς ἐμπεφυρμένοι καὶ θεοῦ φόβῳ μήτε ἐντολὰς ἢ ἄλλας τινὰς ἀγαθοεργίας ἐργαζόμενοι ἀλλὰ τὸ ὄλον τῇ ματαιότητι τοῦ κόσμου ἐν τοῖς χαλεποῖς ἔργοις ἠπάτημένοι. ὅσοι δὲ βιωτικοὶ ὑπὸ ἐντολῶν θεοῦ ὡσπερ ἄστρον καταυγάζονται, πίστει καὶ φόβῳ θεοῦ ἀναστρεφόμενοι οὐκ εἰσι τὸ ὄλον ἐν γνωφώδει καὶ ζοφερᾷ νυκτὶ· διὸ καὶ ἐλπίδα σωτηρίας ἔχειν δύνανται.

5.2 Ὡσπερ γὰρ ἐκ διαφόρων τεχνῶν καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιτηδευμάτων οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὸν πλοῦτον συνάγουσι, ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ διαφόρων ἐν ταῖς ἀρχοντικαῖς στρατιαῖς τάξεων τὸ κέρδος τοῦ χρυσοῦ πορίζουσι καὶ ἐκ διαφόρων κτημάτων ἢ ζώων ἢ ἄλλων τινῶν τῷ οἰκοδεσπότῃ ὁ χρυσὸς συνάγεται, οὕτως ἐκ διαφόρων χαρισμάτων (καθὼς εἴρηται· «ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα») καὶ ἐκ διαφόρων ἀσκήσεων καὶ δικαιωμάτων καὶ ἀρετῶν διὰ θεὸν γινομένων ἕκαστος τὸν ἐπουράνιον χρυσόν (τουτέστι τὸν ἐπουράνιον πλοῦτον τοῦ πνεύματος τῆς αἰωνίου ζωῆς), κατὰ τὴν καλὴν ἐπιτήδευσιν καὶ σπουδὴν καὶ πίστιν πορίζονται. τούτου ἕνεκεν οὐ χρὴ ἕκαστον τὸν πλησίον κρίνειν ἢ καταγινώσκειν ἢ ἐξουδενεῖν, μόνον τρεχέτω ἕκαστος διὰ θεὸν πιστῶς καὶ ἀγωνιζέσθω καὶ ποριζέτω τὸ πνευματικὸν κέρδος.

5.3 Πλὴν φαίνονται οἱ χρυσὸν ὀρύσσοντες οἱ αὐτὰς τὰς φλέβας τοῦ χρυσοῦ ἀναζητοῦντες, τουτέστιν οἱ σκοπῶ ἀκροτάτῳ τοῦ φθάσαι εἰς «τὴν τελειότητα» ἀπαύστως καὶ ἀνευδότης τρέχοντες. οἱ γὰρ διὰ μακροθυμίας καὶ ὑπομονῆς τὰς τέχνας ἐργαζόμενοι ἦτοι οἱ ἐν τῇ γῆ κατ' ἐλπίδα ἐμπονοῦντες κατὰ μέρος πλουτοῦσιν, οἱ καὶ ἔνδοξοι ἐν τῷ κόσμῳ γίνονται, οἱ δὲ μίσθιοι εἰλωταὶ οἱ ὀκνηροί, οἱ εὐθέως τὸ ἐμπύπτον ἐσθίωντες, μὴ μετὰ μακροθυμίας κάμνοντες, αἰεὶ γυμνοὶ καὶ πένητες ἀπομένουσιν. οὕτως ὅσοι ἐπ' ἐλπίδι τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα μετὰ μακροθυμίας καὶ ὑπομονῆς σπουδαίως ἐμπονοῦσι καὶ πιστῶς ἀπεκδέχονται τὴν ἐπουράνιον ἐλπίδα καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς χάριτος πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, ἀληθῶς οὗτοι τὸν πλοῦτον τοῦ πνεύματος συνάγουσι διὰ τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν καὶ μακροθυμίας καὶ πόνου καὶ δεήσεως, διὸ καὶ ἔνδοξοι ἐν τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ παρὰ θεῶν εὐρίσκονται, οἱ δὲ ἀνυπομόνη τοι, οἱ μόνον τοῦ λαβεῖν τὴν χάριν ἔτοιμοι, τοῦ δὲ πονεῖν καὶ κάμνειν καὶ ἐν πᾶσι θεῶν εὐαρεστεῖν μὴ ὑπομένοντες ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, ἀπο γυμνοῦνται καὶ ἤς κατηξιώθησαν χάριτος. πάντοτε γὰρ ἡ ἀσθενής καὶ ὀκνηρὰ προαίρεσις ἀσύμφωνος οὕσα τῇ χάριτι, γυμνὴ ἀπὸ καλῶν ἔργων καὶ πενιχρὰ ἀπὸ ἀρετῶν εὐρισκομένη, ἀδόκιμος καὶ ἄδοξος παρὰ θεῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι ἀποδείκνυται.

6.1 Οἱ ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ κόσμου καὶ πτωχεῖαν ἀγαπῶντες καὶ γινόμενοι ξένοι κοινωνίας σαρκικῆς καὶ τῶν φαινομένων πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, δόξης καὶ τῶν δοκούντων ἐν βίῳ ὡς μεγάλων εἶναι καταφρονοῦντες καὶ στήκοντες ἐν πτωχείᾳ καὶ προσέχοντες τῷ κυρίῳ, καλῶς κατανοοῦσι καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐνάρετον σκοπὸν ἐνεστήσαντο. προσέχουσιν οὖν οὗτοι τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἔνδοξον πόλιν τῶν ἀγίων, εἰς πατρίδα ἐπουράνιον, εἰς οἰκοδομὰς καὶ οἴκους ἀχειροποιήτους, καὶ ἐπειδὴ ὁ νοῦς αὐτῶν ἐκεῖ προσέχει, ὡς ὅτι ἤδη εἰσηλθάναι καὶ ἐδοξάσθησαν καὶ εἰσὶ κληρονόμοι αὐτῆς, οὕτως εἰσὶν ἐν ἑαυτοῖς καὶ ταῦτα ὡς εἰσὶν ἐν τῇ σαρκὶ διάγοντες διὰ τὴν καλὴν αὐτῶν πρόθεσιν καὶ τὸν σκοπὸν, ἀπεκδέχονται γὰρ ὡς εἰσὶν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ εἰσελθεῖν εἰς «πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός». αἱ γὰρ οἰκοδομαὶ τοῦ αἰῶνος τούτου σαθραὶ εἰσὶ καὶ οὐκ ἔχουσι στερεὸν θεμέλιον. «ἐν» γὰρ «τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος» ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα καὶ αἱ οἰκοδομαὶ φθείρονται· «ὁ οὐρανὸς» γὰρ «ὡς βιβλίον ἐλιγίησεται» «καὶ ἡ γῆ παρ' ελευθεύσεται». ποῦ οὖν τὰ ἔνδοξα καὶ μεγάλα τοῦ βίου, ὅταν ἐπιστῇ ὁ καιρὸς ὁ λύων αὐτά; συνάγαγέ μοι τὸν πλοῦτον, τὸν χρυσόν, τὸν ἄργυρον, τὰς κτήσεις καὶ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ πλούτῳ καλλονὴν καὶ πεποιθήσιν καὶ ἄρξαι οἰκοδομεῖν πόλιν δι' αὐτῶν, τὴν σοφίαν, τὴν δόξαν, τὰ ἀξιώματα, τὰς δυναστείας, ταῦτα οἰκοδόμησον

ὡσπερ τεῖχος τῆς πόλεως καὶ πᾶσαν τὴν κόσμησιν τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ὅταν τελέσῃς τὴν πόλιν, οὐκ ἔχει ἐδραΐωμα οὐδὲ στερεότητα ἢ πόλις, ἴδου γὰρ σαθροὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους καὶ πίπτουσιν, καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει φθείρεται καὶ ἀφανίζεται. οὕτως ἐστὶν πᾶσα ἢ ποικιλία τοῦ αἰῶνος τούτου φθειρομένη καὶ ἀφανιζομένη.

6.2 Ὑμεῖς δὲ καλῶς ποιεῖτε οἰκοδομοῦντες οἰκοδομὰς ἀκαταλύτους καὶ μηδέποτε φθειρομένας· τὸν γὰρ θεμέλιον ὑμῶν ἐπὶ τὴν πέτραν σπουδάζετε θεῖναι καὶ ὁ ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομούμενος θεμέλιος οὐδέποτε πίπτει· λέγει γὰρ ἡ γραφή· «ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· ἀνδρὶ φρονίμῳ» «ὅστις ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· γεναμένης δὲ πλημμύρας» καὶ τῶν ἀνέμων προσκρουσάντων «οὐκ ἔπεσεν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν». καὶ τίς ἐστὶν αὕτη ἢ οἰκοδομὴ ἢ ἀχειροποίητος; ψυχὰι πισταὶ αἱ ἀγαπῶσαι τὸν κύριον· οἰκοδομοῦνται γὰρ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰησοῦ Χριστοῦ «ἐπὶ τὴν πέτραν», ἐπ' αὐτὸν τὸν κύριον, ἐπὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν ζωοποιόν, ἐπὶ τὴν θείαν δύναμιν, ἐπὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα. καὶ τίνες εἰσὶν οἱ λίθοι; οἱ καθαροὶ καὶ ἀγαθοὶ λογισμοὶ τῆς φύσεως τοῦ Ἀδάμ· εἰκόασιν γὰρ οὗτοι τῷ ἐπουρανίῳ λίθῳ καὶ κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ οὕτως ἐποικοδομοῦνται. τί λέγει ἡ γραφή; ἕως οὗ φθάσωμεν «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ». ἀλλὰ ἔστι καὶ ἕτερα οἰκοδομὴ ἢ «ἐπὶ τὴν ἄμμον», ψυχὰι ἀμαρτωλαί, νοῦς κοσμικός, οἱ καταφερόμενοι εἰς τὰ πάθη τῆς σαρκός. οἰκοδομοῦνται οὗτοι εἰς τὸν πονηρὸν λογισμόν, ἐπὶ τὸ πνεῦμα τοῦ διαβόλου. καὶ τίνες εἰσὶν οἱ λίθοι; οἱ κακοὶ λογισμοὶ οἱ ἀγαπῶντες τὰς ἡδονὰς τῆς ἀμαρτίας. ἢ οὖν τοιαύτη οἰκοδομὴ, ἢ «ἐπὶ τὴν ἄμμον», πεφθαρμένη ἐστὶ καὶ λελυμένη.

6.3 Οἱ οὖν ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ κρούοντες «τὴν θύραν» καὶ τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα λογιζόμενοι πολὺ συνετότεροί εἰσιν. ἀναλογιζόμενοι γὰρ τὴν φθορὰν καὶ λύσιν τοῦ αἰῶνος τούτου, καταφρονοῦσιν κοινωνίας σαρκικῆς, εἰδότες ὅτι μετὰ ταῦτα λύσις γενήσεται τῶν σωμάτων, πάλιν ἀναλογιζόμενοι, ὅτι φθορᾷ ὑπόκειται καὶ γυμνότητι ὁ φαινόμενος πλοῦτος, καταφρονοῦσι πάντων τῶν ὀρωμένων, ἀναμνημονεύοντες δὲ καὶ τὰς γινομένας κατακρίσεις τοῖς ἀμαρτωλοῖς καὶ τὰς ἐπιφερομένας αὐτοῖς διαφορὰς κολάσεις στήκουσιν εἰς μέριμναν καὶ φόβον καὶ ἀσφαλίζονται τὰς ψυχὰς αὐτῶν, μὴ ἐμπέσωσιν εἰς γέενναν καὶ βασάνους. ἀναλογιζόμενοι δὲ πάλιν καὶ τὴν πόλιν τῶν ἁγίων καὶ τοὺς μεγιστᾶνας, τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους, τοὺς μάρτυρας, καὶ τὰ κάλλη τὰ ἐπουράνια καὶ τὰς δόξας τὰς θεϊκὰς, ἃς ἐνδύσονται οἱ ἅγιοι διὰ τὴν καλὴν αὐτῶν πρόθεσιν, εἰ καὶ εἰσὶν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλ' ὡς ἤδη ἀπολαύοντες ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν οὕτως εἰσὶν. καὶ ἐν ταύτῃ ὄντες τῇ γυμνασίᾳ εἰκόασιν τῷ πατρὶ αὐτῶν τῷ οὐρανίῳ· ἐπειδὴ γὰρ μετὰ τὴν παράβασιν καὶ τὰ κατὰ καὶ τὰ κακὰ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου βρῦει, προέλαβον οὗτοι καὶ ἐποίησαν πόλεμον μετὰ τῆς κακίας καὶ ἤτησαν ὄπλον παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ δι' αὐτοῦ ἐποίησαν πόλεμον καὶ νίκην καὶ κατ' ἐσβέσαν «τὰ πεπυρωμένα βέλη» τῆς ἀμαρτίας. διὰ τοῦτο, ὅπου εἰσέρχονται οὗτοι, «ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακῦψαι»· ἐπιτίθενται γὰρ αὐτοῖς στέφανοι τίμιοι «ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν». ἄρχονται οὖν οἱ ἄγγελοι εἰς τῷ ἑτέρῳ λέγειν· τίνες εἰσὶν ἄρα οὗτοι οἱ τοιαύτης δόξης καὶ τοιοῦτων στεφάνων καταξιωθέντες, ὅτι εἰς τιμιωτέρους ἡμῶν τόπους εἰσάγονται; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ κύριος· δικαίως ὑμῶν προτιμῶνται, οὗτοι γὰρ εἰσὶν οἱ «διὰ τὸ ὄνομά μου» καὶ τὴν ἐντολήν μου ἐξεληθόντες ἐκ τοῦ κόσμου καὶ καταφρονήσαντες ἐκείνου τοῦ αἰῶνος, πτωχοὶ γενόμενοι, μκκτηριζόμενοι, χλευαζόμενοι εἰς τὸν ἐκεῖ κόσμον, πολεμούμενοι ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, καὶ ἀγωνιζόμενοι καὶ ἀθλοῦντες κατ' αὐτοῦ καὶ μὴ

ήττη θέντες ὑπ' αὐτοῦ, οἱ ἔχοντες πόνον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν πλη ροῦντες δακρύων νυκτὸς καὶ ἡμέρας διακονοῦντές μοι, οἱ τὴν ὕβριν τοῦ σταυροῦ μου βαστάσαντες ἐν τοῖς ὤμοις αὐτῶν καὶ τὰ πάθη μου ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν. παραλαμβάνει οὖν τὰς τοιαύτας ψυχὰς ὁ κύριος καὶ προσφέρει αὐτὰς τῷ πατρὶ λέγων· ἴδε πάρεισιν αἱ καθαρὰι παρθένοι, αἱ ὑπακούσασαι τῆς ἐντολῆς σου, προσλαβοῦ αὐτὰς εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πνεύματός σου καὶ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ φωτός σου τοὺς εὐλογημένους. ὑπὲρ τούτων γὰρ ἐγὼ ἔκλινα γόνυ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπλή ρουν τοὺς ὀφθαλμοὺς μου δακρύων λέγων· «πάτερ ἅγιε», «ἀγίασον αὐτοὺς» καὶ διατήρησον «ἐκ τοῦ πονηροῦ», καὶ ἵνα γένωνται μεθ' ἡμῶν εἰς ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα. οὐ μόνον δὲ ἐν τῷ τότε καιρῷ δι' ἐκείνους μόνους παρεκάλουν σε καὶ προσηυχόμεν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἀγίων (ἢ γὰρ μακροθυμία αὐτοῦ καὶ ἡ παράστασις τοῦ αἰῶνος εἰς τοῦτο γέγονεν, διὰ τοὺς μέλλοντας γίνεσθαι διακό νους αὐτοῦ καὶ γενέσθαι αὐτῷ εὐαρέστους καὶ συμπληρωθῆναι αὐ τῶν τῆ ἐπουρανίῳ ἐκκλησίᾳ τὴν εἰρηνικὴν αὐτοῦ βασιλείαν). καὶ ὁ πατὴρ ἀγαλλιᾶται ἐπ' αὐτοῖς λέγων· «κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασ μένην ὑμῖν βασιλείαν», ἐγὼ καὶ ὁ υἱός μου ἅμα ὑμῖν εἰς ἓν πνεῦμα καὶ εἰς μίαν κοινωνίαν ἐσόμεθα. καὶ ἀποφέρει τὰς τοιαύτας ψυχὰς εἰς ἀνάπαυσιν καὶ εἰς τοὺς ἐνδόξους θρόνους καὶ εἰς εὐφροσύνην. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ἡ παρεμβολὴ τῶν ἀγγέλων ἢ συνοῦσα αὐτοῖς, ὅτε ἡγωνί ζοντο καὶ ὅτε ἦσαν ἐν τῇ ἀθλήσει παραμένοντες καὶ τὰς εὐχὰς αὐτῶν καὶ τὰς νηστείας καὶ τὰς ἀγρυπνίας προσέφερον τῷ κυρίῳ.

6.4 Στήκοντες οὖν ἐν τῇ πτωχείᾳ διὰ ταύτης τῆς πτωχείας ἐπισπάσασθε ἑαυτοῖς τὸν οὐράνιον πλοῦτον. καὶ γὰρ ἐν τῇ χαμευνίᾳ τὰ σώματα ὑμῶν γυμνάζοντες, ἐν τῇ γονυκλισίᾳ, ἐν τῇ προσευχῇ καλλίονες ἔσεσθε τῶν ἐν πορφύρᾳ διαγόντων. ἐκεῖνοι γὰρ ἐν τῇ πορφύρᾳ διάγοντες οὐ λειτουργοῦσι τῷ κυρίῳ, ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ σκληραγωγίᾳ καὶ τῷ φαινομένῳ χόρτῳ ἔρχεσθε εἰς τὸ προσκυνεῖν καὶ δοξολογεῖν τὸν θεόν. ἀλλὰ ἐν ταύτῃ ὄντες τῇ πτωχείᾳ καὶ τῇ γυμνότητι μὴ γίνεσθε ἀπρόθυμοι, ἔχοντες ὑπογραμμὸν καὶ σκοπὸν τὸν κύριον τὸν οὕτως διοδεύσαντα τὴν ὁδόν. ὅταν πονέση σου τὸ σῶμα καὶ κοπιάσης, μνημόνευσον τοῦ σώματος τοῦ κυρίου, πῶς ὑπὸ Πιλάτου ἐτύπτετο καὶ ἔκαμνεν ὁδοὶ πορίαις. ὅταν λείψῃ σοι οἶκος, μνημόνευσον, ὅτι ὁ κύριος τῶν κτισμάτων ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦτο εἶπεν· «αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ» καὶ ἀναπαῆ. ὅταν περιπατήσης, μνημόνευσον ὅτι οἱ πόδες τοῦ κυρίου κεκονιορτημένοι ἦσαν, ὅσον χρόνον ἐποίησεν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ μόνον διὰ τὴν προφητεῖαν ἅπαξ ἐπ' ὄνου ἐκαθέσθη. ὅταν πληρώσης σου τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύων, μνημόνευσον ὅτι ὁ κύριος ἔκλαιε τὴν πτωσίαν σου προσευχόμενος πρὸς τὸν πατέρα «μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων» πολλῶν, ἵνα ῥυσθῆς ἐκ τοῦ θανάτου. ὅταν μυκτηρίζωσί σε οἱ ἄνθρωποι, πρόσχες τοῖς ῥάπισμασιν αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐμπτύσμασιν αὐτοῦ, καὶ ὑπόμεινον ἐν τῇ ταπεινώσει σου. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ χαμευνία σου οὐκ ἐστὶ σκληροτέρα τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου τοῦ ἐπιτεθέντος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. οὕτω δὲ πάντες οἱ ἄγγελοι καὶ αἱ παρεμβολαὶ χαίρουσι τῶν ἀγίων ἐπὶ τῷ νυμφίῳ καὶ τῇ νύμφῃ ἐν σάλπιγγι καὶ κιθάραις. ὡσπερ ἐπὶ φαινομένῳ γάμῳ πλουσίου, ἐν οἷς πᾶσα ἡ πόλις συντρέχει καὶ δῆμοι, αὐτοὶ δὲ μεσίται εἰσι συσπεύδοντες τῷ νυμφίῳ καὶ τῇ νύμφῃ, οὕτω καὶ πᾶσα ἡ ἐπουράνιος ἐκκλησία συντρέχει, ψυχὴ δὲ ἐστὶν ἡ κοινωνοῦσα τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ. ὡσπερ δὲ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θερούς ἕκαστος ὁ πρὸ καιροῦ ἔσπειρεν ἐκεῖνο προσδοκᾷ θερίσαι καὶ ἀπολαβεῖν ἐκ τῆς γῆς τοὺς καρπούς, οὕτω καὶ εἴ τις τι εἰργάσατο «ἐν τῷ νῦν καιρῷ» ἐκεῖνο προαπαντᾷ αὐτῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

εἰσὶ γὰρ Χριστιανοὶ ἐν λόγῳ καὶ εἰσὶ Χριστιανοὶ ἐν ἔργῳ. εὐξώμεθα οὖν ἔργῳ καὶ δυνάμει τὰ λαλούμενα ἐν ἡμῖν καὶ ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ ἐπιτελεσθῆναι. ἡ γὰρ πεῖρα πολὺ βεβαιότερα ἐστὶ τῶν στηκόντων ἐν λόγοις ψιλοῖς. Δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῷ ἀπειρῷ αὐτοῦ ἔλεει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

7.1 Ὡσπερ τὸ εἰς βρῶσιν προχωροῦν ἀνθρώποις ζῶον πρότερον τυθῆ ναι δεῖ καὶ εἶθ' οὕτω τὴν δορὰν σὺν ταῖς θριξὶ περιαιρεθῆναι, καὶ τότε διὰ τῆς ἀνατομῆς τὴν ἔνδον ἐγκειμένην ἐν τῇ κοιλίᾳ κόπρον ἐκπλυθῆναι, καὶ πάλιν τὰ τῆς λεγομένης δευτέρας κοιλίας λεπτότερα καὶ δυσχερέστερα κόπρια ὑποκρυπτόμενα ἐν τοῖς πτερυγίοις τῆς δευτέρας κοιλίας ἀκριβῶς διὰ τοῦ ὕδατος πλῦναι, καὶ τότε τὰ κρέα τῷ πυρὶ παραδιδόμενα καὶ κατ' ὀλίγον ἐψούμενα γλυκαίνεται, καὶ οὕτως εἰς βρῶσιν καὶ ἀπόλαυσιν τῷ οἰκοδεσπότῃ γίνεται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Χριστιανὸς ἀναχωρῶν τοῦ κόσμου καὶ ὡσπερ νεκρούμενος ἐκ τῆς προτέρας κακίστης ζωῆς καὶ ὡς δορὰν σὺν θριξὶ καὶ αἵματι τὸν κόσμον ἀποδυσάμενος, ἀλλ' ὅμως ἔτι τὴν δυσώδη κόπρον τῶν πονηρῶν διαλογισμῶν ἔνδον κέκτηται, τὰς τῶν κακῶν ἔργων μνήμας, τὰ πρό δηλὰ τε καὶ φαῦλα καὶ ἔτερα λεπτότερα καὶ δυσεξεύρετα πάθη, τὰ καὶ δυσχερῶς καταλαμβάνόμενα. χρὴ οὖν τὸν τέλειον Χριστιανὸν ἐπι θυμοῦντα γενέσθαι νεκρῶσαι ἑαυτὸν ἐκ τῶν τοῦ κόσμου πονηρῶν ἔργων, ὧν ἔπραττε πρότερον, καὶ ὡσπερ δορὰν σὺν ταῖς θριξὶ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἔξωθεν ἀποδύσασθαι διὰ τῆς τελείας ἀναχωρήσεως καὶ παντελοῦς ἀποτάξεως καὶ εἶθ' οὕτω διὰ τῆς ἀνατομῆς (τουτέστι τῆς ἐπισκέψεως τῆς θείας χάριτος) τὴν κόπρον τῶν πονηρῶν διαλογισμῶν τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ ἔνδοθεν ἀποπλῦναι διςσῶ τρόπῳ τὰ πρόδηλα καὶ τὰ λεπτότερα καὶ δυσεξεύρετα πάθη, καὶ τότε τῷ ἐπουρανίῳ πυρὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος πυρωθέντα καὶ πᾶσαν ὠμότητα προαιρέσεως ἀπο θέμενον καὶ πᾶσαν μεταβολὴν τελείαν δεξάμενον χρήσιμον καὶ ἡδὺν ἐν τῇ ἐπουρανίῳ τραπέζῃ εἰς ἀπόλαυσιν τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως γενέσθαι καὶ κληρονόμον τῆς βασιλείας, καθὼς εἴρηται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ὑπὸ τοῦ κυρίου· «ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον».

7.2 Ἄλλ' ὡσπερ τὸ πρὶν ἐν τῷ νόμῳ ἐμωμοσκοπεῖτο τὸ πρόβατον, καὶ τότε εἰς θυσίαν προεχώρει καὶ διὰ τῆς λιπασίας τοῦ ζῶου καὶ τῆς κνίσσης τῆς διὰ τοῦ πυρὸς διαχεομένης ὀλοκαύτωμα τῷ θεῷ «εἰς ὄσμην εὐωδίας» προσεφέρετο, οὕτω καὶ ἐνταῦθα νῦν μωμοσκοπεῖται ψυχὴ ἢ ἑαυτὴν καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς «θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν εὐάρεστον τῷ θεῷ» προσενέγκαι βουλομένη ὑπὸ τοῦ ἐπουρανίου ἀρχιερέως Χριστοῦ, καὶ εἰ τὴν πύοτητα τοῦ πνεύματος ἔχει, ἦν διὰ τῶν καλῶν νόμων τῶν διδασκαλιῶν τῆς χάριτος καὶ τῶν ἀρετῶν προσεκτήσατο ὄντως ὀλοκάρπωμα καὶ θυσία ζῶσα ἐν τῷ πνευματικῷ πυρὶ διὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ τῷ ἐπουρανίῳ πατρὶ εἰς τὴν ζῶσαν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν προσκομίζεται, κληρονόμος τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν γενέσθαι καταξιωθείσα. χρὴ οὖν ἕκαστον ἐν πᾶσι πάντοτε ἑαυτὸν ἀνακρίνειν καὶ δοκιμάζειν, εἰ κατὰ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον πολιτεύεται καὶ «τοῖς ἴχνεσι» τοῦ κυρίου ἀκολουθεῖ (ἦτοι ὑπὸ τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν ἀνακρίνεσθαι δοκιμάζεται), καὶ αἰεὶ ἐκζητεῖν τοὺς τὸν τῆς ἀληθείας λόγον κηρύσσοντας καὶ τὸν Χριστιανισμὸν «ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ» κατέχοντας. ὡσπερ γὰρ πολλῶν ποτηρίων ἐπιδιδόμενων ἀνθρώποις τοῦ πιεῖν φανερά εἰσὶ τὰ οἴνω ἡδυτάτῳ κεκρασμένα καὶ τὰ μόνον ὕδατος πεπληρωμένα (τὰ γὰρ οἴνω κεκρασμένα νόστον καὶ ἰσχὺν καὶ εὐφροσύνην τῷ πίνοντι παρέχει), οὕτω πολλῶν ἐν κόσμῳ διὰ λόγων ποικίλων καὶ σοφιῶν προπινόντων ἀνθρώποις ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ

εὐφραίνοντες ψυχὰς εὐφροσύνην ἐπουράνιον καὶ εἰς μεταβολὴν ἀγαθὴν ἄγοντες, οἱ πνεύματι ἀγίῳ λαλοῦντες καὶ χάριτι ἠρτύμενοι, οἱ ζώσῃ φωνῇ καρδίας φθεγγόμενοι καὶ οὐ φόβοις καὶ κόμποις χειλέων τοὺς πολλοὺς ἐξυδαρούμενοι ποτίζοντες, οἱ δύναμιν καὶ εὐφροσύνην οὐράνιον τῇ ἀκουούσῃ ψυχῇ παρέχοντες διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς λαλούσης χάριτος καὶ μεταβάλλοντες ἀνθρώπους εἰς τὴν ὁμοίαν τῆς χάριτος ἀγιότητα. ὥστε ἐκείνους χρὴ ἀνερευνᾶσθαι καὶ ζητεῖν, καθὼς προείπαμεν, τοὺς ζώσῃ καρδίᾳ ἐν πνεύματι φθεγγομένους, κάκεινοις προσκαρτερεῖν παρ' ὧν τὴν ὄντως κατὰ θεὸν ὠφέλειαν λαμβάνειν δύνανται, τοῖς ὄντως σοφοῖς ἐν κυρίῳ καὶ οὐκ ἐν κόσμῳ, περὶ ὧν εἴρηται· σοφὸν «ἐὰν ἴδῃς, ὄρθριζε πρὸς αὐτὸν καὶ βαθμοὺς θυρῶν αὐτοῦ ἐκτριβέτω ὁ πύξ σου»· ἐξομοιωθῆναι γὰρ αὐτοῖς οἱ ὑπήκοοι διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς παραμονῆς τῷ χρόνῳ δύνανται.

7.3 Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰσὶ πολλοί, οἵτινες χρυσὸν πολὺν ἔνδον κέκτηνται καὶ οὐκ εἰσὶ πᾶσι καταφανεῖς, ἀλλ' ὅσον πρὸς τοὺς πολλοὺς μετριάζουσι μηδὲν κομπάζοντες ἑαυτοὺς ἢ ἐν κτήσεσιν ἢ ἐν οἰκίαις ἢ ἐν σκεύεσι διαφόροις ἢ οἰκέταις ἢ ζώοις καὶ οὕτω μετὰ πάσης ἀσφαλείας τὸν θησαυρὸν αὐτῶν κεκρυμμένον ἔχουσιν, καὶ ἄλλοι εἰσὶ πολλοὶ οἵτινες παντάπασιν χρυσὸν μὴ κεκτημένοι, διὰ δέ τινων πολυλῶν σκευῶν καὶ οἴκων ζωγραφίας ὑπονοεῖσθαι ἑαυτοὺς ποιοῦσιν, ὡς ὅτι πολὺν χρυσὸν κέκτηνται, τῷ φαινομένῳ κόμπῳ τοὺς πολλοὺς ἅπα τῶντες, καὶ ὡς πλούσιοι νομίζονται ὄντες πένητες καὶ ἐνδεεῖς οὕτω καὶ ἐν τοῖς Χριστιανοῖς εἰσὶν ἐν δυνάμει τὸν ἐπουράνιον θησαυρὸν τοῦ πνεύματος ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένοι καὶ οὐκ εἰσὶ τοῖς πᾶσι καταφανεῖς, ἀλλὰ κρύπτουσιν ἑαυτοὺς ὡς μετριάζοντες καὶ μὴ βουλόμενοι ὅ εἰσι γνωρισθῆναι, καὶ εἰσὶν ἕτεροι οἵτινες διὰ τινων φαινομένων ὀλίγων ἀρετῶν, νηστειῶν ἢ ἀγρυπνιῶν ἢ ἡσυχίας ἢ λόγου «σοφίας» ἢ διὰ τινων τοιούτων, νομίζεσθαι βούλονται ὡς πνευματικοί, μὴ ἔχοντες τὴν ἐνέργειαν καὶ δύναμιν τοῦ πνεύματος. ὥσπερ γὰρ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα, ἐὰν βουληθῇ ὁ κεκρυμμένον ἔχων τὸν πολὺν αὐτοῦ πλοῦτον μέρος τοῦ χρυσοῦ προκομίσει, ὀλίγου χρήματος ὠνεῖται πᾶσαν τὴν περιουσίαν τοῦ ἐπιδεικνυμένου ἑαυτὸν ὡς πλούσιον καὶ ὃ μὴ ἐστὶ νομίζεσθαι βουλομένου· ἀλλ' ἐὰν τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἀποκαλύψῃ καὶ φανερὸν ἔαυ τὸν πᾶσι καταστήσῃ, εἰς φθόνον πολὺν κατ' αὐτοῦ ἐγείρονται πολλοὶ θαμβούμενοι, πῶς ὁ ὡς πτωχὸς τοῖς πᾶσι νομιζόμενος αἰφνίδιον τοσοῦτον πλοῦτον κέκτηται, καὶ ἄρχονται εἰς λειτουργίας καὶ πολλὰς ζημίας τοῦτον ἐμβάλλειν, ἀλλὰ καὶ οἱ κλέπται καὶ οἱ λησταὶ νύκτα καὶ ἡμέραν τοῦτον ἐπιτηροῦσιν ἀναιρῆσαι καὶ ἀφελῆσθαι αὐτοῦ τὸν πλοῦτον, καὶ πάντοθεν εἰς κινδύνους καὶ ζημίας καὶ θλίψεις ἀδοκίμους περιπίπτει, ἐπειδὴ ἀξίωμα ἢ ἐξουσίαν τινὰ οὐδέπω παρὰ τοῦ βασιλέως ἔλαβεν. διόπερ ὁ φρόνιμος ἀνὴρ ὁ χρυσὸν πολὺν κεκρυμμένον ἔχων ἀξίωμα δὲ μὴ εἰληφῶς κρύπτει πάσῃ ἀσφαλείᾳ τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον, ἵνα μὴ γνωρισθῆι τοῖς πολλοῖς καὶ φθόνῳ ὑποπεσῶν ἢ ἐπιβούλοις ἀνθρώποις ἀπολέσῃ σὺν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ καὶ τὴν ζωὴν. εἰ δὲ ἀξίωμα παρὰ χειρὸς βασιλικῆς δέξεται ἀρχῆς τινος ἢ ἐξουσίας, ὁ τοιοῦτος, κἂν ἀποκαλύψῃ αὐτοῦ τὸν πλοῦτον τοῦ θησαυροῦ, οὐ δέδοικεν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν αὐτῷ δοξάζεται, κτήσεις μεγάλας συνωνούμενος καὶ οἴκους ἐνδόξους κτίζων, οἰκετῶν τε πλῆθος καὶ διαφόρων ζώων μυριάδας διὰ τοῦ θησαυροῦ κτώμενος, ἄφοβός τε ἐστὶν ἀπὸ ἐφόδου ληστρικής, τὴν ἐξουσίαν τῆς μαχαίρης κατὰ τῶν ἐπιβούλων καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων παρὰ τοῦ βασιλέως εἰληφῶς, καὶ οὕτω διὰ τοῦ ἀξιώματος μᾶλλον πλοῦτον πλούτῳ ἐπισυνάγει καὶ χρυσὸν χρυσῷ διὰ πασῶν κτήσεων προστίθισιν, ἕως οὗ ὀλόπλουτος γένηται σχεδὸν μηδὲ εἰδῶς λοιπὸν ὅσα κέκτηται.

7.4 Οὕτω καὶ ὁ Χριστιανὸς ὁ εὐρῶν ἐν ἑαυτῷ πνευματικὸν χάρισμα καὶ εὐφραϊνόμενος ἐν παρακλήσει θείας χάριτος ἀσφαλῶς κρυπτέτω ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ πνεύματος παράκλησιν ἢ μυστηρίων ἐπουρανίων γνῶσιν, μὴ καυχώμενος καὶ ἐπιδεικνὺς ἑαυτὸν τοῖς πλησίον, ἵνα μὴ φθόνῳ τῷ τῆς κακίας ὑποπεσῶν ὑπὸ τῶν ἀοράτων ληστῶν εὐλογο φανῶς ὑποκλεπτόμενος συληθῆ μάλιστα, ἕως οὐδέπω εἰς οἰκονομίαν τινὰ πνευματικοῦ ἀξιώματος ὑπὸ τοῦ ἐπουρανοῦ βασιλέως ἐτάγη. οἱ γὰρ οἰκονόμοι τῶν «μυστηρίων τοῦ θεοῦ» καὶ οἱ ὄντως ὠφελεῖν ψυχὰς δυνάμενοι καὶ εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ πνεύματος προκεχειρισμένοι, οὗτοι τὸν ἐπουράνιον πλοῦτον ἀδιαλείπτως κекτημένοι ἐν ἐξουσίᾳ φθέγγονται ἀκαυχήτως καὶ ἀκενοδόξως. «οὕτω» (γάρ φησι) «λαλοῦ μεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλ' ὡς θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν», καὶ πάλιν «κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦ μεν». μετὰ γὰρ τοσοῦτου πόθου ὀφείλουσιν οἱ Χριστιανοὶ περὶ τὰ «κρείττονα» καὶ «μείζονα» τοῦ πνεύματος «χαρίσματα» ἐπείγεσθαι, ἀκορέστως ἔχοντες περὶ τὸν οὐράνιον πλοῦτον καὶ οὕτω πεινᾶν καὶ διψᾶν «τὴν δικαιοσύνην», ἣτις ἐστὶν ἡ τελεία καὶ ἄτρεπτος ἀγάπη «τοῦ πνεύματος», εἰς ἣν ὁ μακάριος Παῦλος παραινεῖ καὶ προτρέπεται τοὺς ἐν μεγάλοις χαρίσμασιν ὄντας μὴ ἐναπομένειν ἐν οἷς κέκτηνται τοῦ πνεύματος δωρήμασιν, ἀλλ' ἐκεῖνο σπουδάσαι διὰ πάσης δεήσεως κτήσασθαι, ὅθεν οὐκέτι πεσεῖν δυνατόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ τελεία καὶ ἄτρεπτος «τοῦ πνεύματος» ἀγάπη, ἣτις πάντα τὰ χαρίσματα ἐν ἑαυτῇ κέκτηται, μᾶλλον δὲ αὐτῇ ὁμοῦ «καθ' ὑπερβολὴν» ὁδὸς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου τοῖς μαθηταῖς ἀποκαλυφθεῖσα. τοῖς γὰρ ἐν τοιοῦτοις κατακτήσεσιν μέτροις καὶ τὰ πάθη τῆς κακίας κατήρηται (καθὼς εἴρηται· «ἡ ἀγάπη» «οὐ ζηλοῖ», «οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς», «οὐ λογίζεται τὸ κακὸν» καὶ τὰ ἐξῆς) καὶ ἡ ζῶσα πηγὴ τοῦ πνεύματος ἐκ τῆς ἀβύσσου τῆς θεότητος ἐν αὐτοῖς ἀπαύστως καὶ ἀδιαλείπτως βρῦει, καθὼς εἴρηται· «ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ» «γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον», εἰς ἐπουράνια μυστήρια «ἄρρητα» ἀρπάζουσα πάντοτε τὸν νοῦν καὶ πετροῦσα «ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν», ἀπὸ αἰώνων εἰς αἰῶνας, ἀπὸ μυστηρίων εἰς μυστήρια, ἀπὸ δυνάμεων εἰς δυνάμεις, ἀπὸ ἀναπαύσεων εἰς ἀναπαύσεις ἀνεκδιηγῆτους, ἀπὸ ἀρετῶν εἰς ἀρετάς, ἀπὸ ὑπερκοσμίων φώτων εἰς ὑπερουράνια φῶτα.

7.5 Καὶ τὸ ὄλον περὶ τὰ θεῖα καὶ κρείττονα ἀσχολουμένη ἡ τῆς τοιαύτης ψυχῆς διάνοια εὐρίσκεται ἐκκαιομένη πνευματικῶς ἔρωτι καὶ ἐπιθυμίᾳ κρείττονι ἐπὶ τὰ ἐνδοξότερα καὶ φωτεινότερα κάλλη τοῦ πνεύματος, ἀκορέστως πόθῳ «τετρωμένη» περὶ τὸν ἐπουράνιον νυμφίον καί, ἴν' οὕτως εἴπω, κατασπαταλῶσα λοιπὸν τῶν ἐλαττόνων περὶ τὰ κρείττονα καὶ μείζονα τὴν ἐπιθυμίαν ἔχει τὰ μηκέτι μήτε λόγῳ ῥηθῆναι δυνατόν μήτε ἐννοίᾳ ἀνθρωπίνῃ ἐλλαμφθῆναι. καὶ οὕτως ἐστίν, ὡς περ βασιλέως θυῖδος ἢ θυγάτηρ κατασπαταλῶσα τῶν γονέων τὰ τίμια ἀποβάλλει καὶ τὰ τιμιώτερα ἐπιζητεῖ, ὑπόθου ἀντὶ ἀργυρῶν δίσκων χρυσοῦς ἐπιζητεῖ, ἀντὶ λαμπρῶν ἐνδυμάτων καὶ τιμίων ὄλο σηρικῶν διάλιθα καὶ χρυσοῦφῃ ἐπιλέγεται, ἀντὶ παλαιοῦ οἴνου καὶ χρηστοῦ προπάλαιον καὶ τιμιώτερον ἐπιθυμεῖ, αὐτὰ τὰ τίμια τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν κρειττόνων ἐξευτελίζει καὶ ὡς περ χυδαῖζει ἐπιζητοῦσα τὰ βελτίονα παρὰ τῶν γονέων οὕτως αἱ βασιλικά ὄντως ψυχὰι αἱ τοῦ βασιλικοῦ καὶ ἡγμονικοῦ πνεύματος τυχεῖν καταξιοθεῖσαι καὶ ἄτρεπτον τὴν τῆς ἀγάπης δύναμιν ἐν ἑαυταῖς δεξάμεναι καὶ τελείῳ ἔρωτι πρὸς τὸν ἐπουράνιον νυμφίον τετρωμένα οὐκέτι περὶ τὰ πάθη τῆς κακίας ἡσχόληται. πολλῶ γὰρ πόνῳ καὶ τόνῳ καὶ χρόνῳ καὶ τελείῳ ἀγῶνι διὰ πίστεως τούτων ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐλυτρώθησαν καὶ ἠρπαγμένοι εἰσὶ πάντοτε εἰς ἐπουράνια

μυστήρια τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὰ διάφορα κάλλη τῆς θεότητος ἀπασχόληνται, τὰ κρείττονα καὶ μείζονα ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ ἐπιζητοῦσαι. ἔχει γὰρ διάφορα καὶ πολυποίκιλα κάλλη ἄρρητα καὶ ἀνενόητα ἢ τοῦ πνεύματος θεότης, ἅπερ εἰς τέρψιν καὶ χαρὰν καὶ ζωὴν καὶ ἀνάπαυσιν ταῖς ἀξίαις ψυχαῖς ἐπιδείκνυται εἰς τὸ πάντοτε σφοδρότερον καὶ ἐμπυρεστέρον ἔρωτι πρὸς τὸν ἔπουράνιον νυμφίον τὴν ἁγίαν ψυχὴν τιτρωσκομένην μηκέτι τὰ ἐπὶ γῆς περιβλέπεσθαι, ἀλλὰ ὅλην ἐξ ὄλου τῷ πόθῳ πρὸς αὐτὸν ἀσχολεῖσθαι.

7.6 Οὐκ ὀφείλει τοίνυν ψυχὴ Χριστιανὴ ἢ χάριτος μέτοχος γεναμένη ἐναπομένειν καὶ ἐμπληροφορεῖσθαι ὡς «ἡδὴ» τι καταλαβοῦσα, ἀλλὰ πρὸς τὸν προειρημένον σκοπὸν τοῦ ἀποστόλου ἀφορῶσα σπεύδειν πάντοτε ἀγῶνι καὶ πόνῳ πολλῷ διὰ πίστεως τυχεῖν τῆς ἐπηγγελμένης τοῦ πνεύματος τελείας ἀγάπης, ἣτις «ἐξὼ βάλλει τὸν φόβον», καθὼς Ἰωάννης εἶρηκε, καὶ πεινᾶν καὶ διψᾶν πάντοτε χρὴ «τὴν δικαιοσύνην» καὶ ὡς ἀρχομένη πάντοτε οὕτως ἐν ἑαυτῇ διακεῖσθαι διὰ «τὸν ὑπερβάλλοντα» τοῦ πνεύματος «πλοῦτον» τὸν τοῖς πιστεύουσιν ἐπηγγελμένον, ἵνα οὕτως ἔχουσα ἢ εὐλαβῆς ψυχὴ περὶ τὴν πολλὴν τῶν κρειττόνων ἐπιθυμίαν καὶ ἃ κέκτηται καλὰ οὐκ ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ καὶ ἃ μηδέπω ἔχει ἐκεῖνα προσλαμβάνει. οὐχ ὡς μίσθιος γὰρ ἢ «δοῦλος» καιροσκοπεῖν ὀφείλει ἐπὶ τῷ καμάτῳ ὑποστελλόμενος ὁ Χριστιανός, ἀλλ' ὡς «υἱὸς καὶ κληρονόμος» ἐν πάσῃ εὐνοίᾳ καὶ προθυμίᾳ τῷ πατρὶ ἕως τέλους δουλεύσας, τῶν πατρικῶν ὑπαρχόντων οὕτως ἔσται κληρονόμος. πάντες γὰρ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ζωῆς δοκοῦσιν ἐναπολαύειν ἀπὸ βασιλείας ἕως ἐπαίτου καὶ ἕκαστος πληροφορεῖται ὅτι ζῆ, ἀλλ' ἐὰν συγκρίνης τὴν ζωὴν καὶ τὴν τρυφήν τῶν πλουσίων πρὸς τὴν τῶν πενήτων, πολλὴν διαφορὰν εὐρήσεις. κατὰ γὰρ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς τρυφῆς τῶν διαφόρων ἐδεσμάτων καὶ οἴνου διαφόρου καὶ ἐνδυμάτων διαφόρων χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ τῶν λοιπῶν κτημάτων συγκρίνων τὸν πένητα τῷ πλουσίῳ εὐρήσεις τοῦτον πρὸς ἐκεῖνον νεκρὸν· ὁ γὰρ πλούσιος χρυσοῦ μόνον μετὰ χεῖρας ψηλαφᾷ καὶ νομίσματα ἀριθμεῖ ὁ δὲ πένης καὶ χαλκοῦν νομμίον ἐὰν εὖρη ἐν κοπρίᾳ οὐκ ἐπαισχύνεται κύψαι καὶ λαβεῖν αὐτὸ διὰ τὴν ἔνδειαν τὴν πολλήν. ἐὰν οὖν συγκρίνης τὴν τοῦ πένητος πρὸς τὸν πλούσιον ζωὴν, εὐρήσεις ὡς μὴ οὔσαν παρὰ οὔσαν, καὶ ὡς νεκρὸν παρὰ ζῶντα. οὕτως καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. πάντες Χριστιανούς νομίζουσιν ἑαυτοὺς εἶναι διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἢ καὶ δι' ὀλίγας τινὰς ἀρετάς, ἀλλὰ οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ ὀλίγοι εἰσίν, οἱ πνεύματι ἀγίῳ πλούσιοι, οἱ ταῖς διαφοραῖς τρυφαῖς τῆς χάριτος ἐναπολαύοντες, οἱ τῷ οὐρανίῳ πόθῳ τοῦ πνεύματος εὐφραϊνόμενοι, οἱ τοῖς διαφοραῖς τῶν χαρισμάτων οὐρανόις ἐνδύμασιν τὴν ψυχὴν κεκοσμημένοι, οἱ οὐχ ὁμολογία καὶ ψιλῇ πίστει ἀλλὰ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ πνεύματος τὸν Χριστιανισμὸν κεκτημένοι, οἱ τὸν οὐράνιον χρυσοῦν (τουτέστι τὴν τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος γνῶσιν καὶ διήγησιν) μετὰ χεῖρας τῆς ψυχῆς ἀδιαλείπτως τῷ νῶ ψηλαφῶντες, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοί. ἐὰν γὰρ συγκρίνης τὴν τοῦ νοδῶ αὐτῶν διαγωγὴν καὶ ζωὴν τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἐκείνων, εὐρήσεις πολλὴν διαφορὰν ὡς ζώντων πρὸς νεκρούς. ἐκεῖνοι γὰρ ἐν τῇ δεινῇ πενίᾳ τοῦ ἐγκοσμίου πνεύματος ὄντες καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ οὐρανοῦ πλοῦτου ἐστερημένοι καὶ ὑπὸ τῶν παθῶν τὸν νοῦν συγκεχυμένοι μόλις κἂν ἓνα λογισμὸν καλὸν ἀπὸ πολλῶν κακῶν εὐρίσκοντες ἐν ἑαυτοῖς ἀναπαύονται τῇ πενίᾳ διοικούμενοι καὶ ἐνδύμασι λιτοῖς ἀρετῶν μικρῶν πληροφοροῦνται τὰ διάφορα μὴ ἔχοντες τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς θεαῖς ἀρεταῖς ἐνεργήματα, ὡς καὶ ὁ κύριος πολλὴν τὴν διαφορὰν ἐφάνερωσε τῶν ἀληθινῶν προσκυνητῶν μελλόντων ἔσεσθαι ἀπὸ τῶν πολλῶν τῶν δοκούντων προσκυνεῖν

ἐπιπολαίω καὶ ἐξωτέρᾳ προσκυνήσει, μὴ «ἐν πνεύματι» δὲ «καὶ ἀληθείᾳ» προσκυνούντων, εἰπών· «ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἔστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεὸς καὶ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν», τοὺς ἐπουρανίους παλατινοὺς καὶ ἐν πνεύματι πλουσίους ἀπὸ τῶν ἐν πενίᾳ δεινῇ τῆς ἀμαρτίας διακρίνων, οἵτινες διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ζῆν δοκοῦσιν, οὐ μέντοι τὴν πλουσίαν ζωὴν τῆς ἐν δυνάμει τοῦ πνεύματος ἐνεργείας κεκτημένοι.

7.7 Ὡσπερ γὰρ τὴν εἰκόνα τοῦ σώματος πάντες μὲν ἔχουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ὑγιῆ καὶ ἀσινῆ αὐτὴν κέκτηνται, οἱ δὲ νοσερὰν ἢ καὶ τετραυματισμένην. ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πάθεσιν τοῦ σώματος πολλή τις διαφορὰ τυγχάνει· οἱ μὲν γὰρ προφανῶς τραύματα ἔχοντες ἀλγοῦσιν, οἱ δὲ τραύματα πρόδηλα μὴ ἔχοντες ψυγμὸν δεινὸν ἐν τῷ σώματι ἔχουσιν ὥστε μὴδὲ κινεῖσθαι δύνασθαι καὶ κατὰ μὲν τὸ ὀρώμενον ὡς ὑγιῆ εἶναι δοκεῖ τὸ σῶμα, κατὰ δὲ τοὺς πόνους καὶ τὴν κίνησιν τῆς ἐργασίας πολὺ χειρὸν αὐτοῦ ἔστι καὶ δυσθεράπευτον πάθος τοῦ προδήλως πεπληγμένου. ἐκεῖνος φανερὰ ἔχων τὰ τραύματα, ἐὰν ἔλθῃ πρὸς τὸν ἰατρόν, ταχύτερον ἐκείνου θεραπείας ἀξιούται. καὶ πάντα δὲ τὰ κρύφια τοῦ σώματος πάθη τῶν προδήλων χειρόνα τυγχάνει καὶ δυσθεράπευτα. οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοί. πολλοὶ νομίζονται ὑγιῆ εἶναι (τουτέστι πνευματικοὶ) διὰ τινὰς ἐπιπολαίους καὶ σωματικὰς ἀρετάς, ἔσωθεν δὲ δεινοῖς πάθεσι κρυφίως κεκράτηνται· καὶ ἄλλοι προδήλως ἀμαρτήμασιν ἐνεχόμενοι καὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς ὡς ἀδόκιμοι καὶ ἀπὸ βλητοὶ ὄντες (ὥσπερ τῷ Φαρισαίῳ «ὁ τελώνης»), ἐὰν ἐπιστρέψωσι πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἰατρόν Χριστόν, προσεγγίζοντες αὐτῷ ταχύτεραν τὴν ἴασιν παρὰ τοὺς προειρημένους δέχονται (ὃν τρόπον ὁ τελώνης παρὰ τὸν Φαρισαῖον, «κατέβη», γὰρ φησιν, «δεδικαιωμένος»)· οὐκ εἰσὶ γὰρ οὕτω «κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον» ὡς οἱ κρυπτοῖς πάθεσι πεπληγμένοι, οἷον ἢ οἰήσῃ ἢ ἐπάρσῃ ἢ φυσιώσῃ ἢ ἀπιστία ἢ ὑπερηφανία ἢ δοκῆσῃ ἢ ὑποκρίσῃ ἢ κενοδοξία ἢ δειλία ἢ αἰσχροῖς λογισμοῖς καὶ τοῖς ὁμοίοις. «ἄνθρωπος», γὰρ φησιν, «ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ θεὸς ὄψεται εἰς καρδίαν». πλὴν τὸ ζητούμενόν ἐστιν, ἵνα καὶ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν ὑγιῆς εὐρεθῇ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς θείας χάριτος καὶ τοῦ ἰδίου αὐτεξουσίου ἀγῶνος, καὶ τότε κληρονόμος τῆς βασιλείας γενέσθαι καταξιούται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

8.1 Αὕτη ἔστιν «ἡ καινὴ διαθήκη», οὗτός ἐστιν ὁ «νόμος τοῦ πνεύματος», ὁ ἐν «καρδίαις» ἐγγραφόμενος, ὁ προκεκηρυγμένος ὑπὸ τῶν προφητῶν, ἐν τούτῳ τῷ νόμῳ καρποφορεῖ ἡ ψυχὴ καρπὸς «δικαιοσύνης» καὶ ζῆ ἐν θεῷ ζωὴν αἰώνιον. εἴ τις οὖν οὐκ ἐδέξατο τὴν χάριν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ εἴ τις οὐκ ἤλπισε καὶ ἔλαβε «τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος», ἠθέτησε «τὴν βουλήν τοῦ θεοῦ» καὶ ἠρνήσατο ἔργῳ πάσας τὰς γραφάς. εἴ γὰρ ἐνέργειαν οὐκ ἐδέξατο, φαντάζεται ὑπὸ λογισμῶν, τῆς ἐπουρανίου ἐκκλησίας τῶν «πρωτοτόκων» ἀλλότριος ὢν, τοῖς «πνεύμασι» τῶν «δι καίων καὶ τετελειωμένων» οὐκ ἐκοινώνησεν, τῆς «ἄνω Ἱερουσαλήμ» οὐκ ἐγένετο. οὗτος οὐ προσεκύνησε «τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ». ἐν ᾧ γὰρ οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς κατοικῶν, οὗτος οὐδὲ ἔγνωκε τὸν θεόν· «αὕτη» γὰρ «ἔστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν». «τὸ» γὰρ «γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστι» καὶ «ἡ γέννησις τοῦ θεοῦ» φυλάσσει «αὐτόν καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ». οὗτοι δὲ

βούλονται χωρίς θεμελίου στέγην ἐπιθεῖναι τῷ οἴκῳ. χωρίς μητρὸς υἱὸς οὐ γεννᾶται καὶ χωρίς κοινωνίας τέκνον οὐ γίνεται, οὕτω καὶ χωρίς τῆς γεννήσεως τῆς ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου υἱὸς θεοῦ οὐδεὶς γίνεται, υἱὸς δὲ θεοῦ μὴ ὢν εἰς ζωὴν αἰώνιον οὐκ εἰσέρχεται. «ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ». οἶκος γὰρ οἰκοδομούμενος θεμελίου χρήζει. οὐχὶ ἀπλῶς «ἐπὶ τὴν ἄμμον» τις οἰκοδομεῖ ἀλλὰ πρῶτον πᾶσαν ἄμμον ἀνορύσσει καὶ βαθύνει καὶ οὕτω τίθησιν «ἐπὶ τὴν πέτραν» τὸν θεμέλιον, ἵνα δια μείνη ἀσάλευτος ἐρχομένων τῶν χειμῶνων καὶ ἀνέμων καὶ τῶν κλυδῶνων καὶ τῶν ποταμῶν· οἱ δὲ ἀπλῶς ἐπὶ ἄμμον οἰκοδομοῦντες μάτην κοπιῶσιν, εὐθέως γὰρ πίπτει καὶ καταστρέφεται ἡ οἰκία. οὕτω καὶ ψυχὴ φιλαλήθης βουλομένη τὴν οἰκίαν αὐτῆς οἰκοδομῆσαι κατὰ τὸν τοῦ κυρίου λόγον οὐκ οἰκοδομεῖ «ἐπὶ τὴν ἄμμον» τῶν πονηρῶν δια λογισμῶν τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ ὀρύσσει καὶ βαθύνει τοὺς ἀμμώδεις καὶ κακοὺς διαλογισμοὺς τῆς πονηρίας ὅσον δυνατόν αὐτῇ ἐκκόπτουσα, ἕως οὗ εὕρη λογισμοὺς στερεοὺς τοῦ Χριστοῦ τῆς πίστεως ἀσαλεύτους, ἕως οὗ εὕρη τὸν Χριστόν, τὴν ἀληθινὴν πέτραν, εἰς ἣν «πύλαι ἄδου οὐ κατισχύουσιν». καὶ οὕτως ἐποικοδομεῖ διὰ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας ἔχουσα καρδίαν καθαρὰν, συνείδησιν ἀγαθὴν, πίστιν ἀνυπόκριτον κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ οὕτω συμπληροῖ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ τὴν πνευματικὴν ἔσωθεν οὖσαν καθαρὰν καὶ ἔξωθεν πολὺ μᾶλλον καθαρὰν. τὸ πρὶν γὰρ πρὸ τοῦ ἀποκαλυφθῆναι τοῦτο τὸ μυστήριον τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸ τῆς ἐλεύσεως καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ ὅλος ὁ καλλωπισμὸς τῆς δικαιοσύνης ἔξωθεν ἦν, καὶ ὁ νόμος καὶ ἡ περιτομὴ καὶ ὁ καθαρισμὸς καὶ αἱ θυσίαι καὶ αἱ προσφοραὶ καὶ αἱ λατρεῖαι. ἐξ οὗ δὲ «ἐπεφάνη» ὁ «σωτήριος» λόγος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔδωκε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, τὸν λόγον τὸν ἐν μέλανι μὴ γραφόμενον, πάντα ἔσωθεν εὐρίσκεται, καὶ λατρεία ἔσωθεν ἀπὸ συνειδήσεως καθαρᾶς καὶ θυσίαι ἔσωθεν (φησὶ γὰρ ὁ ψαλμωδός· «ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή») καὶ ἀπαξᾶπλῶς ἡ ἔνδον ζητεῖται καθαρότης καὶ ὁ καλλωπισμὸς τῆς ψυχῆς καὶ οὕτω δύναται καὶ τὸ ἔξωθεν ἐξ ἀληθείας εἶναι καθαρὸν, ὡς φησὶν ὁ κύριος· «Φαρισαῖε τυφλέ», «τὸ ἔσωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος πλῦνον», «ἵνα» «καὶ τὸ ἔξωθεν» ἢ «καθαρόν». «ὁ» γὰρ «ποιήσας τὸ ἔσωθεν καὶ τὸ ἔξωθεν ἐποίησεν». εἰ γὰρ τὸ πρὶν οἱ ἄνθρωποι μὴ ἔχοντες τὸν ἔσωθεν καθαρισμὸν διὰ τῆς δικαιοσύνης τοῦ νόμου ἐκαλλωπίζοντο, πόσω μᾶλλον, ὅταν ἡ ψυχὴ καθαρισθῇ ἐκ τοῦ σκότους ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὸν ἀληθινὸν Χριστόν, ἐξ ἀληθείας καὶ τὸ σῶμα ἡγιάσται καὶ κεκαλλώπισται.

8.2 {Μαργαρίτης μέγας καὶ πολύτιμος καὶ βασιλικός, ὁ εἰς διάδημα βασιλικὸν προχωρῶν, βασιλέως μόνου χρήζει, καὶ βασιλεὺς μόνος δύναται τὸν μαργαρίτην τοῦτον φορεῖν, ἄλλω δὲ ἀνθρώπῳ φορεῖν τὸν τοιοῦτον μαργαρίτην οὐκ ἔξεστιν. οὕτω καὶ ἂν μὴ τις γεννηθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ καὶ θεϊκοῦ πνεύματος καὶ γένος ἐπουράνιον καὶ βασιλικὸν γένηται καὶ τέκνον θεοῦ (κατὰ τὸ γεγραμμένον· «ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι»), τὸν ἐπουράνιον καὶ πολύτιμον μαργαρίτην, τὴν εἰκόνα τοῦ φωτὸς τοῦ ἀληθινοῦ, ἣτις ἐστὶν ὁ κύριος, οὐ δύναται φορέσαι, βασιλείας μὴ γεννηθεὶς υἱός. οἱ γὰρ ἔχοντες καὶ φοροῦντες τὸν μαργαρίτην συζητήσουσι καὶ συμβασιλεύσουσι τῷ Χριστῷ εἰς τοὺς αἰῶνας· οὕτω γὰρ εἶπεν ὁ ἀπόστολος· «καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ»}. Χριστὸς ἐστὶν ὁ ἐν ψυχῇ φορούμενος ἐν φωτὶ ἀρρήτῳ μόνον τοῖς φοροῦσιν αὐτόν ἐξ ἀληθείας γινωσκόμενος καὶ ὀρώμενος τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς· ἀμυήτῳ δὲ «τὰ τοῦ πνεύματος» γνῶναι ἀδύνατον ἢ μόνον πίστιν δέξασθαι, ἕως οὗ καὶ ἐν αὐτῷ γένηται ἢ ἐπουράνιος εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τότε τῇ πείρᾳ ἐξ ἀληθείας

γινώσκει τὴν χρηστότητα τοῦ κυρίου. Δόξα τῷ οὕτως ἀγαπήσαντι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ μετόχους τῆς οὐσίας αὐτοῦ εἶναι καταξιώσαντι. λέγει γὰρ Πέτρος· «ἵνα» «γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως». τοιούτων οὖν ἀγαθῶν καὶ θείων χαρισμάτων ἐπηγγελμένων σπουδάσωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ παρακαλέσωμεν, ἵνα μέτοχοι γενώμεθα, καθὼς καὶ ὁ ἀπόστολος εἶπε· «τεκνία μου, οὐς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν». οὐαὶ ὅστις οὐκ ἐζήτησε καὶ εὔρε τὰ πνευματικὰ καὶ ἄρρητα ἀγαθὰ, ὅτι ὁ μὴ γεννηθεὶς ἐκ πνεύματος εἰς «βασίλειαν» εἰσελθεῖν οὐ δύναται· ὁ γὰρ κύριος οὕτως ἀπεφίηνατο.

8.3 Ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄνθρωπος πλασθεὶς ὑπὸ τῶν τοῦ θεοῦ χειρῶν ἦν ἐν καθαρότητι καὶ ἡμερότητι πολλῇ, ὅτε δὲ παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν γέγονεν, βασιλευθεὶς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ συναπηγρι ὠθη τοῖς θελήμασιν αὐτοῦ, καὶ πᾶν τὸ ἐξ αὐτοῦ γένος βασιλευθὲν ἐν ἀγριότητι καὶ ἐρημίᾳ ἐξητάσθη, μὴ ὑποτασσόμενον τῷ ζυγῷ τῆς δικαιοσύνης. ὅθεν ὑπὸ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς ἀνακαλούμενος ἐν συνηθείᾳ ἀγριότητος τυγχάνων δυσχερῶς ἐπανέρχεται ἐπὶ τὸν ἡμέρον καὶ χρηστὸν ζυγόν. ὄν τρόπον βοῦς αἰρόμενος ἀπὸ ἀγρίας ἀγέλης εἰς τὸ ὑπεισελθεῖν ζυγῷ καὶ ἀροτριάσαι τὴν γῆν πρῶτον μὲν ἀγριαίνεται καὶ ἀπεχθῶς ἔχει πρὸς τὸν ζυγόν, ἐπὶ δὲ γυμνασθῆ καὶ δαμασθῆ ὑπὸ τοῦ ζευγηλάτου, κατ' ὀλίγον σὺν τῷ ἐργάτῃ βοῖ, τὸ λοιπὸν ἄνευ ἀνάγκης προθύμως προσέρχεται τῷ ζυγῷ ἐμπονῶν τῇ γῆ οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἢ πιστεύουσα τῷ θεῷ ἔτι ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν κρατούμενη καὶ ἔρημος οὕσα ἀγριαίνει πρὸς τὸν ἀληθινὸν ζυγόν, συζευγνυμένη δὲ μετὰ ἀγίων ψυχῶν τῶν τὸ ἔργον τῆς ἀληθινῆς γῆς καλῶς εἰδόντων ἐργάζεσθαι, λοιπὸν ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ πνεύματος ἡμεροῦται καὶ ὀδηγεῖται εἰς ἀλήθειαν κατ' ὀλίγον, ἕως οὗ παντελῶς ἡμερωθῆ, καὶ λοιπὸν τὸν χρηστὸν ζυγόν τοῦ κυρίου ἠδέως ἀναλαμβάνει ἐργαζομένη τὴν γῆν τῆς καρδίας, ἵνα ποιήσῃ καρπὸς «τοῦ πνεύματος», κεντούμενη καὶ μαστιζομένη ὑπὸ τῶν πικρῶν πειρασμῶν μᾶλλον εἰς τὸ ἔργον τὸ θεϊκὸν ἀόκνως καὶ σπουδαιοτέρως ἐργάζεται. ἢ πάλιν ἡ ἵππος ἐν ἀγέλαις πελάζεται καὶ ἐν ἐρημίαις μετὰ ἀγρίων θηρίων ἔχων τὴν δίαιταν ἄγριος καὶ ἀνυπότακτος ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις, εἶτα λαμβάνεται ἀπὸ τῆς ἀγρίας ἀγέλης καὶ πρῶτον βασανίζεται ποικίλως, ἕως οὗ τὸ ἄγριον αὐτοῦ ἡμερωθῆ καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ βαρὺν χαλινόν, ἕως οὗ μάθη εὐτάκτως καὶ ὀρθῶς περιπατεῖν, καὶ γυμνάζεται ὑπὸ ἐμπείρου καθιστοῦ, ἵνα ἐν πολέμῳ εὐχρηστος γένηται. εἶτα ἐνδύουσιν αὐτὸν ὄπλα ἢ θώρακα ἢ κατάφρακτα καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ πρῶτον τὸν χαλινὸν κρεμῶσιν καὶ συσσείουσι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ εἰς τὸ συνεθισθῆναι καὶ μὴ ἀποπτυρῆναι. καὶ οὕτω διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπιβάτου μανθάνει πολεμεῖν ἐχθροῖς (χωρὶς γὰρ ἐπιβάτου καὶ θώρακος ἵππος πολεμεῖν οὐ δύναται)· ἐπὶ δὲ μάθη καὶ συνεθισθῆ εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν ὀσφρανθῆ ἢ ἀκούσῃ φωνῶν «πολέμου», αὐτὸς ἐτοίμως ἔρχεται ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς, ὥστε καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς φωνῆς πτόησιν ἐμποιεῖν τοῖς πολεμισταῖς. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῆς παραβάσεως οὕσα ἀγρία καὶ ἀνυπότακτος ἐν ἐρημίᾳ τοῦ κόσμου πελαζομένη μετὰ τῶν θηρίων, τῶν πνευμάτων «τῆς πονηρίας», τὴν διακονίαν ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ἔχουσα ζῆ. ὅταν δὲ ἀκούσῃ λόγον θεοῦ καὶ πιστεύσῃ, χαλιναγωγομένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀποτίθεται τὸ ἄγριον ἦθος καὶ τὸ σαρκικὸν φρόνημα, ἡνιοχουμένη ὑπὸ τοῦ ἐπιβάτου Χριστοῦ. εἶτα εἰς θλίψιν καὶ δαμασμόν καὶ στενοχωρίαν εἰσέρχεται εἰς τὸ δοκιμασθῆναι αὐτήν, ἵνα κατ' ὀλίγον ἡμερωθῆ διὰ τοῦ πνεύματος, ἐκλεί πούσης καὶ ἀφανιζομένης κατ' ὀλίγον τῆς ἐν αὐτῇ ἀμαρτίας καὶ οὕτως ἐνδουμένη ἢ ψυχὴ «τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης» καὶ «τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου» καὶ «τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως» καὶ «τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος» διδάσκεται πολεμεῖν τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς,

καὶ οὕτως ὄπλισαμένη τῷ τοῦ κυρίου πνεύματι ἀγωνίζεται «πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας» καὶ «τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ» σβέννυσι. χωρὶς γὰρ τῶν τοῦ πνεύματος ὄπλων οὐκ ἀναιρεῖται ἡ ἁμαρτία, ἔχουσα δὲ τὰ ὄπλα τοῦ κυρίου ἢ ψυχὴ, ὅταν ἀκούσῃ καὶ αἰσθηταὶ τῶν σφοδρῶν πολέμων, «ἐν ἀλαλάγματι καὶ κραυγῇ ἐκ πορεύεται» (καθὼς ἐν τῷ Ἰὼβ εἴρηται), ὅτι καὶ ἀπὸ «τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως» αὐτῆς προσπίπτουσιν οἱ ἐχθροί, καὶ οὕτως ἀγωνισαμένη καὶ νικήσασα διὰ τοῦ πνεύματος τὸν πόλεμον νικηφόρους στεφάνους ἐπιφέρεται μετὰ παρρησίας πολλῆς, καὶ οὕτω συνάπτεται τῷ ἔπου ρανίῳ βασιλεῖ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.}}

9.1 Ὁ βουλόμενος θεῶ εὐαρεστῆσαι καὶ συγκληρονόμος «Χριστοῦ» πιστεύων γενέσθαι καὶ μιμητῆς τοῦ κυρίου σπουδάζων εἶναι, ἵνα καὶ αὐτὸς υἱὸς θεοῦ προσαγορευθῇ ἐκ πνεύματος, πρὸ πάντων τῆς μακροθυμίας καὶ ὑπομονῆς δραξάμενος ὀφείλει τὰς ἀπαντώσας διαφοροὺς θλίψεις στενοχωρίας τε καὶ ἀνάγκας γενναίως ὑποφέρειν εἴτε σω ματικὰς νόσους καὶ πάθη εἴτε ὄνειδισμοὺς ἀνθρώπων καὶ ὕβρεις εἴτε ἀοράτους θλίψεις διαφοροὺς τὰς ἐπαγομένας τῇ ψυχῇ ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων πρὸς τὸ ἐμποδίσαι αὐτῇ εἰς τὴν βασιλείαν ἀπελθεῖν εἰς χάυνωσιν καὶ ὀλιγωρίαν καὶ ἀνυπομονησίαν ἄγειν βουλομένων, κατ' οἰκονομίαν τοῦ κυρίου παραχωροῦντος ἐκάστην ψυχὴν δοκιμασθῆναι ἐν διαφοροῖς θλίψεσιν, ἵνα φανερωθῶσιν αἱ ψυχαὶ αἱ ἐξ ὅλης καρδίας ἀγαπῶσαι τὸν κύριον καὶ δι' αὐτὸν πάντα τὰ ἐπιφερόμενα ὑπὸ τοῦ πονηροῦ γενναίως ὑπομένουσαι καὶ τῆς ἐλπίδος κυρίου μὴ ἀφιστάμεναι, ἀλλὰ πάντοτε τὴν λύτρωσιν τῆς χάριτος ἐν πίστει καὶ ὑπομονῇ πολλῇ ἐκδεχόμεναι, διὸ καὶ ἐξελεθῆν δυνήσονται πάντα πειρασμόν· οὕτω γὰρ τῆς ἐπαγγελίας «τοῦ πνεύματος» ἐπιτυγχάνουσαι ἄξιοι τῆς βασιλείας καθίστανται. ὀφείλει οὖν ἡ ψυχὴ ἢ τῷ λόγῳ τοῦ κυρίου ἐξακολουθοῦσα «τὸν σταυρὸν» τοῦ κυρίου αἴρειν μετὰ χαρᾶς, ὡς γέγραπται, τουτέστιν ἐτοίμως ἔχειν ὑπομένειν διὰ τὸν κύριον πάντα ἐπερχόμενον πειρασμόν εἴτε κρυπτόν εἴτε φανερόν, καὶ εἰς τὸν κύριον ἀποκρέμασθαι τῇ ἐλπίδι πάντοτε, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ αὐτοῦ ἐστὶ καὶ τὸ θλιβῆναι τὴν ψυχὴν παραχωρουμένην ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἀπολυτρωθῆναι παντὸς πειρασμοῦ καὶ θλίψεως δι' αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ ἀνδρίζεται καὶ γενναίως φέρει ὑπομένουσα πᾶσαν θλίψιν ἀλλὰ λυπεῖται καὶ ἀκηδιᾷ καὶ ἄχθεται καὶ στενοχωρεῖται καὶ ὀλιγωρεῖ τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀπελπίζει ὡς μηκέτι λυτρουμένη (ὅπερ καὶ τοῦτο αὐτῆς ἐστὶ τῆς κακίας τέχνη εἰς ἀκηδίαν καὶ ὀλιγωρίαν τὴν ψυχὴν ἐμβάλλουσα) καὶ τῆς ἐλπίδος ἐγκρατῆς ἂν μὴ γένηται ἀπεκδεχομένη πάντοτε τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἐν πίστει ἀδιστακτῶ, τέκνον τῆς ζωῆς ἢ τοιαύτη ψυχὴ οὐ γίνεται, ἐπειδὴ ἀκόλουθος πάντων τῶν ἀγίων οὐ γέγονεν οὐδὲ τοῖς ἴχνεσιν τοῦ κυρίου περιεπάτησεν. κατανόησον γὰρ καὶ ἴδε πῶς ἐξ ἀρχῆς οἱ πατέρες πατριάρχαι προφήται ἀπόστολοι καὶ μάρτυρες διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ τῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν διήλθον καὶ οὕτως ἠδυνήθησαν εὐαρεστῆσαι τῷ θεῷ ὑπομείναντες πᾶσαν θλίψιν καὶ πειρασμόν γενναίως καὶ ἐν ταῖς στενοχωρίαις καὶ κακουχίαις ἠδοντο διὰ τὴν προσδοκωμένην τῆς μισθαποδοσίας ἐλπίδα, καθὼς φησὶν ἡ γραφή· «τέκνον, εἰ προσέρχῃ τῷ κυρίῳ δουλεύειν, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν· βάθυνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέρει», καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος· «εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί», καὶ ἀλλαχοῦ· «τὰ» ἐπιφερόμενά «σοι» πάντα «ὡς ἀγαθὰ πρόσδεξαι, εἰδὼς, ὅτι ἄτερ θεοῦ οὐδὲν γίνεται». καὶ ὁ κύριος λέγει· «μακάριοί ἐστε ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπωσὶ πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς», καὶ τό· «μακάριοι οἱ

δεδιωγμένοι ἔνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασι λεία τῶν οὐρανῶν», δεδιωγμένοι δὲ εἶτε φανερώς ὑπὸ ἀνθρώπων εἶτε κρυπτῶς ὑπὸ τῶν πνευμάτων «τῆς πονηρίας». ἀνταγωνίζονται γὰρ τῇ τὸν θεὸν ζητούσῃ ψυχῇ καὶ εἰς θλίψεις διαφόρους ἐμβάλλουσι πρὸς τὸ ἐμποδίσει αὐτὴν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν εἰσελθεῖν, ἅμα δὲ καὶ ἵνα δοκιμασθεῖσα φανερωθῇ, εἰ κατὰ ἀλήθειαν ἀγαπᾷ τὸν θεὸν ἐν τῷ ὑπομένειν πᾶσαν θλίψιν καὶ εἰ τῆς ἐλπίδος εἰς τέλος κρατήσῃ τὴν λύτρωσιν ἐν πίστει ἀδιστακτῶ ἐκδεχομένη ἢ πάλιν μὴ ὑπομείνασα ἀλλ' ὑποστείλασα εἰς τὰς θλίψεις καὶ ἀκηδιῶσα ἢ ὀλιγωροῦσα καὶ τῆς ἐλπίδος ἐλαττωμένη, ἵνα ἀποδειχθῇ μὴ ἀγαπᾶσα τὸν θεὸν ἐν ἀληθείᾳ. αἱ γὰρ διάφοροι θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοὶ ἀποδεικνύουσι τὰς ἀναξίας καὶ ἀξίας ψυχάς, τὰς ἐχούσας πίστιν καὶ ἐλπίδα καὶ ὑπομονὴν καὶ τὰς μὴ ἐχούσας, ἵνα ἐν πᾶσιν ἀποδειχθεῖσαι δόκιμοι καὶ πισταὶ αἱ ἄξιοι ψυχαὶ αἱ ἕως τέλους ὑπομείνασαι καὶ τῆς ἐλπίδος βεβαίως κρατήσασαι καὶ οὕτω τὴν ἀπολύτρωσιν δεξάμεναι διὰ τῆς χάριτος δικαίως τῆς βασιλείας κληρονόμοι γένωνται. τὴν ἐλπίδα τοίνυν καὶ τὴν ὑπομονὴν πρὸ πάντων ἐκάστη ψυχὴ βουλομένη εὐαρεστῆσαι θεῷ γενναίως κρατεῖτω καὶ οὕτω δυνήσεται διεξελθεῖν πᾶσαν ἐπανάστασιν καὶ θλίψιν τοῦ πονηροῦ.

9.2 Οὐδὲ γὰρ τοσοῦτον παραχωρεῖ ὁ θεὸς ψυχὴν ἐπ' αὐτὸν ἐλπίζουσαν καὶ αὐτὸν ὑπομένουσαν πειρασθῆναι, ὥστε καὶ ἐξαπορηθῆναι καὶ πα ραδοθῆναι εἰς πειρασμοὺς καὶ θλίψεις, ἅς οὐ δύναται ὑπενεγκεῖν, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος· «πιστὸς ὁ θεός, ὃς οὐκ ἔασει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν». οὐδὲ γὰρ ὅσον βούλεται ὁ πονηρὸς πειράζει καὶ θλίβει τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὅσον παραχωρεῖται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, μόνον ἡ ψυχὴ γενναίως κρατεῖτω τὴν ἐλπίδα καὶ ἐν πίστει ἐκδεχέσθω τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν. καὶ ἀμήχανον αὐτὴν ἐγ καταλειφθῆναι, ἀλλ' ὅσον ἀγωνίζεται διὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος προσ φεύγουσα τῷ θεῷ καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν καὶ λύτρωσιν ἀδιστακτῶς ἐκδεχομένη, τοσοῦτον ταχύτερον λυτροῦται αὐτὴν ὁ κύριος πάσης περιεχούσης θλίψεως. οἶδε γὰρ αὐτὸς πόσον ὀφείλει εἰς δοκιμασίαν καὶ παιδείαν καὶ πειρασμοὺς εἰσελθεῖν ἡ ψυχὴ καὶ τοσοῦτον παραχωρεῖ, μόνον αὐτῇ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐλπίδος ἐγ κρατῆς γενέσθω εἰς τέλος καὶ οὐ μὴ καταισχυνοθῇ, καθὼς εἴρηται· «ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει», καὶ πάλιν· «ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις» καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ ὁ κύριός φησιν· «ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθῆ σεται» καὶ «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν» καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· «τίς ἐπίστευσε τῷ θεῷ καὶ κατησχύνθη; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτὸν καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν;» εἰ γὰρ ὀλίγης συνέσεως καὶ νοδὸς μετέχοντες οἱ ἄνθρωποι ἐπίστανται δοκιμάζειν καὶ διακρίνειν, πόσον βάρος καὶ γόμον ἕκαστον τῶν ζῶων βαστάσαι δύναται, οἷον ἡμίονος ἢ ὄνος ἢ κάμηλος, καὶ τοσοῦτον ἐπιφορτίζουσι κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ ζῶου· καὶ ὁ κερα μεὺς ὁ πλάσας τὰ σκεύη εἰ μὴ ἐν τῇ καμίνῳ αὐτὰ βάλῃ, ἵνα πυρὼ θέντα στερεωθῇ, ἐπιτήδεια εἰς χρῆσιν ἀνθρώποις οὐ γίνεται, ἐπίσταται δὲ πόσον ἐν τῷ πυρὶ χρῆ αὐτὰ ἐνθεῖναι, ἕως οὗ χρήσιμα γένηται, καὶ οὔτε ὑπὲρ τὸ δέον ἀφήσιν αὐτὰ ἐν τῇ καμίνῳ, ἵνα μὴ διαρραγέντα καταφθαρή, οὔτε δὲ πάλιν ἐλλειπῶς, ἵνα μὴ ἀποίητα καὶ ἄχρηστα ἦεἰ οὖν ἐπὶ τῶν φαινομένων τσαύτην γνῶσιν καὶ διάκρισιν οἱ ἄνθρωποι κέκτηνται, πόσῳ μᾶλλον ὁ θεός, ὢν ἀκατάληπτος καὶ ἄφα τὸς τις γνῶσις καὶ σύνεσις καὶ ὄλον σοφία ὑπάρχων, ἐπίσταται πόσων δοκιμασιῶν καὶ θλίψεων καὶ πειρασμῶν χρῆζουσιν αἱ ψυχαὶ αἱ αὐτῷ εὐαρεστεῖν θέλουσαι καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τυχεῖν ἐπιποθοῦσαι. καὶ

οὕτως ὑπομένουσαι γενναίως καὶ πιστῶς ἐν ἐλπίδι πᾶσαν θλίψιν μέχρι τέλους τότε δόκιμοι καὶ ἐπιτήδαιοι τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καθίστανται. ὥσπερ γὰρ τὸ εἶδος τῆς καννάβευς οὐ χρησιμεύει εἰς τὸ γενέσθαι ἐξ αὐτοῦ νήματα λεπτότατα, ἐὰν μὴ ἐπὶ πολὺ κοπανισθῇ, καὶ ὅσῳ βασανίζεται, ἐξινίζεται καὶ τοσοῦτῳ καθαρώτερον καὶ ἐπιτηδειότερον γίνεται, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἢ φιλόθεος εἰς πολλὰς δοκιμασίας καὶ πειρασμοὺς καὶ θλίψεις εἰσερχομένη καὶ ὑπομένουσα γενναίως καὶ θαρωτέρα καὶ χρησιμώτερα εἰς τὴν πνευματικὴν τῆς λεπτότητος ἐργασίαν καθίσταται καὶ τέλος τὸν ἐπουράνιον τῆς βασιλείας χῶρον καταξιῶται κληρονομεῖν. ὥσπερ γὰρ τὸ νεόπλαστον σκεῦος ἐν πυρὶ μὴ βληθὲν ἀνεπιτήδειον ἐστὶν εἰς χρῆσιν ἀνθρώποις, ἢ ὥσπερ νήπιον βρέφος ὃν πρὸς τὰ τοῦ κόσμου ἔργα ἀνεπιτήδειον τυγχάνει, οὔτε γὰρ πόλεις οἰκοδομεῖν οὔτε φυτεῦσαι δύναται οὔτε σπὸρον καταθέσθαι οὔτε ἕτερόν τι τοῦ κόσμου ἔργον ἐπιτελεῖν (νήπιον «γὰρ ἐστὶν»), οὕτω ψυχὰι εἰ καὶ θείας χάριτος μέτοχοι γεγόνασι τροποφορούμεναι ἐν τῇ γλυκύτητι καὶ ἀναπαύσει τοῦ πνεύματος διὰ τὴν νηπιότητα αὐτῶν τῇ τοῦ κυρίου χρηστότητι; μήπω δὲ δοκιμασθεῖσαι καὶ πειρασθεῖσαι ἐν διαφόροις θλίψεσιν ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, δι' ὧν ἢ πρὸς θεὸν ἀγάπη δείκνυται, ἀκμὴν νήπια τυγχάνουσι καὶ (ἴν' οὕτως εἴπω) οὐδέπω χρησιμεύουσι τῇ βασιλείᾳ ἀγύμναστοι ἔτι οὔσαι ὡς εἴρηται· «εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἔστε καὶ οὐχ υἱοί». ὥστε αἱ θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοὶ εἰς συμφέρον εἰσὶ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ δόκιμον καὶ στερεὰν τὴν ψυχὴν ἀπεργάζονται, ἐὰν γενναίως καὶ προθύμως ἐν πεποιθήσει καὶ ἐλπίδι θεοῦ ὑπομένη τὰ ἐπιφερόμενα, ἀπεκδεχομένη ἐν πίστει ἀδιστακτῶ τὴν ἀπὸ τοῦ κυρίου λύτρωσιν καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ ἀδύνατον ἀποτυχεῖν αὐτὴν τῆς ἐπαγ γελίας «τοῦ πνεύματος» καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν τῆς κακίας παθῶν καταξιωθῆναι, εἴπερ ὡς δόκιμος καὶ πιστὴ τὴν εἰς τὸν κύριον ἐλπίδα ἔως τέλους ἐν ὑπομονῇ πολλῇ κρατήσκειν.

9.3 Ὡσπερ γὰρ οἱ ἅγιοι μάρτυρες εἰς τὸ φαινόμενον πολλὰς βασάνους ὑπέμειναν καὶ «ἕως θανάτου» ἐλθόντες διὰ τὴν εἰς τὸν κύριον ἐλπίδα ἐνέμειναν τῇ καλῇ ὁμολογίᾳ καὶ οὕτω δόκιμοι ἀποδειχθέντες τοῦ στεφάνου «τῆς δικαιοσύνης» τυχεῖν κατηξιώθησαν, οἱ δὲ πλείονας καὶ χαλεπωτέρας βασάνους ὑπενέγκοντες πλείονα δόξαν καὶ παρρησίαν ἐπὶ θεοῦ ἐκομίσαντο καὶ ἐκτήσαντο. ὅσοι δὲ ὑπεστάλησαν τὰς θλίψεις καὶ τὰς μαστιγὰς δεδοικότες μὴ ἐμμεΐναντες τῇ καλῇ ὁμολογίᾳ εἰς τέλος ἀπαρρησίαστοι καὶ κατησχυμμένοι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἀποδείκνυνται τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ ψυχὰι αἱ εἰς θλίψεις παραδιδόμεναι, ἵνα δοκιμασθῶσι, καὶ ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων τῶν ἀοράτως καὶ διαφόρως βασανιζόμεναι, εἴτε κρυπτῶς ἔνδοθεν πόνοις θλίψεων ἢ λογισμοῖς πονηροῖς εἴτε δὲ καὶ φανερώς διὰ σωματικῶν παθῶν, ὑπομένουσαι δὲ γενναίως καὶ τῆς ἐλπίδος κρατοῦσαι καὶ τὴν μισθαποδοσίαν τοῦ κυρίου ἐν πίστει ἐκδεχόμεναι τοῦ αὐτοῦ στεφάνου «τῆς δικαιοσύνης» καταξιῶνται καὶ λύτρωσιν ἐντεῦθεν δεχόμεναι τὴν αὐτὴν παρρησίαν τῶν μαρτύρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐπὶ θεοῦ εὐρίσκουσιν. τὸ γὰρ αὐτὸ μαρτύριον τῶν θλίψεων ὑπέμειναν, ὅπερ κάκεῖνοι δι' ἀνθρώπων, αὐτὰ δι' αὐτῶν τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας τῶν καὶ ἐκείνοις ἐνεργησάντων, καὶ ὅσῳ πλείονας θλίψεις καὶ ἐπαναστάσεις τοῦ πονηροῦ ὑπομένουσι καὶ τῆς ἐλπίδος κρατοῦσι, τοσοῦτῳ πλείονα δόξαν ἐπὶ θεοῦ πορίζονται καὶ ἐντεῦθεν λυτροῦνται κατὰ τὴν προσδοκίαν τῆς ἐλπίδος αὐτῶν, τῆς παρακλήσεως τοῦ πνεύματος καταξιούμεναι κάκεῖθεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τῆς βασιλείας κληρονόμοι γενόμεναι. ὅσαι δὲ ψυχὰι ὑποσταλῶσι δειλίαν καὶ φόβον τὰς θλίψεις μὴ ὑπομένουσαι, ἀλλ' εἰς ὀλιγωρίαν καὶ ἀνυπομονήσιαν καὶ ἀπελπισμὸν ἔλθωσι καὶ

ἀποστραφῶσι τῆς ὁδοῦ «τῆς δικαιοσύνης» καὶ τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου εἰς τέλος μὴ ἐκδέξωνται, αἱ τοιαῦται ψυχαὶ ὡς ἀδόκιμοι εὐρεθεῖσαι τῆς αἰωνίου βασιλείας τυχεῖν οὐ δυνήσονται. ἕως θανάτου γὰρ πᾶσα ψυχὴ χρεωστῆ διατὸν κύριον τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα ἐν μακροθυμίᾳ ὑπομῆναι καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα κρατῆσαι καὶ οὕτω τῆς αἰωνίου σωτηρίας καταξιωθῆναι· ὅσοι γὰρ βούλονται τελείως ἐξειλησαι τῆς μελλούσης γενένης τῆς τιμωρούσης τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τῆς οὐρανόου βασιλείας ἐπιτυχεῖν, τὰς θλίψεις τῆς γενένης ἐντεῦθεν διὰ τῶν πειρασμῶν τῶν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ ἔπαγομένων παθεῖν αὐτοὺς δεῖ, καὶ ἐὰν ὑπομείνωσιν ἕως τέλους διὰ τῆς ἐλπίδος τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἐν πίστει ἀπεκδεχόμενοι, καὶ τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων διὰ τῆς χάριτος λυτροῦνται καὶ τῆς κοινωνίας «τοῦ ἁγίου πνεύματος» καταξιῶνται καὶ τῆς αἰωνίου γενένης ἐντεῦθεν ἀπαλλάττονται καὶ τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ κληρονομοῦσιν. τοιαύτην γὰρ ὁ κύριος τὴν ὁδὸν ἔθετο τὴν εἰς τὴν ζωὴν ἀποφύρουσαν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὡς γέγραπται, διὰ τοῦτο «καὶ ὀλίγοι εἰσὶν» οἱ διοδεύοντες εἰς αὐτήν. τοιαύτης τοίνυν ἐλπίδος προκειμένης καὶ τοιοῦτων ἐπαγγελιῶν ἐπαγγελθειῶν ὑπὸ τοῦ ἀψευδοῦς θεοῦ πᾶσαν ἐπ' ἀνάστασιν καὶ θλίψιν τοῦ πονηροῦ γενναίως ὑπομείνωμεν διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ἡμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅσας γὰρ θλίψεις ἐὰν ὑπομείνωμεν διὰ τὸν κύριον, τί ἀντάξιον γενήσεται ἢ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐπηγγελμένην ζωὴν ἢ πρὸς τὴν ἐντεῦθεν γινομένην ταῖς ὑπομενούσαις ψυχαῖς «τοῦ ἁγίου πνεύματος» παράκλησιν ἢ πρὸς τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς κακίας ἢ καὶ πρὸς τὰ ὀφλήματα τοῦ πλήθους τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν; καθὼς εἴρηται· «κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν», καὶ πάλιν· οὐ γὰρ «ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς».

9.4 Γενώμεθα οὖν ὡς γενναῖοι στρατιῶται ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἡμῶν ἐτοίμως ἀποθνήσκοντες. διὰ τί γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτε ἐν βιωτικοῖς ἀνεστρεφόμεθα πράγμασι, ταῦτα οὐκ ἐπάσχομεν οὐδὲ τοιαύτας θλίψεις εἶχομεν, ἀλλὰ νῦν, ὅτε προσήλθομεν τῷ κυρίῳ εὐαρεστήσαι, τσαῦτα ἐπαναστάσεις καὶ θλίψεις τοῦ πονηροῦ καθ' ἡμῶν ἐπεγείρονται; ὁρᾷς ὅτι διὰ τὸν κύριον ταῦτα πάσχομεν, φθονοῦντος ἡμῖν τοῦ ἐχθροῦ καὶ πειρωμένου διαστρέψαι ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ζωῆς ἢ εἰς χάνωσιν ἢ εἰς ὀλιγομίαν ἀγαγεῖν, ἵνα μὴ εὐαρεστήσαντες σωθῶμεν. ὅσον τοίνυν ὁ πονηρὸς ἐπεγείρεται καθ' ἡμῶν, ἡμεῖς ἐὰν εὐρεθῶμεν ἐν ὑπομονῇ καὶ ἀνδρείᾳ ἐτοιμῶς ἔχοντες «ἕως θανάτου» ἐρχόμενοι ὑπομένειν διὰ τὴν εἰς τὸν κύριον ἐλπίδα, πᾶσαι αὐτοῦ αἱ καθ' ἡμῶν μηχαναὶ λύονται. ἔχομεν γὰρ τὸν ὑπερασπιστὴν ἡμῶν καὶ ὑπέρμαχον Ἰησοῦν, ὃς καὶ ἡμῖν θλιβομένοις καὶ ἐλπίζουσιν ἐπ' αὐτὸν ὑπομονὴν δίδωσιν, κάκεῖνος καταισχύνεται ἡμῶν τὰ νικητήρια τῶν πόνων (τουτέστι τὴν βασιλείαν τοῦ κυρίου) κομιζόμενων. γενώμεθα οὖν ὡς ἄκμονες τυπτόμενοι καὶ μὴ ἐνδιδόντες μηδὲ τύπους χανώσεως ἢ ὀλιγομίας ἢ ἀκηδίας διὰ τῶν μαστίγων τῶν πειρασμῶν ἐν ἑαυτοῖς δεχόμενοι, δερόμενοι νικήσωμεν τὸν ἀντίπαλον διὰ τῆς ὑπομονῆς. καὶ γὰρ ὁ κύριος ἡμῶν οὕτω τὸν αἰῶνα τοῦτον διώδευσε μαστιζόμενος ὀνειδιζόμενος διωκόμενος ἐμπυτόμενος, ὕστερον δὲ καὶ ἀτίμῳ θανάτῳ σταυροῦ ὑπὸ ἀνόμων τετιμώρηται. καὶ πάντα ἐκεῖνα ὑπήνεγκε διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν «ἡμῖν καταλιμπάνων ὑπογραμμὸν» ζωῆς, ἵνα δι' ἧς ὁδοῦ πειρασμῶν καὶ θλίψεων καὶ θανάτου αὐτὸς διώδευσε, τῇ αὐτῇ ὁδῷ διοδεύσωσι οἱ εἰς αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ πιστεύοντες καὶ «συγκληρόνομοι» αὐτοῦ γενέσθαι βουλόμενοι, ἵνα ὡσπερ αὐτὸς πολλὰ ἔπαθε δι' ἡμῶν, ὕστερον δὲ θανὼν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐνίκησε καὶ σταυρωθεὶς ἐσταύρωσε καὶ ἀποθανῶν ἔθαψεν κατακρίνας «τὴν ἁμαρτίαν» «διὰ τῆς

σαρκός» καὶ καθελῶν τὰς ἀντικειμένους δυνάμεις, καθὼς εἴρηται· «ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας» ἐπὶ τοῦ σταυροῦ «ἐδειγμάτισε θριαμβεύσας αὐτὰς ἐν αὐτῷ», οὕτω καὶ ἡμεῖς πᾶσαν ἐπανάστασιν καὶ θλίψιν τοῦ πονηροῦ ἐὰν γενναίως καὶ προθύμως καὶ «ἕως θανάτου» ἐλθόντες ὑπομείνωμεν, τότε νικήσομεν τὸν ἀντίπαλον διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς εἰς τὸν κύριον ἐλπίδος, καὶ οὕτω δόκιμοι εὐρεθέντες τῆς ἀπολυτρώσεως καταξιούμεθα καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ πνεύματος πληροῦμεθα καὶ τῆς ἐκεῖθεν αἰωνίου ζωῆς κληρονόμοι γινόμεθα. εἰς γὰρ τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα ἢ κατὰ τοῦ ἀντικειμένου νίκη διὰ παθῶν καὶ θανάτου γίνεται. πάσχοντες καὶ θανατούμενοι διὰ τὸν κύριον προθύμως τότε νικῶμεν τὸν ἀντικείμενον. εἰ οὖν βουλόμεθα πᾶσαν θλίψιν καὶ πειρασμούς μὴ ἐπιπόνους καὶ σκληροὺς ἡγεῖσθαι, ἀλλ' εὐχερῶς ὑπομένειν πᾶσαν τοῦ πονηροῦ ἐπανάστασιν, τὸν ὑπὲρ τοῦ κυρίου θάνατον πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε ἐν ἐπιθυμίᾳ ἔχουμεν καὶ καθὼς εἴρηται ὑπὸ τοῦ κυρίου «καθ' ἡμέραν τὸν σταυρὸν» αἶροντες (ὅ ἐστι θάνατος) ἀκολουθῶμεν αὐτῷ προθύμως ὀπίσω, καὶ οὕτως εὐχερῶς ὑπομένωμεν πᾶσαν θλίψιν εἴτε κρυπτὴν εἴτε φανεράν. εἰ γὰρ θάνατον ὑπὲρ τοῦ κυρίου ἐν ἐπιθυμίᾳ προσδοκῶμεν καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε ἐπιποθῶντες ἔχομεν, πόσω μᾶλλον οἷός ἂν βαρείας θλίψεις εὐχερῶς μετὰ χαρᾶς ὑπομενοῦμεν. διὰ τοῦτο γὰρ δυσχερεῖς καὶ βαρείας καὶ φορτικὰς τὰς θλίψεις ἡγούμεθα ἀνυπομονήτως ἔχοντες, ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ τοῦ κυρίου θάνατον πρὸ ὀφθαλμῶν οὐκ ἔχομεν οὐδὲ ἐν αὐτῷ πάντοτε ἢ διάνοια ἐπιποθεῖ· ὁ γὰρ τὸν κύριον ἐπιθυμῶν κληρονομήσει καὶ τὰ αὐτοῦ πάθη ἀκολουθῶς ἐπιθυμείτω. ὥστε οἱ τὸν Χριστὸν ἀγαπῶντες ἐν τούτῳ φαίνονται, ὅταν πάσας θλίψεις ἐπερχομένας αὐτοῖς γενναίως καὶ προθύμως ὑπομένωσι διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα. Παρακαλέσωμεν τοίνυν τὸν κύριον δοῦναι ἡμῖν σύνεσιν εἰς τὸ γνωρῖναι τὸ αὐτοῦ θέλημα καὶ προθύμως ἐπιτελεῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ καὶ μακροθυμίᾳ μετὰ χαρᾶς, ἣν ἡμῖν αὐτὸς χαρίζεται δυναμώσας ἡμᾶς εἰς πᾶσαν εὐαρέστησιν, ἵνα δόκιμοι καὶ ἄξιοι εὐρεθέντες αὐτοῦ σωτηρίας αἰωνίου τύχωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

10.1 Ὡσπερ ἐν τοῖς φαινομένοις οἱ διὰ πείρας καὶ χρόνων παρελθόντες τὸν βίον οὔτε ὅταν λιμὸς γένηται, ἀπελπίζουσιν, ὡς ἤδη τοῦ κόσμου μέλλοντος ἀπόλλυσθαι καὶ μηκέτι εὐφορίαν γίνεσθαι, οὔτε ἐπὶ πολὺ καρπία γένηται, ὡς μηκέτι λιμοῦ γινομένου οὕτω διάκεινται, ἀλλὰ πάντοτε προσδοκῶσιν, καὶ ἐν εὐφορίᾳ ἀφορίαν καὶ ἐν ἀφορίᾳ εὐφορίαν, οἱ τοιοῦτοι ἴσοι καὶ οἱ αὐτοὶ εἰσινοῦτως ἐν τῷ πνευματικῷ καὶ ἀοράτῳ κόσμῳ καὶ ἐν τῇ τῆς χάριτος τοῦ πνεύματος διαγωγῇ οἱ διὰ πείρας καὶ χρόνων παιδευόμενοι οὔτε ἐπὶ θλίψει τῆς ἁμαρτίας οἰαδὴποτε ἀπαντήσωσιν, ἀπελπίζουσιν ὡς μηκέτι μέλλοντες τῆς χάριτος τυγχάνειν, οὔτε ἐπὶ ἀναπαύσει καὶ εὐφροσύνῃ τοῦ πνεύματος γίνονται, ὑπτιοῦνται καὶ ἐπαίρονται ὡς μηκέτι θλίψεων ἐπερχομένων, ἀλλὰ εἰσιν ἴσοι αἰεὶ ἐν τῇ αὐτότητι μένοντες, ἑαυτῶν μὴ ἐξιστάμενοι, τεθεμελιωμένοι, ἐδραῖοι, ἔχοντες τὸν σκόπον τῆς τελειότητος καὶ τὴν ἔλευθερίαν διὰ τοῦ πνεύματος τῆς «υἰοθεσίας» προσδοκῶντες, ἣτις ἐστὶ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου παντελῆς ἀπολύτρωσις. {{Μακάριοι εἰσιν οἱ παρελθόντες τοὺς φοβεροὺς τόπους τοῦ σκοπού καὶ τὴν δεινὴν νύκτα καὶ τοὺς ἀχμηροὺς καὶ νοσοποιοὺς ἀέρας τῆς ἁμαρτίας, οἱ εἰσελθόντες εἰς κατάπαυσιν καὶ χαράν.}}

10.2 {{Εἰσὶ δὲ ἄλλοι νεώτεροι φρόνιμοι, συνετοί, εὐλαβεῖς, καὶ σύνεστιν αὐτοῖς χάρις καὶ ἤδη ἄρχονται λαλεῖν λόγον καὶ ὁ λόγος αὐτῶν καλὸς ἐστίν, καὶ οἱ ἀκούοντες φρόνιμοι ὄντες ἄρχονται ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν καὶ τιμίους αὐτοὺς ἔχειν, ἐπειδὴ

λαλοῦσι λόγον θεοῦ. αὐτοὶ δὲ εἰ καὶ ἀπὸ χάριτος λαλοῦσιν, πλὴν τὸ κακὸν σύνεστι τῷ νῶ καὶ ὑποβάλλει τοῦ φιλοδοξεῖν καὶ συνήδεσθαι ἐν τοῖς ἐπαίνοις, ἵνα ποιήσῃ αὐτοὺς κενοδοξεῖν. ὃν τρόπον δέ τις ἀποστρέφεται ἐπιθυμίαν σαρκὸς καὶ ἀντιτάσσεται, οὕτως ὀφείλει ἐν τῷ νῶ καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς ἀντιτάσσεσθαι τῇ κενοδοξίᾳ, καὶ εἰ ἀπὸ χάριτος λαλεῖ καὶ ἀναγκάζεται ὑπὸ τινων κηρύττειν αὐτοῦ τὸν λόγον, αὐτὸς ὀφείλει ἀηδίζεσθαι καὶ φεύγειν ὡς ἀπὸ πυρὸς καὶ ἀντιτάσσεσθαι τῷ νῶ, ὥστε ἐπέχειν αὐτόν, ἵνα μὴ διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ εὐρεθῇ κενοδοξῶν. καὶ γὰρ Μωυσῆς, «ὁ θεράπων» τοῦ κυρίου, ἀναγκαζόμενος λαλεῖν καὶ κηρῦσσειν τὸν λόγον τῷ Ἰσραὴλ, παρητήσατο λέγων· ὅτι οὐκ εἰμι «ἰκανὸς» λαλῆσαι. ὁμοίως καὶ Ἰερεμίας ἠναγκάζετο (ἐκαίετο γὰρ ἡ καρδιά αὐτοῦ «ὡς πῦρ») καὶ παρητήσατο εἰπὼν· ὅτι «νεώτερός» εἰμι, καὶ οὐ δύναμαι, ἵνα μὴ διὰ τοῦ προφητεῦειν δόξαν καὶ ἔπαινον ἀπενέγκωμαι. καὶ Παῦλος· «εἰ μὲν ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι». ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς φαινομένοις ὁ ἀρχιτέκτων ἔργον τι ποιεῖ καὶ ὁ χαλκεὺς καὶ ὁ ἀργυροκόπος βάλλων σκευὴ εἰς πῦρ καὶ ποιῶν ἔργον, ὡσαύτως καὶ ὁ οἰκοδομῶν ἔργον τι ἀποτελεῖ, οὕτω καὶ οἱ τοῦ θεοῦ ἄνθρωποι ἅπασι εἰς τοῦτό εἰσιν εὐτρεπισμένοι, οὐχ ἵνα λαλῶσι καὶ «δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων», ἀλλ' ἵνα ὁ λόγος αὐτῶν ἔργον τι ἀποτελέσῃ· οὐ γὰρ ἀπλῶς λόγον κοῦφον καὶ ἀνωφελῆ λαλοῦσιν, ἀλλ' ὠφελοῦσι ψυχὰς καὶ βεβαρημένον νοῦν καὶ καταπεποντισμένον εἰς τὰ κακὰ φωτίζουσι καὶ ὀδηγοῦσι καὶ μεταβάλλουσιν εἰς «ἡθῆ χρηστὰ» καὶ τρόπους ἀγαθοὺς καὶ παρασκευάζουσιν αὐτοὺς ἀπ' ἐλθεῖν «εἰς τὴν ζωὴν». εἰσὶν οὖν πολλὰ ὀχυρώματα τῆς κακίας· τὰ μὲν πρῶτα ἐπιθυμία σαρκὸς καὶ φιλαργυρία, ἵνα ὥσπερ ἀντιτάσσεται τις τῇ ἡδονῇ ἐν τοῖς λογισμοῖς, οὕτω καὶ τῇ φιλαργυρίᾳ· συμβαίνει γὰρ ὅτι ἔξωθέν ἐστι πτωχὸς καὶ ἀκτήμων καὶ ἔσωθεν συνήδεται τῷ πλούτῳ καὶ ἐστι φίλος πλουσίῳν, καὶ ἔὰν συμβῇ ὑπὸ τινος καταλειφθῆναι αὐτῷ χρήματα ἐκτρέπεται. ζητῶ οὖν τρόπον ἀφιλάργυρον, ἵνα καὶ ἔὰν συμβῇ αὐτὸν ἐμπεσεῖν εἰς πλοῦτον, τότε μάλιστα ἀηδισθῇ, μισήσῃ, φύγῃ ὡς ἀπὸ πυρὸς. μετὰ ταῦτά εἰσιν ἄλλα ὀχυρώματα τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς τυφώσεως, ἵνα τις δυνηθῇ τούτους τοὺς φραγμοὺς καὶ τὰ μεσότοιχα διαρρηῆσαι, ἵνα ἔχη πόνον ἐν τῇ ψυχῇ, δάκρυα, πείναν, δίψαν.}}

10.3 Συμβαίνει γὰρ ὅτι εἰσὶ τινες ἀποταξάμενοι, ἀκτήμονες, νηστεύοντες, καὶ ὡς βία αὐτὰ ποιοῦντες μεγάλα ἡγοῦνται, καὶ τοῖς δοξάζουσιν αὐτοὺς καὶ ἐπαινοῦσι συνήδονται· εἰσὶ δὲ ἄλλοι οἱ διὰ τῆς τοῦ κυρίου παρακλήσεως συνηδόμενοι καὶ ἀναπαυόμενοι ἐν τῇ πενίᾳ καὶ ἐν τῇ κακουχίᾳ (μᾶλλον καὶ τοῦ πλουτοῦντος καὶ τρυφῶντος καὶ ἀναπαυομένου ἐν τοῖς σαρκικοῖς), καὶ ἔὰν ἀναγκάσῃ αὐτοὺς ἀναχωρῆσαι ἀπὸ τῆς κακουχίας, θλίβονται, ὡς πλούσιον ἐν τοῖς φαινομένοις ἔὰν ἀναγκάσῃ πτωχεῦσαι, θλίβεται. ὃν δὲ λέγομεν πόνον, πείναν καὶ δίψαν, οὐκ εἰσὶ μόνον ἀπὸ φύσεως προσγινόμενα, ἀλλὰ τῷ πλείστῳ μέρει ἀπὸ θείας δυνάμεως. καὶ οἱ εἰσελθόντες εἰς τὴν σαγήνην τῆς χάριτος οὗτοι δύνανται ἔχειν τὸν πόνον καὶ φόβον, τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν, ἄνευ δὲ τῆς θείας χάριτος οὐ δύνανται ἔχειν τὸν πόνον καὶ φόβον· οἱ γὰρ ταῦτα κεκτημένοι εἰσῆλθαν εἰς τὴν σαγήνην τῆς χάριτος. πλὴν πολλοὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν σαγήνην καὶ οἱ μὲν συμφωνοῦντες τῇ χάριτι ἐξελθοῦσι καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν ζωὴν, οἱ δὲ ἐκτρέπονται καὶ ἀπέρχονται εἰς ἀπώλειαν. οὐκ ἔστι δὲ ἐν σχῆμα καὶ εἷς τρόπος τῆς χάριτος. οἱ μὲν γὰρ εἰσὶν ἐν πόνῳ, οἱ δὲ ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ, ἄλλοι «ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ», καὶ ἄλλοι εἰσὶ πάντοτε ἐν τῇ χάριτι ἀναπαυόμενοι, ἐν ἀγάπῃ καὶ χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει, ὁμοίως καὶ ἐν τρόμῳ· «δουλεύσατε» (γὰρ φησιν) «τῷ κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ». πλὴν ὁ καιρὸς οὗτος πένθους ἐστὶ καὶ δακρύων, ἐκεῖνος ὁ αἰὼν γέλωτος καὶ χαρᾶς· ὁ καιρὸς οὗτος σταυροῦ καὶ θανάτου, ὁ

καιρὸς ἐκεῖνος ἀπολυτρώσεως καὶ τρυ φῆς ἀρρήτου· ὁ καιρὸς οὗτος τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ, ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἀναπαύσεως καὶ εἰρήνης. ὅμως δὲ ὁ ἀρραβῶν «τοῦ πνεύματος» καὶ ἡ παράκλησις σύνεστιν «ἐν τῷ νῦν αἰῶνι» τοῖς θλιβο μένοις, ἡ δὲ τελεία ἀνάπαυσις καὶ ἀνταπόδοσις ἐκεῖθεν ἐστὶν «ἐν τῷ μέλλοντι» αἰῶνι. εὐρίσκεις δὲ ἀποταξαμένους νοσερὰν ψυχὴν ἔχοντας τὸν νοῦν αὐτῶν νόσον ὡς ἐν μετεώρῳ εἰσὶ κεχαυνωμένοι, ρεμβόμενοι. χρῆ δὲ αὐτῶν τὸν νοῦν καὶ «τὸν ἔσω ἄνθρωπον» γενναῖον εἶναι, θαρ σηρὰν ἔχειν καρδίαν, τὸν λογισμὸν καὶ τὴν προαίρεσιν ἀνδρείαν καὶ γενναίαν, ἵνα λάβῃ ὄπλα πολέμου καὶ τεθαρρηκῶς κατέλθῃ εἰς πόλεμον καὶ ἀνδρίσθῃ καὶ ποιήσῃ ἐκεῖ ἀγῶνα, ἵνα ἔχῃ τόνον καὶ ἀθλητικὸν νοῦν. ταῦτα δὲ ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ ἐπιτελεῖται· ψυχῆς γὰρ ἐστὶ κινήματα, ζῶσαν ἵνα ἔχῃ καρδίαν. πολλοὶ γὰρ εἰσὶν ἔξωθεν ἔχοντες τὸ σχῆμα καὶ ὁ νοῦς αὐτῶν ἐξυδαρωμένος, ἀνόστως ρεμβόμενος. δεῖ γὰρ κτήσασθαι καρδίαν καινὴν, νοῦν ἐπουράνιον ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ, ψυχὴν θείαν ἐν τῇ ψυχῇ, σῶμα ἐν σώματι, ἵνα γένηται διπλοῦς ὁ ἄνθρωπος. ἐπίστευσας ἐπιστεύθης, ἠγάπησας ἠγαπήθης, ἐπέγνωσ ἐπεγνώσθης· προσλαμβάνει γὰρ ὁ ἄνθρωπος ξένα τινὰ τῆς φύσεως αὐτοῦ, ἐπουράνια, καὶ γίνεται διπλοῦς.

11.1 Ὀλίγοι γὰρ εἰσὶν οἱ βουλόμενοι ἀνασταθμίσει μαργαρίτας καὶ δοκιμάσει λίθους τιμίους. πολλοῖς γὰρ σύνεστι μαργαρίτης καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἔχουσι τὸ διακριτικόν, οὐκ οἶδασι ποῖον θησαυρὸν κέκτηνται· οἱ δὲ διάκρισιν ἔχοντες ἢ συνείδησιν οἶδασι καὶ τὰ νομίσματα δοκιμάσει καὶ τὰ παραχαράξιμα. Εἰσὶ δὲ ἄλλοι οἷς σύνεστι χάρις λεληθότως καὶ νεύει εἰς αὐτοὺς τὸ ἀγαθόν, καὶ ποιῶσι καλὰ καὶ οὐκ οἶδασι πόθεν κινουῦνται, ἐπειδὴ ἀσυμφώνως καὶ ἀοράτως αὐτὸ ἔχουσιν. οἱ δὲ φρόνιμοι οὐ μόνον ἐν τῇ εὐχῇ ὀφείλουσι λέγειν ὅτι εὐχόμεθα, καὶ ὅτε ἀνίστανται ἀργοῦσι, ἀλλὰ πάντοτε ὀφείλουσι ἔχειν τὴν μέριμναν καὶ πάντοτε εὐχεσθαι, ἐπειδὴ τὸ συνὸν κακὸν καὶ ὁ καπνὸς καὶ ἡ σύντροφος ἀμαρτία πάντοτε ὡς πηγῆς ὀφθαλμὸς βρῦει καὶ οὐδέποτε ἀργοῦσιν οἱ διαλογισμοὶ κατὰ τῆς ψυχῆς· οὐ μόνον γὰρ ὅτε εὐχῇ, οἱ διαλογισμοὶ εἰσὶν, ἀλλὰ καὶ ὅτε χρείας τινὰς ποιεῖς καὶ ὅτε κοιμᾶσαι, πάντοτε βρῦουσιν. οὕτω καὶ σὺ ἔχεις τὸ θέλημα τοῦ πάντοτε ἀντιλέγειν. βλέπεις κατὰ κόσμον πλούσιον, εὐθέως ὑποβάλλει σοι, ὅτι ἔνδοξός ἐστιν, εὐθέως καὶ σὺ ἄντειπε· ταῦτα φθαρτά ἐστίν, περὶ ἐκείνου μοι μέλει τοῦ πλούτου τοῦ μὴ παρερχομένου. δεικνύει γυναῖκα ὠραῖαν, ὑποβάλλει σοι ἐπιθυμίαν, εὐθέως εἶπέ· ἀκαθαρσία ἐστίν, ἴδε τὰ μνημεῖα γέμει ὀστέων νεκρῶν. βλέπεις πράγματα ἔνδοξα ὡς ἐν βίῳ, οἰκοδομάς, πόλεις, σὺ πάντοτε τὴν ψυχὴν σου πνευματικῶς οἰκοδόμησον καὶ πάντοτε ἄντειπε τῇ συνούσῃ ἀμαρτία, ἐπειδὴ ἔχεις θέλημα, καὶ πάντοτε εὐχου πρὸς τὸν θεόν. ὅτε γὰρ εὐχῇ, τί λέγεις; δέομαί σου, δέομαί σου. τὸ αὐτὸ εἶπε καὶ ἐν τῷ περιπατεῖν καὶ ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ μηδέποτε ἀργήσῃς· καὶ γὰρ καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐὰν φθάσῃ ἔλθειν εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐδέποτε ἀργεῖ ἢ εὐχή, ἀλλὰ πάντοτε τὸ πνεῦμα εὐχεται ἐν αὐτῷ. τοῦτο δὲ τὸ μέτρον τῶν μεγάλων καὶ τελείων ἐστίν, καὶ ὅτε περιπατοῦσιν ἢ συντυγχάνουσιν, πάντοτε εὐχονται τῷ κυρίῳ. εἴ τις οὖν λέγει· ὅτε μὲν κλίνω τὰ γόνατα, εὐχομαι καὶ δύναμαι ἀντ εἰπεῖν τῇ ἀμαρτία, ὅτε δὲ ἐργάζομαι ἢ ἄλλο τι ποιῶ, οὐ δύναμαι ἀντειπεῖν, οὗτος ἰδιώτης ἐστὶ καὶ οὐκ ἔχει διάκρισιν· ἡ γὰρ ἀμαρτία πάντοτε πολεμεῖ καὶ ὁ νοῦς ἔχει θέλημα τοῦ ἀντιπράττειν καὶ ἀντ αγωνίζεσθαι πάντοτε πρὸς τὴν συνούσαν κακίαν, εἴτε περιπατεῖ, εἴτε ὀδεύει, εἴτε ἕτερόν τι ποιεῖ. ὅπου γὰρ δέδεται ὁ νοῦς, ἐκεῖνο αὐτοῦ ἐστὶ θεός· εἰ δέδεται τῇ ἐπιθυμίᾳ ἢ τῇ γαστριμαργίᾳ ἢ τῇ φιλαργυρίᾳ, ὁ δῆσας σε θεός σου ἐστίν («ὧ γὰρ τις ἠττηται,

τούτω καὶ δεδούλωται»), εἰ δὲ ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ τῇ παραθύρῳ πάλιν εἰσέλθης εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἀρνησάμενος σαρκικὴν κοινωνίαν οὐ σπουδάζεις κοινῶν νωνῆσαι τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ καὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, τί ὠφέλησας ἐξελθὼν «ἐκ τοῦ κόσμου»; εἰ δὲ καταλιπὼν οὐσίαν καὶ κτήσεις καὶ πράγματα, ἀντὶ τοῦ φαινομένου πλούτου οὐ λαμβάνεις ἄλλον πλοῦτον καὶ ἀντὶ τρυφῆς τρυφήν ἐπουράνιον καὶ ἀντὶ τέκνου σὺ μὴ γίνῃ τέκνον «θεοῦ», τί ὠφέλησας ἀποταξάμενος; ἐγένου «ἄλας» μωρὸν καὶ οὔτε τὰ τοῦ κόσμου ἔχεις καταλιπὼν αὐτά, οὔτε τὰ ἐπουράνια καὶ πνευματικὰ ἐκκληρώσω· λοιπὸν οὐδαμοῦ προχωρεῖς.

11.2 Ὅν τρόπον δὲ ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ μικρὰ οὕσα πολλὰ δύναται βλέπειν, οὐρανόν, γῆν, ἥλιον, ὅταν δὲ μικρὸν τι κάλυμμα εἰς τὴν κόρην παρεμπέση καὶ ἐπισκιάσῃ, τυφλοῦται ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἐν σκότει ἐστίν, οὕτως ἐὰν μικρὸς καπνὸς ἢ ὀμίχλωδης δύναμις ἐπισκοτίσῃ τὸν νοῦν, τετύφλωται καὶ οὐδὲν ὄρα, ἐὰν δὲ πάλιν διαυγάσῃ, βλέπει πράγματα πνευματικὰ καὶ ἐπουράνια. Ὅν τρόπον γὰρ ἡ γῆ ἐργασθεῖσα φαίνεται καρποφόρος, οὕτω καὶ ἡ γῆ τῆς καρδίας ἐργαζομένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου οὐκέτι χερσεύει. Ὡσπερ δὲ ἵνα ἡ πόλις ἐν ὑψηλῷ τόπῳ ἢ ὄρει κειμένη καὶ ἔχη ἐκεῖ ἀνάπαυσιν καὶ εἰρήνην πολλὴν καὶ πλοῦτον καὶ θησαυρούς, καὶ ὧσιν ἐκεῖ ἄνδρες εὐγενεῖς καὶ συγκλητικοί, λοιπὸν δὲ ἡ ὁδός, δι' ἧς διέρχεται τις ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐστὶ στενὴ, περιμέτρον βήματος ἔχουσα, ἐνὸς ἴχνος ἀνθρώπου, καὶ ἡ ἐκ δεξιῶν χάος μέγα πυρὸς καὶ ἐξ ἀριστερῶν βάθος θαλάσσης, λοιπὸν ὀλίγον ἐὰν ἐκτραπῇ ὁ πὺρ τῆς στενῆς ἀτράπου καταποντίζεται ἢ εἰς τὸ πῦρ ἢ εἰς τὸ ὕδωρ, εἰ δὲ τις ἀσφαλῶς διοδεύων παρέλθῃ τὴν τραχείαν καὶ φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἀναπαύσει ἐστὶ καὶ πλούτῳ μεγάλῳ καὶ ἀμεριμνίᾳ πολλῇ. οὕτω καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. τραχεῖά ἐστὶν ἡ ὁδός εἰς ἣν διοδεύουσιν οἱ Χριστιανοί· κύκλῳ γὰρ αὐτῶν ἐστὶ χάος μέγα πυρὸς τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων. ἐὰν δὲ δυνηθῶσιν ἐκείνων περιγενέσθαι καὶ παρελθεῖν τοὺς τριγχοὺς τῆς κακίας, εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν, εἰρηνευομένην, μεστήν ἀγαθῶν πολλῶν καὶ εἰρήνης βαθείας, ὅπου τὰ πνεύματα τῶν δικαίων ἀναπαύονται σὺν τῷ κυρίῳ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

12.1 Ἐρώτησις. Τίνος λόγου ἔνεκεν ἀνακαινιζομένου τοῦ ἀνθρώπου οὐ παντελῶς ἀλλάσσεται ἡ ἀρχαία ἔξις; συμβαίνει γὰρ τινα εἶναι ἀπλου στέρως φθεγγόμενον ὀξυτέραν ἔχοντα κίνησιν, καὶ μετὰ τὴν χάριν παραμένει ταῦτα. Ἀπόκρισις. Κατὰ παραχώρησιν καὶ οἰκονομίαν τῆς πίστεως γίνονται. καὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι «εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν» εἰσῆρχοντο, δυνάμεις ἐποίουν μεγάλας, εἰς τοσοῦτον ὅτι καὶ αἰσκία αὐτῶν πάθη ἀπήλυνον, καὶ νεκροὺς ἠγειραν. εἰ συνέβαιεν οὖν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἀποθνήσκειν τινά, ἢ συνοῦσα αὐτοῖς χάρις ἢ ἐγείρασα τὸν νεκρὸν οὐκ ἠδύνατο ὅλους ἐγεῖραι τοὺς νεκρούς; ὁμοίως καὶ κακούμενοι ποικίλαις νόσοις προσήρχοντο, οἱ μὲν ἰάσεως ἐτύχανον, οἷς δὲ οὐκ ἐπέτρεπεν ἡ χάρις, ἴασιν οὐ παρεῖχον. οὐ πάντα οὖν ὅσα ἠθέλον ἐποίουν. ὁμοίως ὁ Παῦλος, ὅτε ἐχαλάσθη «ἐν σαργάνῃ» ὁ θεοφόρος, οὐκ ἠδύνατο διὰ τῆς συνοῦσης αὐτῷ δυνάμεως διαρρηῆσαι τὸ τεῖχος ἢ λόγῳ εἰπεῖν· δὸς τόπον; ἀλλ' οὐκ ἐγένετο τοῦτο, ἵνα φανῇ καὶ ἡ προαίρεσις τῶν πιστευόντων καὶ ἡ φυσικὴ ἀσθένεια. οὐ πάντες οὖν ἐπετύχανον, ἵνα πρόδηλοι γένωνται οἱ κακίαν αἰρούμενοι καὶ οἱ ἀγαθοὶ εἶναι θέλοντες. τῷ κυρίῳ ἔλεγον οἱ Φαρισαῖοι· κάτελθε ἐκ «τοῦ σταυροῦ», καὶ οὐ κατήλθεν. ἡ γὰρ κατ' οἰκονομίαν ἀσθένεια δοκιμάζει τοὺς ἐδραίους βουλομένους εἶναι πρὸς τὴν πίστιν, εἰ «ἀμετακίνητοί» εἰσιν, εἰ ἀπὸ τῶν ὀλίγων κατορθωμάτων καὶ εἰς τὰ ἀσθενέστερα οὐ

σκανδαλίζονται. διὰ τί; «τότε» δύνανται «ότε» ἀσθενούσιν. ὁ γὰρ Χριστιανισμὸς λίθος ἐστὶ «προσκομματος» καὶ πέτρα «σκανδάλου». οὕτω καὶ οἱ ἐν χάριτι ὄντες σύνεστιν αὐτοῖς θησαυρὸς καὶ ἀνάπαυσις καὶ ὅμως ἐν καιρῷ ὑποστέλλει πρὸς τὸ δοκιμασθῆναι καὶ πολεμηθῆναι.

12.2 Ἐρώτησις. Διὰ τί ἐν τῷ αὐτῷ σκεύει τοῦ σώματος ἐνεργούσης τῆς χάριτος πάλιν ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἁμαρτία; Ἀπόκρισις. Πρῶτον μὲν ὁ γευσάμενος χάριτος ἀνέψυξεν αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ ἀνεπάη ἀναπαύσει ἐπουρανίῳ ξένη τοῦ αἰῶνος τούτου, ἵνα τὴν γλυκύτητα τοῦ ἀγαθοῦ πείρα γνῶ. ἔπειτα ἐὰν ὀλίγον μετεωρισθῇ ἢ ὀμίλῃ ὁ νοῦς ἢ ἄλλο τι ποιῇ, πάλιν πληροῦται τῆς ἁμαρτίας, ἵνα θλιβῇ καὶ πείρα μάθῃ τὴν πικρότητα αὐτῆς, καὶ τότε ὀξέως καταφύγη ζητῶν ἐκείνην τὴν ἄρρητον παράκλησιν καὶ ἀνάπαυσιν. καὶ πάλιν ἐπιτυγχάνει καὶ ἀναψύξας καὶ ἀναπαεῖς ὀλίγον, πάλιν ἐὰν ἀμελήσῃ, νομὴν εὐρίσκει ἡ κακία καὶ θλίβει πικρῶς τὸν ἄνθρωπον παραχωρούσης τῆς χάριτος, ἵνα πείρα γνῶ τὴν ταύτης ἡδύτητα καὶ ἀνάπαυσιν καὶ παράκλησιν καὶ τὴν πικρίαν καὶ ὀδύνην καὶ θλίψιν τῆς ἁμαρτίας, ἵνα σπουδαιοτέρως αὐτὴν (εἶγε βούλεται σωθῆναι) φύγη καὶ προσκολληθῇ ὅλος ἐξ ὅλου τῇ χάριτι, ἀποδιδούς ἑαυτὸν πάντοτε καὶ ἀναρτῶν τῷ κυρίῳ, ἵνα τῇ ἐκείνης πικρότητι καὶ αἰσχύρῃ καὶ θλίψει ἐπιθυμητὴ μᾶλλον καὶ ἐπιπόθητος γένηται ἢ τῆς χάριτος γλυκύτης καὶ ἀντίληψις καὶ ἀνάπαυσις καὶ ἀγαλλίασις, ἵνα αὐτῇ πείρα τῶν δύο φύσεων τῆς ἁμαρτίας τὴν πικρίαν καὶ τῆς χάριτος τὴν γλυκύτητα ἡ ψυχὴ γευσαμένη πλεονάκις αἰσθητικωτέρα γένηται καὶ νηπτικωτέρα εἰς τὸ παντελῶς φυγεῖν τὴν κακίαν καὶ προσκολληθῆναι ὅλη ἐξ ὅλου τῷ κυρίῳ, ἕως οὗ γένηται μετ' αὐτοῦ εἰς «ἐν πνεῦμα». εἰ γὰρ ἦν πάντοτε ἡ γλυκύτης καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ χαρὰ τῇ ψυχῇ, οὐκ ἐγίνωσκε τὴν διαφορὰν, οὐκ ἤδει τί κέκτηται καὶ ἀμελεστέρα ἐγένετο, τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἠγνόει καὶ τὴν ὑπερβολὴν «τῆς χρηστότητος» τοῦ κυρίου καὶ τὴν ἀπόλαυσιν οὐκ ἠπίστατο, κἂν ἐκέκτητο αὐτὰ οὐκ ἤδει τί κέκτηται, καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς πικρίας καὶ δεινότητα τῆς ἁμαρτίας οὐκ ἤδει καὶ τὴν πονηρίαν αὐτῆς οὐκ ἠπίστατο. ἀλλ' οὕτως ἡ σοφία ἢ ἄρρητος τοῦ θεοῦ οἰκονομεῖ τὰ πράγματα, ἵνα καὶ τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τῇ πείρα γνωσθῇ συγκρίσει καὶ παραθέσει τῆς πικρίας τοῦ πονηροῦ, καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ κατὰ δύο τρόπους τὴν ὠφέλειαν δέξεται· ἐν τῷ πείραν λαμβάνουσαν τῆς πικρίας καὶ θλίψεως τῆς ἁμαρτίας γεγευμένην τῆς χρηστότητος τοῦ κυρίου. καὶ φεύγειν παντὶ σθένει τὸ πονηρὸν θέλει καὶ σπουδαία εἶναι αἰεὶ καὶ εὐτόνος εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ μὴ νηπία καὶ ἄπειρος καὶ ἄγνωστος τοῦ τε καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἔχει τελείαν τῶν ἀμφοτέρων πείρα καὶ ἐνεργεῖα καὶ αἰσθήσει τὴν γνῶσιν, καὶ οὕτω παιδευθεῖσα καὶ τέλειον δρόμον δραμοῦσα διὰ τῆς πολλῆς τῆς ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν σπουδῆς καὶ ἐπιθυμίας τελείως «τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα» ἔχουσα (κατὰ τὸ εἰρημένον) «πρὸς διάκρισιν καλοῦ καὶ κακοῦ» τέλειον καὶ «τὸν στέφανον» ἀπολήψεται καὶ «εἰς μέτρον ἡλικίας» πνευματικῆς ἐλθοῦσα τῆς βασιλείας κληρονόμος κατασταθήσεται. τοιοῦτῳ τινὶ τρόπῳ τὸ πρᾶγμα ἔοικε, τούτου γὰρ ἔνεκεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον γεύεται τῆς βασιλείας, ἵνα ὅλῳ θελήματι καὶ ὅλη προαιρέσει ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου ἢ ἀγαπήσασα τὸν θεὸν καὶ ἵνα ἡ αὐτεξουσίος προαίρεσις φανῇ (ποιῶ μέρει προσκολλᾶται καὶ τί αἰδεῖται), ἵνα καὶ δικαίως τὴν βασιλείαν κληρονομήσῃ καὶ αὐτὴ ὅλη ἀγωνισαμένη καὶ δραμοῦσα ἔχῃ μεγάλην παρρησίαν πρὸς τὸν κύριον εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

13.1 Δύο εἰσὶ βασιλεῖαι, βασιλεία φωτὸς καὶ βασιλεία σκότους. σὺ οὖν ποίου βασιλέως εἶ, ἐπίσκεψαι σεαυτὸν. ὅπου γὰρ ἐὰν φιλιάζῃς καὶ συνθήκας ποιῆς, ἐκείνου εἶ

κοινωνός, γέγραπται γάρ· «τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν». ἔχεις γὰρ ἴδιον θέλημα καὶ ὅπου τὴν ὀρμὴν καὶ τὴν ὑπακοὴν δίδως, ἐκείνου γίνῃ κτῆμα καὶ υἱὸς καὶ φίλος. εἰ ἀγαπᾷς καὶ συνήδη τοῖς τῆς κακίας θελήμασιν, εὐθέως συνεργοῦσι σοι καὶ προσκολλῶνται. εὐπερίστατος γάρ ἐστιν ἡ ἀμαρτία καὶ ἐν σπουδῇ παραγίνεται· ἄρχων γάρ ἐστιν ἐπὶ κακοπραξία ἀνθρώπων χαίρων. ὁμοίως πάλιν εἰ ἀγαπᾷς καὶ συνήδη τῷ ἀγαθῷ, πάλιν καὶ αὐτὸ παραγίνεται καὶ βοηθεῖ. ἀλλ' ὥδε μετὰ ἀγῶνος πολλοῦ προστέτακται, ἐπειδὴ βασιλεία ἐστὶ μὴ ἔχουσα «τέλος»· διὰ τοῦτο τὸ τίμιον σπάνιον ἐστὶ καὶ τὸ δυσχερῶς κατορθούμενον ἔνδοξον, ὅθεν καὶ ἀίδιον, ἐπεὶ ἀκαμάτως πάντες θέλουσιν εἰσελθεῖν καὶ γενέσθαι τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ ἀνά μέσον δρόμος πολὺς καὶ ἀγῶν πρόκειται καὶ ἀπὸ πολλῶν ὀλίγοι ἐξαιλοῦσιν. οἱ οὖν νικήσαντες κατήντησαν πρὸς ἡγεμόνα καὶ βασιλέα εἰρηνικὸν καὶ ἡμερον, ἐπὶ εὐεργεσία ἀνθρώπων χαίροντα, οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἀπὸ τοῦ νῦν κληρονομοῦσι τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ εἰσέρχονται εἰς λιμένα ἀναπαύσεως καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀγίων καὶ «εἰς τὴν κατάπαυσιν». ὡσπερ γάρ ἐστιν οὐρανὸς φαινόμενος ὃς ἐπικαλεῖται στερέωμα, οὕτως ἐστὶν ἐπάνω τούτου ἄλλος οὐρανὸς φωτοειδής, ἔνθα παρεμβολαὶ τῶν ἀγγέλων (εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὁ θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι σωματικοῖς ὀρίοις οὐ περιγράφονται), καὶ ἐκεῖ ἐστὶ σκηνὴ ἀχειροποίητος. ταῦτα οὖν πάντα θεῖα ἐστὶ καὶ ἄρρητα καὶ φωτεινά, ἐπειδὴ πνευματικά ἐστὶ καὶ ὑποστατικά, μὴ ὄντα τοῦ αἰῶνος τούτου ἀλλὰ ἄλλου κόσμου, ὅπου οὐκ ἐστὶ σκότος ἢ νύξ ἢ πόλεμος ἢ γέεννα. ἐπειδὴ οὖν οὐκ ἐγχωρεῖ τοὺς πάντας τῷ ἔξω ὀφθαλμῷ κατανοεῖν ἐκεῖνα τὰ ἐπουράνια, διὰ τοῦτο ὡς παραπέτασμα ἐκτίσθη τὸ στερέωμα τοῦτο, ἵνα μὴ ἐξῆ τινα ἀπλῶς καθορᾶν εἰ μὴ τοῖς καθαροῖς τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν ἡγιασμένοις, τοῖς συμπολίταις καὶ συμμύσταις τῶν ἀγίων. καὶ ὅταν συσταλῇ τοῦτο, τότε ἐκεῖνα τὰ μὴ φαινόμενα ὑποδέχεται τοὺς ἐκλεκτούς. πολλοὶ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ μέρους ὄντες καὶ ἐνεργοῦμενοι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἐνόμισαν τετελεῖσθαι καὶ μετὰ ταῦτα ἔφοδον ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ ἐπιβουλήν ἔπαθον, ὡς ἂν στρατιῶται νομίσαντες νενικηκέναι τοὺς ἐχθρούς, λοιπὸν ῥίψαντες τὰ ὄπλα καὶ ἐν ἀμεριμνία ὄντες, ἔγκρυμμα ποιήσαντες οἱ ἐχθροὶ καὶ ἄφνω ἐπιστάντες τοὺς μὲν φονεύσωσιν, τοὺς δὲ δήσωσιν, ἄλλους αἰχμαλώτους λάβωσιν. οὕτω καὶ ἡ ἀμαρτία ἐπικινηθεῖσα παρεχρήσατο καὶ τοὺς μὲν ἔδησεν εἰς τὸν ἴδιον βυθὸν καὶ τοὺς βρόχους τῆς κακίας, τοὺς δὲ ἠχμαλώτευσεν εἰς τὰ «πάθη» τῆς «ἀτιμίας». πάντες οὖν οἱ ἄνθρωποι εἴτε δίκαιοι εἴτε ἀμαρτωλοί, ἂν μὴ διὰ τοῦ νόμου «τοῦ πνεύματος» (τουτέστιν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ) ἐλεύθεροι γένωνται, οὐ δύνανται ἐλευθερωθῆναι τῶν κακῶν καὶ ἐξειλησαι ἐκ τῆς καταδυναστείας τοῦ διαβόλου. λέγει γὰρ Παῦλος διαγράφων τὴν πτῶσιν τοῦ ἀνθρώπου· «ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ θανάτου; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ», ὅτι «ὁ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσε με ἐκ τοῦ θανάτου».

13.2 Ὡσπερ πηγῆς βρυούσης ὅσοι ἂν πίνωσιν οὐδὲν ἐνδεῖ, οὕτως οἱ ἔχοντες τὰς προσόδους καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ πνεύματος ἔνδοθεν ἐν τῷ νῷ ὅσα ἂν λαλήσωσιν, οἱ μὲν ἀκούσαντες πίστει ὠφελοῦνται, αὐτοὶ δὲ μένουσιν οἴοι καὶ τὸ πρὶν ἦσαν. τοῖς γὰρ πνευματικοῖς ἀπὸ τοῦ νῦν κτίζονται παλάτια καὶ τρίκλινοι καὶ οἴκοι ὑπερμεγέθεις ὑπὸ τοῦ πνεύματος, κατασκευάζεται δὲ αὐτοῖς καὶ ἐσθῆς διάφορος καὶ ἔνδοξος, καὶ ὅταν ἀναλύσωσι πρὸς τὸν Χριστόν, μετὰ πολλῆς χαρᾶς προσδέχονται αὐτοὺς οἱ ἴδιοι, τὰ πνεύματα τῶν δικαίων καὶ ὅλη ἡ ἐπουράνιος ἐκκλησία. λέγει γὰρ ὁ κύριος· «εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου». πολλοὶ γὰρ τῶν ἀδελφῶν λαμβάνοντες χάριν καὶ συμφωνοῦντες

όσημέραι εἰς αὐξήσιν καὶ προκοπὴν καὶ εἰς μέτρα μεγάλα προχωροῦσιν· εἰσὶ δὲ ἄλλοι οἵτινες λαμβάνουσι δωρεὰν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὗτοι καίτοι συνούσης τῆς χάριτος ἐκτρέπονται εἰς ἀταξίας καὶ εἰς κακὰ πολλά.

13.3 Ἐρώτησις. Καὶ ὅτε ἐκπίπτουσιν εἰς ἁμαρτήματα, παραμένει ἡ χάρις ἢ εὐθὺς ἀφίσταται; Ἀπόκρισις. Συμβαίνει ὅτι καὶ πλημμελήσαντος αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸ φιλόστοργον ἕως ὅτε ἐστὶν ἐν σαρκὶ παραμένει, ὅταν δὲ χωρισθῇ τοῦ σώματος ἢ ψυχῆ, τότε καὶ ἡ χάρις ἀφίσταται καὶ ἡ ψυχὴ χωρεῖ εἰς τὸ ἴδιον μέρος παραδιδομένη τοῖς πονηροῖς πνεύμασιν. οἱ γὰρ δύο νόμοι εἰσὶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὁ νόμος τῆς κακίας κλέπτων εἰς τὸ ἴδιον μέρος καὶ ὁ νόμος τῆς χάριτος ἔλκων εἰς τὰ ἐπουράνια. ὅσῳ γὰρ εἰσέρχεται τις εἰς τὰ πειρατήρια, στερεοῦται καὶ θεμελιούται καὶ γίνεται πέτρα ἄπτωτος, καὶ ὁ τοιοῦτος νοῦς, στήκων εἰς τὴν θύραν καὶ μὴ διδούς νῶτα τῷ πολεμίῳ ἀλλ' ἀνθιστάμενος, ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ σώματος παραλαμβάνουσιν αὐτὸν οἱ δεξιοὶ ἄγγελοι εἰς τὸ μέρος τῆς βασιλείας καὶ χωρεῖ εἰς τὴν αἰδίον ζωὴν. ὡς περ ἐν τοῖς φαινομένοις ἵνα ἡ βασιλεὺς διδούς χαρίσματα τοῖς διακόνοις αὐτοῦ, οἱ μὲν λαμβάνοντες εἰς πορνείας καὶ ἀσελγείας καὶ γαστριμαργίας ἀναλίσκουσιν, ἄλλοι δὲ λαμβάνοντες συντηροῦσι καὶ προσκτῶνται ἕαυτοῖς σκευὴ τίμια, οὗτοί εἰσιν ἔνδοξοι οἱ πολυπλασιάσαντες ἐκ τῶν παρασχεθέντων αὐτοῖς χαρισμάτων τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν. ἐξ ἀληθείας γὰρ οἱ γευσάμενοι ἐκείνης τῆς γλυκύτητος καὶ ἡδύτητος οὗτοι βλέποντες βασιλεῖα φαινόμενον ἡμφιεσμένον πορφύραν καὶ ἀξιώματα καὶ θησαυροὺς ὀρώντες, ὡς περ δυσωδίαν ἠγοῦνται καὶ βδελυκτὰ καὶ τα πεινὰ αὐτοῖς καταφαίνεται, ἐπειδὴ εἰσῆλθαν εἰς βασιλικούς καὶ ἔπου ρανίους οἴκους τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνεῶχθησαν αὐτοῖς θησαυροὶ ἔπου ράνιοι καὶ ἐκληρονόμησαν ἄλλον πλοῦτον, ἄλλου ἀξιώματος γενόμενοι, υἱοὶ φωτὸς ἐπουρανίου, αἰῶνος ἀπεράντου. συγκρίνοντες οὖν τὰ ἐπίγεια τοῖς ἐπουρανίοις τότε γινώσκουσι τὸ χάος τὸ ἐν μέσῳ καὶ τὴν διαφορὰν. ὡς περ γὰρ ἵνα ἡ τις συνεχόμενος ὑπὸ πυρετοῦ, ἔτι ἀκμαζούσης τῆς κακώσεως ἐὰν προσενέγκῃ τῷ τοιοῦτῳ ἐδέσματα διάφορα ἢ γλύκασμά τι ἢ ἑτέραν τροφήν, σικχαίνει καὶ ἀηδίζηται καὶ ἀποστρέφεται, κεκορεσμένος ὢν καὶ μεμεθυμένος ἐκ τοῦ πυρετοῦ καὶ ὡς περ τροφήν αὐτὸν ἔχων. οὕτω καὶ οἱ πνευματικοὶ ἔχοντες τὴν καὺσιν τῆς ἐπουρανίου ἀγάπης καὶ τοῦ Θεοῦ πυρός, ὅσα ἂν αὐτοῖς προσενέγκῃ τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου τούτου, εἴτε ἀξιώματα εἴτε βασιλείαν εἴτε πλοῦτον εἴτε δόξαν, σικχαίνουσι καὶ βδελύσσονται, ὡς περ τις ἀηδίζηται διοδεύων ἔνθα εἰσὶ νεκριμαῖα καὶ δυσωδία πολλή. τὸν αὐτὸν τρόπον πάλιν καὶ οἱ μεμεστωμένοι τῆς ἐναντίας δυνάμεως καὶ ὄντες τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου, οὗτοι λαλουμένου λόγου πνευματικοῦ περὶ φωτός, περὶ βασιλείας, περὶ αἰῶνος ἄλλου καὶ δυνάμεως θείας, ὡς περ ἀηδίζονται καὶ ἀκηδιῶσι μὴ δυνάμενοι χωρῆσαι τὸν λόγον «τοῦ Θεοῦ». ἐξ ἀληθείας γὰρ οὗτοί εἰσι σοφοὶ καὶ ἀνδρεῖοι, οὗτοι πολεμισταὶ οἱ ἄνω ἔχοντες τὸν ἑαυτῶν νοῦν καὶ ὀργιζόμενοι ταῖς συνούσαις αὐτοῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς καὶ ἀντιπράττοντες τῷ νόμῳ τῆς κακίας καὶ ὑπήκοοι γινόμενοι καὶ συνηδόμενοι «τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ». τί οὖν ἔστιν ὁ ῥήτωρ ἢ φιλόσοφος; ἐπανίσταται αὐτῷ ἐπιθυμία καὶ μοιχεύει καὶ ἐπὶ πλεονεξία ἀρπάζεται καὶ ἐλαύνεται ὁ νοῦς ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῶν πονηρῶν, καὶ ποῦ αὐτῶν ἡ σοφία ἢ ἡ πολλή;

13.4 Ἐρώτησις. Διὰ τί ὅταν ἀπέρχωμαι εἰς τὴν εὐχήν, πολλοῖς λογισμοῖς συνέχομαι καὶ ῥεμβασμοῖς; Ἀπόκρισις. Ἀνδρείως καὶ προθύμως προσέρχου καὶ μὴ νωθρῶς καὶ ὡς ἐγκοιμώμενος, ἀλλὰ νηφούσῃ τῇ διανοίᾳ, ὡς ἔργον ἔχων καὶ μὴ ὡς μηδὲν πράσων ῥέμβου τοῖς λογισμοῖς. ὡς περ γὰρ σαρκικὸν ἔργον ποιῶν ὅλος ἐξ ὅλου ἐκεῖ εἰ τῷ νοῖ καὶ τοῖς λογισμοῖς καὶ τῷ σώματι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὀφείλεις τῇ εὐχῇ

προσέρχεσθαι ὡς ἔργον πνευματικὸν προσδοκῶν ἐκτελέσαι· ὁ θεὸς γὰρ νοῦν ὄρα καὶ λογισμοῖς προσέχει. σπούδαζε ἐπισυνάγειν πάντοτε ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔργον καὶ εἰς τὴν ζήτησιν καὶ εἰς πόθον θεοῦ, ἐκεῖ ἐκτείνου καὶ ἐνθυμοῦ καὶ μελέτα, ὅπου τὸ σῶμα εὔχεται, ἤτοι βοῆς χρεία ἢ σιγῆς ἢ ὠσθη ποτοῦν, μόνον νηφούση καὶ προσεχούση διανοία. καθάπερ γὰρ ὁ εἰκονογράφος ὁ τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως γράφων, ὅλα τὰ μέλη ἐὰν καλῶς ποιήσῃ, ἐν τῷ ὀφθαλμῷ δὲ ἐὰν ὀλίγον ἐλλείψῃ ἢ ἀφανίσῃ καὶ μὴ ὡς δέοι γράψας, ὅλον ἠφανίσθη τὸ ἔργον· βασιλικὴν εἰκόνα ἠφάνισε καὶ τιμωρίαις ὑπεύθυνος καθίσταται διὰ τὴν ῥαθυμίαν αὐτοῦσάυτως καὶ τὴν εἰκόνα τῶν νοημάτων εὐθείως καὶ ὀρθῶς γραφέτω ἕκαστος τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως ἐν τῇ ψυχῇ καὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς νοήμασι κοσμεῖτω. ἢ ὡς ὁ οἰκοδόμος μετρεῖ τὸ εὐθὲς τοῦ κανόνος, μὴ τι παρατραπῇ, ἢ ὡς ὁ γεωργὸς τὴν αὐλακα προσέχων οὐδαμῇ ἀσχολεῖται, ἀλλ' ὅλος ἐκεῖ ἐστίν, ἵνα ὀρθῶς τὰς αὐλακας ποιήσῃ. εἰ οὖν εἰς τὰ σωματικὰ οὕτως, πόσω μᾶλλον ἡ ψυχὴ ὀφείλει ἐν τῇ εὐχῇ ὡς ἀληθινῶ ἔργῳ προσέχειν καὶ εὐθύνειν μετὰ πολλῆς νήψεως τὰ νοήματα καὶ τοὺς λογισμοὺς πρὸς θεὸν πάντοτε «εἰς τὸ ἀγαθόν». οὕτω γὰρ δυνήσεται τὴν εὐθύτητα τοῦ νοὸς ἐμπόνως διορθωσάμενος ἐπαίνου ἀξίω θῆναι καὶ πνευματικῶν δωρεῶν ἐπιτυχεῖν, καὶ οὕτω τοὺς πόνους αὐτοῦ εἰς ἀνάπαυσιν ἐνεγκεῖν δύναται, ὁσημέραι προκόπτων καὶ βελτιούμενος καὶ πολλῶν «αἴτιος σωτηρίας» γινόμενος, ὡς φιλόθεος δὲ καὶ εὐάρεστος τῷ θεῷ ἀποδειχθεὶς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμος καθίσταται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

14.1 Ἐρώτησις. Διὰ τί οἱ μὴ ἔχοντες τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐν ἑαυτοῖς οὐ δύνανται ἄρτιον καὶ ζωηρὸν ἀποδοῦναι λόγον; Ἀπόκρισις. Ὡσπερ τὸ γεννώμενον παιδίον ἐκ τῆς μήτρας σῶα τὰ μέλη ἔχον ἐξέρχεται μὴ ἔχον σίνος εἰς τὸ σῶμα, οὕτω καὶ οἱ γεννηθέντες ἐκ τῆς μήτρας τοῦ πνεύματος κἂν ἐν σαρκὶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον φαίνωνται, ἀλλὰ τῷ πνεύματι διόλου εἰς τὸν ἐκεῖ κόσμον εἰσὶ σὺν τῷ κυρίῳ ἀναπεπαυμένοι, ὅθεν καὶ ἐγεννήθησαν, καὶ οὗτοι μόνοι δύνανται τέλειον λόγον παραδοῦναι τοῖς ἀδελφοῖς, ἔχοντες τὰ μέλη τοῦ πνεύματος τέλεια ἐν ἑαυτοῖς. εἰ δέ τινες ἐκεῖθεν οὐκ ἐγεννήθησαν, οὐ δύνανται λόγον πνευματικὸν παραδοῦναι, ἐπειδὴ οὐκ ἔχουσι ζῶν πνεῦμα, ὅπερ ὑπαγορεύει αὐτοῖς τὰ ἐπουράνια. ὡσπερ ἵνα ἢ παιδίον ἐκ μήτρας γινόμενον ἐπίμωμον ἢ τυφλὸν ἀπὸ γενετῆς ἢ χωλόν, ὡς τέρας ἐστὶ καὶ σημεῖον τῷ κόσμῳ, οὕτως εἰσὶν οἱ σοφοὶ οἱ θέλοντες διερμηνευταὶ τῶν γραφῶν εἶναι μὴ ἔχοντες τὸ οὐράνιον πνεῦμα, μήτε κερασθέντες ἐν τῇ θεότητι ἐπίμωμοί εἰσι, μὴ ἔχοντες ὑγιῆ τὰ μέλη, ἀλλ' ἐπιλήψιμον λόγον καὶ σαθρὸν παραδιδόντες. ὡσπερ ἵνα ἢ νόμισμα, ὃ εἰς ἓν μέρος δοκεῖ ἔχειν χάραγμα, εἰς ἄλλο δὲ μέρος βεβλαμμένον ἐστὶ καὶ ἄχρηστον, οὕτως εἰσὶ καὶ οἱ ὄντες βεβλαμμένοι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· ὑπὸ τοῦ νοὸς αὐτῶν ἤτοι τῆς σοφίας θέλουσι λαλεῖν τὰ ἐπουράνια, ὅθεν οὐκ ἐγεννήθησαν. ἐπεὶ ὑπόστησόν μοι πρόσωπον ἔν, ὅτι ἔστι σοφός, παρθένος καὶ ἐν τοῖς φαινόμενοις ἀνεπίληπτος, νηστεύων, ἀγρυπνῶν, ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ, εὐχόμενος, λοιπὸν διαλέγομαι ἐγὼ πρὸς τοῦτον· παρθένος εἶ σύ; μᾶλλον σοῦ ἐγώ. εἰς τὸ φαινόμενον νηστεύεις; μᾶλλον σοῦ ἐγώ. πτωχὸς εἶ; περισσότερον σοῦ ἐγώ. ὅτι οὐκ ὀφείλει τις ἐναπομεῖναι ἐν τούτοις τοῖς φαινόμενοις καὶ οὐκ ὀφείλει ἀμεριμνεῖν ὁ νοῦς καὶ ἐπαναπαύεσθαι ἐν τούτοις ὡς ὢν τέλειος, ἀλλὰ ζητεῖν χρῆ τὸν νοῦν δυνάμιν τινα ἐπουράνιον ἀνακερασθῆναι αὐτῷ καὶ ἐκδέξασθαι κατὰ πᾶσαν ὥραν τὸ ἐπουράνιον δῶρον, τὸ ὑπὲρ τὴν φύσιν σου, τοῖς

φυσικοῖς καρποῖς μιγῆναι, ἵνα πάντα ἄπερ ποιῆς καθαρῶς ἦς ποιῶν. ὡσπερ ἔαν ἦ βασιλεὺς ἔχων σῶα τὰ μέλη, ἔαν μὴ ἦ τὴν πορ φύραν ἐνδεδυμένος, οὐ προσκυνεῖται ὡς βασιλεὺς, οὕτω καὶ σύ, εἰ καὶ τὰ φυσικὰ μέλη σῶα ἔχεις, ἔαν μὴ ταῦτα ἔχων ἐνδύσῃ τὴν πορφύραν τοῦ πνεύματος, ὃ ὑπὲρ τὴν φύσιν σου ἔστιν, οὐ στεφανοῦσθαι οὐδὲ εἰς θρόνον βασιλικὸν καθεσθῆναι δύνασαι.

14.2 Ἄλλ' ἀποκρινῆ μοι, ὅτι ἔαν εἰς τριάκοντα ἔτη ἢ τεσσαράκοντα μὴ δέξωμαι τὴν θείαν δύναμιν καὶ συμβῆ με ἐξελθεῖν τοῦ βίου, τί; Κάγώ σοι πρὸς τοῦτο ἀποκρίνομαι, ὅτι οὐ κρίνει σε ὁ θεὸς ὡς βλάσφημον, καθότι περισσοτέραν σπουδὴν ἐνεδείξω εἰς τὸ ἀγαθόν. εἰπεῖν σοι ἔχει ὁ θεός· ἐπειδὴ ἐξήλθες ὀπίσω μου καὶ ἔκλαυσας καὶ ἐζήτησας νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ παρ' ὃ ἦς τὸ πρότερον ἀμεριμνῶν ἐν τοῖς φαινομένοις καὶ φυσιούμενος ἐπ' αὐτοῖς, νῦν πλέον ἐσπούδασας κατὰ τὰς γραφὰς ζητῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπιθυμῶν δέξασθαι τὴν θείαν δύναμιν ἐν ἑαυτῷ, οὐ κρίνω σε ἐν τούτῳ ὡς βλάσφημον· μὴ γένοιτο, ἀλλὰ ἀποδέχομαί σε ὡς καλλίονα ἑαυτοῦ γενόμενον παρ' ὃ ἦς τὸ πρότερον. καὶ σὺ δὲ αὐτὸς δοκίμασον ἐν ἑαυτῷ καὶ διάκρινον ὅτι ἢ νῦν σου πολιτεία καὶ ἐργασία ἀνωτέρα ἐστίν. ἐγὼ δέ σοι λέγω κατὰ τὰς γραφὰς, ὅτι «ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται». Ἄλλὰ λέγεις μοι ὅτι· ἀπόδειξόν μοι, πῶς σύνεστί τισιν ἡ θεία δύναμις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι. Ἀποκρίνομαί σοι κάγώ· πῶς σε πείσω, ὅτι ἡ θεία δύναμις τοῖς πιστοῖς σύνεστιν, ἀπὸ τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἢ ἀπὸ τῆς καινῆς; ἔλθωμεν πρῶτον ἐπὶ τὴν σκιάν. τίς ἐνεδυνάμωσε τὸν Ἀβραάμ γέροντα ὄντα καὶ ἔχοντα τὸ «σῶμα νενεκρωμένον» ἐλθεῖν εἰς ἀνακαινισμόν καὶ γεννηῆσαι τὸν υἱόν; ἀλλὰ λέγεις μοι· τὰς μὲν θυσίας αὐτοῦ ἐδέξατο, πρὸς αὐτὸν δὲ οὐκ ἦν. καὶ τίς φίλος βουλόμενος συντυχεῖν τῷ φίλῳ αὐτοῦ πρῶτον εἰς τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ διακινεῖ, εἰς χώραν ἢ εἰς ἄμπελον, καὶ τότε αὐτὸν ὄρα καὶ καταφιλεῖ; καὶ ὁ θεὸς ἄρα τὰς μὲν θυσίας τοῦ Ἀβραάμ ἐδέξατο καὶ τὰ ὑπάρχοντα, πρὸς αὐτὸν δὲ οὐκ ἦν καὶ οὐκ ᾤκει ἐντὸς αὐτοῦ; καὶ ὅτε συνέβαλεν εἰς πόλεμον, τίς ἦν ὁ νικῶν; ἢ φύσις αὐτοῦ μόνη ἢ ὁ θεὸς ἦν ἐν αὐτῷ οἰκῶν καὶ ποιῶν τὴν νίκην; ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν Νῶε. τίς ἦν ὁ ὑποτάξας ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὅλα τὰ γένη τῶν θηρίων; ἢ φύσις αὐτοῦ ἢ οὐράνιον τι συνὸν αὐτῷ τὸ ὑπὲρ τὴν φύσιν, ὅπερ ἔκτισεν αὐτὰ τὰ ζῶα καὶ αὐτὸν καὶ ὑπέταξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὰ θηρία; ὁ Ἰακώβ ἄρα ἀπὸ ἰδίας δυνάμεως τοιοῦτον λίθον ἠδύνατο ἀποκυλίσαι ἢ ἡ θεία δύναμις συνῆν αὐτῷ ἢ ἀποκυλίσασα τὸ βάρος τοῦ λίθου; τοσοῦτον δὲ ἀδιαλείπτως συνῆν αὐτῷ ὁ θεός, ὅτι οὐδὲ εἰ ἐκοιμᾶτο ἤφιεν αὐτόν. ἦνοιξε γὰρ τὰς θύρας τῶν οὐρανῶν καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τὸν οὐράνιον οἶκον, εἰς τύπον κλίμακος ἐφαίνετο αὐτῷ. εἶτα ἐπάλαισεν αὐτῷ ὡς ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον.

15.1 Οἱ τοῦ Χριστοῦ ἄξιοι Χριστιανοὶ οὐκ ἀπὸ γράμματος μανθάνουσι καὶ λαλοῦσιν, ἀλλὰ ἀπὸ πνεύματος θεοῦ πάντα ἐκδιδάσκονται, «οὐκ ἐν διδακτοῖς» γράμμασιν (ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος) «ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἀγίου». ἡ διαθήκη γὰρ αὐτῶν καὶ ὁ νόμος καὶ ἡ βίβλος αὐτῶν πνευμά ἐστιν, καθὼς φησι τὸ πνεῦμα διὰ τοῦ προφήτου· καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις «διαθήσομαι» «διαθήκην καινὴν» τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, «οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν», ἀλλὰ «αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ», «διδούς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς» καὶ τὰ ἐξῆς. ὡς γὰρ οἱ πάλαι ἀπὸ τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἀνεγίνωσκον τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ σωματικὰ γράμματα, οὕτως οἱ Χριστιανοὶ τοῖς ἔσωθεν

ὄφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς ἀναγινώσκουσι καὶ μανθάνουσιν ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ πνεύματος καὶ τῆ ἔσωθεν γλώσση καινῆ λαλοῦσι καὶ τοῖς ἔσωθεν ὤσιν ἀκούουσιν. οὕτω γὰρ καὶ τοὺς ἀποστόλους ὁ κύριος ἐξελέξατο, ἄνδρας ἰδιώτας καὶ ἀγραμμάτους, καὶ ἐπλήρωσε πνεύματος ἁγίου, καὶ σοφισθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐλάλουν διδάσκοντες σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· κἂν γὰρ «οὗτοι» (φησί) «σιωπήσουσιν, οἱ λίθοι κεκράζονται». προέλεγε δὲ τοῦτο ὁ κύριος ἦτοι περὶ τῶν ἀποστόλων ἢ περὶ πασῶν ψυχῶν τῶν λυτρουμένων ἐκ τοῦ βαρυτάτου λίθου τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἐπικειμένου αὐταῖς, ἐπὶ δὲ ἀρθῆ, κρᾶζουσιν αἰνοῦσαι τὸν θεόν. ὡς περὶ γὰρ οἱ λίθοι τότε καὶ «αἱ πέτραι» θεωροῦσαι τὸν κύριον ἐσχίζονται καὶ διηνοίγοντο «τὰ μνήματα», οὕτως ἐπὶ ἐπιλάμψη καὶ ἐπιφάνη «τὸ πρόσωπον αὐτοῦ» τὸ ἀγαθὸν ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ ψυχῇ, ἀποσχίζεται ὁ βαρὺς λίθος τῆς ἁμαρτίας διδοὺς τόπον τῷ δεσπότη, ἵνα εἰσελθὼν ἐνοικήσῃ αὐτὸς εἰς αὐτήν. ἐπὶ οὖν ἴδωσιν αἱ ὡς περὶ λίθος ψυχαὶ τὸ ἐπιθυμητὸν πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, τότε κρᾶζουσιν. καὶ ὡς περὶ ὄρος ἐὰν ἢ μὴ ἔχον ἔνδον οἰκητήρια ἀλλὰ ὄν λίθος, καὶ ἔλθῃ ἀνὴρ τις τεχνίτης εἰδὼς λατομεῖν καὶ ἀπεργάσῃται ἐκεῖ οἴκους καλλίστους, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς καὶ καλὸς τεχνίτης ἔρχεται πρὸς τὰς ἀγαπώσας αὐτὸν ψυχὰς καὶ λατομεῖ καὶ ἀποτέμνει ἐξ αὐτῶν τὸ πνεῦμα τῆς ἁμαρτίας καὶ καταρτίζει ἐαυτῷ παλάτια καὶ μονὴν ἐν αὐταῖς ποιεῖται. κρᾶζουσι τοίνυν αἱ ὡς περὶ λίθος ψυχαί, ὅταν ἐπιφάνῃ κύριος «τὸ πρόσωπον αὐτοῦ». περὶ δὲ τῶν ἀποστόλων ὅτι ἔκραζαν θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες ὡς περὶ αὐτὸς ἐπὶ πνέῃ τὸ πνεῦμα (ὡς θέλει ὁ πνέων οὕτω λαλεῖ ὁ αὐλός), οὕτω καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς γεννηθέντες «ἄνωθεν» καὶ λαβόντες τὸ παράκλητον πνεῦμα, ὡς ἤθελεν αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐν αὐτοῖς ἐλάλει. τῷ γὰρ Νικοδήμῳ ὁ κύριος περὶ τοῦ «ἄνωθεν» γεννωμένου διηγούμενος ἔλεγε· «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει». ὡς τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνέμου οὐδεὶς οἶδε τὸν οἶκον, πόθεν ἔρχεται, ἢ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ, ποῦ κατανατᾷ, οὔτε κωλύσαι τις δύναται οὔτε μετρήσαι οὔτε καταλαβεῖν, ὁμοίως ὡς τὰ τῶν ποταμῶν ρεύματα οὐδεὶς δύναται ἐπισχεῖν ἢ καταλαβεῖν τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς· οὐδεὶς δύναται καταλαβεῖν τοὺς λογισμοὺς ἢ πάλιν κωλύσαι τὰ ρεύματα τοῦ νοῦς ἢ ἐπισχεῖν ἢ εἰδέναι τὴν πηγὴν τῶν λογισμῶν τῆς διανοίας, πόθεν ἐξέρχεται, ἢ καταλαβεῖν, ποῦ ἀπέρχεται. ὅπου γὰρ οὐκ ἐστὶν ἐνταῦθα καθέζεται καὶ ἀλλαχοῦ τῷ νῷ καὶ τῇ διανοίᾳ ἐστὶν εἰς μακρὰς χώρας. εἰ οὖν, φησί, τὰ ἐπίγεια τὰ ἐνταῦθα ἐν χερσὶ τοι αὐτὰ ἐστὶ καὶ τοσοῦτον ἀκατάληπτα, πόσω μᾶλλον ὁ γεννηθεὶς «ἄνωθεν» καὶ δεξιόμενος τὸ ἐπουράνιον πνεῦμα τοῦ κυρίου καὶ κραθεὶς αὐτῷ «κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον» πόσον ἐστὶν ἀκατάληπτος ἢ ψυχὴ ἐκεῖνου; ὅπου γὰρ βούλεται, ἰδοὺ ἐκεῖ ἐστὶν, ἐνταῦθα γὰρ οὔσα, ἐλθὼν τὸ οὐράνιον καὶ θεῖον πνεῦμα ὠδήγησεν αὐτήν εἰς τὰ ἐπουράνια καὶ ἐδίδαξε καὶ πανταχοῦ ἀκατάληπτος ἐστὶν ἐκεῖνη ἢ ψυχὴ. Δόξα τῇ μεγαλωσύνῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

16.1 Ὁ φησὶν ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· «τί στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ διοδεύοντες αὐτήν», νοεῖται μὲν κατὰ τὴν ἀκροτάτην ἀρετὴν διὰ τὸ θλιβερόν καὶ διὰ τὸ πόνον καὶ ἀγῶνι προσκτᾶσθαι αὐτήν ἕκαστον. ὅμως δὲ στενήν ὅταν λέγῃ ὁδὸν τοῖς μὴ βουλομένοις δι' αὐτῆς πορεύεσθαι, στενὴ ὁδὸς τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς ἐστὶ, τοῖς μὴ δυναμένοις βαδίζειν εἰς αὐτήν, καθὼς γέγραπται· «ὡς τραχεῖᾶ ἐστὶ σφόδρα τοῖς ἀπαιδεύτοις, καὶ οὐκ ἐμμενεῖ ἐν αὐτῇ ἀκάρδιος»· πολλῆς γὰρ συνέσεως καὶ φρονήσεως καὶ ὑπομονῆς καὶ πίστεως χρεῖα, ἵνα

τις ἐδραίως καὶ ἀσφαλῶς ἐπὶ τὴν μακαρίαν φθάση καὶ θείαν «τῆς δικαιοσύνης ὁδόν». ὡσπερ ἐὰν ἦ ὄρος λίαν ὑψηλὸν καὶ κρημνῶδες καὶ ἔχη τρίβον λίαν στενήν ὡσαν εἰ περίμετρον βήματος ποδός, καὶ δι' ἐκείνης οὐ δύναται ζῶα τετρά ποδα ἢ ἄλλο τι διοδεῦσαι καὶ παρελθεῖν ἢ τάχα μόνον πετεινὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἰδίων πτερῶν κουφιζόμενα, οὕτω καὶ αἱ ἀκρόταται ἐντολαὶ τοῦ εὐαγγελίου καὶ «ἡ ὁδός» τοῦ θεοῦ «στενὴ καὶ τεθλιμμένη» ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις τοῦ κόσμου τούτου τοῖς μὴ μετέχουσι πνεύματος θεοῦ, καὶ ἀδύνατον παρελθεῖν τινὰς (τουτέστιν ὑπηκόους εὐρεθῆναι καὶ ἀμώμους εἰς πάσας τὰς εὐαγγελικὰς ἐντολάς), ἐὰν μὴ πτέρυγας τοῦ ἁγίου πνεύματος κτήσωνται, καὶ τότε κουφιζόμενοι τῷ ἁγίῳ πνεύματι εὐκόλως δύνανται διοδεῦσαι τὴν εὐαγγελικὴν «τῆς δικαιοσύνης ὁδόν», ἵνα «εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν» καταξιωθῶσιν, καθὼς ὁ κύριος εἴρηκεν· ὅτι «ὁ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν», καὶ τότε γινώσκονται ὅτι αἱ ἐντολαὶ Ἰησοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσιν, ὅταν πε πτερωμένοι τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ τὴν στενήν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις ὁδὸν οὗτοι ἐν κουφότητι πολλῇ καὶ εὐθυμίᾳ διοδεύωσιν· ἀδύνατον γὰρ χωρὶς τῶν ἁγίων πτερύγων τοῦ πνεύματος παρελθεῖν τινὰ τὴν προειρη μένην ὁδὸν (τουτέστι πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου καθαρῶς καὶ τελείως καὶ ἀμώμως ἀποπληρῶσαι), καὶ οὕτω καταξιωθῆναι εἰσελθεῖν εἰς τὴν πύλην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

16.2 Πολλοῖς δὲ καὶ ποικίλοις τρόποις τῆς χάριτος κατὰ προκοπὴν καὶ αὐξήσιν καὶ χρονικῇ παρατάσει εἰς τὰ τέλεια μέτρα τῆς καθαρῆς τητος ἢ χάρις τοῦ πνεύματος καταξιῶν εἰσελθεῖν ψυχὰς τὰς ὑπηκόους αὐτῇ κατὰ πάντα. ὁν τρόπον γὰρ τινὰ τῶν ὀρνέων φοβούμενα τὰ ἐπὶ γῆς θηρία εἰς ἀκρότερον καὶ ὑψηλότερον μέρος ποιεῖται τὸν φωλεὸν ἢ ἐν στέγει ἢ ἐν δένδρῳ τινὶ ὑψηλῷ, καὶ αὐτὴ ἢ μήτηρ περιερχομένη φέρει τοῖς νεοσσοῖς τρυφερὰν τροφήν καθὼς δύνανται ἐπιδέξασθαι διὰ τὸ ἔτι νήπια αὐτὰ εἶναι, εἶτα κατὰ καιρὸν στερεωτέραν προσφέρει τὴν τροφήν κατὰ τὴν αὐξήσιν τῆς ἡλικίας τῶν νεοσσῶν, ἅμα καὶ διδάσκει αὐτὰ φυομένων καὶ ἀξανομένων τῶν πτερύγων γυμνάζεσθαι κατ' ὀλίγον ἐν τῷ ἀέρι τὴν πτῆσιν καὶ μελετᾶν πρῶτον μὲν περὶ τὴν καλιάν, εἶτα περὶ τοὺς κλάδους τοῦ δένδρου ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον, ἔπειτα ὀλίγον μηκότεν, ἕως οὗ ἀνδρωθῆ καὶ τὰ πτερὰ στερεοποιηθῆ, καὶ λοιπὸν ἀπὸ βουνοῦ εἰς βουνὸν καὶ ἀπὸ ὄρους εἰς ὄρος, εὐμαρῶς καὶ ἀκόπως ἐν ἀναπαύσει ἀνίπτανται οὕτω καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ἅπερ γεννᾷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, πρῶτον μὲν ἐν ταῖς ἀρχαῖς δίδωσι τροφήν γάλακτος πνευματικὴν, γλυκύτητος καὶ πόθου ἐπουρανίου μεστήν ἐν τῇ καρδίᾳ· «γάλα» γὰρ «ὕμᾶς ἐπότισα», φησὶν ὁ ἀπόστολος, «καὶ οὐ βρῶμα», καὶ ὁ Πέτρος δὲ οὕτως ἔφη· «ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν καὶ ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε». εἶτα κατὰ προκοπὴν καὶ αὐξήσιν τῆς ψυχῆς ἀνακαινιζομένης στερεωτέραν τοῦ πνεύματος δίδωσι τροφήν, ἅμα τε καὶ αἱ τῆς χάριτος πτέρυγες (τουτέστιν ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος) προκοπτοῦσης τε ἐν ἀγαθοῖς ἔργοις τῆς ψυχῆς αὐξάνονται ἐν αὐτῇ. εἶτα διδάσκει ἢ θεία χάρις (ἢ ἀγαθὴ καὶ ἐπουράνιος μήτηρ) τὴν διάνοιαν ἵπτασθαι πρῶτον μὲν περὶ τὴν νοσην τῆς καρδίας ἢ τοῖς τῶν λογισμῶν (τουτέστιν ἀρεμ βάστωσ κατὰ θεὸν εὔχεσθαι δυνάμει πνεύματος). εἶτα ὅσῳ τροφήν στερεωτέραν τοῦ πνεύματος τῆς θεότητος λαμβάνει, τοσοῦτω καὶ ἵπτασθαι δύναται μειζρόνως καὶ ἀνωτέρωσ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὁδηγοῦ μένη καὶ διαβασταζομένη. ἐπὶ δὲ λοιπὸν ἀνδρωθῆ καὶ «εἰς μέτρον» ἔλθῃ τῆς πνευματικῆς «ἡλικίας», ἀπὸ βουνοῦ εἰς βουνὸν καὶ ἀπὸ ὄρους εἰς ὄρος (τουτέστιν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὸν ἄνω κόσμον καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου εἰς τὸν μακάριον καὶ ἄφθαρτον καὶ ἄπειρον αἰῶνα) εὐκόλως ὁ νοῦς ἵπταται ἐν πολλῇ ἀμεριμνίᾳ καὶ ἀναπαύσει ὑπὸ τῶν πτερύγων τοῦ

πνεύματος βασταζόμενος και ὀδηγούμενος «εἰς ὀπτασίας και ἀποκαλύψεις» μυστηρίων ἐπουρανίων και εἰς θεωρίας πνευματικὰς ἀρρήτους, ἄσπερ γλῶσσα σαρκὸς λαλῆσαι οὐ δύναται. λοιπὸν γὰρ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ ἀνώτερα και ὑψηλότερα γίνονται τῆς κακίας ὑπὸ τοῦ πνεύματος δυναμωθέντα και εἰς οὐρανούς τὴν δίαιταν ἔχοντα, μηκέτι φοβούμενα τὴν τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἀγριότητα. ὄν τρόπον τὰ νοσσία ἀνδρωθέντα και τῶν πτερυγῶν τε λείως ἀύξηθέντων οὐκέτι δέδοικεν ἐπιβουλήν θηρίων ἢ ἀνθρώπων διὰ τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν δίαιταν αὐτῶν εἶναι, και ὡσπερ οὐδεὶς ἀνθρώπων γινώσκει τὴν τῶν πτηνῶν ὀμιλίαν, οὕτω και τὴν γλῶσσαν τοῦ πνεύματος οὐδεὶς ἀνθρώπων τῶν πεπληρωμένων τοῦ πνεύματος «τοῦ κόσμου» ἐν δυνάμει γινώσκει ἢ μόνον οἱ τοῦ πνεύματος τῆς χάριτος υἱοὶ γινώσκουσι τὴν λαλιὰν τῆς μητρὸς αὐτῶν κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου· «πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἀνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν». ὡσπερ γὰρ βάρβαρος τοῖς ἀνθρώποις ἢ τῶν χελιδόνων και τῶν λοιπῶν πετεινῶν φωνή, οὕτω και τοῖς σαρκικοῖς οἱ τῶν πνευματικῶν λόγοι βάρβαροὶ εἰσιν. ὀμοίως δὲ και τοῖς πνευματικοῖς οἱ τῶν σαρκικῶν λόγοι ἡγουν «ἡ σοφία τοῦ κόσμου μωρία» ἐστὶ και γνωρίζουσι μὲν αὐτοὺς ἀλλ' ἀποστρέφονται ὡς ληρωδίας και ματαιότητος κόσμου λόγους.

16.3 Ταῦτα πάντα διὰ τῶν φαινομένων πραγμάτων ἱστορηταί μοι διὰ τε ὀρνέων και ζῶων και πάντων τῶν ὀρωμένων διὰ τὸ ἄλλως ῥηθῆναι τὰ πνευματικὰ ἢ ἐρμηνευθῆναι ἀδύνατον, καθὼς και ὁ κύριος ἐν παραβολαῖς τὰ πλεῖστα ἐλάλησεν ὑποδείγματα ἐκ τῶν ὀρωμένων λαμβάνων «κόκκω σινάπεως» και «ζύμη» και «θησαυρῶ» τὴν βασιλείαν παρεικάζων· «ἀνοίξω» (γὰρ φησιν) «ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεῦξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου». ἀρρητα γὰρ ἐστὶ τὰ πνευματικὰ μὴ δυνάμενα λόγω ἀνθρωπίνῃ φρασθῆναι, ἐὰν μὴ αὐτὸ τὸ πνεῦμα πείρα και ἐνεργεῖα διδάξῃ τὴν ἀξίαν και πιστὴν ψυχὴν. τὴν γὰρ πνευματικὴν ἀναγέννησιν και τὴν αὕξησιν και τὴν τελείωσιν ὡς δεῖ εἰπεῖν ἀδύνατόν ἐστὶ ῥηθῆναι ἢ μόνον πιστεῦειν, ὅτι ταῦτα οὕτω ποιεῖ ὁ θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τοῖς τὴν εὐάρεστον αὐτῷ ἐπανηρημένοις πολιτεῖαν. οὕτως οὖν και ἡ τῶν πνευματικῶν ὀμιλία βάρβαρός ἐστὶ τοῖς τοῦ κόσμου ἀνθρώποις. ὡσπερ γὰρ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης πάντα τὰ ἐν αὐτῇ οἶδασι, τὰς τρίβους και τὰ βάθη, και οὐκ ἐγ χωρεῖ ἀνθρωπον ἢ θηρία ἢ τὰ λοιπὰ ζῶα τὰ ἐκεῖ γνωρίσαι ἢ ἐγ χρονίσαι ἐνταῦθα, ἐπεὶ ἀπόλλυνται πνιγένητα, οὕτως ἀδύνατόν ἐστὶ μὴ γεννηθέντα τινὰ ἐκ τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐξ ἐκείνου τοῦ αἰῶνος τὰ ἐκεῖ γνωρίσαι ὡς ἔστι «και τὰ βάθη τοῦ θεοῦ» και τὰς τρίβους τοῦ πνεύματος τῆς βασιλείας εἰδέναι, εἰ μὴ οἱ ἐν αὐτῷ τῷ πνεύματι ἀναστρεφόμενοι και ἐξ αὐτοῦ ζῶντες και μετέχοντες και ἐν αὐτῷ περιπατοῦντες κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου· «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει», και πάλιν· οὐδεὶς ἔγνω «τὰ τοῦ θεοῦ» «εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ». «ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ», και πάλιν φησὶν· τὸ πνεῦμα «ἐρευνᾷ και τὰ βάθη τοῦ θεοῦ». οὕτως ἀδύνατον τῷ ἔχοντι «τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου» και μὴ γεγεννημένῳ ἐν πνεύματι ἀγίῳ εἰδέναι τι ἐν πείρα γνώσεως τῶν τοῦ πνεύματος ὡς ἐστίν, κὰν θέλωσιν ἐμβατεύειν, εἰκῆ φυσιοῦνται ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτῶν. σοφία γὰρ κοσμικῇ ἐπεριδόμενοι και οἰόμενοι δύνασθαι καταλαμβάνειν τῇ συνέσει αὐτῶν τὰ πνευματικὰ ἄνευ τῆς ἐπισκέψεως και ἀποκαλύψεως τοῦ πνεύματος, ἐξαποροῦνται και ἀπόλλυνται μὴ ἔχοντες θεμέλιον ἀληθῆ, (ὅς ἐστὶν ὁ κύριος, δι' οὗ οἱ ἄξιοι πᾶσαν πνευματικὴν γνῶσιν περιλαμβάνουσιν). εἰς ἀδηλόγητα γὰρ τινὰ και εἰς φαντασίαν στοχασμῶν ὁ νοῦς αὐτῶν καταντᾷ διὰ τῆς ἰδίας συνέσεως και ἰσχύος

νομιζόντων πνευματικὴν καταλαμ βάνειν γνῶσιν, ἀλλὰ κἂν πάσας τὰς γραφὰς ἀπὸ στόματος ἀπαγγέλλω σιν, οὐκ οἶδασι τὴν δύναμιν ὧν λαλοῦσιν. ὥσπερ γὰρ παιδία διδασκόμενα παρὰ διδασκάλω ἐκμανθάνει τὰ τῶν δεινῶν ῥητόρων διηγήματα καὶ τῶ μὲν στόματι ἀπαγγέλλουσι τοὺς λόγους τῶν σοφῶν, τὴν δὲ δύναμιν τῶν λόγων οὐκ ἴσασι, οὐδὲ ἐπίστανται, τί ἀναγινώσκουσιν ἢ ἀπαγγέλλουσι διὰ τὴν νηπιότηταούτω καὶ οἱ τὰς γραφὰς ἀπαγγέλλοντες καὶ μελετώντες ἐὰν μὴ παρὰ πνευματικῶν ἀνδρῶν παραλάβωσι τὸν ἐγκείμενον ἀληθῆ νοῦν ἐν αὐταῖς καὶ ἐὰν μὴ ἔχωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ζῶσαν φωνὴν (τουτέστιν αὐτὴν τὴν θεϊκὴν δύναμιν τὴν ὑπαγορευσασαν τὰς γραφὰς), ὡς ἔδει ὠφελῆθῆναι οὐκ ὠφελήθησαν. ἔτι γὰρ εἰσιν ἐνδεδυμένοι «τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον», τουτέστι «τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου» (ὅπερ ἐστὶν ὁ νόμος «τῆς ἀμαρτίας» ὁ ἀντιστρατευόμενος «τῶ νόμῳ τοῦ νοός»). ὥσπερ δὲ ὁ μὴ γεννώμενος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐκ ἔστιν, ὅταν δὲ γεννηθῆι τότε ἔστιν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον, οὕτω καὶ ὁ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ γεννηθεὶς οὐκ ἔστιν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ πνεύματος οὔτε ἐκεῖ καταντῆσαι δύναται. ἐὰν μὴ οὖν τὸ νέον καὶ ἐπουράνιον γέννημα ἀπεντεῦθεν δέξηται (τουτέστιν ἐν τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ ἐκ πνεύματος ἢ ψυχῆ γεννηθῆι κάκειθεν τραφῆι καὶ αὐξηθῆι καὶ τελειωθῆι ἐν πνεύματι), εἰς ἐκεῖνον τὸν αἰῶνα οὐ καταντᾶ. οὕτω γὰρ εἰσι δεδογματισμένα τὰ δόγματα ὑπὸ τοῦ κυρίου καὶ οὕτως ἠὲ δόκησε καὶ ἀπεφῆναιτο· «ἐὰν μὴ τις ἀναγεννηθῆι ἄνωθεν», οὐ μὴ εἰσέλθῃ «εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»· τὸ γὰρ γεννηθῆναι «ἐκ πνεύματος πνευμά ἐστιν», ὥσπερ καὶ «τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν». ἠθέλησε γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον συγκερασθῆναι τῇ ψυχῇ καὶ καθαρῆσαι αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀμαρτίας τοῦ ὄντος «ἐν τοῖς μέλεσιν» αὐτῆς καὶ γενέσθαι μετ' αὐτῆς εἰς ἐν πνεῦμα, ἵνα νύμφην καθαρὰν καὶ ἄμωμον αὐτὴν ἑαυτῷ παραστήσῃ· Δόξα τῷ οὕτως ἀγαπήσαντι τὴν ψυχὴν τὴν κατ' εἰκόνα αὐτοῦ κτισθεῖσαν, τῷ λυτρωσαμένῳ αὐτὴν ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ σκότους καὶ μεταστήσαντι αὐτὴν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ φωτὸς τῆς ζωῆς.

16.4 Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν θεὸν καὶ δεηθῶμεν αὐτοῦ, ἵνα γεννήσῃ ἡμᾶς ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου καὶ λυτρώσῃται ἐκ τοῦ πνεύματος «τοῦ κόσμου» καὶ εἰσαγάγῃ εἰς κόσμον θεότητος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀπὸ τοῦ νῦν. μήπως ὁ θάνατος (ὅ ἐστιν «τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου», «τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς») κατάσῃ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν καὶ γεέννη αἰωνίῳ παραδοθῶμεν καὶ τότε ἀνωφέλητα μετανοήσωμεν, ὅτι ἔχοντες καιρὸν οὐκ ἠτήσαμεν λύτρωσιν καὶ ἔλεος παρ' αὐτοῦ, καίπερ ἐτοίμως (ἐὰν τις αἰτήσῃ καὶ ζητήσῃ καὶ κρούσῃ) τὰς ἰδίας ἐπαγγελίας φιλανθρώπως παρεχομένου· «πιστὸς γάρ» ἐστὶ καὶ ἀληθὴς «ὁ ἐπαγγειλάμενος» διδόναι τὴν ἑαυτοῦ χάριν καὶ τὴν ζωὴν τοῖς μετὰ πίστεως αἰτουοῦσιν αὐτόν. προσδεξώμεθα τοίνυν αἰετὸν κύριον, τὸν ἀληθινὸν ζωοποιόν, ὃς μόνος δύναται ἐλθὼν λυτρώσασθαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν, τῶν παθῶν τῆς «ἀτιμίας», τὴν ἀναστροφὴν ἡμῶν ἄσπιλον καὶ ἄμωμον ἐν πάσαις ἀρεταῖς ποιούμενοι. μὴ γινώμεθα ὥσπερ αἱ πονηραὶ καὶ μισανδροὶ γυναῖκες, αἵ τινες ἐπὶ ἔλθῃ ὁ ἀνὴρ κεκοπιακῶς πρὸς τὸ ἀναπαῆναι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, αὐτὰ τούτους οἴκους αὐτῶν καταλιμπάνουσαι ἀλλαχοῦ ἀπερχόμεναι ῥέμβονται. πολὺ γὰρ βούλεται ἀναπαῆναι εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, εἰς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν, αὐτὸς ὁ καλὸς καὶ μόνος ἀνὴρ Χριστός, ὁ κεκοπιακῶς πολλὰ δι' ἡμᾶς καὶ ἐξαγοράσας ἡμᾶς τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ αἵματι, κρούει αἰετὸς τὰς θύρας τῶν καρδιῶν ἡμῶν, ἵνα ἀνοιξώμεν αὐτῷ καὶ εἰσελθὼν ἀναπαῆ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ «μονήν» παρ' ἡμῖν ποιήσῃ, ἵνα μὴ μεμπταῖοι γενώμεθα· ὥσπερ ἐκεῖ ὄνειδίζει ὁ κύριος τῷ μὴ νίψαντι καὶ ἀλείψαντι «τοὺς πόδας» αὐτοῦ καὶ μὴ ἀναπαύσαντι αὐτόν, καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει ὁ

κύριος· «ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἂν τις» «ἀνοίξῃ» μοι «εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δεῖπ νήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ». τοιγαροῦν ἡμεῖς μακρύνομεν ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτοῦ μὴ κατὰ ἀλήθειαν ζητοῦντες αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ἀεὶ ἐγγίζει ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κρούων καὶ ζητῶν εἰσελθεῖν καὶ ἀναπαῆναι ἐν ἡμῖν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πολλὰ παθεῖν ὑπέμεινε δούς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα εἰς θάνατον καὶ ἀγοράσας ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ σκότους, ἵνα ἐν ἐκάστη ψυχῇ εἰσελθὼν «μονήν» ποιήσῃ καὶ ἀναπαῆ πολλὰ κεκοπιακῶς δι' αὐτήν. τοῦτο ἐγένετο θέλημα τῆς εὐδοκίας αὐτοῦ, ἵνα ἔτι ὄντων ἡμῶν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἐνοικήσῃ καὶ ἐμπεριπατήσῃ ἐν ἡμῖν κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ. ἐκείνοις γὰρ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν ἐν τῇ κρίσει ὑπὸ τοῦ κυρίου πεμπομένοις εἰς γέενναν μετὰ τοῦ διαβόλου τοῦτό φησιν· «ξένος ἦμην καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με», «ἐπείνων καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψων καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με», «ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ οὐκ ἤλθατε πρὸς με». τοῦτο μὲν εἰς τὸ προφανὲς περὶ τῶν εὐποιῶν νοεῖται εἰς ἑαυτὸν τοῦ κυρίου ὑποδεχομένου τὴν εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ διακονίαν, τὸ δ' ἀληθέστερον καὶ βαθύτερον κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἐκάστου νοεῖται· ἡ γὰρ ἀληθῆς τροφή αὐτοῦ καὶ ἡ πόσις καὶ τὸ ἀμφίον καὶ ἡ στέγη καὶ ἡ ἀνάπαυσις αἱ ψυχαὶ ἡμῶν εἰσιν, ἵνα δεξαμένη ἡ ψυχὴ τὸν κύριον ἐν ἑαυτῇ καὶ κοινωνήσασα τῷ πνεύματι αὐτοῦ γένηται μετ' αὐτοῦ εἰς «ἐν πνεῦμα», καὶ ἀνακαινισμὸς καὶ ἀλλοίωσις τῆς καρδίας γένηται καὶ παθῶν κατάργησις καὶ σβέσις, ἐνέργεια δὲ πνεύματος ἀγίου καὶ ἀρετῶν ἔργα ἐν ἡμῖν εὐρεθῆ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθῆς τοῦ κυρίου βρῶσις καὶ πόσις. πεινᾷ οὖν ὁ κύριος καὶ διψᾷ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ ὡσπερ ξένος καὶ ἀσθενὴς ἐστὶν ἐν ἡμῖν μηδέπω ἀναπαυσάμενος μηδὲ «μονήν» ἔχων ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. ἀεὶ τοίνυν κρούει βουλόμενος εἰσελθεῖν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀναπαῆναι καὶ πᾶσαν πρόνοιαν ἡμῶν ποιεῖται ταύτης ἕνεκα τῆς ὑποθέσεως.

16.5 Δεξώμεθα τοίνυν αὐτὸν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ πολλῇ καὶ εἰσαγάγωμεν αὐτὸν ἔνδον ἡμῶν καὶ ξενίσωμεν καὶ θρέψωμεν αὐτὸν καὶ ποτίσωμεν καὶ ἀμφιάσωμεν αὐτὰς τὰς προαιρέσεις ἡμῶν ἐξ ὅλου αὐτῷ ἐκδότους ἀποδόντες καὶ τῷ θελήματι τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐξακολουθοῦντες, μᾶλλον δὲ τραφῶμεν καὶ ποτισθῶμεν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ἀμφιασθῶμεν αὐτὸν τὸν κύριον, αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ τροφή καὶ ἡ πόσις καὶ τὸ ἀμφίον ἡμῶν καὶ ὁ θησαυρὸς καὶ ἡ κληρονομία καὶ ἡ κτῆσις ἡμῶν καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ὁ οἶκος ἡμῶν καὶ τὸ πᾶν ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος αὐτὸς ἡμῶν ἐστὶν, καὶ πᾶσα ψυχὴ ἡ μὴ δεξαμένη αὐτὸν ἔνδον νῦν καὶ ἀναπαύσασα διὰ τῶν τῆς ἀρετῆς καρπῶν, μᾶλλον δὲ ἀναπαεῖσα καὶ ζήσασα ζωὴν πνεύματος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μετὰ τῶν ἁγίων κληρονομίαν οὐκ ἔχει καὶ εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν τῶν «πρωτοτόκων» εἰσελθεῖν οὐ δύναται. εἰ γὰρ ἐν τῇ συκῇ ἐλθὼν ὁ κύριος τραφῆναι καὶ μὴ εὐρῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ τιμωρίαν αὐτῇ κατεδίκασε καὶ παραχρῆμα ἐξηράνθη («μηκέτι» γὰρ φησιν «ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα»), πόσω μᾶλλον ψυχῆς, ἧς μὴ εὐρίσκεται καρπὸς προαιρέσεως καὶ τρόποι εὐθύτητος πρὸς βρῶσιν τοῦ κυρίου, τί πάθη ἢ ποῖαν τιμωρίαν ὑποστῆ εἰπεῖν οὐκ ἔστιν· αἰώνιος γὰρ ἐστὶν, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος· «εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκ φευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας»; καρπὸν τοίνυν ἀγαθὸν παρ' ἡμῶν ζητεῖ ὁ κύριος τὴν ἀγαθὴν ἡμῶν προαίρεσιν καὶ ὅλον τὸ θέλημα ἡμῶν τὸ ἐξ ὅλης ψυχῆς αὐτὸν ἀγαπήσασα, ἵνα λαβὼν ὡσπερ καλὸν βρῶμα τὰς ἀρετὰς τῶν ψυχῶν ἡμῶν καρποὺς ἐν ἡμῖν ἀτρέπτους καὶ ἀληθινούς ποιήσῃ φέρειν τοῦ πνεύματος θεϊκοὺς καὶ ζωῆς αἰωνίου μεστός. ὡσπερ γὰρ «οὐκ ἦν» ἐκεῖ «καιρὸς

σύκων» καὶ ἐζητήθη καρπὸς ἐν αὐτῇ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα πρὸ τῆς τοῦ πνεύματος κοινωνίας ἔρχεται ὁ κύριος ζητῶν καρπὸν ἀγαθῆς προαιρέσεως παρὰ τῆς ψυχῆς. ἐκεῖ μὲν γὰρ εἰς τὸ προφανές ἐν τῷ Ἰσραὴλ νοεῖται, ὅτι «καρπὸν ἄξιον» τῷ κυρίῳ οὐκ ἔδωκαν μὴ πιστεύσαντες αὐτῷ. ἐν ἐκάστη δὲ ψυχῇ τοῦτο σημαίνει, ὅτι πρὸ τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος καὶ πρὸ τοῦ τοῦς καρποὺς «τοῦ πνεύματος» φέρειν τὴν ψυχὴν ζητεῖ ὁ κύριος καρπὸν τινὰ ἴδιον αὐτῆς τῆς ψυχῆς, αὐτὸ τὸ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσιν καὶ πίστιν καὶ ἀγάπην ὅλην αὐτῷ ἀποδοῦναι καὶ ὅση δύναμις ἐστὶν ἀγαθῶν ἔργων ἐπιτηδειότητα, ἥτοι ἐνδοθεν ἢ ἔξωθεν. ταῦτα παρ' ἡμῶν ὁ κύριος ἐπιζητεῖ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀδιάλειπτον ζήτησιν καὶ ὅταν ἴδῃ τὴν τοιαύτην τῆς ψυχῆς ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ ὀρθὴν πρὸς κύριον ζήτησιν, τότε δίδωσιν αὐτῇ τὴν χάριν ἐρχόμενος καὶ κατοικῶν ἐν ἡμῖν, καὶ τότε καρποὺς «τοῦ πνεύματος» φέρειν τὴν ψυχὴν καταξιῶ εἰς καιρὸν σύκων ὠριμον γενομένην. ἐν ἐκάστη γὰρ ψυχῇ περιέρχεται ὁ κύριος ζητῶν καρπὸν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ ἀναπαῆναι ἐν αὐτῇ, ὑπὲρ πάντων γὰρ ἀπέθανεν καὶ πᾶν γένος Ἀδὰμ ἠγόρασεν τῷ ἰδίῳ θανάτῳ. πᾶσα οὖν ψυχὴ χρεωστῆ ἀποθανεῖν ἑαυτῇ καὶ αὐτῷ ζῆσαι καὶ δέξασθαι αὐτὸν καὶ καταρτίσαι καὶ ἐτοιμάσαι οἶκον ἑαυτῆς καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς τῷ κυρίῳ, ἵνα εἰσελθὼν καὶ ἀνάπαυσιν εὐρῶν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τῆς προαιρέσεως ἡμῶν τρόποις καὶ τραφεῖς καὶ ποτισθεῖς καὶ ἀμφὶ ἀσθεῖς καὶ ἀναπαεῖς ἐν ταῖς ἀρεταῖς τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐρῇ ἡμῖν τότε· «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπέινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με» καὶ τὰ ἐξῆς.

16.6 Ἔχοντες τοίνυν τοιαύτην προσδοκίαν καὶ τοιαύτην ἐλπίδα τοῦ εἰσελθεῖν καὶ ἀναπαῆναι τὸν κύριον εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν, μᾶλλον δὲ ἀναπαῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν τῷ κυρίῳ, πᾶν ὃ βλέπεις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ γινόμενον νοερῶ ὀφθαλμῷ καὶ ἀγαθῇ προαιρέσει εἰς τὴν πνευματικὴν ὠφέλειαν μεταβάλλειν ὀφείλεις. οἷον ἐὰν ἴδῃς πλοῦτον ἐπὶ γειον, σὺ τὸν πνευματικὸν πλοῦτον ἐννοῶν ἐπιθύμει. ἐὰν ἴδῃς χαρὰν ἐν κόσμῳ καὶ ἑορτὰς γινομένας, εἰπέ πρὸς ἑαυτόν· πότε καταξιωθῆ ἡ ψυχὴ μου ἑορτάσαι τὴν πνευματικὴν τῆς χάριτος ἑορτὴν καὶ μετὰ ἀγίων ἀγγέλων καὶ μετὰ οὐρανίων δυνάμεων τὸν ἕσω μου ἄνθρωπον ἐγκαταλλαγήναι; καὶ πάντα τὰ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐχόμενα προσέχων τοῖς φαινομένοις σὺ τὴν τῶν ἀφθάρτων καὶ ἀοράτων ἐπιθυμίαν λάμψαν, ἵνα καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ὀρωμένων οὐ βλάβος ἀλλὰ μᾶλλον ὠφέλιαν καρπώση, ἐὰν ἀοράτῳ καὶ νοερῷ ὀφθαλμῷ τὴν διάνοιαν εὐθύνης, ἐκ τῶν ὀρωμένων πραγμάτων τὴν τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν κατανόησιν λαμβάνων. {Σπουδάσωμεν τοίνυν ἐν πᾶσιν εὐαρεστοῦντες τῷ κυρίῳ καὶ τὴν προσδοκίαν τῆς χάριτος ἐν πίστει ἀδιαλείπτως ἔχοντες, ἐν ἀγαθοῖς τρόποις ἀναστρεφόμενοι ἐξ ὅλης καρδίας πιστεῦσαι ταῖς ἀνεκδιηγῆτοῖς αὐτοῦ ἐπαγγελίαις (ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν «ὁ ἐπαγγειλάμενος») καὶ ἀγαπῆσαι αὐτὸν καὶ σπουδάσαι παντοίως ἐν πάσῃ ἀρετῇ καὶ αἰτήσαι ἐπιμόνως καὶ ἐνδελεχῶς δέξασθαι τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ὀλοκλήρως καὶ τελείως, ἵνα ζωοποιηθῶσιν αἱ ψυχὰς ἡμῶν ὡς ἔτι ἐν σαρκὶ ἐσμεν. ἐὰν γὰρ μὴ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἡ ψυχὴ δέξηται τὸν ἁγιασμὸν τοῦ πνεύματος διὰ πολλῆς πίστεως καὶ δεήσεως καὶ κοινωνίας θείας φύσεως γένηται ἀνακερασθεῖσα τῇ χάριτι, δι' ἧς πᾶσαν ἐντολὴν ἐπιτελεῖν δυνησεται, ἀποϊήτός ἐστι τῆ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ὅπερ γὰρ τις ἐντεῦθεν ἐκτήσατο ἀγαθόν, αὐτὸ «ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ» ἔσται αὐτῷ ζωή.}

16.7 Σπουδάσωμεν τοίνυν ἐν ἀδιστακτῷ πίστει δεόμενοι τοῦ κυρίου τυχεῖν τῆς ἐπαγγελίας «τοῦ πνεύματος», ὅπερ ἐστὶ ζωοποίησις ψυχῆς. εἰ γὰρ ὁ προσαίτης οὗτος διὰ τὸν σωματικὸν ἄρτον ἀναιδεύεται κρούων τὴν θύραν καὶ αἰτῶν καὶ ἐὰν μὴ λάβῃ ἐνδότερον εἰσέρχεται καὶ ἀναιδεστέρως

αἰτεῖ ἄρτον ἢ ἔνδυμα ἢ ὑπόδημα εἰς ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ ἕως οὗ λάβῃ οὐκ ἀφίσταται κἂν διώκωσιν αὐτόν, πόσω μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀληθινὸν καὶ ἐπουράνιον ἄρτον ζητοῦντες λαβεῖν εἰς δυνάμωσιν ψυχῆς καὶ τὰ οὐράνια τοῦ φωτὸς ἐνδύματα ἐνδύσασθαι ἐπιποθοῦντες καὶ τὰ νοερά ὑποδήματα τοῦ πνεύματος ὑποδήσασθαι ἐπιθυμοῦντες εἰς ἀνάπαυσιν ἀθανάτου ψυχῆς, πῶς ὀφείλομεν ἀπερικακῆτως καὶ ἐνδελεχῶς μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ μακροθυμεῖν αἰεὶ καὶ κρούειν τὴν πνευματικὴν θύραν τοῦ θεοῦ καὶ αἰτεῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ ἀξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς αἰωνίου ζωῆς, καθὼς καὶ ὁ κύριος «παραβολὴν» ἔλεγε «πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν» καὶ διεξελθὼν τὸν λόγον ἐπάγει λέγων· πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος «ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν» «τῶν βωόντων» πρὸς αὐτόν «νυκτὸς καὶ ἡμέρας», καὶ πάλιν περὶ τοῦ φίλου λέγων· κἂν «διὰ τὸ φίλον εἶναι» «οὐ δώσει αὐτῶ», «διὰ γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ» ἀναστὰς «δώσει αὐτῶ ὅσων χρήζει» καὶ ἐπιφέρει· «αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῶ κρούοντι ἀνοιγήσεται». καὶ διεξελθὼν ἐπάγει· «εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν». διὰ τοῦτο πάντοτε αἰτεῖν ἀπερικακῆτως καὶ ἐπιμόνως παραινεῖ ἡμῖν ὁ κύριος καὶ ζητεῖν καὶ κρούειν πάντοτε· τοῖς γὰρ αἰτοῦσι καὶ ζητοῦσι καὶ κρούουσιν ἐπηγγείλατο δοῦναι, οὐ τοῖς οὐκ αἰτοῦσιν· αἰτούμενος γὰρ καὶ παρακαλοῦμενος καὶ ἀγαπώμενος θέλει δοῦναι ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν.

16.8 Προσέλθωμεν αὐτῶ τοίνυν, τῇ πνευματικῇ θύρᾳ, καὶ κρούσωμεν, ἵνα ἀνοίξῃ ἡμῖν, αἰτήσωμεν αὐτόν, τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, εἴπωμεν αὐτῶ· δός μοι, κύριε, ἄρτον τῆς ζωῆς, ἵνα ζήσω, ὅτι λιμῶ κακίας δεινῶς συνεχόμενος ἀπόλλυμαι. δός μοι ἀμφίον τοῦ φωτὸς τῆς σωτηρίας, ἵνα καλύψω τὴν ἀσχημοσύνην τῆς ψυχῆς μου, ὅτι γυμνὸς ὢν τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματός σου αἰσχυρῶς τοῖς πάθεσιν ἀσχημονῶ. καὶ ἐὰν ἐρῇ σοι· εἶχες ἀμφίον, τί αὐτὸ πεποίηκας; ἀποκρίθητι λέγων· «λησταῖς» περὶ ἐπέσα καὶ γυμνώσαντές με ἀφῆκαν «ἡμιθανῆ» καὶ «ἐκδύσαντες» ἦραν αὐτὸ ἀπ' ἐμοῦ. δός μοι ὑποδήματα πνευματικά, ὅτι τοῖς νοεροῖς ποσὶν ἀκάνθαις περιπέρομαι καὶ τριβόλοις ἐν ἐρημίᾳ μου πελαζομένου περὶ πατήσαι οὐ δύναμαι. δός μοι βλέψιν καρδίας, ἵνα ἀναβλέψω, ἀνοιξὼν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας μου, ὅτι ἐτύφλωσάν με οἱ ἄορατοι ἐχθροὶ μου καλύμματι σκότους καλύψαντες καὶ οὐ δύναμαι ἐνορᾶν σου τὸ οὐράνιον καὶ ἐπιθυμητὸν πρόσωπον. δός μοι ἀκοὴν πνευματικὴν, ὅτι κεκώφωμαι τῇ διανοίᾳ καὶ ἀκούειν σου οὐ δύναμαι τῆς ἡδείας καὶ χρηστῆς ὁμιλίας. δός μοι «ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως» καὶ οἶνον εὐφροσύνης πνευματικῆς, ἵνα ἐπιθῶ εἰς τὰ τραύματά μου καὶ ἀναψύξαι δυνηθῶ. ἴασαί με καὶ ὑγιῆ με ποιήσον, ὅτι «ἡμιθανῆ» με ποιήσαντες οἱ ἐχθροὶ μου καὶ χαλεποὶ λησταὶ ἀφῆκαν με κατακεῖσθαι. μακαρία ἡ ψυχὴ ἢ ἀπερικακῆτως αἰεὶ αἰτοῦσα καὶ παραμόνως καὶ πιστῶς ὡς πτωχὴ καὶ τετραυματισμένη, ὅτι λήψεται τὰ αἰτήματα αὐτῆς καὶ τεύξεται τῆς αἰωνίου ἰάσεως καὶ θεραπείας καὶ ἐκδικηθήσεται ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς τῶν παθῶν τῆς «ἀμαρτίας»· «πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος» θεός, ὃς καὶ παράσχοι τὰ αἰτήματα ἡμῶν. Δόξα τῇ ἀγαθότητι αὐτοῦ.

16.9 Ὡσπερ γὰρ ἐν πόλει ἄρχων προέρχεται πεπικραμένος κατὰ τῶν κοποιῶν καὶ ἐπιβούλων, καὶ ἐὰν προσέλθῃ αὐτῶ τις συληθεὶς ὑπὸ ληστῶν ἢ κλεπτῶν καὶ εἴπῃ· δέομαι τῆς σῆς βοήθειας, ὁ ἐχθρὸς μου ἤρπασέ με καὶ ἐσύλησε καὶ ἐτραυμάτισέ με καὶ τάδε καὶ τάδε μοι πέπραχε, καὶ καθεζόμενος ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ ἄρχων εὐθέως ἀναζητεῖ τὸν ἐχθρὸν καὶ κακοποιὸν καὶ εὐρῶν βασάνοις καὶ τιμωρίας αἰκίζει οὕτω καὶ

δύνανται οἱ ἄνθρωποι βοηθείας τῆς ἄνωθεν καὶ ἐκδικήσεως τυχεῖν προσελθόντες καὶ ἐντυχόντες τῷ κυρίῳ καὶ παρακαλοῦντες παραμόνως. αὐτὸς γὰρ δύναται καὶ τὴν νοερὰν γῆν τῆς ψυχῆς τὴν ὑπὸ τὴν θάλασσαν τῶν παθῶν τῆς πικρίας τοῦ σκότους τῶν πονηρῶν δυνάμεων τυγχάνουσιν κουφίσει καὶ ἄνωθεν τῆς θαλάσσης ποιῆσαι εἶναι, τῆς ψυχῆς μέντοι πιστευσῆς ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτοῦ καὶ ἀγαπῆς καὶ ἐπικαλουμένης αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ προσδοκώσης ἀεὶ τὴν διὰ τοῦ πνεύματος λύτρωσιν τῶν παθῶν παντελῆ ἐν αὐτῇ γενέσθαι διὰ τὴν ἄπειρον ἀγάπην αὐτοῦ. Δόξα τῇ μεγαλειότητι αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

17.1 Οἱ «ἐπὶ τὴν ἄμμον» τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἑαυτῶν καρδίας ποιούμενοι καὶ οἱ ἐπὶ τὴν πετρώδη τῆς σκληρᾶς καρδίας γῆν τὸν σπόρον τοῦ λόγου δεξάμενοι ἀληθινὸν «θεμέλιον» ἐν ἑαυτοῖς οὐ κέκτηνται οὔτε πειρασμοὺς θλίψεων τοῦ πονηροῦ ὑπομένειν δύνανται, ἀλλ' ἀνυπομονήτως πάσας τὰς ἐπερχομένας αὐτοῖς θλίψεις φέρουσι, μὴ δυνάμενοι ὑποφέρειν τὰς ἐπαναστάσεις καὶ τοὺς πειρασμοὺς τῶν πονηρῶν πνευμάτων τοὺς διὰ τὴν ζήτησιν τῆς βασιλείας αὐτοῖς ἐπερχομένους. αἱ γὰρ τῶν τοιούτων προαιρέσεις τοιαυταὶ εἰσιν· ἐὰν μὴ (φησὶν) εὐθέως προσλάβω τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, ἀπέρχομαι, ἀδυνατῶς ἔχω παραμένειν, οὐ δύναμαι μακροθυμῆσαι χρόνις πολλοῖς· εἰ δὲ λάβω, τότε παραμενῶ. οὗτος οὐδὲ λαβὼν παραμένει, ὅτι τὰς θλίψεις γενναίως φέρειν οὐ δύναται, μὴ προευντροπέσας ἑαυτὸν εἰς αὐτὸ τοῦτο. μὴ γὰρ μετὰ τὴν μετάληψιν τῆς χάριτος οὐκέτι πόλεμος, οὐκέτι θλίψις, οὐκέτι κλύδωνες τοῦ πονηροῦ ἐπεγείρονται; τότε πλείονες δοκιμασίαι, τότε μεγάλοι ἰδρώτες, τότε μεγάλαι ἐπαναστάσεις. κατὰ γὰρ τὴν τῆς ψυχῆς ἐν χάριτι προκοπὴν τοσοῦτον καὶ οἱ πειρασμοὶ τοῦ πονηροῦ ἐναντίστανται, καὶ τοσοῦτον ἐπαφίεται ἢ τῆς κακίας δύναμις πειράσαι τὴν ψυχὴν, καθόσον δυνατῶς ἔχει τοῦ ὑπομεῖναι. οἱ γὰρ προειρημένοι ὡς ἐπὶ μισθῶ δουλεύειν προσήλθον τῷ κυρίῳ, ὡς ἀλλότριοι καὶ ξένοι, καὶ οὐχ ὡς πιστοὶ καὶ οἰκεῖοι δοῦλοι εὐαρεστεῖν καὶ πονεῖν ἐν τῇ δεσποτικῇ οἰκίᾳ προήρηνται. οὗτοι καὶ μὴπω ἐργασάμενοι μισθὸν ἀπαιτοῦσιν, δέον ὡς χρεῶσται καὶ εὐνόητοι καὶ πιστοὶ δοῦλοι τοῦ κυρίου αὐτῶν καὶ ἐκόντας καὶ ἄκοντας ἑαυτοὺς ἄγγχειν εἰς τὴν ἀγαθὴν καὶ καλὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ δουλείαν καὶ πᾶσαν εὐαρέστησιν τοῦ θεοῦ τὴν ἀδιάλειπτον εἴτε λαμβάνοντας ἤδη τι δόμα παρ' αὐτοῦ, εἴτε μηδέπω λαμβάνοντας, καὶ δέον κρίνειν, ὅτι τῷ δεσπότη μου κεχρεώσεται παρ' ἐμοῦ πᾶσα εὐνοία τοῦ δουλεύειν καὶ εὐαρεστεῖν πάντοτε, καὶ εἴτε δίδωσί μοι τὴν χάριν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, εἴτε οὐδέπω δίδωσιν, οὐκ ἀφίημί μου τὸν δρόμον καὶ τὴν διακονίαν ὅσον τὸ ἐν ἐμοὶ δυνατόν, καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου μου οὐκ ἐξίσταμαι (ἀληθὴς γὰρ ἐστὶν «ὁ ἐπαγγειλάμενος») καὶ πάντοτε αὐτῷ εὐχαριστεῖν ὑπὲρ ὧν ἤδη κεχάρισται, αὐτοῦ εἶναι με καὶ ὑπ' αὐτοῦ οἰκονομεῖσθαι καὶ πάσης προνοίας αὐτοῦ καταξιούσθαι καὶ εἰς ταύτην τὴν διαγωγὴν καὶ τὸν βίον τοῦτον τῆς ἀσκήσεως ἐλθεῖν με δι' αὐτοῦ. δυνατός ἐστὶ καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ πληρῶσαί με («πιστὸς γάρ» ἐστὶ καὶ ἀληθὴς) καὶ ἃ ἐπήγγελται παρέχει ἐμοῦ εἰς τέλος μακροθυμοῦντος ἐν πίστει καὶ ἐν πάσαις ἀρεταῖς ὅση δύναμις ἀναστρεφομένου. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο λογιζάμενος· τίς γὰρ εἰμι ἐγὼ καὶ ποίας ἀξίας τυγχάνω, ὅτι κἂν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπικληθῆ ἐπ' ἐμοί, ἀχρείου μου κατὰ πάντα τυγχάνοντος; παραμείνας οὖν καὶ εὐαρεστήσας προθύμως εἰς τέλος ἐν πάσῃ σπουδῇ καὶ δουλεύσας αὐτῷ ἐν πάσαις ἀρεταῖς χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος ὅτεδήποτε ποιεῖ τὰς ἐπαγγελίας αὐτοῦ, ὅτι ἀψευδὴς τυγχάνει· εἰ δὲ καὶ γεέννη βούλεται με παραδοῦναι διὰ τὰς ἀμαρτίας μου τοῦ

κολασθῆναι, ἐγὼ οὐκ ἀφήμι αὐτὸν καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης οὐκ ἐξίσταμαι, ὡς καὶ ὁ μακάριος Ἰώβ φησιν· καὶ ἐὰν ἀποκτενῆς με, οὐκ ἀφήμι σε καὶ τῆς ἀκακίας μου οὐ μὴ ἐκσταίην. ὁ τοιοῦτος ὡς δοῦλος πιστὸς καὶ οἰκονόμος ἀγαθὸς καὶ μόνῳ τῷ ἑαυτοῦ δεσπότη εὖνοϊαν ἐνδειξάμενος, πολλὰ πονέσας καὶ θλιβεὶς καὶ τῆς ἀγαθῆς διακονίας ἐν πάσαις ἀρεταῖς μηδὲν ἐλλείψας, δίκαιος καὶ ὅσιος ὢν κληρονόμος τῆς ζωῆς γίνεται, ὅτι οὐχ ὡς ἐπὶ μισθῷ προσῆλθε δουλεύειν καὶ εὐαρεστεῖν, ἀλλ' ἑαυτὸν εἰς τέλος ἐξέδωκε προθύμως εὐδοκιμῆσαι καὶ εὐαρεστῆσαι τῷ ἑαυτοῦ δεσπότη, καὶ διὰ τοῦτο τῆς υἰοθεσίας τοῦ πνεύματος τυχεῖν καταξιοῦται καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας γίνεται. «ὁ ποιμὴν» (γάρ φησιν) «ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (τουτέστιν ὁ ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἀγωνιζόμενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν περιποιούμενος), ἕως θανάτου ἑαυτὸν ἐκδίδωσιν, «ὁ δὲ μισθωτὸς καὶ μὴ ὢν ποιμὴν», ἐπὶ ἴδη «τὸν λύκον ἐρχόμενον» (τουτέστι θλίψεις καὶ πειρασμούς), ἀφίσταται «καὶ φεύγει» τῆς τοῦ θεοῦ λατρείας καὶ παραφυλακῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ περὶ τὰς ἀγίας ἐντολάς.

17.2 Σπουδάσωμεν τοίνυν ἐν ἐλπίδι καὶ πίστει καὶ πάσῃ ὑπομονῇ τελείους ἑαυτοὺς τῷ κυρίῳ ἀποδοῦναι ἐν πάσαις ἐντολαῖς ἐνεχόμενοι καὶ παντὶ πρόπῳ ἀγαθῷ καταρτιζόμενοι, καὶ αὐτὸς τὰς ἰδίας ἐπαγγελίας τάχιον ποιεῖ μεθ' ἡμῶν (ἀψευδῆς γάρ ἐστιν), μόνον ἡμεῖς ὡς πιστοὶ καὶ οἰκεῖοι δοῦλοι τὴν ἐξ αὐτεξουσίου προαιρέσεως πᾶσαν εὐαρέστησιν ἐν σπουδῇ ἀδιαλείπτῳ ἐπιτελέσωμεν καὶ οὕτω τῆς χάριτος καταξιωθέντες καὶ θεμέλιον ἀληθῆ ἐν τῇ ἑαυτῶν καρδίᾳ τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος κτησάμενοι πάντας πειρασμούς καὶ θλίψεις ὑπομένειν δυνησόμεθα, καὶ οὕτως ἄμωμοι διὰ τοῦ πνεύματος καταρτισθέντες τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἄξιοι γενησόμεθα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

18.1 Ὁ τὸν οἰκοδεσπότην ἰδὼν καὶ εὐρῶν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ εἶδε καὶ εὔρεν. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ τὸν κύριον ζητῶν καὶ εὐρίσκων πάντα τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ εὔρεν· ἐν αὐτῷ γάρ «εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως» οἱ «ἀπόκρυφοι». τί οὖν ἐροῦμεν· ποῦ ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ μὴ ὀρώμενος; ἄρα ἐπὶ γῆς; ἄρα ἐν οὐρανοῖς; ἄρα ὑπὸ τὴν θάλασσαν; ἄρα ὑπὸ τὴν γῆν; τίς δύναται αὐτὸν κρατῆσαι ἢ ἰδεῖν; οὐδὲ ἐν τῶν κτισμάτων. ψυχῇ πιστῇ καὶ ἀγαπῶσιν αὐτὸν κρατητὸν ἑαυτὸν παρέσχεν, «οὕτως ἠγάπησε» τὸ κτίσμα τοῦτο, τὴν ψυχὴν. ὡσαύτως πάλιν ψυχὴν τίς δύναται ἰδεῖν ἢ κρατῆσαι; ἢ ποία ἐστίν; οὐ φαίνεται. αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν οὐ γινώσκει, ἕως οὗ ὁ κύριος αὐτῷ ἀποκαλύψει. ποῦ γὰρ οὐκ ἔστι τοῖς λογισμοῖς; καθὼς φησιν ἡ Σοφία· «ἄβυσσος καὶ καρδίαν τίς ἐξερευνήσει»; καὶ πάλιν ὁ ψαλμωδὸς φησὶν· «ἄβυσσος ἄβυσσος ἐπικαλεῖται». μόνος οὖν ὁ θεὸς συναγαγεῖν τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς δύναται καὶ κρατῆσαι αὐτὴν εἰς τὸ ἴδιον θέλημα. ψυχὴ οὖν θεὸν κρατεῖ (ὡς προεῖρηται) τῇ ἀγάπῃ αὐτῆς· ἑαυτὸν γὰρ κρατητὸν ψυχῇ πιστῇ ὁ κύριος θελήσας ἐποίησε καὶ θεὸς ψυχὴν κρατεῖ εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς λογισμοὺς πάντας εὐθύνει καὶ ὁδηγεῖ, καὶ χωρίζει τὸ μειγμένον ἀλλότριον αὐτῆς ἐγκόσμιον πνεῦμα. ἀπὸ γὰρ τῆς τοῦ Ἀδάμ παραβάσεως πᾶν γένος ἀνθρώπων εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν (τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα) ἐδέξαντο φάρμακον πικρὸν θανάτου, σκότους, ἀμαρτίας, ἐξαμαρτάνειν προτρεπόμενον, καὶ ποῦτο οὐδεὶς δύναται θεραπεῦσαι καὶ ἐξελεσθαι καὶ ἰάσασθαι τὴν ἀνθρωπότητα καὶ φονεῦσαι τὸν φονέα ἡμῶν, ἢ μόνον τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα· ἰδοὺ (γάρ φησιν) «ὁ ἄμνός τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου». ἐπειδὴ οὖν οἶδε τὸ κακὸν τὸ συνὸν τῷ ἀνθρώπῳ, τίς δύναται μόνος φονεῦσαι αὐτό, χαυνοῖ καὶ ἐξυδαροῖ τὸν νοῦν ἐπὶ κοσμικὰ

τινα πράγματα προτρεπό μενον ἢ καὶ τινα ἕτερα εὐλογα, μόνον ἵνα ἐκκλίνη αὐτὸν ἐξ ἐκείνης τῆς ζητήσεως καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ πόνου. οἶδε γὰρ ὅτι, ἐὰν ἐκεῖνο ζητῆ, ὁ φονεύσει αὐτόν, ἀπολείται ταχέως. λοιπὸν οὖν παντὶ τρόπῳ ἀγωνί ζεται ἐξυδαροῦν τὴν προαίρεσιν καὶ συμβουλίας εὐλογοφανεῖς ὑπο σπείρειν, μόνον ἵνα ἐκεῖθεν ἀποσπάσῃ καὶ ἐκκλίνη καὶ μετεωρίσῃ τοῦ μὴ ζητεῖν τὸ φονεῦον τὴν ἀμαρτίαν. ἡμεῖς τοίνυν, ἀγαπητοί, πάντοτε τὸν σκοπὸν ἡμῶν καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν πόνον ἐκεῖ ἔχωμεν μηδεμίαν ὥραν διδόντες ἑαυτοῖς ἄνεσιν καὶ μήτε ἐν μικρῷ μήτε ἐν μεγάλῳ πράγματι ὑπακούσωμεν ταῖς συμβουλίαις αὐτοῦ, ὅπως ἐκείνη ἡ πνευματικὴ καὶ ἐνυπόστατος ἐργασία γένηται ἐν ἡμῖν ἢ ἀποκτέννουσα τὴν ἐν ἡμῖν κακίαν. λόγοι γὰρ μύριοι οὐδὲν ὠφελοῦσιν, ἐργασίας πνευματικῆς χρεῖα ἐνυποστάτου. ἄλλος γὰρ ἐστὶν ὁ λόγον ἀκούων καὶ χαροποιούμενος καὶ ἄλλος ὁ ἐνέργειαν θείας δυνάμεως αἰσθανόμενος ἐν ἑαυτῷ, δι' οὗ ἀποκτέννεται ἡ ἀμαρτία. ἄλλος οὗτος καὶ ἄλλος ἐκεῖνος. κάκεῖνο μὲν καλόν, ἀλλ' ὁ δυνάμεως θείας ἐνέργειαν αἰσθανόμενος οὗτος ἐγγίζει καὶ κοινωνεῖ φύσει θεία κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὅπως «γένησθε φύσεως θείας κοινωνοί», καὶ «σπέρμα» θεοῦ ἔχων ἐν ἑαυτῷ «πνεύματος ἀγίου» μέτοχος τυγχάνει, ὡς περ υἱὸς ὧν ἦδη «τῆς ἀληθείας».

18.2 Μόνος οὖν ὁ θεὸς δύναται κρατῆσαι τὴν ψυχὴν καὶ συναγαγεῖν τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς (καθὼς προλαβόντες ἀνωτέρω εἰρήκαμεν), ἄλλω δὲ τοῦτο ποιῆσαι ἀδύνατον. ποῦ οὖν ἐστὶν ἡ ψυχὴ; ἰδοὺ γὰρ ὅλη ἐν τῷ σώματι ἐστὶ καὶ ὅλη ἔξω τοῦ σώματός ἐστιν, νοεῖ τὰ μέλλοντα, περὶ τῶν ἐρχομένων διαλογίζεται. ἐπὶ γῆς ἐστὶ τῷ σώματι καὶ τῇ διανοίᾳ ἐν οὐρανοῖς ἐστὶν ἡ ἀξία καὶ πιστή, ὁμοίως καὶ ἡ τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἐπὶ γῆς ἐστὶ τῷ σώματι καὶ ἔξω εἰς πορρωτέρας πατρίδας κακὰ ἀποτελεῖ. ἡ δὲ ἀξία ἐπὶ γῆς οὕσα τῷ σώματι «ἐν οὐρανοῖς» πολιτεύεται τῷ φρονήματι, καὶ ὁ κύριος ἐν οὐρανοῖς ὧν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ σώματι αὐτῆς ἐνέθηκεν. Δόξα τῇ μεγαλωσύνῃ αὐτοῦ τοῦ «οὕτως» ἀγαπήσαντος τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. τίς γὰρ δύναται συνάξαι τὴν ὑδαρότητα τοῦ γάλακτος εἰς ἔνωσιν καὶ πῆξιν, εἰ μὴ τὸ ἐμβαλλόμενον ἢ πυτία; οὕτω τίς δύναται καὶ ψυχὴν ἐσκορπισμένην τοῖς λογισμοῖς καὶ φύσει κτίσμα οὕσαν ἐλαφρῦναι καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναγαγεῖν καὶ εἰς σύμπηξιν καὶ στερεότητα καὶ ἔνωσιν τοὺς λογισμοὺς ἐνέγκαι, ἐὰν μὴ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ὡς περ πτερὰ γινόμενον κουφίσῃ τὴν ψυχὴν καὶ ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐνέγκῃ καὶ συνάξῃ τοὺς λογισμοὺς εἰς ἓνα λογισμὸν ἔνθεον; «ἐτυρώθη» (γὰρ φησὶν ὁ προφήτης) «ὡς γάλα ἢ καρδία αὐτῶν». δύο τυρώσεις ἐνταῦθα νόει, ψυχὰς τυρουμένας εἰς τὸν θεὸν καὶ πηγνυμένας εἰς τὴν χάριν καὶ εἰς τὸν ἄνω κόσμον, καὶ ψυχὰς τυρουμένας εἰς τὴν κακίαν καὶ πηγνυμένας εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον καὶ τὸ ὅλον τῆς κακίας γινομένας. ὡς περ γὰρ οὗτοι πηγνυνταὶ καὶ στερεοῦνται ἐν τῇ κακίᾳ, οὕτω κάκεῖνοι πηγνυνταὶ καὶ στερεοῦνται ἐν τῷ κυρίῳ. ὡς περ γὰρ τοῦ πετεινοῦ ἢ γῆ ὁ ἀήρ ἐστὶν εἰς ὃν διαιτᾶται, οὕτω καὶ οἱ λογισμοὶ καὶ ὁ νοῦς τῶν ἀμαρτωλῶν· ἐν γῆ σκοτεινῇ καὶ γνοφερᾷ ἐνδιατρίβουσι μετὰ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων ἐν λογισμοῖς κακοῖς πάντοτε τυγχάνοντες, κάκεῖ περιπατοῦσι καὶ διαιτῶνται. ὡσαύτως καὶ ὁ νοῦς καὶ οἱ λογισμοὶ τῶν δικαίων ἐν γῆ ζωῆς, ἐν γῆ φωτεινῇ τοῦ πνεύματος ἐνδιατρίβουσι κάκεῖ περιπατοῦσι κάκεῖ ἀπὸ τοῦ νῦν διαιτῶνται ἐν ἀγαθοῖς λογισμοῖς καὶ οὐρανίοις πάντοτε τυγχάνοντες. τοῦτο ἔλεγεν ὁ κύριος· «καὶ μείζονα ἔργα ποιήσει» ὁ υἱός, «ἵνα ὑμεῖς θαυμάσητε», ἔργα ζωῆς ἀθάνατα καὶ μὴ παρερχόμενα τῇ ψυχῇ καὶ τῷ νῷ τῶν πιστῶν, ἔνθα ἐμ περιπατοῦσι καὶ ἐρείδουσι τὰ ἴχνη τῶν λογισμῶν. «γῆν καινὴν» φωτὸς καὶ «οὐρανὸν καινὸν» πνεύματος καὶ ἀπαξαιπλῶς κόσμον καινὸν κατεσκεύασε (καὶ αἰώνιον βασιλείαν), εἰς ὃν εἰσήνεγκε τὰς αὐτὸν ἐκδεχομένας καὶ

ἀγαπώσας ψυχὰς ἀπὸ γῆς θανάτου καὶ σκοτεινῆς πνευμάτων πονηρίας, ἔνθα οἱ λογισμοὶ αὐτῶν διέτριβον, εἰς γῆν ζωῆς καὶ φωτὸς πνευμάτων ἀγίων, εἰς ἣν ἐρείδει τὰ ἴχνη ὁ νοῦς καὶ οἱ λογισμοὶ περιπατοῦσιν εἰς ζωὴν αἰώνιον μετατιθέμενοι ἐκ θανάτου. τοῦτο ἐπηγγείλατο ὁ κύριος ποιεῖν «ἔργα μείζονα» ἄπερ ἀκμὴν οὐκ ἦν, ἐπεὶ ὅσον ἐν τοῖς φαινομένοις πᾶσα κατασκευὴ ἐν κόσμῳ ἦν, τὰ ὄρη, δένδρα, νεφέλαι, οὐρανός, ἥλιος, ἄστρα, σελήνη, ἄνθρωποι, ζῶα, ὕδατα, θάλασσα, ποταμοί, καὶ πᾶσα ἡ διακόσμησις ἦν. τὰ ἔργα οὖν τὰ καινὰ καὶ αἰώνια τὴν τῆς ψυχῆς μεταβολὴν καὶ ὑγείαν νόει καὶ ἴασιν αἰώνιον καὶ τῶν ἐκ πνεύματος τεκταινομένων αἰώνιων κατασκευῶν, ἃ ἐδωρήσατο τῇ ἀξίᾳ καὶ πιστῇ ψυχῇ. Παρακαλέσωμεν οὖν τὸν κύριον καὶ προσδοκῆσωμεν αὐτὸν ἀδιστακτῶ πίστει, ὅπως ἡ ἐνυπόστατος ἐργασία τοῦ ἀγίου πνεύματος γένηται ἐν ἡμῖν ἡ ἀποκτέννουσα τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα ἐντεῦθεν καθαρισθέντες καὶ ἁγιασθέντες ἄξιοι τῆς ἐπουρανίου βασιλείας γενώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

19.1 Μέγα γὰρ καὶ τίμιον κτίσμα παρὰ θεῶ ἡ ψυχὴ τυγχάνει. τοιοῦτῳ δέ τινα τρόπῳ τὴν κατασκευὴν τῆς λεπτότητος αὐτῆς παραπλησιάσωμεν, ὡσπερ ἐὰν ἦ πόλις ἔχουσα πλατείας, βουλευτήρια, δημόσια, ρύμας, ἀμφόδια, παλάτια καὶ ἕτερα πολλὰ κατασκευάσματα, καὶ εἰσὶ τόποι ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ συνέρχεσθαι ἐκεῖ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως καὶ πᾶν τὸ πολίτευμα, καὶ ἐκεῖ καθέζεται κριτῆς καὶ δικάζει καὶ κατακρίνει πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει κακοποιούς καὶ ληστὰς καὶ κλέπτας ἢ φαρμακοὺς ἢ μοιχοὺς ἢ ἐπιβούλους, ὁ δὲ κριτῆς ἐν τῇ πόλει ἐξουσίαν λαβὼν βασιλικήν, τουτέστι τὰς βασιλικὰς εἰκόνας καὶ τὰ σίγνα, οὕτω δύναται κρίνειν καὶ ἀναιρεῖν διὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας τοὺς κακοποιούσους καὶ ἡ μεγάλη νοερά πόλις τοῦ θεοῦ, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἐν αὐτῇ πολίτευμα τῶν λογισμῶν, ἐπὶ ἀνάβη τὴν ἄνωθεν ἐξουσίαν διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐναρέτου αὐτῆς πολιτείας «τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος» καὶ τὴν ἐπουράνιον τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τὰ οὐράνια τοῦ φωτὸς πνευματικὰ σίγνα, τότε δύναται ἀναιρεῖν καὶ κατακρίνειν τοὺς ἐν αὐτῇ ἐχθρούς καὶ κακοποιούς καὶ ἐπιβούλους καὶ ληστὰς (τουτέστι τὰ πνεύματα «τῆς πονηρίας»). ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίου τοῦτο ἐν ἑτέρῳ τρόπῳ λαμβάνεται· ὡσπερ ἐκ πόλεως καταπονουμένης ὑπὸ ἐχθρῶν καὶ ἐπιβούλων, μὴ ἐχούσης κριτὴν ἢ ἄρχοντα, εὐρέθη δὲ εἷς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνης τῆς πόλεως, καὶ προσελθὼν τῷ βασιλεῖ καὶ δοὺς ἑαυτοῦ τὰ ὑπάρχοντα ἔλαβεν ἐξουσίαν καὶ οὕτως ἐλθὼν διεχειρίσατο καὶ ἀνήρησε τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐχθρούς καὶ κακοποιούσους αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ κύριος, «ὁ» δεῦτερος «Ἀδάμ», ἐκ τοῦ γένους Ἀδάμ μόνος εὐρέθη καὶ ἔδωκε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ὑπὲρ πάντος γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δυναστείαν καὶ ἀνήρησε πᾶσαν τυραννικὴν δύναμιν τῆς πονηρίας καὶ «τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας» ἐθριάμβευσε «προσηλώσας» αὐτὰς «τῷ σταυρῷ», ἀναλαβὼν γὰρ τὸ σῶμα καὶ δι' αὐτοῦ νικήσας τὸν ἐχθρὸν καὶ κατακρίνας αὐτὸν «διὰ τῆς σαρκὸς» ἀνελθὼν ἐκάθισεν ἐν οὐρανοῖς προσκυνούμενος ὑπὸ πάντων τῶν «οὐρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων», καὶ οὕτω λοιπὸν ταῖς νοεραῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ταῖς ζητούσαις αὐτὸν ψυχαῖς καὶ ὑποτασσόμεναις αὐτῷ καὶ ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύεσθαι ἐπιθυμούσαις, ἄνωθεν ἀποστέλλει τὴν ἑαυτοῦ φωτεινὴν καὶ θεῖαν τοῦ πνεύματος εἰκόνα, τὸν ἐπουράνιον ἄνθρωπον, ἵνα ἐντυπωθέντος καὶ κραθέντος ἐν αὐταῖς εἰρὴν νεύωσι καὶ χαίρωσι καὶ ἀγαλλιώνται ἀγαλλιάσει «ἀνεκκλήτῳ», καὶ οὕτως οἱ ἐχθροὶ τῆς ψυχῆς ἀναιροῦνται ἐλθόντος τοῦ ἐπουρανίου κριτοῦ καὶ ἡ πόλις ἡ νοητὴ

εἰρήνην μεγάλην λαμβάνει. ὥσπερ γὰρ ἐὰν μὴ λάβῃ τις τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν μάχαιραν καὶ τὰ σίγνα, κρίνειν τοὺς κακοποιούς καὶ ἀναιρεῖν οὐ δύναται, ἀλλ' ἔστιν ὅμοιος πάντων, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἐὰν μὴ δέξῃται ἐν ἑαυτῇ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπουράνιον εἰκόνα καὶ τὰ τοῦ ἀρρήτου φωτὸς ἐνδύματα καὶ τὰ ἐπουράνια τῶν δωρεῶν τοῦ πνεύματος σίγνα, ἀναιρῆσαι καὶ κατακρῖναι τοὺς ἑαυτῆς ἐχθρούς καὶ ἐπιβούλους οὐ δύναται. καὶ ἤδη ἀκούουσα τὴν ἐπιδημίαν τοῦ ἐπουρανίου ἄρχοντος, χαίρει καὶ ἀγαλλιᾶ, οἱ δὲ ἐχθροὶ αὐτῆς τὰ πνεύματα «τῆς πονηρίας» φόβῳ καὶ τρόμῳ καὶ δειλίᾳ συν ἔχονται. ὥσπερ ἐν πόλει ἐρχομένου ἄρχοντος κρῖναι καὶ ἀναιρῆσαι τοὺς ἐν αὐτῇ εὐρισκομένους ληστὰς καὶ κακοποιούς χαίρουσι μὲν οἱ πολῖται τῆς πόλεως, οἱ δὲ ἐχθροὶ δειλίᾳ καὶ φόβῳ συνέχονται, καὶ ἐπὶ εἰς πρόσωπον τοῦ ἄρχοντος ἔλθωσιν, αἰσχύνονται καὶ τρέμουσιν, οἱ δὲ πολῖται παρρησίαν καὶ χαρὰν μεγίστην ἔχουσιν, ὅτι ἀναιροῦνται τῆς πόλεως οἱ κακοποιοὶ καὶ ἐχθροὶ καὶ ἐπίβουλοι, οὕτως ὅταν ἐνδη μῆση καὶ ἐπιφανῇ ὁ ἀληθινὸς καὶ ἐπουράνιος ἄρχων Χριστὸς ἐν τῇ πόλει τῆς ψυχῆς, παρρησίαν καὶ χαρὰν μεγίστην λαμβάνει σὺν παντὶ τῷ πολιτεύματι τῶν ἰδίων αὐτῆς λογισμῶν, οἱ δὲ ἐπίβουλοι αὐτῆς καὶ ἐχθροὶ, τὰ πάθη τῆς κακίας, ἐν αἰσχύνη καὶ τρόμῳ καὶ δειλίᾳ τυγ χάνουσιν. Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν κύριον, ὅπως τύχωμεν τῆς «ἐπουρανίου» δωρεᾶς τοῦ «πνεύματος» καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ἀλλότρια τῆς κακίας πάθη θανατώσωμεν, ἵν' οὕτως εὐάρεστοι αὐτῷ καταστάντες καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἀμώμως ἐπιτελέσαντες τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἄξιοι γενώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ὡς «ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα» διδάσκει αὐτὸν αὐτὸς «ὁ πατήρ», οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀγαπῶντες τὸν κύριον· αὐτὸς ὁ καιρὸς καὶ τὸ ἔργον καὶ ὁ κύριος διδάσκει αὐτοὺς τὴν ἐπουράνιον διδασκαλίαν καὶ ἐπιστήμην. ὥσπερ γὰρ ἐν βίῳ εἴ τις ἔχει χρυσόν, ἄργυρον, κτήματα, πλοῦτον πολύν, οὗτος θέλει γεννήσαι ἐκ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως τέκνα, ἵνα κληρονομήσῃ τὰ τοῦ πατρὸς, ἐὰν δὲ μὴ σχῆ κληρονόμον, λυπεῖται καὶ θλίβεται οὕτω καὶ ὁ κύριος, ποιήσας τὸν Ἀδάμ, τὴν γῆν ταύτην καὶ τὸν οὐρανὸν οἶκον αὐτῷ κατεσκεύασε καὶ βασιλέα πάντων αὐτὸν κατέστησε τῶν κτισμάτων, εὐτρεπίσας αὐτῷ καὶ τὴν ἐπουράνιον κληρονομίαν, ἵνα γένηται φίλος καὶ ἀδελφὸς Χριστοῦ, νύμφη καὶ κοινωνὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὡς γὰρ ὑμεῖς «ἐξ ὅλης καρδίας» ἀγαπᾶτε τὸν κύριον καὶ ξένοι γίνεσθε καὶ θλίψιν φέρετε, οὕτω καὶ ὁ κύριος ἐξ ὅλης καρδίας ἡμᾶς ἠγάπησε καὶ ἔπαθε καὶ ἐσταυρώθη, ἵνα εἰς τὴν ἑαυτοῦ κληρονομίαν καὶ ζωὴν εἰσαγάγῃ τοὺς ἀνθρώπους· διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς γὰρ κατήλθεν. καὶ λυπεῖται ὁ κύριος, ὁ ἐπουράνιος πατήρ, ἐὰν μὴ γεννήσῃ τέκνα ἐκ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως καὶ δῶ αὐτοῖς κληρονομίαν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἣν αὐτοῖς ἠτοίμασεν. πάντες γὰρ οἱ γενόμενοι δίκαιοι, ἄνθρωποι ὄντες ὡς καὶ οἱ λοιποὶ καὶ σάρκα περιβεβλημένοι, ἔργον μέγα παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ἐποίησαν ἐπὶ τῆς γῆς· ἐβασίλευσαν γὰρ τῆς κτίσεως καὶ τοῦ θανάτου. εἶπε Μωϋσῆς τῷ ὕδατι καὶ μετεβλήθη εἰς αἷμα, εἶπε τῇ γῇ καὶ ἀνῆλθον βάρταχοι, εἶπε τῷ θανάτῳ· μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὰ πρόθυρα, καὶ ὑπετάγῃ ὁ θάνατος καὶ ἐποίησε τὸ θέλημα Μωϋσέως, καὶ λοιπὸν ἔγνω ὁ θάνατος, ὅτι ἀπὸ τότε οὐκέτι βασιλεύει, ἐξ οὗ ἐφοβήθη τὸ πρόσταγμα Μωϋσέως καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ. καὶ γὰρ καὶ σίγγνον ἦν εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως τῆς δόξης τοῦ φωτὸς τοῦ θεϊκοῦ, ὅπερ σίγγνον ὁ Ἀδάμ πρὸ τῆς παραβάσεως ἦν περιβεβλημένος, δόξαν γὰρ θεοῦ καὶ ἔνδυμα θεϊκὸν ἦν ἡμφιεσμένος αὐτὸς ὁ Ἀδάμ. ἕως οὖν Μωϋσέως οὐδεὶς ἔσχε τοῦτο τὸ σημεῖον εἰς τὸ πρόσωπον εἰ μὴ μόνον Μωϋσῆς. ἐξεπλάγη οὖν ὁ θάνατος θεασάμενος τὸ σημεῖον, ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως ἄρτι οὐδεὶς ἔσχε τὸ σημεῖον τοῦτο, καὶ περὶ ἑαυτοῦ προεφήτευσεν,

ὅτι μέλλει βασιλεύεσθαι καὶ ὑποτάσσεσθαι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ὃ καὶ οὕτω γέγονεν. ἐπεφάνη γὰρ λοιπὸν καὶ ὁ ἐπουράνιος Ἄδαμ καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ κατέκρινε τὸν θάνατον καὶ κατήλθεν εἰς τὰ μνημεῖα καὶ ἐνεφανίσθη τοῖς προκεκοιμημένοις προφήταις καὶ δικαίοις. ἐπειδὴ ἦσαν λυπούμενοι ὡς μὴ τυγχάνοντες τῶν ἐπαγγελιῶν, ἤγειρεν αὐτοὺς ἐκ τῶν τάφων καὶ περιέβαλεν αὐτοὺς δόξαν θεϊκὴν καὶ «ἐνεφανίσθησαν» ἐν τῇ πόλει Ἰερουσαλὴμ καὶ εἶδον τοὺς ἑαυτῶν φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ πάλιν ἐκοιμήθησαν· ἐκεῖ γὰρ τὰς συμπήξεις καὶ τὰς ἀλύσεις τοῦ πονηροῦ διέρρηξεν ὁ κύριος καὶ ἐθανάτωσε τὸν διάβολον. ὁ Ἥλιος ἐξουσιαστικῶς ἔδωκε τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν καὶ οὐκ ἔβρεξεν. πῶς τοῦτο ἴσχυσε ποιῆσαι; προσέσχε πρὸς τὸν θεόν, ἐπίστευσεν, ἠγάπησεν. οὔτε γὰρ λέγω σοι ὅτι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐξέτεινεν εἰς τὸν οὐρανόν, οὔτε αὐτὸς τῇ δουλείᾳ αὐτοῦ τὸ οὐράνιον πῦρ ἤνεγκε καὶ ἔκαυσε τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ καὶ τῇ πίστει συνήργησε θεϊκὴ δύναμις, ἣτις ταῦτα δι' αὐτοῦ ἐπετέλεσεν. εἶπε λόγον καὶ ἄλλος δίκαιος «καὶ ἔστι ὁ ἥλιος», ἄλλος ἔφραξε «στόματα λεόντων». 20.2 Ὁρᾶς πῶς οἱ δίκαιοι βασιλεῖς εἰσι τῶν κτισμάτων καὶ πάντα τὰ κτίσματα τρέχει κατέναντι αὐτῶν. ἡ «αἰμορροῦσα», «ἣτις οὐκ ἴσχυσε θεραπευθῆναι» ὑπὸ ἰατρῶν, μὴ ὁ κύριος ἀπῆλθε πρὸς αὐτήν; οὐχὶ αὕτη «ἠψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ»; ὁ «ἀπὸ γενετῆς» τυφλὸς οὐχὶ αὐτὸς πρῶτος ἔκραξεν; ὁ Ζακχαῖος οὐχὶ αὐτὸς πρῶτος ἀνήλθεν εἰς τὸ δένδρον; καὶ νῦν οἱ ἄνθρωποι ζῶντες νεκροὶ εἰσιν, καὶ εἰς τοὺς πιστεύοντας ἔρχεται ὁ κύριος καὶ κατασκηνοῖ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ ἐκτινάσσει τὰς καρδίας αὐτῶν ἐκ τῶν λίθων καὶ ἐκ τῶν μνημείων τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων καὶ ἀπαθανατίζει τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ ζωοποιεῖ ἐκ τῆς νεκρώσεως αὐτῶν. ὥσπερ οὖν οἱ πρῶτοι δίκαιοι ἐπίστευσαν τῷ κυρίῳ καὶ προσέδραμον αὐτῷ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀγαπήσασθαι ὀφείλομεν τὸν θεόν «ἐξ ὅλης καρδίας» καὶ πιστεῦσαι καὶ ἀκοῦσαι, καὶ οὕτως ἔρχεται εἰς τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰ διανοήματα καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ σατανᾶ ἀρμολογίαν καὶ τοὺς δεσμοὺς καὶ τὰ συμπήγματα διαλύει καὶ καθαρίζει τὰς καρδίας ἡμῶν ἐκ τῆς λέπρας καὶ ζωοποιεῖ ἐκ τῆς νεκρώσεως καὶ φωτίζει τὸν νοῦν ἐκ τῆς τυφλώσεως. πάντα γὰρ τὰ κτίσματα, ἃ ἐποίησεν ὁ θεός, ἐξ ἀρχῆς ἦν, καὶ ποταμοὶ καὶ ὄρη καὶ βουνοὶ καὶ τὰ ζῶα καὶ πηγαί. λοιπὸν τί ἐστίν, ὅπερ ἐρχόμενος καὶ ἐνδύμενος τὸ σῶμα ὁ κύριος ποιεῖ ἔργον μείζον τούτων, ἢ ὅτι ἐν τοῖς φαινομένοις οὐδὲν ἔλειπε τῇ κτίσει; τί οὖν ἐστίν ὃ εἶπεν· «ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καγὼ ἐργάζομαι», καὶ «μείζονα τούτων» «ἔργα» ποιῶ, εἰ γῆ ἦν ἐσπαρμένη καὶ φυτεῖαι καὶ οὐρανοὶ καὶ ἥλιος καὶ σελήνη; ἀλλὰ δῆλον ὅτι μείζον ἔργον τῶν φαινομένων ἔρχεται ποιῆσαι, μὴ φαινόμενον τοῖς σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς. τὰς γὰρ διεφθαρμένας διανοίας ἐν τῷ κρυπτῷ ὑπὸ τοῦ σατανᾶ ἔρχεται διορθώσασθαι καὶ σπεῖραι σπόρον οὐράνιον ἐν τῇ γῇ τῆς ψυχῆς, ὥσπερ ὁ γεωργὸς ἐν τοῖς φαινομένοις σπεῖρει τὴν γῆν. μὴ ἄρα βουῖς ζεύγνυσιν; οὐχ οὕτως. μὴ ἄρα φυτεῖαν φαινομένην φυτεύει; οὐχ οὕτως. ἄμπελος γὰρ ἐστίν ἡ ψυχὴ τῷ κυρίῳ (καὶ ὁ κύριος τῇ ψυχῇ) καὶ φυτεύει ἐκεῖ ῥίζας ἀγάπης, χαρᾶς γλυκείας καὶ πηγὰς ζωῆς βρυούσας ἐν τῇ καρδίᾳ, «οὐρανοὺς καινοὺς καὶ γῆν καινὴν» καὶ φωστῆρας νέους· εἰ γὰρ τὰ ἄνθη τῆς γῆς τοσαύτην δόξαν περιβάλλει καὶ τὰ ἴα ἐνδύει πορφύραν, πόσω μᾶλλον τὴν λογικὴν ψυχὴν δοξάζει καὶ καλλωπίζει διακοσμήσει πνευματικῇ καὶ ἐνδύει τὴν πορφύραν τοῦ πνεύματος. οὕτω γὰρ ἠυδόκησεν, καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐργάζεται, ἵνα ἡ ψυχὴ κερασθῇ τῷ ἐπουρανίῳ πνεύματι καὶ μίξις γένηται καὶ κοινωνία τῶν ἐπιγειῶν μετὰ τῶν ἐπουρανίων, μόνον ἵνα ἀγαπῆσωμεν ἀλλήλους καὶ πιστεύσωμεν τῷ θεῷ, καὶ δίδωσιν ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ κληρονομίαν. αὐτὸς γὰρ σβέννυσι τὸ πῦρ τὸ ἐν ἡμῖν, ἡμεῖς

μόνον ἀγαπήσωμεν αὐτόν, καὶ ὁ οὐ δυνάμεθα ποιῆσαι, αὐτὸς ἔρχεται καὶ ἐξολοθρεύει τὸν θάνατον. οὔτε γὰρ «τὰ τείχη Ἰεριχὼ» ἴσχυσαν ἄνθρωποι καθελεῖν, ἀλλὰ δυνάμει θεϊκῆ ἔπεσαν. ὥσπερ ἵνα ἡ ἄρχων καὶ ἔχη τὸ σίγγον καὶ τὴν εἰκόνα ἔμπροσθεν αὐτοῦ, λοιπὸν διὰ τὸ προηγεῖσθαι τὴν εἰκόνα ἐξουσιαστικῶς πάντας ἀποκτέννει καὶ ἐξορίζει τοὺς ἀτάκτους. καὶ εἰ ἡ νεκρὰ εἰκὼν τοσοῦτον ἔχει φόβον καὶ ἀξίωμα, πόσω μᾶλλον ἡ εἰκὼν ἡ ἐπουράνιος καὶ ἡ ζῶσα δύναμις τοῦ θεοῦ καὶ τὸ σίγγον τὸ ἐπουράνιον καὶ θεῖον, ἐὰν ζωγραφηθῇ ἐν ταῖς καρδίαις, ἀναιρεῖ καὶ φονεύει τὰς δυνάμεις τοῦ σκότους τὰς μεμιγμένας κρυπ τῶς ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ «πᾶσαν τὴν τοῦ ἐχθροῦ δύναμιν» ἐξολοθρεύει. Δόξα τῇ μεγαλωσύνῃ αὐτοῦ καὶ τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

21.1 Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς αὐτὸς ἐστὶν ὁ θεμέλιος καὶ αὐτὸς ἐστὶ τὸ συμπλήρωμα, ὁ ἀκρογωνιαίος. ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐστὶν ὁ κύριος· ἐξ οὐρανοῦ γὰρ θεὸς ἦλθε καὶ ἔλαβε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ γῆς καὶ συνεκεράσθη τῷ ἀνθρώπῳ. ἴδε ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἴδε ἀπὸ γῆς, ἴδε ὁ θεμέλιος καὶ ἴδε ὁ ἀκρογωνιαίος. οὕτως ἠδρόκησε ποιῆσαι καὶ τοῖς οὐσίς ἀπὸ γῆς ἔδωκε πνεῦμα ἅγιον ἐξ οὐρανοῦ, ἵνα τοὺς ἄνω καὶ τοὺς κάτω ποιήσῃ μίαν ἐκκλησίαν συγκεράσας τὴν θεότητα τῇ ἀνθρωπότητι. ὅταν δὲ ἀκούσῃς θεμέλιον, τὸν κύριον νόησον· αὐτὸς γὰρ ὁ θεμέλιος μεμέτρηται καὶ οἱ ἐποικοδομούμενοι λίθοι πρὸς ἰσόμετρον τοῦ θεμελίου ὀφείλουσιν εἶναι, ἵνα ἡ οἰκοδομὴ ὑπὸ μίαν ἀρμολογίαν γένηται· οὔτε γὰρ κολοβοὶ δύνανται προχωρῆσαι ἐκεῖ οὔτε μακροί, ἀλλ' ἴσοι τοῦ μέτρου τοῦ θεμελίου ἀρμόζουσιν. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ὢν ἀληθινὸς θεμέλιος καὶ ἀκρογωνιαίος εἰς ἐκεῖνο τὸ μέτρον τῆς τελειότητος τοῦ Χριστοῦ ἐκάλεσεν ἔλθεῖν πάντας ἄνθρώπους. τοῦτο ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος· «ἄχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες» «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ», καὶ πάλιν· «ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ», καὶ πάλιν· «ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα» τοῦ Χριστοῦ. εἰς ταῦτα τὰ μέτρα ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἔλθεῖν, εἰς ταύτην τὴν οἰκοδομὴν προσκέκληται πρὸς ἴσον τοῦ θεμελίου, ὅς ἐστιν αὐτὸς ὁ κύριος· Δόξα τῇ μεγαλειότητι αὐτοῦ. ὁ κόσμος ὅλος εἰς τὴν φαινομένην διακονίαν ἔστηκεν, οἱ δὲ τοῦ θεοῦ δοῦλοι ἀόρατον ἔχουσι τὴν διακονίαν ἐν μυστηρίῳ καὶ οὐκ ἴσασιν οἱ ἄνθρωποι. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀγγελικὴ φύσις ἀόρατος οὕσα διακονεῖ ἐν τοῖς ἀοράτοις τῷ ἀοράτῳ θεῷ, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ οὕσα πνεῦμα ἀοράτως διακονεῖ τῷ θεῷ τῷ ἀοράτῳ. καὶ ὁ σατανᾶς πνεῦμα ὢν καὶ αὐτὸς κρυπτῶς ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας πολεμεῖ. οἱ δὲ νῦν ἔχοντες ἔργον πνευματικὸν κατὰ τὸν ἀπόστολον οὐ «πρὸς αἷμα καὶ σάρκα» ἔχουσι τὴν πάλιν, ἀλλὰ «πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους». αὕτη ἡ δύναμις τῆς θεότητος· ἀόρατος οὕσα ἔκτισε κόσμον τὸν φαινόμενον. καὶ ἡ ψυχὴ ὁμοίως ἀόρατος οὕσα ἔκτισε κόσμον τὸν μὴ φαινόμενον. τὸ αὐτὸ καὶ ὁ πονηρὸς διὰ τῆς ἀφανοῦς δυνάμεως αἰχμαλωτίζει εἰς διακονίας φαινομένας τῆς ἀνομίας.

21.2 Ἐρώτησις. Τί ἐστὶν ὅτι ἐρωτώμενος ὁ διάβολος «πόθεν παραγέγο νας» ἀπεκρίνατο· «ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ' οὐρανὸν πάρειμι»; Ἀπόκρισις. Τὰ μὲν πλείονα τούτων ἐστὶν ἀκατάληπτα, πλὴν τοῦτο ἐκ φήμης ἀκήκοα, ὅτι οἱ γόητες ἐν ὑποταγῇ ἔχουσι τοὺς δαίμονας· λοιπὸν συμβαίνει ἐν μίᾳ ὥρᾳ εἴκοσι ἢ καὶ τριάκοντα διὰ τῶν ἔπαισι δῶν καὶ τῆς γοητείας τοὺς αὐτοὺς δαίμονας ἐπικαλεῖσθαι εἰς τὸ κακοποιῆσαι, καὶ ἕκαστος αὐτῶν, εἰς τὰ μέρη τῆς δύσεως ἢ τῆς ἀνατολῆς ὢν, φθάνει ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ τοῖς

πᾶσιν ἐμφανισθῆναι καὶ ἐνεργῆσαι εἰς τὸ κακόν. εἰ οὖν τὸ κακὸν οὕτω φθάνει ἐν ῥοπῇ ὥρας πᾶσιν ὑπ ἀκούειν, πόσω μᾶλλον τὸ ἀγαθὸν δύναται ἐμφανίζεσθαι καὶ βοηθεῖν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτό. 21.3 Τὰ οὖν πλείονα τούτων ὑπερβαίνει τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν. ὥσπερ δὲ σκευὸς βασιλικὸν κατασκευαζόμενον οὐχὶ ἀπὸ μιᾶς τελειοῦται, ἀλλὰ πλεονάκις εἰσέρχεται εἰς τὸ πῦρ, εἴθ' οὕτω σφυροκοπεῖται καὶ πολυτρόπως κοσμεῖται, καὶ τότε ἀπαρτίζεται σκευὸς τίμιον προχωροῦν εἰς τράπεζαν βασιλικήν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ διαφόρως κοσμουμένη καὶ γυμναζομένη τίμιον σκευὸς τοῦ βασιλέως τοῦ ἔπουρανίου γίνεται. ἔστι τις ἔχων ἀρετὰς πολλὰς βίου, ἀκτημοσύνας, νηστείας, ἀγρυπνίας, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ δόξαν ἀνθρωπίνην ποιεῖ καὶ οὐ διὰ θεόν, ὥδε τὸν μισθὸν ἀπολαμβάνει· οἱ γὰρ δοξάζοντες αὐτὸν ἄνθρωποι οὗτοί εἰσιν αὐτοῦ θεοί. καὶ ἔστιν ἄλλος θέλων λανθάνειν ἀνθρώπους καὶ εὐαρεστεῖν θεῷ καὶ πολλάκις τινὰ ἀδιαφόρως ποιεῖ καὶ ἀπλουστάτως παρ' ἐκεῖνον τὸν δὴ ἐν πᾶσιν ἀκριβῆ, καὶ μᾶλλον οὗτος ἀποδεκτέος ἐστὶ παρὰ θεῷ, ἐπειδὴ διὰ θεὸν ποιεῖ, ἢ ἐκεῖνος ὁ διὰ δόξαν ἀνθρώπων. ἐπειδὴ τοίνυν υἱὸς εἶ ἐκείνου τοῦ παραβάντος τὴν ἐντολήν, ἀνάγκη ὅτι υἱὸς ὢν καὶ τὸ παχὺ σκότος καὶ ἡ ἀράχνη καὶ ἡ ἀπειθεια καὶ ἡ μάχαιρα ἐμπέπηκται σοι ὡς εἰς πάντα τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ χρῆ ἐκ τῆς δεινῆς συντροφίας καὶ χαλεπῆς συνηθείας τῆς ἀμαρτίας χωρισθῆναι καὶ ἀναλαβεῖν διαγωγὴν καὶ συντροφίαν καὶ ἦθος πνευματικὸν τοῦ δευτέρου Ἀδάμ τοῦ ἐπουρανίου καὶ «νοῦν Χριστοῦ» κτήσασθαι, ἵνα γένης τούτου υἱὸς καὶ κληρονόμος. καὶ γὰρ ὅλη ἡ νομοθεσία καὶ προφηταὶ καὶ ἀπόστολοι καὶ ἄγγελοι καὶ ἡ ἔλευσις κατὰ τοῦ κακοῦ γεγένηται τοῦ παρεισελθόντος καὶ βασιλεύσαντος, ὅπως ἀποκόψωσι τὰ κακὰ καὶ θριαμβεύσωσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ νόμοι Ῥωμαίων κωλύουσιν (τὸν δὲ σατανᾶν οὔτε προφηταὶ οὔτε ἀπόστολοι οὔτε γραφαί). ὅμως ὀρᾶς ἔτοιμα τὰ κακὰ τὰ συνέχοντα τὸν κόσμον καὶ τοὺς συνηδομένους καὶ κατεχομένους εἰς τὸν θάνατον, καὶ τὸ ἀγαθὸν σπάνιον, ὥστε ἀπὸ πολλῶν ὀλίγους εἶναι τοὺς σωζομένους. ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶν ἡμᾶς τοὺς προσελθόντας τῷ ζῶντι θεῷ δι' ἐναρέτου πολιτείας τούτῳ συναρμολογεῖσθαι καὶ συγκολλᾶσθαι, ἐπειδὴ «ἡ κεφαλὴ αὐτός ἐστιν», ὁ μαργαρίτης, ὁ θεμέλιος· καὶ εἴ τις οὐ κτᾶται τὸν θεμέλιον τοῦτον, οὐκ οἶδε ποῦ οἰκοδομεῖ. εἴ τις γὰρ ἐστὶν ἐν ἐρημίαις καθεζόμενος καὶ ἀσκεῖ ἔτι ἐγκρατῆς ὢν καὶ μὴ οἰκοδομῶν ἐπὶ τὸν κύριον, «ἐπὶ τὴν ἄμμον» οἰκοδομεῖ, ἐπὶ πράγματα λυόμενα καὶ εὐφθαρτα. ὃν τρόπον γὰρ ἀποσπασθείσης κεφαλῆς ἀνθρώπου οὐκ ἐγχωρεῖ τὰ ἄλλα μέλη συστήναι, ἀλλ' εὐθέως λύεται καὶ φθειρεται, οὕτως ἄνευ τῆς κεφαλῆς (τουτέστιν ἄνευ τοῦ Χριστοῦ), ζῆσαι ψυχὴν ἀδύνατον, ὥσπερ οὐδὲ ἰχθὺν ἄνευ ὕδατος ζῆν. ἐκεῖνον γὰρ ἔχων τὸν θεμέλιον ὡς ἐπὶ «πέτραν» ἐστὶν οἰκοδομῶν τὸ ἔργον αὐτοῦ. Δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

22.1 Αἱ τῶν λόγων συζητήσεις καὶ ἡ πεποίθησις τῆς γνώσεως οὐδὲν κέρδος τῇ ψυχῇ προσποιοῦσιν ὅσον περισπασμὸν καὶ ζημίαν, καὶ οἱ ἐν τούτοις κεκρατημένοι τοῖς πράγμασιν εἰκόασιν ἀνθρώπῳ χόρτον ἀντὶ ἄρτου ἐσθίοντι, τὸν μὴ ἔχοντα ἡδονὴν τινα μηδὲ τῷ σώματι δύναμιν ποιοῦντα, ἢ ἀνθρώπῳ ἐν τοίχῳ γεγραμμένῳ καὶ σώζοντι μὲν πᾶσαν τὴν τῶν μελῶν εἰκόνα, μὴ περιπατοῦντι δὲ μηδὲ κινουμένῳ. καὶ γὰρ πᾶσαι αἱ αἰρέσεις ἀπ' ἀρχῆς ἐντεῦθεν συνέστησαν· οὐ γὰρ ἐπέισθησαν τῷ ἀποστόλῳ λέγοντι· «ὦ βάθος πλούτου». βουλευθέντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ σοφίαν ἐν λόγοις καταλαβεῖν ἐπλανήθησαν. «ὦ» (γὰρ) «βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνεξερευνήτα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν

κυρίου»; οὔτε οὖν οἱ διὰ μαθημάτων τὴν ἀκριβῆ τοῦ θεοῦ κατάληψιν ζητοῦντες εὐρεῖν δύνανται, οὔτε οἱ διαβεβαιούμενοι διδάσκαλοι καὶ ἱκανοὺς ἑαυτοὺς λέγοντες εἶναι εἰς τὴν περὶ θεοῦ ἐξήγησιν φράσαι τι σαφές ἢ καταλαβεῖν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ὑπερβαίνει ὁμοῦ πάντα τοὺς διδασκομένους καὶ τοὺς διδάσκοντας ἢ ἀλήθεια, καὶ λεληθάσιν ἑαυτοὺς ἀμφοτέρωθεν πλανώμενοι. ἔάν γὰρ εἶπῃ σοι ὁ διδάσκαλος ὅτι πῦρ ἐστὶν ὁ θεός, εὐρήσεις αὐτὸν «ὑδωρ ζωῆς» γινόμενον. ἔάν εἶπῃ σοι ὅτι ὡς βασιλεὺς ὄραται καὶ φαίνεται, εὐρήσεις αὐτὸν ὡς σκιὰν ὄπτα νόμον, ἄλλω δὲ ὡς πτωχόν, καὶ οἷς μὲν ὡς θεὸν οἷς δὲ ὡς ἄνθρωπον ταπεινόν. ἔάν ζητήσης αὐτὸν ἐν οὐρανοῖς, ἐπὶ γῆς εὐρίσκεται· ἔάν δὲ ἐπὶ γῆς ζητήσης, εἰς οὐρανὸν μετέρχεται. καὶ τοῖς μὲν πάλιν εὐρίσκεται «θλίψις» κατ' οἰκονομίαν γινόμενος, τοῖς δὲ «ἄνεσις». διὸ παρὰ τείσθαι προσῆκε τὴν πολυλογίαν καὶ ματαιολογίαν, οὐδὲν γὰρ ἐξ αὐτῆς περᾶναι τις δύναται. ὑπὲρ τῆς κατὰ φύσιν ἐκάστῳ προσούσης γνώσεως κρινόμεθα μὴ παραδεξάμενοι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

22.2 Παρεάσαντες οὖν ταῦτα ζητήσωμεν, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἔλθειν καὶ προσεγγίσει τῷ θεῷ καὶ μαθεῖν παρ' αὐτοῦ καὶ δέξασθαι τι ξένον τοῦ αἰῶνος τούτου ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ πεισθῶμεν τῷ εἰρηκότι· οὐδεὶς «ἀνθρώπων οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ». εἰ οὖν ἄνθρωπος ὁμοιοπαθῆς τὴν σὴν βουλήν γινῶναι ἢ καταλαβεῖν οὐ δύναται, πῶς θεοῦ βουλήν ἐξερευνᾶν ἢ καταλαβεῖν ἂν θρωποὶ φθαρτοὶ ἐκβιάζονται; καὶ «οὐδεὶς» ἀνθρώπων οἶδε «τὰ τοῦ θεοῦ εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ» τὸ ἐν αὐτῷ. «ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα γινῶμεν τὰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν· ἃ καὶ λαλοῦμεν». ζητήσωμεν οὖν τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὁδηγήσει καὶ διδάξει καὶ δυνασόμεθα γινῶναι τὰ τοῦ θεοῦ μυστήρια, ὅσον ἀνθρώπῳ γινῶναι δυνατόν, οὐχ ὅσον ἔστιν ὁ θεός. ἡμέτερον οὖν ἐστὶ μαθεῖν, πῶς γεννᾶται ἄνθρωπος ἐκ «πνεύματος», πῶς δεῖ ἀντίστασθαι τοῖς πνεύμασι «τῆς πονηρίας», καὶ διδασθῆναι ζητῆσαι βοήθειαν παρὰ κυρίου καὶ πολεμῆσαι πρὸς τὸν ἀντικείμενον. χαίρει γὰρ ὁ κύριος ἀκεραίῳ ψυχῇ ἀνθρώπου, κἀκείνους ἀρπάζει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τοὺς φόβῳ καὶ ἀκακίᾳ προσερχομένους αὐτῷ.

22.3 Ἐν δὲ σοι πάλιν δύναμαι εἰπεῖν, ὅτι ὁ ζητῶν τὸν θεὸν δέχεται δύναμιν πνεύματος ἁγίου καὶ ἀναλύεται ἢ φύσις αὐτοῦ εἰς ἀφανισμόν τῆς πλάνης καὶ τῆς δειλίας, τροφήν πεσοῦσαν, φύσιν τοῦ ἁγίου πυρός. ὥσπερ γὰρ ξύλον λεῖον καὶ ξηρὸν καὶ ἄκαρπον ὄζους ἔχον πολλοὺς ἄχρηστον ἐστὶ καὶ πάντες οἱ παριόντες ἐπικαθεζόμενοι τὰ πεπηλωμένα τῶν ὑποδημάτων ἐπικαθαίρουσιν, ἔάν δὲ βληθῇ καὶ εἰσενεχθῇ εἰς πῦρ μεταβαλλόμενον ἄνθραξ γίνεται, τοῦ ξύλου δηλαδὴ ἔνδον τοῦ πυρός ἐνδιαμένοντος ὑποστάσει, καὶ οὐδεὶς λοιπὸν ἄπτεσθαι ἢ ἐπικαθέζεσθαι δύναται οὐδὲν μοι νόει τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀπὸ τῆς παραβάσεως ἄκαρπον καὶ ξηρὰν καὶ ὄζους ἔχουσαν τῶν πονηρῶν καὶ ἀκαθάρτων πνευμάτων, ἀλλοιοῦται δὲ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ καὶ ἀνάπτει εἰς πῦρ καὶ φῶς, καὶ ἔάν θελήσωσιν οἱ δαίμονες κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν προσεγγίσει τῇ ψυχῇ καὶ κακῶσαι, κατακαίονται ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ φυγαδεύονται ὑπὸ τοῦ φωτός τοῦ βάψαντος καὶ περισχόντος τὴν ψυχὴν. ἀλλοιοῦται γὰρ οὕτως ὡς αὐτὸν αἰσθῆσθαι τὸν ἄνθρωπον τὴν μεταβολὴν καὶ γινῶναι ὅτι οὐκ ἐστὶν ἔχων τὸν πρῶτον νοῦν τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος. τοῦτο δὲ γίνεται, ἐπειδὴ κοινωνεῖ ἢ ψυχὴ τῷ θεῷ καὶ ἀλλάσσει τὴν φύσιν εἰς τὴν τοῦ θεοῦ μόρφωσιν. ὥσπερ γὰρ μήτηρ νήπιον ἔχουσα ἀγαπᾷ καὶ ἐν πολλῷ πόθῳ ἐναγκαλίεται εἰς τοὺς κόλπους λαμβάνουσα, οὕτω τὸ πνεῦμα ἔρχεται εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἐναγκαλίζεται εἰς τοὺς κόλπους ἐν πολλῇ ἀναπαύσει καὶ χαρᾷ, καὶ ἐνεργείᾳ δυνάμεως θεϊκῆ καταποθεῖται ὑπὸ

τοῦ πνεύματος ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος καὶ ἀρπάζεται καὶ αἰχμαλωτίζεται εἰς αἰχμαλωσίαν μυστηρίων ἐπουρανίων καὶ γίνεται εἰς αὐτὸν νοῦς ἔνθεος, τὰ γὰρ ραθύμως ἀποκείμενα σκευὴ ἐν τῇ ψυχῇ τότε διαλύει καὶ πᾶσαν τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην τὴν ἐμπολιτευσαμένην εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπελεύνει καὶ καθαιρεῖ, καὶ τότε γίνεται ὄλος περιφερόμενος καὶ μεθύων εἰς ἀγάπην καὶ χαρὰν καὶ ταπεινώσιν πολλήν. ὅσοι οὖν ἀφῆκαν τὴν τῶν λόγων ματαιότητα καὶ ἦλθαν ἀπλότῃ ζητῆσαι θεὸν καὶ ὄλην «τὴν μέριμναν» καὶ τὸν νοῦν ἐπέριψαν «ἐπ' αὐτὸν» ἀληθῶς εὐρὸν τι ξένον τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ τῆς φύσεως αὐτῶν συναφθὲν αὐτοῖς, καὶ κατὰ μικρὸν ἐπλούτησαν καὶ ἐγένοντο βασιλεῖς· ἡ γὰρ ἐν σαρκὶ τοῦ κυρίου παρουσία καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ πᾶς ὁ ἀπ' ἀρχῆς γενόμενος κόπος τοῖς ἀγίοις τοῦτο κατώρθωσε καὶ τοῦτο μέγα κέρδος τοῖς ἀνθρώποις ἐδώρησατο, ἵνα ναοὶ θεοῦ γένωνται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἵνα ἔλθῃ ὁ θεὸς καὶ κατοικήσῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν καὶ τὸ μέρος τοῦ θανάτου τὸ ἐπείσελθὸν καὶ ἐκδιωχθῆ καὶ ἐκ μέσου γένηται. Ἄποδῶμεν οὖν ἑαυτοὺς τῷ κυρίῳ καὶ ζητήσωμεν εὐρεῖν τι παρὰ τοῦ θεοῦ διδόμενον, καὶ ὅταν εὐρωμεν, πάντα δι' αὐτοῦ μανθάνομεν, ἃ οὔτε οἱ νομοδιδάσκαλοι οὔτε οἱ λογομάχοι διδάσκουν δύνανται.

24.1 Πολὺ διαφέρουσι καὶ κρείττους τυγχάνουσιν αἱ τοιαῦται ψυχαὶ παρὰ τὰς λοιπὰς τὰς ἐν κόσμῳ οὔσας, ὡς ἂν εἴποιμι φῶς σκότους ἢ οἱ ζῶντες τῶν νεκρῶν. οὐ μόνον δὲ αὐταὶ ἀλλὰ καὶ αἱ διὰ τῆς ἀκοῆς τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ὑποδεχόμεναι καὶ ἐν ἀπλότῃ πολλῇ πιστεύουσαι καὶ εἰς ταύτην τὴν ἐλπίδα ἐστῶσαι τῇ προσδοκίᾳ τῆς χάριτος, κἂν αὐτῶν τῶν χαρισμάτων ἀκμὴν οὐ τευχῆκασιν, πολὺ τῶν λοιπῶν διαφέρουσιν ἀνθρώπων διὰ τε τῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ πάσης ἐν ἀρεταῖς σπουδῆς. αὐταὶ γὰρ ὡς εἶπεῖν ἐντὸς ἤδη τῆς αὐλῆς εἰσι διὰ τῆς ἐλπίδος τοῦ λόγου παραδεχθέντος καὶ καταυλιζομένου ἐν αὐταῖς. οὐ μικρὸν γὰρ τυγχάνει καὶ αὐτὸν τὸν τῆς ἀληθείας ἀκρότατον λόγον παραδέξασθαι καὶ εἰσοικῆσαι ἔνδον καὶ καθαρῖσαι πάσας τὰς ἰδίας ἐν ὑπονοίᾳ δοκῆσεως οἰκοδομὰς καὶ ἀναθεῖναι τὴν ψυχὴν ἑαυτὴν τῇ ἐλπίδι τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ οὕτως ἀγωνίσασθαι σὺν τῇ τοῦ κυρίου βοήθειᾳ «πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας». οὐ μικρὸς οὖν ἀγὼν καὶ προκοπὴ τὸ κἂν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ δυνηθῆναι στήναί τινα καὶ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἔχειν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου καὶ κατὰ χάριν ἀγωνιζόμενον πιστεύειν σῶζεσθαι καὶ διὰ τῆς δυνάμεως καὶ βοήθειας τοῦ κυρίου ἐλπίζειν νικῆσαι τὰ «τῆς πονηρίας» πνεύματα καὶ πάντων τῶν παθῶν περιγενέσθαι διὰ τοῦ πνεύματος. πολὺ γὰρ καὶ αἱ τοιαῦται ψυχαὶ ἤδη τῶν λοιπῶν διαφέρουσιν, μόνον ἔαν «ἔως τέλους» ἐμμείνωσι τῇ ἐλπίδι καὶ πίστει καὶ δρόμῳ καὶ σπουδῇ καὶ σκοπῷ, ἵνα αὐτῇ τῇ πείρᾳ τῶν εὐεργεσιῶν τῆς χάριτος καὶ ἀπαλλαγῆς τῆς κακίας τῶν παθῶν τὴν ἐπίγνωσιν λαβοῦσαι «σωτηρίας αἰωνίου» τύχωσιν. οἱ γὰρ τῆς «ἡμέρας υἱοὶ» τὰ τῆς ἡμέρας ἐπιτελοῦσι πράγματα καὶ τὰ τῆς νυκτὸς τέκνα (τουτέστι μοιχοὶ καὶ κλέπται καὶ φαρμακοὶ) ὁμοίως τὰ τῆς νυκτὸς ἔργα ἐκτελοῦσιν, ἐν μὲν τῇ ἡμέρᾳ καθεύδοντες τὴν δὲ ἐργασίαν ἐν τῇ νυκτὶ ἔχοντες. οὕτω καὶ τοῦ Ἀδὰμ πεσόντος ἐκ τῆς ἐντολῆς καὶ ἐν τῇ παραβάσει γεγονότος συνέτριψαν τὰ τῆς νυκτὸς τέκνα (τουτέστι τὰ «τῆς πονηρίας» πνεύματα) τὰ καλὰ καὶ ἐράσμια τῆς ψυχῆς μέλη καὶ ἄστονον καὶ ἀσθενῆ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ πεποιήκασιν σκοτίσαντες καὶ ἀνιάτως συντρίψαντες, ὡς μηδενὶ τῶν πατέρων ἢ προφητῶν ἰάσασθαι δυνατὸν εἶναι εἰ μὴ μόνον τῷ κυρίῳ τῷ κατασκευάσαντι αὐτήν. Ἰδιὸν καὶ ἡ ἔλευσις τῆς ἀπείρου αὐτοῦ ἀγαθότητος ἐν τοσαύτῃ ἐλαττώσει καὶ ταπεινότητι γεγένηται, τοῦ ἀνορθῶσαι τὴν

πεπτωκυῖαν ἐν τῇ πονηρίᾳ ψυχὴν· «ἀνορθώσω» (γάρ φησιν) «καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω» καὶ τῇ ἐν νυκτὶ καὶ σκότει δι αιτωμένη καὶ τὰ ἔργα τῆς νυκτὸς ἐπιτελούσῃ ἐν τε ταῖς πονηρίαις τῶν παθῶν πιπτούσῃ ἔλαμψεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀγίαν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ ἡμέραν, ἵνα λοιπὸν ἀνανήψασα ἀπροσκόπως ὀδεύῃ, τὰ τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ φωτὸς ἔργα τῆς ζωῆς ἐπιτελοῦσα, ἴν' οὕτως ἀξία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εὐρεθῇ. ἐκεῖθεν γὰρ τρέφεται ψυχὴ ἔνθα καὶ ἔστιν, ἔνθα καὶ προσκολλᾶται, ἥτοι ἐκ τοῦ πνεύματος «τοῦ κόσμου» ἢ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ, καὶ ὅθεν τρέφεται ἐκεῖθεν καὶ ζῆ. τὸ λοιπὸν ἕκαστος εἰ βούλεται δοκιμάσαι ἑαυτὸν καὶ ἐπιγνῶναι, πόθεν τρέφεται καὶ ἐν οἷς ἡ καρδιά ἐστίν, ἴν' οὕτω συνήσας καὶ τὴν διάκρισιν κτησάμενος τῇ ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ὀρμῇ ἑαυτὸν ἐκδῶ, πορευόμενος ἕκαστος εἰς τὴν προσευχὴν καταμανθανέτω τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας καὶ τὰ ἐνεργήματα τῆς διανοίας πόθεν ἐστίν, ἐκ τοῦ πνεύματος «τοῦ κόσμου» ἢ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ, καὶ τίνες προσφέρουσι τῇ καρδίᾳ τροφάς, οἱ ἄνωθεν ἢ οἱ ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου. καὶ δοκιμάσασα καὶ ἐπιγνοῦσα, ὧ ψυχὴ, αἰτοῦ τὸν κύριον μετὰ πολλοῦ πόνου ἐκείνην τὴν ἐπουράνιον τροφὴν μόνον τρέφεσθαι τὴν καρδίαν, ἵνα ἐκεῖ αὐξάνη κάκεῖ ἐργάζεται κάκεῖ διαιτᾶται ὅλη ἐξ ὅλου τῷ οὐρανίῳ τοῦ πνεύματος φρονήματι, ὅθεν καὶ χορηγεῖται αὐτῇ ἡ ἐπουράνιος βρῶσις κατὰ τὸ εἰρημένον· «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει»}}, ἵνα καὶ τῆς ἐκεῖ κληρονομίας εὐαρεστήσασα τελείως ἀξία καταστῇ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν ἐφιεμένη εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

25.1 Πάντες οἱ ἄνθρωποι ὑπὲρ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων τὸν λόγον ποιοῦνται καὶ πᾶσαι αἱ θεόπνευστοι γραφαὶ νόμου ἢ προφητῶν ἢ οἱ εὐαγγελικοὶ τοῦ κυρίου λόγοι καὶ τῶν ἀποστόλων κατὰ τῶν κακοποιῶν τιμωρίας ὠρίσαντο καὶ τοὺς τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα πράττοντας ἀποδέχονται καὶ τούτοις αἰώνιον βασιλείαν ἐπαγγέλλονται, οἷ τε ἔξωθεν τῶν ἐθνῶν νόμοι καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τιμωροῦνται τοὺς ἄμαρ τάνοντας ἐνώπιον πάντων πρὸς φόβον τῶν λοιπῶν, ἀναστέλλειν καὶ ἀνακόπτειν τὴν τῶν κακῶν ἐργασίαν βουλόμενοι. τῶν δὲ κακῶν ἔργων εἰς τὸ προφανὲς διδάσκαλος καὶ κῆρυξ οὐδεὶς τυγχάνει, ἀλλὰ πάντες τῶν καλῶν ἔργων τὸν ἔπαινον ποιοῦνται καὶ ἰδοῦ, ὡς ὀρώμεν, τὰ κακὰ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπικρατεῖ καὶ αὐτὰ ἐπιτελεῖται καὶ αὐτὰ ἐν κόσμῳ βασιλεύει. ἔνθεν οἱ φρόνιμοι καὶ συνετοὶ νοῆσαι δύνανται διὰ πείρας, ἅπερ καὶ διὰ τῶν γραφῶν παραλαμβάνουσιν, ὅτι δυνάμεις τίς ἐστὶν ἐναντία κακίας, ἐν κρυπτῷ ποιμαίνουσα καὶ ἀποπλανῶσα τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ κακὰ καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀοράτως διδάσκουσα πᾶσαν ἀσέβειαν. πάντας λοιπὸν ἔστιν ἐπιτελεῖν τὰ κρυπτῶς δι' αὐτῶν ὑποσπειρόμενα κατὰ τὸ ἴδιον τῆς ἐξουσίας βούλημα, ἅπερ οἱ πλεῖστοι οὐκ ἐπίστανται πόθεν ὑποσπείρεται, ἀλλὰ φυσικὴν τινα ἀγωγὴν ὑπολαμβάνουσι διὰ τὴν συνήθειαν τοὺς παρὰ φύσιν πονηροὺς διαλογισμοὺς ἐκ τῆς καρδίας ἀναδίδοσθαι. τὰ δὲ φρονήματα τῶν νοημάτων τῶν ψυχῶν διαφόρως ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι κατεσκευάσται. ὡσπερ ἐάν τις ἔχη μεγάλην οὐσίαν ἐν τε χρήμασι καὶ σκεύεσι, χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ πάσῃ ἐνδυμενίᾳ, καὶ ἕτερος κεκτητὴς οὐσίαν ἐλαχίστην ἐν πᾶσιν, ἄλλος δὲ σύμμετρον οὐσίαν κεκτητὴς οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ εἰσι τῶν ἀνθρώπων· διαφορὰν γὰρ πολλὴν κέ κτηνται ἐν τῇ ἀοράτῳ οὐσίᾳ καὶ τῇ τῶν λογισμῶν διακρίσει. οἱ μὲν γὰρ πλατεῖς τῷ νῷ, οἱ δὲ ἐν στενότητι τυγχάνουσιν.

25.2 Ἐπειδὴ τοίνυν ἔστιν οὐσία φωτὸς ἀγαθὴ λογικὴ τε καὶ νοερά, ἣτις ἐστὶν ὁ θεός, καὶ ἔστιν οὐσία ἐκ προαιρέσεως σκοτεινὴ, ἣτις ἐστὶ τὰ πνεύματα «τῆς πλάνης» καὶ

«ὁ ἄρχων» «τοῦ αἰῶνος τούτου». τῆ ψυχῇ τῆ ἐχούση ὀλίγην ὑπόστασιν νοὸς καὶ διακρίσεως ἢ πάλιν τῆ πλουσία ἐν τῆ τῶν λογισμῶν καὶ συνέσεως καὶ διακρίσεως κτήσει ὁ ἀγὼν καὶ ἡ σπουδὴ καὶ ὁ δρόμος γενέσθω καὶ τοῦτο ζητήσει, ὅπως τῆ οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ ἐπουρανοῦ καὶ νοεροῦ φωτὸς κολληθῆναι κατ ἀξιωθῆ, ἵνα ὑπ' αὐτοῦ φυλάσσεσθαι ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν νόσου δύνηται, καὶ ἵνα ὑπ' αὐτοῦ διδάσκηται καὶ ὀδηγῆται εἰς πᾶσαν ἀγαθὴν τῶν ἀγίων ἐντολῶν ἐργασίαν· διὰ γὰρ τῆς θείας δυνάμεως ἀγιασθεῖσα ἀγία καὶ καθαρὰ ἀποδειχθήσεται. καὶ αὐθις ἀγὼν μέγας καὶ σπουδὴ γενέσθω ἐκάστη ψυχῇ «τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους» τοῦ λογικοῦ καὶ πονηροῦ, τῶν πνευμάτων «τῆς πονηρίας» καὶ παθῶν κακίας λυτρωθῆναι, ἐπειδὴ ἀπὸ «τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ» σύνεστι τῆ ψυχῇ τὰ προειρημένα κακὰ πολεμοῦντα. οὗτος οὖν ὁ σκοπὸς παντὶ τῷ βουλομένῳ τῆς βασιλείας καταξιοθῆναι γενέσθω, ἥτοι ἐν πλάτει ἢ ἐν στενότητι τοῦ νοὸς ὑπάρχοντι, ἵνα τῆς κακίας τῶν παθῶν λυτρωθῆ καὶ τῆς τοῦ πνεύματος οὐσίας κοινωνὸς γενέσθαι καταξιοθῆ. ἡ νίκη γὰρ καὶ ἡ ἡττα διὰ τοῦ αὐτεξουσιοῦ θελήματος γίνεται, ἥτοι τῶν ἐναντίων ὑπεύθυνον ἑαυτὸν καταστήσει ἢ διὰ τῆς χάριτος ἀγωνίσασθαι καὶ νικῆσαι τὰ πάθη καὶ τῷ πνεύματι κοινωνῆσαι τὴν ψυχὴν ἀγιασθεῖσαν καὶ ἐνωθεῖσαν τῆ χάριτι ἀξίαν τοῦ κυρίου γενέσθαι, καὶ οὕτω τὴν βασιλείαν κληρονομεῖν καταξιοῦται. ἥπερ γὰρ ἂν ψυχῇ σύνεστιν ἡ δύναμις τοῦ σκότους τῶν παθῶν καὶ τῆς κακίας τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ οἷα ψυχῇ συναναστρέφεται καὶ ἐμπεριπατεῖ τὰ «τῆς πλάνης» ἀόρατα πνεύματα ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τρίβοις τῶν λογισμῶν διὰ τῶν παθῶν τὴν ἐνέργειαν ἐπιτελοῦντα καὶ συγκοινωνὸς αὐτῶν γινομένη, ἐν τῷ ἐξελεθῆν αὐτὴν ἐκ τοῦ σώματος τὰ πνεύματα «τῆς πλάνης» καὶ ὁ κακοῖς χαίρων ἄρχων, ὁ κοσμοκράτωρ «τοῦ σκότους», ἀποδέχεται καὶ ἀπολαμβάνει αὐτὴν καὶ κατέχει πρὸς ἑαυτὸν ὡς ἰδίαν καὶ οἰκείαν αὐτοῦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐργασαμένην καὶ μετ' αὐτοῦ ἐν σαρκὶ εἰς τέλος συναναστραφεῖσαν. καὶ πάλιν ἥπερ ἂν ψυχῇ σύνεστιν ἡ οὐσία τοῦ ἐπιθυμητοῦ καὶ ἀνεκλαλήτου κάλλους τοῦ φωτὸς τοῦ θεϊκοῦ πνεύματος, καὶ ἥπερ ἂν ψυχῇ συναναστρέφεται καὶ ἐμπεριπατεῖ ἡ τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ χάρις καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τρίβοις τῶν λογισμῶν καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ τῆς καρδίας καὶ ἐνοικήσεως Χριστοῦ ἐντεῦθεν κατ ἀξιωθῆ, ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι αὐτὴν ἐκ τοῦ σώματος τὰ πνεύματα τῶν ἀγίων τοῦ φωτὸς καὶ ὁ «βασιλεὺς» τῆς «εἰρήνης» Χριστὸς ὁ ἀγαθαῖς ψυχαῖς χαίρων ταύτην ἀποδέχεται καὶ ἀπολαμβάνει πρὸς ἑαυτὸν ὡς ἰδίαν νύμφην καὶ οἰκείαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκείνου θέλημα ἐπὶ γῆς μόνον ἐργασαμένην.

25.3 Τὸ λοιπὸν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων ἐπισκεψάμενος τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν καὶ ἐγκύφας τοῖς ἰδίοις λογισμοῖς προσχεῖν ὀφείλει ἀκριβέστατα, ποῦ ἡ ψυχὴ, ποῦ ὁ νοῦς ῥέπει καὶ ποῖα κοινωνία σύνεστιν αὐτῷ, ἢ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ ἢ τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου, καὶ ποῦ δέδεται καὶ ποῦ ἀγαπᾶ, ἄρα ἐν ταῖς ἐντολαῖς τῆς ζωῆς καὶ τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἀγαπᾶν αὐτὸν μόνον «ἐξ ὅλης καρδίας» καὶ «ψυχῆς» κατὰ τὸν λόγον τῶν γραφῶν καὶ μηδὲν ἕτερόν τι περιβλέπεσθαι μηδὲ εἰς ἕτερόν τι ἀναπαύεσθαι ἢ μόνον εἰς αὐτὸν τῆ ἀγάπῃ ἐκκρέμασθαι καὶ τὴν παράκλησιν τοῦ «πνεύματος» ἀνάπαυσιν ἀληθινὴν ἠγεῖσθαι ἢ ἐν τῇ γῆ καὶ ἐν τῇ ὕλῃ καὶ ἐν τῆ τῶν ἐντολῶν παραβάσει καὶ χοϊκοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου λογισμοῖς κατέχεται καὶ ἀπάγεται καὶ ἀγαπᾶ. καὶ ἐπισκεψάμενος ἕκαστος ἑαυτὸν ἐν τίσιν καὶ ποίοις ἐστίν, μετανοησάτω καὶ πενησάτω καὶ βοησάτω πρὸς κύριον «νυκτὸς καὶ ἡμέρας» καθὼς παρήγγειλεν, ἕως οὗ εὕρη τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ εἰρήνῃ φυλασσομένους εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν παρεκτὸς κακίας. ἡ σπουδὴ γὰρ πᾶσα ἢ παρὰ τῷ θεῷ γενναμένη διὰ πατέρων, διὰ προφητῶν, διὰ πατριαρχῶν, διὰ νόμου, ἔσχατον καὶ δι'

αὐτῆς τῆς τοῦ κυρίου ἐπιδημίας καὶ ἐλεύσεως διὰ τὴν νοερὰν καὶ λογικὴν οὐσίαν τῆς τιμίας καὶ «κατ' εἰκόνα» αὐτοῦ ποιηθείσης ψυχῆς γεγένηται καὶ τὴν τοῦ νοὸς καὶ τῶν λογισμῶν δι' ὀρθωσιν καὶ ἴασιν ἐκ τῆς μεγάλης πτώσεως τῶν παθῶν, ὧν πέπονθεν ἡ ψυχὴ εἰς πνεύματα «πονηρίας» καὶ «ἀρχᾶς» καὶ «ἐξουσίας» καὶ «κοσμοκράτορας σκοτούς» ἐμπεσοῦσα διὰ τὴν τοῦ Ἀδὰμ γεναμένην ἐν ἀρχῇ παράβασιν, δι' ἧς τὰ τῶν ἀμαρτημάτων τῆς κακίας πάθη ἐνεδύσατο καὶ δι' αὐτὰ ἀλλοτρία τοῦ θεοῦ κατέστη. τὴν γὰρ ἴασιν καὶ λύτρωσιν τῆς νοερᾶς οὐσίας τῆς ψυχῆς ἐμφαίνων ὁ ἀπόστολός φησιν· «ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν» καὶ τοὺς διαλογισμοὺς «ἐν Χριστῷ», ὥστε ἡ ἴασις τῶν τραυμάτων τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς πτώσεως τοῦ νοῦ αὕτη ἐστίν· τὰ διανοήματα καὶ τὰ φρονήματα καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς εἰς Χριστὸν δεθῆναι καὶ ἐν τῷ οὐρανίῳ φωτὶ τοῦ πνεύματος τῆς εἰρήνης αὐτοῦ φυλάσσεσθαι καὶ φρουρεῖσθαι τὴν ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς σὺν τῇ κτήσει τῶν ἑαυτῆς λογισμῶν ἀπὸ τῶν πνευμάτων τοῦ σκοτούς, τῶν πονηρῶν καὶ ὑλικῶν καὶ ματαίων λογισμῶν. αὕτη ἐστὶν ἡ λύτρωσις τοῦ κυρίου καὶ ἡ ἔλευσις καὶ ἡ ἐπιδημία ἐπὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὅπως τὴν νοερὰν οὐσίαν καὶ λογικὴν καὶ τιμίαν τῆς ψυχῆς ἀποκαταστήσῃ νῦν ἐν τῇ εὐγενείᾳ τῆς ἰδίας ἐξ ἀρχῆς καθαρότητος, πρὸς τούτοις καὶ κοινωνόν τῆς ἰδίας τοῦ πνεύματος οὐσίας ταύτην καταστήσῃ ὡς εὐγενίδα τινὰ καὶ βασιλικὴν νύμφην ἑαυτοῦ.

25.4 Πῶς τοίνυν τὴν τιμίαν ταύτην καὶ νοερὰν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ἐράσμιον καὶ ὑπὲρ πᾶσαν κτίσιν ὄρατὴν καὶ ἀόρατον ἀξιολογωτέραν τυγχάνουσαν, δι' ἄγνοιαν καὶ ῥαθυμίαν καὶ ἀμέλειαν καὶ λήθην ἀνταλλάσσομεν λεπροῖς καὶ ταιλαιπῶροις καὶ φθαρτοῖς ὑλικοῖς πράγμασι τῷ ἐν γῆ καὶ ὕλῃ καὶ κόσμῳ καὶ δόξῃ δεδέσθαι καὶ τὰ φαινόμενα ἀγαπᾶν καὶ τοῖς παρερχομένοις τοῦ αἰῶνος τούτου προσέχειν καὶ τῇ περὶ ταῦτα στοργῇ διακεῖσθαι, δέον ἀφ' ἑαυτῶν πάντα ρίψαντας καὶ ἐκτιναξαμένους τὰ τῆς γῆς παρερχόμενα πράγματα καὶ τὰ τῆς ὕλης καὶ χοδὸς φθαρτὰ διανοήματα Χριστῷ μόνῳ δεθῆναι τῇ ἀγάπῃ καὶ οὐρανίῳ ἔρωτι πρὸς αὐτὸν μόνον τετρῶσθαι καὶ πνευματικῶ φιλτρῷ αὐτοῦ μόνου ἐρᾶν; Μέγα γὰρ καὶ τίμιον καὶ εὐγενὲς καὶ ἐράσμιον τὸ τῆς νοερᾶς καὶ λογικῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς ἀξίωμα τυγχάνει, δι' ἣν ἄγων θεῷ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀγίαις δυνάμεσι, διὰ πατέρων καὶ πατρι ἀρχῶν, διὰ προφητῶν, δι' αὐτοῦ τοῦ κυρίου εἰς πρεσβείαν καὶ ἐπιτροπὴν ταύτης ἐλθόντος, δι' ἀποστόλων, διὰ διδασκάλων, ἐργατῶν ἀληθείας ταύτην ἐπιστρεφόντων εἰς τὸ τοῦ κυρίου θέλημα καὶ ταύτην οἰκειώσασθαι καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἔχειν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν σπουδαζόντων, δι' ἣν ἄγων ὁμοίως καὶ σπουδῇ καὶ πόλεμος καὶ κόπος σατανᾶ καὶ ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις δυνάμεων πονηρῶν, διὰ ψευδοπροφητῶν, ψευδ ἀποστόλων, διὰ πλάνων ἀνθρώπων, διὰ δολίων ἐργατῶν καὶ αἰρέσεων, ἔσχατον καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ Ἀντιχρίστου, ταύτην οἰκειώσασθαι εἰς τέλος τοῦ μὴ ἐξειλῆσαι αὐτῶν ἀλλ' εἰς αἰεὶ μετ' αὐτῶν ἐν τῷ σκοτεινῷ τῆς κατακρίσεως ταύτην ἔχειν ἀγωνιζομένων. τὴν γὰρ ψυχὴν ταύτην τὴν τιμίαν εἰκόνα Χριστοῦ, τὴν ἐμπεσοῦσαν εἰς βυθὸν παθῶν κακίας, σκοτούς, δυνάμεων πονηρῶν, τῇ προαιρέσει προσκολληθῆναι βουλομένην Χριστῷ, ἀλλαγῆναι καὶ μεταβληθῆναι καὶ ἀλλοιωθῆναι καὶ ἀνακαινισθῆναι καὶ ἀνακτισθῆναι δεῖ νῦν, ἕως ἐν σαρκὶ τυγχάνει, τοιούτῳ τινὶ τρόπῳ, κατὰ τὴν τῶν γραφῶν παράδοσιν. ὡς περὶ εἴαν ἢ τόπος ἐν ᾧ πολλὴ δυσωδία καὶ βόρβορος τυγχάνει ἀποθήκης τε κοπριῶν μεμείστωται καὶ «πάσης ἀκαθαρσίας» καὶ σηπεδόνας καὶ αἰσχροτήτος πεπλήρωται, ἔλθῃ δέ τις δυνάστης καὶ πλούσιος ἀνὴρ καὶ κελεύσῃ καθαρισθῆναι τὸν τόπον ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς πολλῆς αἰσχροτήτος καὶ ῥυπαρίας καὶ πάσης ἐπιμελείᾳ ἐκείνου τοῦ δυσωδεστάτου

τόπου κάθαρσιν ποιήσεται καὶ λοιπὸν οἰκοδομήσῃ ἐκεῖ παλάτιον βασιλικὸν κοιτῶνάς τε χρυσορόφους καὶ μεμαρμαρωμένους τρικλίνους καὶ δια φόρους οἴκους ἐνδόξους κατασκευάσῃ πρὸς μονὴν καὶ ἀνάπαυσιν βασι λέωςτὸ λοιπὸν ἐκεῖ θυμιάματα καὶ εὐωδία καὶ καθαρότης πολλὴ ἀπ' ἐκείνης τῆς δυσωδίας καὶ ἀκαθαρσίας γίνεται. ἢ ὡσπερ ἵνα ἡ γῆ ἔρημος καὶ ἄνυδρος καὶ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων μεμεστωμένη, ἔλθῃ δὲ ἀνὴρ γεωργὸς ἀγαθὸς καὶ ἐργάσῃται ἐπιμελῶς ἐκείνην τὴν ἔρημον τυγχάνουσιν γῆν καὶ τὰς ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἄρας ἐκ μέσου πυρὶ καύσῃ καὶ ἀνανεώσας καὶ ἐργασάμενος αὐτὴν ἐξαγάγῃ ἐκεῖ ὕδατα πλουσιώτατα καὶ καταφυτεύσῃ ἀμπελῶνας καὶ παραδείσους ῥόδα τε καὶ παντοῖα ἄνθη καὶ παντοδαπὰ φυτὰ καρποφόρα, καὶ λοιπὸν γένηται ἐκεῖ τόπος ἀναπαύσεως ἡμέρος, καρποφόρος καὶ ἔνυ δρος καὶ εὐκαρποσίδε πόση μεταβολὴ καὶ ἀλλαγὴ γέγονεν, ἀπὸ ποίας ἀγριότητος καὶ ἐρημίας εἰς ποίαν ἡμερότητα καὶ ἐπιτηδειότητα μετεκοσμήθη. ἢ ὡσπερ ἵνα ἡ γυνὴ ἐπαίτης καὶ πενιχρά, εἰς ἣν πάντες οἱ βουλόμενοι καὶ παριόντες ἐμπαίζουσι καὶ παρακέχρηνται, ἐραστῆς δὲ αὐτῆς γένηται βασιλεύς τις ἐνδοξος καὶ ἀναλάβῃ αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς αἰσχροτήτος καὶ πορνείας εἰς σωφροσύνην τιμίαν καὶ ἐλευθέρας πρέπουσαν κατάστασιν ἐνέγκῃ καὶ ἀντ' ἐκείνων τῶν δυσωδεσάτων ῥακίων βασιλικά φορήματα καὶ διάχρυσα καὶ διάλιθα ἐνδύματα ἀμφιάσῃ διαδήματί τε βασιλικῶ ταύτην περιδησάμενος τιμήσῃ εἰς τὸ γενέσθαι αὐτοῦ κοι νωνικὴν καὶ τιμίαν νύμφην βασιλέωςιδου πόση μεταβολὴ καὶ ἀλ λαγὴ γεγένηται ταύτη καὶ ἐξ οἴας αἰσχροτήτος καὶ πενίας εἰς οἴαν τιμὴν δόξης καὶ πλοῦτον μετηνέχθη.

25.5 Τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν ταύτην σὺν τῷ σώματι ἐν ἁμαρτίᾳ κακίας ἐμπεσοῦσαν καὶ ἐν τῇ ὄντως πτωχείᾳ τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς πονηρίας κατενεχθεῖσαν ἐκ τῆς τοῦ Ἀδὰμ παρα βάσεως καὶ ἐν πορνείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ καὶ μiasmῶ τῶν πονηρῶν πα θῶν μiantheῖσαν καὶ ἐνυβρισθεῖσαν καὶ ἐν ἀγριότητι καὶ ἐρημίᾳ τοῦ πονηροῦ καὶ αἰσχροῦ πνεύματος τοῦ κόσμου γεγεννημένην, πιστεύουσαν καὶ προσελθοῦσαν εἰλικρινῶς ὅλη προαιρέσει καὶ ὅλω θελήματι τῷ κυρίῳ ἐν ἀγάπῃ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἀλλαγῆναι καὶ μεταβλη θῆναι δεῖ ἀπὸ τῆς ἀγριότητος καὶ ἐρημίας ἐκείνης τῆς προτέρας καὶ ἐκ τῆς δυσωδίας τῶν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν τῆς κακίας καὶ αἰσχ ρῶν καὶ ῥακῶδων ἐνδυμάτων τῶν πνευμάτων «τῆς πονηρίας», ἀπιστίας, φιλαργυρίας, μίσους, κακίας, ὀργῆς, δόλου, ἀνοίας, ἐπιθυμίας κακῆς καὶ πάσης ἀκαθαρσίας ἀλλοιωθῆναι δεῖ καὶ ἀνακαινισθῆναι καὶ μετα βληθῆναι καὶ ἀναπλασθῆναι νῦν διὰ τῆς χάριτος. καὶ ἀντὶ μὲν τῶν τριβόλων καὶ ἀκανθῶν τῶν πονηρῶν διαλογισμῶν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τῆς κακίας, ὧν ἡ γῆ τῆς καρδίας αὐτῆς βρύουσα ἐκαρποφόρει, δικαιοσύνην καὶ ὁσιότητα τοῦ θεοῦ καὶ ἐπουρανίου πνεύματος τῆς ἀγαθότητος ἐν αὐτῇ βρύειν καὶ καρποφορεῖν δεῖ· ἀντὶ δὲ δυσωδίας καὶ βορβόρου καὶ οἰκοπέδων καὶ αἰσchrῶν τόπων, ὧν τὰ πνεύματα «τῆς πονηρίας» ἐν τῷ ἀοράτῳ τῆς ψυχῆς χώρῳ διὰ τῶν παθῶν ἐγκατεσκεύασεν, νῦν παλάτιον ἐπουράνιον καὶ μονὴν καὶ ἀνάπαυσιν ἐπουρανίου βασιλέως κατασκευασθῆναι δεῖ· ἀντὶ δὲ ἐνδυμάτων μιαρῶν καὶ σκοτεινῶν, ὧν ἡ ψυχὴ ἐφόρει, νῦν ἐνδύματα τοῦ πνεύματος τῆς θεότητος φωτεινὰ πίστεως, ἀγάπης, ἀγαθωσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς ἀμφιέννυται· ἀντὶ δὲ ἐκείνης τῆς δεινῆς αἰσχροτήτος καὶ πορνείας τῶν πονηρῶν πνευμάτων, μεθ' ὧν ἡ ψυχὴ ἐν τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς ἐπόρνευεν, νῦν εἰς σωφροσύνην καὶ ἀγιασμὸν καὶ καθαρότητα καὶ κοινωνίαν τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως Χριστοῦ ἄγεται καὶ διαδήματι ἐπουρανίῳ τῆς τοῦ πνεύματος δόξης ἐν τιμῇ χάριτος περιδεσμεῖται· ἀντὶ δὲ τοῦ πνεύματος τῆς πονηρίας τοῦ κόσμου τοῦ ῥέμβοντος καὶ αἰχμαλῶ τίζοντος τὸν νοῦν τῆς ψυχῆς ἐν ὕλη

καὶ ἐν γῆ καὶ ἐν κακίᾳ καὶ ἐν παντὶ περισπασμῶ πονηρῶ, νῦν τὸ πνεῦμα τῆς ἀγαθότητος τοῦ Χριστοῦ ἐξ οὐρανοῦ αἰχμαλωτίζον τὸν νοῦν τῆς ψυχῆς εἰς μυστήρια θεοῦ ἀλάλητα καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἁγίοις καρποῖς τῆς ἀγαθωσύνης τοῦ πνεύματος, ἐν οἷς διαιτᾶται ὁ νοῦς καὶ πάντες οἱ τῆς ψυχῆς διαλογισμοὶ εἰς θεῖους καὶ ἐπουρανίους τοῦ πνεύματος λογισμοὺς αἰχμαλωτίζομενοι, καθ' ὃν τρόπον τὸ πνεῦμα τῆς κακίας τῶν παθῶν τὴν ψυχὴν ἄκουσαν αἰχμαλωτίζει εἰς διαλογισμοὺς κόσμου καὶ ματαιότητος ὕλης. καὶ γὰρ τὸ πνεῦμα διὰ τοῦ προφήτου ἐν ἀληθείᾳ λέγει· «ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς».

25.6 Οὕτως ἀλλαγῆναι δεῖ καὶ τὴν πιστεύσασαν ψυχὴν Χριστῶ καὶ ἀγαπῶσαν αὐτὸν εἰλικρινῶς καὶ οὕτως ἀνακαινισθῆναι καὶ μεταβολὴν ἔχειν ἐν πᾶσιν ἔν τε τοῖς κρυπτοῖς τῆς καρδίας λογιμοῖς ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἁγιασθεῖσαν καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις τῆς δικαιοσύνης ἐν ἀληθείᾳ καὶ πληροφορίᾳ καὶ αἰσθήσει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγαθότητος ἐνεργοῦντος, καθ' ὃν τρόπον τὰ πνεύματα τοῦ σκότους τῶν παθῶν ἐνεργεῖ τὰ κακὰ ἐν αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ ἔν τε τῇ ψυχῇ καὶ ἐν τῷ σώματι. πᾶσαι γὰρ αἱ αἰρέσεις διακένους λόγοις ὑπολήψει φρονήματος ὀρθοῦ καὶ ματαιὰ οἰήσει δικαιοσύνης πληροφοροῦνται, τὰ δὲ ὄντως τέκνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐν ἔργοις ἀληθείας καὶ πίστεως ἀποδείκνυνται καὶ ἐνεργείᾳ τινὶ θεοῦ πνεύματος ἐπιφοιτῶντος καὶ ἐπισκιάζοντος τῇ ψυχῇ, καὶ «καρποὺς ἀξίους» τῆς χάριτος ἐπιδεικνυούσης ἐν δυνάμει καὶ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ καὶ τῇ «τοῦ νοῦς» «ἀνακαινίσει» καὶ ἀλλαγῇ καὶ καινῇ καὶ νέᾳ κτίσει «κατὰ τὸν ἔσω» τῆς καρδίας «ἄνθρωπον». οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθὴς Χριστιανισμὸς καὶ πασῶν τῶν ἁγίων γραφῶν ἀκριβὴς ἐν ἀληθείᾳ ἀποστολικὴ παράδοσις, καὶ αὕτη ἢ τοῦ κυρίου ἔλευσις καὶ ἢ λύτρωσις τοῦ πεσόντος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἀνθρώπου, καὶ αὕτη ἐστὶν ἢ τῶν ἐν ἀληθείᾳ Χριστῶ πιστευόντων ἐλπίς. Σπουδάσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς διὰ πασῶν τῶν ἀρετῶν τῆς ἐλπίδος ταύτης πληροφορίαν ἐν ἑαυτοῖς δεξασθαι, ὅπως τῶν «ἐλπίζομένων» ἀγαθῶν καταξιωθέντες, τουτέστι τῆς ἐνοικήσεως τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ «πνεύματος» ἐν τῇ ἑαυτῶν καρδίᾳ κτησάμενοι καὶ τὸν ἐπουράνιον «θησαυρὸν» ἐν τοῖς ἑαυτῶν «σκεύεσιν» ἐναποθέντες καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς ἄμωμοι διὰ τῆς χάριτος καταρτισθέντες τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν σὺν Χριστῶ καταξιωθῆμεν ἀπολαῦσαι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

26.1 Ἡ διάκρισις ψυχὴ κεκτημένη ἐν τῇ ἀκοῇ τοῦ λόγου ἐκ θείας χάριτος ταύτην κέκτηται, καὶ γὰρ ἢ τῶν Χριστιανῶν ἐλπίς καὶ ἀνάπαυσις καὶ κτήσις οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ· οὐδὲ γὰρ ἔστι κάλλος πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ γεγενημένων ἀγαθῶν καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ φώτων ὃ ζητοῦσι Χριστιανοί. ἰδοὺ γὰρ πόσα ἀγαθὰ ἔστιν ἐν τῇ γῆ διάφορα καὶ ποικίλα κάλλη καὶ ἀναπαύσεις, ὁμοίως καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ὅση ποικιλότης ἄστρων, κάλλος φώτων, καὶ οὐδὲν ἔστιν ἐκ τούτων, ὃ ζητοῦσι καὶ χρήζουσι Χριστιανοί. ἀλλ' ἔστι τι ὃ οὔτε ἐν τῇ γῆ οὔτε ἐν τῷ οὐρανῷ ἔστιν, ἐν ᾧ ζῶσι καὶ ὃ χρήζουσιν οἱ τὸν κύριον ἀγαπῶντες. πόσαι γλώσσαι ἐν κόσμῳ, πόσαι σοφαί, πόσαι φρονήσεις, πόσαι τέχναι, πόσαι ἐπιστήμαι καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ σπουδὴ καὶ πλοῦτος ἐν τῇ γῆ, καὶ οὐδὲν τούτων ἔστιν ὃ χρήζουσι καὶ ἐν ᾧ ζῶσι Χριστιανοί. ἔστιν οὖν τι ὃ ζητοῦσι μεῖζον οὐρανοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πάντων καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀγαθῶν καὶ καλῶν, καὶ ἅπαξ πάντων τῶν φαινομένων ἀγαθῶν καὶ καλῶν, μηδενὶ τούτων συγκρινόμενον. τοιγαροῦν τοιαύτης καὶ διανοίας καὶ ψυχῆς χρειαίη πρὸς τὴν ζήτησιν καὶ τὴν ἔρευναν τούτου τοῦ ἀσυγκρίτου καὶ μόνου καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, ἥτις καὶ

αὐτὴ μείζων καὶ ἀνωτέρα τυγχάνει πάντων τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ γῆ, καὶ πάσης σοφίας ἀνθρωπίνης καὶ φρονήσεως καὶ γνώσεως κοσμικῆς, μείζων δὲ καὶ ἀνωτέρα τῆ πίστει καὶ ἀγάπῃ λέγω· τὰ γὰρ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἕως τῆς γῆς οὐδὲν τὴν ψυχὴν ὠφελεῖ. ὡσπερ γὰρ πάντων τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ γῆ καὶ ἀέρι ποικίλων τερπνῶν ἀρετὴ μείζων καὶ ἀνωτέρα καὶ κρείττων τυγχάνει, μᾶλλον δὲ ἐκεῖνο μόνον ἀγαθὸν καὶ καλὸν ἐστὶν ὃ χρῆζουσιν καὶ ἐν ᾧ δύνανται ζῆσαι Χριστῖα νοί, τὸν αὐτὸν τρόπον τοιαύτη καὶ ἡ ψυχὴ ὀφείλει εἶναι πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ τούτου ἔρευναν καὶ ζήτησιν ἐπειγομένη, ὑπερβαί νουσα πασῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ σοφῶν καλλονῆν καὶ γλωσσῶν ποικι λότητα καὶ γηϊνὴν φρόνησιν καὶ δόξαν καὶ τρυφὴν καὶ τέρψιν, μείζων δὲ καὶ ἀνωτέρα τῆ πίστει καὶ ἀγάπῃ πρὸς τὸ μόνον καὶ ἀσύγκριτον καλόν, πάντων ὑπερπηδῶσα καὶ μηδενὶ δεθεῖσα, ἀλλ' αὐτὸ μόνον ποθήσασα.

26.2 Τί τοίνυν ἐστὶ τὸ μηδενὶ συγκρινόμενον ἀγαθὸν καὶ καλόν, ὃ ζητοῦσι καὶ ἐν ᾧ ζῶσι Χριστιανοί; αὐτὸς ἐστὶν ὁ κύριος. αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ μηδενὶ συγκρινόμενος, πάντα γὰρ ὅσα ἐστὶ καλὰ ἀπ' αὐτοῦ γεγέννηται, καὶ αὐτὸς ἐστὶν ἡ κληρονομία καὶ ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν· «κύριος» γὰρ φησι «μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου». οὐδὲν γὰρ ἄλλο ζητεῖ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ μόνον ἀγαθὸν καὶ καλόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ θεός, οὐ χρυσόν, οὐκ ἄργυρον, οὐ κτήσιν, οὐ ζῶα οὐδὲ ἕτερόν τι τῶν ἐν τῇ γῆ, ἄπερ πάντα αὐτὸς ἔκτισεν, ἢ μόνον πίστιν ἀληθῆ καὶ τὴν ἐκ καρδίας ἀγάπην πρὸς αὐτόν. καὶ τότε καταξιουταί τις τῆς κτήσεως τοῦ καλοῦ καὶ μόνου ἀγαθοῦ τούτου· πνεύματος γὰρ ἀγίου μετουσίαν ἢ τοιαύτη ψυχὴ κομίσασθαι καταξιούται καὶ κοινωνεῖν Χριστῷ ἀπεντεῦθεν ἀξία καθίσταται. ἐὰν μὴ γὰρ πρότερον πρόφασις γένηται ὁ ἄνθρωπος τῆ ἑαυτοῦ ἀγάπῃ ἐλκύσας τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ πρὸς ἑαυτόν, οὐκ ἀνελεύσεται εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἢ ζωὴ καὶ ἡ κτήσις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μόνου καλοῦ. πρόφασις οὖν γίνεται ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς καὶ τοῦ ἑαυτοῦ θανάτου διὰ τὸ αὐτεξούσιον θέλημα τῆς ψυχῆς· ὅπου γὰρ ἂν δῶ τὴν φυσικὴν ἀγάπην αὐτῆς ἢ ψυχῆ, ἔλκει πρὸς ἑαυτὴν ἢ τὴν ζωὴν ἢ τὸν θάνατον, καθὼς καὶ ἡ γραφὴ φησὶν· «ἐναντι ἀνθρώπου ἢ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὃ ἐὰν εὐδο κήσῃ δοθήσεται αὐτῷ», ἐπειδὴ καὶ ἄτιμοι πάντες οἱ ἄνθρωποι μετα βληθέντες ἐκτίσαντο τὴν ζωὴν ταύτην. ἰδοὺ γὰρ (ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος) ὁ θεός «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν». οὐχ ὅτι οὐ διδόασιν τὴν φυσικὴν ἀγάπην αὐτῶν καὶ προαίρεσιν ἀγαθὴν πρὸς τὸν θεόν· οὐ βιάζεται γὰρ τὰς προαίρεσεις ἀκούσας ὁ κύριος, ἀλλὰ ἀποσκοπεῖ καὶ θεωρεῖ τὴν προαίρεσιν καὶ ἀγάπην τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ ῥέπει καὶ ποῦ ἀγαπᾷ. ἐὰν πρὸς αὐτόν ἴδῃ τὴν ἀγάπην τῆς ψυχῆς κολλωμένην, ἰδοὺ ἔρχεται καὶ κατασκηνοῖ καὶ κληρονομεῖται ὑπὸ τῆς ἀγαπώσεως αὐτόν ψυχῆς καὶ κληρονομεῖ αὐτήν, ἐπεὶ ἀδύνατον ἄλλως γενέσθαι· ἐὰν γὰρ μὴ πρόφασιν λάβῃ ὁ θεός τοῦ ἀνθρώπου τῆς πρὸς αὐτόν ἀγάπης καὶ πίστεως, οὐ γίνεται αὐτὸς ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ κτήμα τὸ μόνον τίμιον καὶ καλόν. ἕκαστος τοίνυν, ὡς προείρηται, πρόφασις γίνεται τοῦ ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἐν τῷ πιστεύειν καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν παρὰ πάντα τὰ βλεπόμενα, τοῦτο γὰρ μόνον ἐξαιρέτως ζητεῖ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ὁ θεός· ἢ τοιαύτη γὰρ ψυχὴ μείζων ἐστὶ καὶ ἀνωτέρα παντὸς τοῦ κόσμου καὶ πάσης τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ δόξης καὶ πλούτου καὶ ἀναπαύσεως καὶ πάσης τῆς φρονήσεως αὐτοῦ καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ καλῶν, ὅτι τῷ μόνῳ καλῷ ἐπίστευσε καὶ τὸν μόνον ἀγαθὸν ἠγάπησεν ὑπεριδοῦσα πᾶσαν καλλονῆν καὶ δόξαν καὶ τερπνότητα καὶ σοφίαν γλωσσῶν κόσμου ἀρνησαμένη, καὶ οὕτως ἐπιτυγχάνει καὶ ἀπολαύει τοῦ ἀληθινοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ καὶ μόνου ὠραίου.

26.3 Μή τις τοίνυν λεγέτω, ὅτι ἀδυνάτως ἔχω ἀγαπήσαι ἢ διαλογίσασθαι ἢ πιστεῦσαι τῷ μόνῳ ἀγαθῷ, ὑπὸ δουλείαν καὶ δεσμούς ἀμαρτίας τυγ χάνων. τὸ μὲν γὰρ δύνασθαι σε τελείως τὰ ἔργα τῆς ζωῆς ἐργάζεσθαι καὶ τὸ ἑαυτὸν τῇ σῆ ἰσχύϊ ἐξελέσθαι καὶ ἐλευθερῶσαι τῆς ἐνοικούσης σοι ἀμαρτίας οὐκ ἔστιν εἰς τὴν σὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ τοῦτο ἑαυτῷ ἀπένευμεν ὁ κύριος· αὐτὸς γὰρ μόνος «κατέκρινε τὴν ἀμαρτίαν» καὶ αὐτὸς μόνος ἔστιν «ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου» καὶ αὐτὸς ἐλευθερῶσαι ἐπηγγείλατο τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν καὶ πιστεύοντας αὐτῷ ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἀμαρτίας τῶν παθῶν, καὶ οὐς ἂν αὐτὸς ἐλευθερώσῃ «ὄντως ἐλεύθεροι» τυγχάνουσιν. τὸ δὲ διαλογίσασθαι σε καὶ πιστεῦσαι ἢ ἀγαπήσαι τὸν κύριον ἢ ζητῆσαι αὐτὸν ἔχεις καὶ δύνασαι καὶ τὸ μὴ συνήδεσθαι μηδὲ συνεργάζεσθαι τῇ ἐνοικούσῃ ἀμαρτίᾳ, μόνον πρό φασιν γενοῦ σὺ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἐν τῷ ζητεῖν τὸν κύριον, ἐν τῷ διαλογί ζεσθαι καὶ ἀγαπᾶν καὶ προσδοκᾶν αὐτόν, καὶ αὐτὸς τὴν δύναμιν καὶ τὴν λύτρωσιν παρέχει. τοῦτο γὰρ μόνον παρὰ σοῦ ἐκδέχεται. ὡσπερ γὰρ σῶμα ὑπὸ θερμότητος πυρετοῦ κατεχόμενον ἐμπεπόδισται καὶ ἐπέχεται τοῦ ποιῆσαι ἢ ἐργάσασθαι τὰ τῆς γῆς ἔργα, ὁ μέντοι νοῦς τοῦ κατακειμένου οὐκ ἐπέχεται οὐδὲ ἡρεμεῖ, ἀλλὰ πολλῶ πλέον φρον τίζει καὶ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ διαλογί ζεται περὶ τοῦ θέρους, εἰ τύχοι, ἢ περὶ ἀμπέλου ἢ περὶ ὄδοιπορίας ἢ περὶ ἐμπορίας ἢ περὶ ἄλλων τινῶν τοιούτων, καὶ τὸ μὲν σῶμα ἰδοῦ ἔρριπται ἐν τῇ κλίνῃ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ κατεχόμενον, ὁ δὲ νοῦς οὐκ ἡρεμεῖ οὐδὲ ἐπέχεται τῶν ἔργων αὐτοῦ (διαλογιζόμενος δι' αὐτὰ) καὶ τοῦ ζητεῖν τὸν ἰατρὸν καὶ ἀξιοῦν τοὺς ἰδίους αὐτοῦ καὶ ἀποστέλ λειν πρὸς αὐτόν τοῦ ἐλθεῖν καὶ ἐπισκέψασθαι αὐτόν, καὶ προσδοκίαν ἔχει τοῦ ὑγιαῖναι. ἐάν τε γὰρ οὔτε λαλῆ οὔτε διαλογίζηται οὗτος, παντελῶς τέθνηκεν, ἕως οὔ δὲ ὁ πυρετὸς ἐπίκειται, τὸ σῶμα ἐμπεπόδισται καὶ ἐπέχεται ἀπὸ τῶν ἔργων, ὁ δὲ νοῦς ἰδοῦ περὶ αὐτῶν σφοδρῶς διαλογίζεται καὶ φροντίζει τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ ὑπὸ δουλείαν καὶ ἐξουσίαν τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς ἀμαρτίας πεσοῦσα καὶ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ «τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας» κατεχομένη ἀπὸ μὲν τῶν ἔργων τῆς ζωῆς, τῶν τοῦ πνεύματος τελείων ἀρετῶν, ἐμπεπόδισται καὶ ἐπέχεται ἀδυνάτως ἔχουσα ἀμώμως ταῦτα ἐπιτελεῖν, ἀπὸ δὲ τοῦ διαλογίζεσθαι ἢ μεριμνᾶν περὶ αὐτῶν καὶ κατὰ δύναμιν ἐπιτελεῖν ἐργασίαν ἐντολῶν καὶ ἀγαπᾶν τὴν ζωὴν οὐκ ἐπέχεται, ἐάν ὄντως θέλῃ τῆς αἰωνίου ζωῆς ὀρέγεσθαι. ἀπὸ τοῦ βοᾶν τοιγαροῦν καὶ καλεῖν τὸν μόνον ἰατρὸν πρὸς τὴν ἑαυτῆς βοήθειαν καὶ προσδοκᾶν τὴν ὑγίαν αὐτῆς οὐκ ἐμποδίζεται. εἰ γὰρ καὶ ἀπέθανεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἢ ψυχῆ, τουτέστι χωρισθεῖσα ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως τῆς δόξης τοῦ φωτὸς αὐτοῦ διὰ τὴν παράβασιν καὶ καλύμματι κακίας παθῶν καλυφθεῖσα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἰδίας γνώσεως καὶ τῶν διανοημάτων οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλ' ἔχει τὸ μεριμνᾶν περὶ τῶν ἔργων τῆς ζωῆς καὶ τὸ ἀγαπήσαι καὶ καλεῖν καὶ βοᾶν πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἰατρὸν. ἀπὸ τῆς ἰδίας οὔν γνώσεως οὐ νενέκρωται. τοῦτο τοίνυν ζητεῖ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ὁ θεός, ὅπερ ἔχει ἐλεύθερον διαλογίζεσθαι περὶ τῆς ζωῆς, τὸ ἀγαπήσαι καὶ καλεῖν τὸν μόνον ἀληθινὸν ἰατρὸν, καὶ μὴ συντίθεσθαι τῇ κακίᾳ, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς πολιτεῦσθαι. ταύτην τὴν πρό φασιν μόνον παρὰ τῶν ἀνθρώπων ζητεῖ ὁ θεός· τὸ γὰρ δυναμῶσαι τὴν ψυχὴν καὶ ἰάσασθαι ἐκ τοῦ πυρετοῦ τῆς ἀμαρτίας καὶ ῥύσασθαι ἐκ τῆς δουλείας καὶ ἐνεργείας τῶν παθῶν αὐτοῦ ἔστι καὶ αὐτῷ μόνῳ ἀπόκειται, «ὅτι τὸ κράτος» (γὰρ φησιν) «τοῦ θεοῦ, καὶ σοῦ, κύριε, τὸ ἔλεος». ἐπίσταται γὰρ αὐτὸς ἐν ποίοις κακοῖς ἔστιν ἡ ψυχὴ καὶ πῶς ἐπέχεται τοῦ μὴ ποιεῖν τὰ ἔργα τῆς ζωῆς καὶ πῶς ἔρριπται ἐν νόσῳ χαλεπῇ τῶν παθῶν τῆς «ἀτιμίας»· μόνον ἐν τῷ νῷ καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἀρέσαι τὴν ψυχὴν αὐτῷ περιμένει. τὸ γὰρ δύνασθαι αὐτὸς «ἐν τάχει» ποιεῖ, καθὼς εἴρηται· πόσω

μᾶλλον «ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοῶν των πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας».

26.4 Ἄλλ' ὥσπερ πάλιν τὸ σῶμα ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ κρατούμενον ἐπέχεται τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς γῆς, καὶ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ κρατοῦμένη ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τῶν παθῶν ἐπέχεται καὶ ἐμποδίζεται ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ζωῆς, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ ψυχὴ ἢ καταξιωθεῖσα τοῦ ἔπου ρανίου πυρὸς τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς καὶ κατεχομένη ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ πυρὸς τοῦ θείου ἐπέχεται τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας, τῷ φίλτρῳ καὶ τῷ πόθῳ πρὸς τὸν ἐπουράνιον νυμφίον πάντοτε ἐλκομένη. εἰ γὰρ ὁ τοῦ σώματος πυρετὸς ἐπέχει τὸ σῶμα τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς γῆς καὶ ὁ πυρετὸς τῆς ἁμαρτίας τῶν παθῶν ἐπέχει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ζωῆς, πόσω μᾶλλον τὸ ἐπουράνιον τοῦ πνεύματος πῦρ ἐκκαῖον καὶ φλέγον τὴν ἀξίαν καὶ πιστὴν ψυχὴν εἰς τὸν ἄνω τῆς βασιλείας ἔρωτα καὶ πόθον ἐπισχῆ καὶ ἐμποδίσῃ τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ λήθην πάσης ματαιότητος τοῦ αἰῶνος τούτου ποιησεται. αὕτη γὰρ ἡ ψυχὴ ἢ ζητήσασα τὸν θεὸν τῷ ἑαυτῆς θελήματι καὶ τῇ ἑαυτῆς ἀγάπῃ ἔλκει αὐτὸν πρὸς ἑαυτὴν τοῦ βασιλευθῆναι καὶ ἡγημονευθῆναι καὶ ὀδηγηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ κύριος οὕτω βούλεται ζητηθεῖς καὶ ἀγαπηθεῖς καὶ πιστευθεῖς καὶ ἐλκυσθεῖς ὑπὸ τῆς ἀγάπης τῆς ψυχῆς ἐλθεῖν καὶ κατασκηνῶσαι καὶ βασιλεῦσαι καὶ ἡγεμονεῦσαι παντὸς τοῦ φρονήματος αὐτῆς καὶ ὀδηγῆσαι αὐτὴν εἰς πᾶν τὸ τοῦ θεοῦ θέλημα. μὴ γὰρ τις νομίση μικρὰν τινα εἶναι τὴν ψυχὴν ἅτε ἐν μικρῷ σώματι κατοικοῦσαν καὶ ἐν σώματι ὄλην οὔσαν. ἰδοὺ καὶ ἐν τῷ σώματι ἐστὶ καὶ ἔξωθεν τοῦ σώματος ἐστὶ καὶ ὅλη ἐν αὐτῷ ἐστὶ καὶ ὅλη ἔξωθεν αὐτοῦ ἐστὶ τῷ φρονήματι καὶ τοῖς λογισμοῖς. Μέγα γὰρ τι σκεῦος καὶ δημιουργημὰ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν, τίμιόν τι καὶ ὠραῖον καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ κτίσματα ὄν, τοιοῦτον τίμιον ἔργον ὡς «εἰς κατοικητήριον θεοῦ» ἡτοιμασμένον καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ πεποιημένον. εἰκόνα γὰρ πνευματικὴν καὶ νοερὰν κατὰ τὴν ἰδίαν λεπτότητα τὴν φυσικὴν ἔχει ἡ ψυχὴ, ὥσπερ τὸ σῶμα ἰδίαν ἔχει εἰκόνα. ἀλλ' ἡ ἀληθὴς εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἡ ψυχὴ ἐστίν, καὶ ἐκεῖνη ἡ εἰκὼν ἢ ζῶσα καὶ ἀθάνατος βαστάζει καὶ φέρει τὴν εἰκόνα ταύτην. ἀόρατος δὲ καὶ ἀνεύρετος ἑαυτῇ τυγχάνει παρὰ τὴν αἰτίαν ταύτην· κάλυμμά τι σκότους κακίας ἐπίκειται αὐτῇ καλύπτον αὐτὴν τοῦ μὴ καταλαμβάνειν καὶ τοῖς νοεροῖς αὐτῆς ὀφθαλμοῖς τὴν ἰδίαν ἐνορᾶν ὑπόστασιν καὶ μὴ κατανοεῖν καὶ θεωρεῖν τὸν ἑαυτῆς ποιητὴν, τοῦ μὴ ἀπολαύειν καὶ ζῆν καὶ ἀναψύχειν τῷ φωτὶ τῆς δόξης τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἐντροφᾶν ἐν τῇ ἀγαθότητι καὶ ἀγάπῃ αὐτοῦ. τοῦτο δὲ τὸ κάλυμμα ἀπὸ τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ ἐκτησάμεθα δια δεξάμενοι τὴν κληρονομίαν τοῦ θανάτου.

26.5 Συγκέκλεισται τοίνυν καὶ κεκάλυπται ἡ ψυχὴ σκότει παθῶν ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως καὶ κατανοήσεως τοῦ θεοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας καταλήψεως. ἐπιμένει δὲ τὸ ἔργον σῶον καὶ τὸ κτίσμα τέλειον τῆς ψυχῆς ὑπὸ τὸ κάλυμμα καὶ ἐν τῇ φυλακῇ ἡγμένης, ἔχον τὴν νοερὰν εἰκόνα καὶ τὴν κατασκευὴν ἣν ἐξ ἀρχῆς ὁ δημιουργὸς ἐποίησε σῶαν. ὥσπερ γὰρ τις συγκέκλεισται ἐν οἴκῳ φυλακῆς, ἐν ᾧ οὐκ ἐστὶ θύρα, οὔτε ὀπή, οὔτε θυρίς, οὔτε ὄλως ἔξωδος τις, καὶ ἔνδοθεν τῆς φυλακῆς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν δύναται ὁ ἔσω ἐγκεκλεισμένος ποιῆσαι εἰς τὸ ἐξελθεῖν ἢ μόνον καλέσαι καὶ βοῆσαι πρὸς τοὺς ἔξω, ἵνα ἀνοίξωσιν αὐτῷ, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐκτεῖνας πρὸς τοὺς ἔξω τοῦ οἴκου ὄντας πρὸς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἐπικαλέσασθαι τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ κεκαλυμμένη ἀπὸ θεοῦ καλύμματι παθῶν καὶ συγκεκλεισμένη ἐν φυλακῇ σκότους ἁμαρτίας μένει τὸ δημιουργημὰ καὶ τὸ κτίσμα τὸ τίμιον ἔνδον τοῦ καλύμματος σῶον, οἷον ἐκτίσθη, καὶ οὐδὲν δύναται ποιῆσαι πρὸς τὸ ἐξελθεῖν ἢ

μόνον διανοηθῆναι καὶ δια λογίσασθαι καὶ φροντίσαι περὶ τῆς ζωῆς τοῦ φωτὸς καὶ βοῆσαι πρὸς τὸν ἕξωθεν τοῦ καλύμματος τοῦ σκότους ὄντα κύριον καὶ λυτρωτὴν, ἴν' οὗτος τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει ὁρῶν ἡμῶν τὴν πρὸς αὐτὸν βοήν καὶ πίστιν καὶ ἀγάπην διαρρήξει τὸ κάλυμμα τοῦ σκότους καὶ φωτίσει τῷ ἑαυτοῦ φωτὶ τὴν ψυχὴν καὶ λυτρώσεται ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἁμαρτίας τῶν παθῶν καὶ ὁδηγήσει αὐτὴν κατὰ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα. αὕτη γὰρ ἔνδοθεν τοῦ καλύμματος οὕσα ἐκτείνει τὴν διάνοιαν αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τῇ ζητήσει καὶ τῷ πόθῳ πάντα τὰ βλεπόμενα παριδοῦσα καὶ πρὸς τὴν ἀόρατον θείαν δύνάμιν μετὰ πίστεως καὶ πόθου τῇ ζητήσει ἑαυτὴν ἐπείγουσα καὶ προσδοκῶσα τὴν ἐπίσκεψιν τῆς χάριτος. καὶ αὐτὸς ἄνω ὢν ἐκτείνει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πρὸς αὐτὴν εὐρισκόμενος αὐτῇ καὶ φανερούμενος καὶ ἀναπαύων ἀναπαύσει πνευματικῇ καὶ ὁδηγῶν αὐτὴν εἰς πᾶν τὸ ἑαυτοῦ θέλημα. 26.6 Ἐὰν μὴ γὰρ ἡ διάνοια τοῦ κυρίου ἔλθῃ πρὸς τὴν αὐτῆς διάνοιαν καὶ ὁδηγήσει αὐτὴν, οὐκ οἶδε ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ. ὅσον γὰρ αὕτη καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς καὶ τὸν νοῦν ἀεὶ κολλᾷ πρὸς αὐτὸν τῇ ζητήσει καὶ πίστει καὶ πόθῳ, ἡ αὐτὸς πολὺ μᾶλλον τῇ ἑαυτοῦ χρηστῷ τητι προσέχων τῇ ἐνδιαθέτῳ αὐτῆς ἀγάπῃ κολλᾶται τῇ διανοίᾳ αὐτῆς καὶ γίνεται μετ' αὐτῆς εἰς «ἐν πνεύμα» κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον. τῆς γὰρ ψυχῆς κολλωμένης τῷ κυρίῳ καὶ τοῦ κυρίου ἐλεοῦντος καὶ ἀγαπῶντος αὐτὴν καὶ ἐρχομένου τε πρὸς αὐτὴν καὶ κολλωμένου αὐτῇ καὶ λοιπὸν τῆς διανοίας παραμενούσης ἀδιαλείπτως τῇ χάριτι τοῦ κυρίου εἰς «ἐν πνεύμα» καὶ εἰς μίαν κρᾶσιν καὶ εἰς μίαν διάνοιαν γίνονται ἡ ψυχὴ καὶ ὁ κύριος. καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτῆς ἔρριπται ἐν τῇ γῆ, ἡ δὲ διάνοια αὐτῆς ὅλη ἐξ ὄλου ἐν τῇ «ἐπουρανίῳ» «Ἰερουσαλήμ» πολιτεύεται, «ἕως τρίτου οὐρανοῦ» ἀνερχομένη καὶ κολλωμένη τῷ κυρίῳ καὶ διακονοῦσα αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θρόνῳ «τῆς μεγαλοσύνης» καθεζόμενος ἐν οὐρανοῖς ἐν τῇ «ἐπουρανίῳ» πόλει ὅλος πρὸς αὐτὴν ἐν τῷ σώματι αὐτῆς ἐστίν. τὴν αὐτῆς εἰκόνα τέθεικεν ἄνω ἐν τῇ «ἐπουρανίῳ» πόλει τῶν ἁγίων «Ἰερουσαλήμ» καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα τοῦ ἀρρήτου φωτὸς τῆς θεότητος αὐτοῦ ἔθετο ἐν τῷ σώματι αὐτῆς. αὕτη αὐτῷ διακονεῖ ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει καὶ αὐτὸς αὐτῇ διακονεῖ ἐν τῇ τοῦ σώματος πόλει. αὕτη αὐτὸν ἐκληρονόμησεν ἐν οὐρανοῖς καὶ αὐτὸς αὐτὴν ἐκληρονόμησεν ἐπὶ γῆς. ὁ κύριος γὰρ κληρονομία τῆς ψυχῆς γίνεται καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ κυρίου. εἰ γὰρ καὶ τῶν ἐν σκότει ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡ διάνοια καὶ ὁ νοῦς τοσοῦτον πόρρω τοῦ σώματος εἶναι δύναται καὶ μακρὰν ἀποδημεῖ καὶ εἰς πορρωτέρας πατρίδας ῥοπή ὥρας ἐξελεῖν δύναται καὶ πολλάκις ἔρριπται ἐν τῇ γῆ τῷ σώματι καὶ ἡ διάνοια ἐν ἑτέρῳ πατρίδι πρὸς τὸν ἀγαπητὸν αὐτῆς τυγχάνει ἢ πρὸς τὴν ἀγαπητὴν, κάκεῖ ἑαυτὸν ὡς διαιτώμενον καθορᾷ οὖν ἡ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ψυχὴ οὕτως εὔπερος καὶ ἐλαφρὰ ἐστίν ὥστε τὸν νοῦν αὐτῆς μὴ ἐμποδίζεσθαι ἀπὸ τῶν πορρωτέρων τόπων, πόσω μᾶλλον ψυχὴ, ἣς ἦρθη τὸ κάλυμμα τοῦ σκότους ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος καὶ ἐφωτίσθησαν οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐπουρανοῦ φωτὸς καὶ ἐλυτρώθη τελείως τῶν παθῶν τῆς «ἀτιμίας» καὶ καθαρὰ διὰ τῆς χάριτος κατειργάσθη, ὅλη ἐν οὐρανοῖς ἐν πνεύματι διακονεῖ τῷ Χριστῷ καὶ ὅλη ἐν τῷ σώματι διακονεῖ αὐτῷ καὶ τοσοῦτον πλατύνεται τῷ φρονήματι, ὥστε πανταχοῦ αὐτὴν εἶναι καὶ ὅπου βούλεται καὶ ἔνθα βούλεται διακονεῖν τῷ κυρίῳ.

26.7 Τοῦτό φησιν ὁ ἀπόστολος· «ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μήκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ». θεώρησον ἄρρητα μυστήρια ψυχῆς, ἣς περιαιρεῖ ὁ κύριος τὸ ἐπικείμενον σκότος καὶ ἀποκαλύπτει αὐτὴν καὶ ἀποκαλύπτεται αὐτῇ, πῶς πλατύνει καὶ τείνει τὰ φρονήματα

τοῦ νοὸς αὐτῆς εἰς τὰ πλάτη καὶ μήκη καὶ βάθη καὶ ὕψη πάσης ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως. Μέγα τοίνυν καὶ θαυμαστόν τι καὶ θεῖον ἔργον ἐστὶν ἡ ψυχὴ. καὶ ὡς φαίνεται καὶ πρὸ τῆς τοῦ σώματος διαπλάσεως ἐδημιούργησεν αὐτήν· ἐν γὰρ τῷ εἰπεῖν· «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν» παρὰ θεοῦ ἡ ψυχὴ πεποιήται καὶ οὕτω λαβὼν «χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς» ἔπλασε τὸ σῶμα «καὶ ἐνεφύσησε» διὰ τοῦ πνεύματος ἦν ἔκτισε ψυχὴν ἐν τῷ σώματι. ἐν δὲ τῷ δημιουργῆσαι τὴν ψυχὴν τοιαύτην αὐτὴν πεποίηκεν· ἐν τῇ φύσει αὐτῆς κακίαν οὐκ ἐνέθηκεν, οὐκ ἤδει κακίαν ἢ φύσις αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰκόνα τῶν ἀρετῶν τοῦ πνεύματος ἐποίησεν αὐτήν. ἔθηκεν εἰς αὐτὴν νόμους ἀρετῶν, διάκρισιν, γνῶσιν, φρόνησιν, πίστιν, ἀγάπην καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς κατὰ τὴν «εἰκόνα» τοῦ πνεύματος. ἔτι γὰρ καὶ νῦν τῇ γνώσει καὶ φρονήσει καὶ ἀγάπῃ καὶ πίστει εὐρίσκεται καὶ φανεροῦται αὐτῇ ὁ κύριος, ἔθηκεν εἰς αὐτὴν διάνοιαν, λογισμούς, θέλημα, νοῦν ἡγεμόνα, ἐνθρονίσας ἐν αὐτῇ καὶ ἄλλην τινὰ πολλὴν ἔχουσα ἐν αὐτῇ† λεπτότητα. ἐποίησεν αὐτὴν εὐκίνητον, εὔπερον, ἄκοπον τὸ ἐν ῥοπῇ ἔρχεσθαι καὶ τοῖς φρονήμασιν διακονεῖν αὐτῷ ἔνθα τὸ πνεῦμα βούλεται, καὶ ἀπαξιαπλῶς ἔκτισεν αὐτὴν τοιαύτην τοῦ γενέσθαι αὐτὴν νύμφην καὶ κοινωνικὴν ἑαυτοῦ, τοῦ αὐτὸν μετ' αὐτῆς κεκράσθαι καὶ εἰς «ἐν πνεῦμα» μετ' αὐτοῦ αὐτὴν γενέσθαι, ὡς φησιν· «ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ» εἰς «ἐν πνεῦμά ἐστιν».)}}

26.8 {Οὔτε γὰρ σοφοὶ διὰ τῆς σοφίας οὔτε φρόνιμοι διὰ τῆς φρονήσεως αὐτῶν ἠδυνήθησαν καταλαβεῖν ψυχῆς λεπτότητα ἢ εἰπεῖν περὶ αὐτῆς ὡς ἔστιν, εἰ μὴ μόνον οἷς διὰ τοῦ πνεύματος ἀποκαλύπτεται ἢ κατὰ ληψίς καὶ γνῶσις ἀκριβῆς περὶ ψυχῆς γνωρίζεται. ἀλλ' ἐνταῦθα θεὸς ρεὶ καὶ διάκρινον καὶ συνετῶς ἄκουσον· οὗτος θεὸς αὐτὴ οὐ θεός, οὗτος κύριος αὐτὴ δούλη, οὗτος κτίστης αὐτὴ κτίσμα, οὗτος ποιητὴς αὐτὴ ποίημα. οὐδὲν κοινὸν τῆς αὐτοῦ καὶ αὐτῆς φύσεως τυγχάνει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄπειρον καὶ ἄρρητον καὶ ἀνενόητον ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ ἠδόκησε τοιοῦτον ποίημα καὶ κτίσμα νοερὸν καὶ τίμιον καὶ ἐξαιρετικὸν ποιῆσαι, ὡς φησιν ἡ γραφή· «εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινὰ τῶν ἑαυτοῦ κτισμάτων», εἰς τὴν ἑαυτοῦ συνάφειαν καὶ τὴν ἑαυτοῦ κοινωνίαν, εἰς ἴδιον «κατοικητήριον», εἰς ἰδίαν τιμίαν καὶ καθαρὰν νύμφην. τοιοῦτων οὖν ἀγαθῶν προκειμένων καὶ τοιαύτων ἐπαγγελιῶν ἐπαγγελθεισῶν καὶ τοιαύτης εὐδοκίας ὑπὸ θεοῦ εἰς ἡμᾶς γεγεννημένης μὴ ἀμελήσωμεν, ὡς τέκνα, μηδὲ ὀκνήσωμεν ἐπειχθῆναι πρὸς τὴν αἰῶνιον ζωὴν καὶ ἑαυτοὺς ὀλοτελῶς τῇ τοῦ κυρίου εὐαρεστήσει ἀποδοῦναι. Παρακαλέσωμεν τοίνυν τὸν κύριον, ἵνα τῇ ἰδίᾳ τῆς θεότητος δυνάμει λυτρώσεται ἡμᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς «ἀτιμίας» καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ τὸ πλάσμα ἐκδικήσας ἀναλάμψαι ποιήσῃ, σώαν καὶ καθαρὰν τὴν ψυχὴν ἀπεργασάμενος, ἵνα τυχόντες καὶ καταξιωθέντες τῆς κοινωνίας τοῦ «πνεύματος» αὐτοῦ σὺν αὐτῷ ἀπολαῦσαι καταξιωθῶμεν εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.}}

27.1 Οἱ ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας πεινώσι καὶ διψῶσιν, ἐν ἀγάπῃ πολλῇ ἐπιθυμοῦντες αὐτὸν ἀκούειν. κἂν ἡμεῖς τοῖς νῦν ἰδιῶται τυγχάνωμεν, ἀλλ' αὐτοὶ ἐν πόθῳ καὶ στοργῇ δεχόμενοι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ εὐφραίνονται καὶ ἐν τούτῳ τὸ ἅγιον πνεῦμα χαίρει, ὅταν ὁ ἴδιος λόγος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ λαλήται. κἂν γὰρ νηπίον ἐστὶ τὸ βρέφος μὴ δυνάμενον κατὰ τὴν τῆς μητρὸς ὁμιλίαν λαλεῖν, ἀλλ' αὐτὴ ἢ μήτηρ συγκατερχομένη τῷ παιδίῳ καὶ συμπελλίζουσα συλλαλεῖ αὐτῷ, καὶ χαίρει ἢ μήτηρ ἐπὶ πρὸς αὐτὴν τὸ βρέφος προσλαλή τῇ στοργῇ τοῦ νηπίου ἀποσκοποῦσα. καὶ

ἡμεῖς τοίνυν, κἄν νήπιοι τυγχάνωμεν πρὸς τὴν ἄπειρον καὶ ἀκατάληπτον τοῦ κυρίου δόξαν καὶ κράτος καὶ γνῶσιν, μὴ δυνάμενοι κατ' ἀξίαν ὑφηγήσασθαι ἢ ἐξειπεῖν τὰ τοῦ πνεύματος μυστήρια, ὅμως ἡ χάρις τοῦ πνεύματος, ἡ μήτηρ τῶν ἀγίων, χαίρει, ὅταν ὁ περὶ αὐτῆς λόγος ἐν τῷ κόσμῳ λαλήται. τὰ γὰρ ἐκ πνεύματος γεννώμενα τέκνα ἐν οὐδενὶ τὴν ἀνά παυσιν καὶ τὴν ἀγαλλίασιν ἔχουσιν εἰ μὴ ἐν τῷ λόγῳ ἐκείνῳ ὅθεν γεννῶνται. ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων εἰς ἣν πατρίδα καὶ ἐν ᾧ τόπῳ γεννᾶται, ἐκεῖ καὶ ἀναπαύεται καὶ χαίρει. ἔστι κτίσματα διάφορα καὶ ἕκαστον κτίσμα ἔχει ἴδια γεννήματα. ἡ γῆ ἔχει πάντα τὰ ἐν αὐτῇ φυόμενά τε καὶ γεννώμενα ζῶα, θηρία τε καὶ ἔρπετά καὶ κτήνη ἢ καὶ ἕτερα ἅτινα. τὰ ὕδατα ὁμοίως ἴδια γεννήματα ἔχει, τῶν ἰχθύων τὴν πολλὴν διαφορὰν. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀήρ τὴν πολλὴν τῶν πετεινῶν πληθὺν καὶ διαφορὰν ἐν αὐτῷ κέκτηται, καὶ πάλιν ὁ οὐρανὸς ἴδια τὰ τῶν ἀστέρων ἔχει γεννήματα καὶ τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν, καὶ οὐκ εἰκόσασιν ἀλλήλοις ἀλληλα οὔτε τὰ τούτων κτίσματα· ἄλλη γὰρ ἰδέα καὶ διαγωγὴ τῶν οὐρανίων καὶ ἄλλη τῶν ἐπιγείων, καὶ ἐξ ἧς οὐσίας οὐ γεγέννηται τι, ἐὰν βουληθῆ ἀπελθεῖν κάκει διαιτᾶσθαι ὅθεν οὐκ ἐγεννήθη, πνιγμὸς καὶ θάνατος καὶ ἀφανισμὸς αὐτῷ συμβήσεται. οἶον οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης ἐὰν ἐν τῇ γῆ διαιτᾶσθαι βούλωνται θανατω θήσονται, ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς οὐκ ἐγεννήθησαν· τὰ τετράποδα τῆς γῆς ἐὰν τὴν διαγωγὴν ἐν τοῖς ὕδασι ἔχουν θελήσωσιν πνίγονται καὶ θανατοῦνται, ἐπειδὴ ἐκεῖ οὐκ ἐγεννήθησαν· τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐὰν ἀφέντα τὴν ἐν τῷ ἀέρι πορείαν ἐπὶ γῆς τὴν διατριβὴν ποιῶνται ὑπὸ θηρίων καὶ ἔρπετων ἢ καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων ἀναλίσκονται. ἕκαστον γὰρ εἰς ἣν φύσιν καὶ οὐσίαν καὶ κόσμον ἐγεννήθη, ἐκεῖ ζῆ καὶ ἀναπαύεται. οὕτω τοίνυν καὶ τὰ τέκνα τοῦ πνεύματος ὁ ἐκεῖθεν λόγος τοῦ θεοῦ θάλπει καὶ ἀναπαύει καὶ τροφοφορεῖ, ὁ δὲ τοῦ κόσμου λόγος συμπνίγει καὶ ἐξαφανίζει καὶ θανατοῖ. οὐδὲν γὰρ κοινωνεῖ καὶ οὐδὲν ἔοικεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ὁ λόγος τοῦ κόσμου.

27.2 Ἰὸ γὰρ τοῦ θεοῦ «λόγος» «θεός» ἐστὶ καὶ ὁ λόγος τοῦ κόσμου κόσμος ἐστὶ, καὶ πολλὴ διαφορὰ καὶ μεσότης τυγχάνει τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ λόγου τοῦ κόσμου καὶ τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ καὶ τῶν τέκνων τοῦ κόσμου, καὶ ἕκαστον γέννημα τοῖς ἰδίῳις γονεῦσιν ἔοικεν. ἐὰν θελήσῃ τὸ ἐκ τοῦ πνεύματος γέννημα ἐπιδοῦναι ἑαυτὸ εἰς τὸν λόγον τοῦ κόσμου καὶ τὰ πράγματα τῆς γῆς καὶ τὴν δόξαν τοῦ αἰῶνος τούτου, θανατοῦται καὶ ἀπόλλυται ἀνάπαυσιν ἀληθινῆς ζωῆς εὐρεῖν μὴ δυνάμενον. ἡ γὰρ ὄντως ἀνάπαυσις αὐτοῦ ἐκεῖ ἐστὶν ὅθεν ἐγεννήθη· συμπνίγεται γὰρ (ὡς φησὶν) «καὶ ἄκαρπος γίνεται» ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ ὁ βιωτικαῖς φροντίσι συνεχόμενος καὶ γηῖνοις δεσμοῖς δεσμού μενος. ὡσαύτως καὶ ὁ σαρκικῆ προαιρέσει ἐνεχόμενος (τουτέστιν ἄνθρωπος τοῦ κόσμου), ἐπὶ ἀπακούῃ τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ συμπνίγεται καὶ ὡσπερ ἀλόγιστός τις καθίσταται. ἐθισθέντες γὰρ ταῖς κακαῖς ἀπάταις ὅποταν περὶ θεοῦ ἀκούσωσιν, ὡς ἀηδεῖ ὁμιλία καταυγαζόμενοι τὸν νοῦν ἀηδίζονται. ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος φησὶν· «ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶν», καὶ ὁ προφήτης· ἐγένετο φησὶν αὐτοῖς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ὡς «ἔμετος». ὁρᾷς, ὅτι εἰς ὃν αἰῶνά τις οὐ γεγέννηται, ζῆν αὐτὸν ἐκεῖ οὐκ ἐνδέχεται. καὶ ἐτέρως δὲ ἀκουστέον περὶ τοῦ αὐτοῦ. ἐὰν ἐπιδῶ ἑαυτὸν εἰς μεταβολὴν ἔλθειν ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος, ἀποθνήσκει πρότερον ἐκεῖθεν «καὶ ἄκαρπος γίνεται» τῆς προτέρας καὶ παλαιᾶς τῆς εἰς τὴν πονηρίαν τοῦ κόσμου ζωῆς, καὶ τότε ζῆσαι δύναται εἰς τὸν τοῦ θεοῦ λόγον. ἀναγεννηθῆναι γὰρ δεῖ ἀπὸ τῆς προτέρας κακίστης ζωῆς τὸν βουλόμενον ἐν ἐτέρᾳ ζωῇ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι. καὶ ὡσπερ ἐὰν τις νόσῳ ἢ πυρετῷ κατέχεται, καὶ τὸ μὲν σῶμα ἰδοῦ ἔρριπται ἐν τῇ κλίνῃ μὴδὲν δυνάμενον διαπράξασθαι τῶν τῆς γῆς ἔργων,

ἀλλ' ὅμως ἡ γλῶσσα λαλεῖ περὶ αὐτῶν τῶν ἔργων καὶ ὁ νοῦς οὐχ ἡσυχάζει περὶ σπώμενος καὶ μεριμνῶν περὶ τῆς ἐργασίας, καὶ τὸν ἰατρὸν ἐπιζητεῖ ἀποστέλλων πρὸς αὐτὸν τοὺς φίλους αὐτοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ ψυχὴ ἀπὸ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς ἐν ἀσθενείᾳ τῶν παθῶν γεγонуῖα καὶ ἄτονος καταστάσα, προσερχομένη δὲ τῷ κυρίῳ καὶ πιστεύουσα τῆς ἀντιλήψεως τυχεῖν καὶ ἀρνησαμένη τὴν προτέραν κακίστην ζωὴν, εἰ καὶ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἀμαρτίας κατάκειται ἢ ψυχὴ μὴ δυναμένη τὰ ἔργα τῆς ζωῆς ἐν ἀληθείᾳ διαπράξασθαι, ἀλλ' ὅμως τὸ μεριμνήσαι περὶ τῆς ζωῆς ἐμπόνως, τὸ δεηθῆναι τοῦ κυρίου, τὸ ζητῆσαι τὸν ἀληθινὸν ἰατρὸν ἔχει καὶ δύναται.

27.3 Καὶ οὐχ ὡς φασὶ τινες πλάνῳ διδασκαλίας ἀπαγόμενοι, ὅτι καθ' ἀπάξ ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅλως οὐδὲν δύναται ἀγαθὸν διαπράξασθαι. καὶ γὰρ τὸ βρέφος κἂν μηδὲν ἔργον ἀκμὴν δύναται διαπράξασθαι ἢ τοῖς ἰδίοις ποσὶν ἐλθεῖν πρὸς τὴν μητέρα ἀδυνατῆ, ὅμως κυλίεται, βοᾷ, κλαίει ἐπιζητοῦν τὴν μητέρα, καὶ ἐν τούτῳ σπλαγχνίζεται ἡδὸ μένη ἢ μήτηρ καὶ χαίρει ἐπιζητοῦντος αὐτὴν τοῦ νηπίου ἐν πόνῳ καὶ κραυγῇ, καὶ ἀδυνατοῦντος τοῦ βρέφους ἀπελθεῖν πρὸς αὐτήν, ὅμως διὰ τὴν πολλὴν τοῦ παιδὸς ζήτησιν καὶ πόθον αὐτὴ ἢ μήτηρ ἀπὲρ χεταὶ πρὸς αὐτὸ ὑπὸ τῆς πρὸς τὸ βρέφος ἀγάπης αἰχμαλωτιζομένη καὶ περιθάλλει καὶ τροφοφορεῖ ἐν πολλῇ στοργῇ.} ὅμως καὶ προσλαμβάνομένη ἢ μήτηρ τὸ βρέφος, ἀκμὴν οὐκ ἀναπαύεται ἀλλ' ὀδύρεται, ἕως θῆ αὐτὸ ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς καὶ τὸν μαστὸν τῆς ἰδίας τοῦ γάλακτος τροφῆς προσαγάγη, καὶ οὕτω λοιπὸν αἰ πηγαὶ τοῦ γάλακτος ῥέουσαι εὐφραίνουσι τὸ νήπιον. ὅμως τὸ βρέφος καὶ ἀναπαεὺν καὶ ἀναληφθὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ τῷ μαστῷ προσεγγίσαν καὶ τῆς ἰδίας τοῦ γάλακτος τροφῆς ἀπολαῦον ἀκμὴν κλαίει, ὅτι μὴ ταχέως ἢ μήτηρ προσελάβετο καὶ ἀνέπαυσεν ἀλλ' εἴασεν αὐτὸ ἐπὶ πολὺ θλιβῆναι. κἂν μυρία γὰρ παραθῆ τις τῷ βρέφει ἐδέσματα ἢ χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἢ ἕτερα ἅτινα, ἐπ' οὐδενὶ τούτων χαίρει ἢ ἐπαναπαύεται ἢ περισπᾶται, ἢ μόνον ἐν τῇ τῆς μητρὸς θηλῇ καὶ ἐπὶ τῇ ταύτης ὀράσει τέρπεται καὶ ἐξ αὐτῆς τροφήν λαμβάνον εὐφραίνεται καὶ αὐτὴν ὀρῶν χαίρει καὶ ἀγαλλιᾷ.

27.4 Ὡσαύτως δὲ καὶ ἕκαστον τῶν ὀρωμένων ἕως καὶ τῶν ἀλόγων, ἦτοι τετραπόδων ἢ πετεινῶν, τὴν πρὸς τὰ τέκνα στοργὴν καὶ ἀναστροφὴν καὶ τῶν τέκνων πρὸς τὰς ἰδίας μητέρας οἰκείωσιν καὶ ἀγάπην ἢ φύσις φυλάττει ἀκολούθῳ τάξει. οἶον, ὡς ἐπὶ τῶν πετεινῶν τὸ ὑπόδειγμα καταμάθωμεν, ἢ χελιδῶν τὴν ἰδίαν καλιὰν ἄνω που ποιεῖται εἰς ὑψηλότερους τόπους ἀπὸ ἐρπετῶν παραφυλαττομένη κάκει τὰ ἑαυτῆς τέκνα ἀνατρέφει καὶ θάλλει, καὶ οὐδεμιᾶ φωνῇ ἀνθρώπων ἢ ζῶων ἢ ἑτέρων τινῶν προσέχουσιν ἢ περισπῶνται τὰ νοσοῖα, μόνον δὲ τῆς μητρὸς τὴν φωνὴν ἂν ἀκούσωσιν, εὐθέως προσεπεγείρονται καὶ κεκράγασιν ζητοῦντα αὐτήν. ἢ δὲ χελιδῶν πανταχοῦ περιερχομένη τῷ θελήματι αὐτῆς τὴν τροφήν τοῖς τέκνοις προσκομίζει καὶ διαμασώμενη καὶ εἰς τρυφερότητα τινὰ καθιστῶσα προσδίδωσιν, ἵνα τὰ τέκνα αὐτῆς ἀκολούθως καὶ χρησίμως τραφῆναι δυνηθῶσιν. τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον καὶ αἱ ψυχαὶ αἰ ἐν τῇ νηπιότητι τοῦ κόσμου τυγχάνουσαι καὶ ὑπὸ τῶν παθῶν συνεχόμεναι καὶ τὰ ἔργα τῆς ζωῆς ἐν ἀληθείᾳ ποιεῖν ἀδυνατοῦσαι διὰ τὴν συνοῦσαν αὐταῖς τῆς κακίας δύναμιν, βοῶσαι δὲ καὶ ζητοῦσαι τὴν ἐκ θεοῦ ἀντίληψιν καὶ πόνον πολὺν καὶ πόθον ἔχουσαι πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν, τὴν ἐπουράνιον μητέρα, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, κλαυθμῷ καὶ βοῇ ταύτην ζητοῦσαι ἐπὶ μηδενὶ ἐπαναπαυόμεναι τοῦ κόσμου τούτου, εἰ μὴ μόνον τὴν ἀνάπαυσιν ἐν τῇ τοῦ πνεύματος μετουσίᾳ καὶ ἀνατροφῇ τὴν ἐπιπόθησιν ἔχουσαι αὐτὴ ἢ χρηστὴ καὶ οὐράνιος μήτηρ, ἢ χάρις τοῦ πνεύματος, ἐρχομένη πρὸς τὰς ζητούσας αὐτὴν ψυχὰς ἀναλαμβάνει ἐν ταῖς ἰδίαις τῆς ζωῆς ἀγκάλαις καὶ ἀναθάλλει τῇ πνευματικῇ καὶ

οὐρανίῳ τοῦ τρυφεροῦ καὶ ἐπιθυμητοῦ καὶ ἀγίου καὶ λογικοῦ καὶ ἀδόλου γάλακτος τροφῆ εἰς αἴσθησιν καὶ ἐπίγνωσιν τοῦ οὐρανίου πατρὸς ὁσημέραι ἐν προκοπῇ τῆς νοητῆς ἡλικίας αὐξανόμενοι, ἕως οὗ εἰς τέλειον μέτρον ἐλθοῦσαι καὶ «εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ» κατανήσασαι κατὰ τὸν τοῦ ἀποστόλου λόγον τῆς αἰωνίου ζωῆς τὴν μετουσίαν κομίσωνται.

27.5 Αὐτὸς γὰρ ὁ κύριος τῇ ἰδίᾳ χρηστότητι καὶ εὐδοκίᾳ τοὺς διεσκορπισμένους ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ψυχῆς λογισμοὺς συνάγειν εἰς ἓνα ἔνθεον καὶ ἄνω προσέχοντα λογισμὸν δύναται. ὡσπερ γὰρ τὸ γάλα λύεται ἐν ἀπαλότητι καὶ κέχυται ἐν τῷ ἀγγεῖῳ ἐν χαννότητι, πυτίας δὲ βληθείσης συνάγεται εἰς μίαν τινὰ στερρότητα καὶ παγιότητα, καὶ τὸ ἄλευρον ὁμοίως ἐν πολλῇ κέχυται τῇ λεπτότητι, ζύμης δὲ βληθείσης (ὡς ὁ κύριος ὑπέθετο τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν παρεικάσας τὰ «τρία σάτα τοῦ ἀλεύρου», «ἕως οὗ», φησίν, «ζυμωθῆ ὄλον») συνάγεται εἰς ἐνότητα διὰ τοῦ ὕδατος τὸ πολύχουν ἄλευρον, καὶ τίς δύναται εἰς στερρότητα καὶ χρησιμότητα εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων τροφήν ἀπεργάσασθαι ὥστε ἄρτον γενέσθαι, εἰ μὴ τὸ πῦρ μόνον; τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ, ἐν πολλῇ χαννότητι καὶ ὑδαρότητι τοῦ κόσμου κεχυμένη διὰ τὴν πρόληψιν τῆς πρὸς τὰ πάθη συνηθείας καὶ τὴν τῶν λογισμῶν λεπτότητα ἀλεύρου τρόπον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ καταμεμερισμένη τίς δύναται ἐνώσει τὰ ἐσκορπισμένα αὐτῆς νοήματα καὶ στερρόν καὶ θεῖον καὶ εὐθὴ λογισμὸν ἀποκαταστήσει, εἰ μὴ διὰ πίστεως τῆς ψυχῆς ἡ δύναμις τῆς χάριτος καὶ τὸ ἐπουράνιον πῦρ τοῦ πνεύματος τῇ ἰδίᾳ δοκιμασίᾳ εἰς χρησιμότητα καὶ σωφροσύνην τῷ ἐπουρανίῳ πατρὶ ἀποκαταστήσει, καὶ οὕτως ἀξία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν γενέσθαι δύναται; ὁμοίως καὶ ὁ ποιμὴν «τὰ διεσκορπισμένα» πρόβατα συνάγει τῇ ἰδίᾳ φωνῇ εἰς μίαν ποίμνην, καὶ αὐτῷ ἀκολουθοῦσιν συνηγμένα ἀλλήλοις καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὀδηγούμενα. οὐαὶ ἐκείνῳ τῷ ποιμνίῳ τῷ μὴ ἔχοντι τὸν ὀδηγοῦντα εἰς τὰς καλὰς νομάς ἃς αὐτὸς ἐπίσταται, ὅτι ὑπὸ λύκων καὶ θηρίων διαφθείρεται. οὐαὶ ψυχῇ τῇ μὴ ἐχούσῃ ἐν αὐτῇ ἐν πληροφορίᾳ τὸν ὀδηγὸν καὶ ποιμένα τῶν λογισμῶν αὐτῆς Χριστόν, ὅτι ὑπὸ τῶν δεινῶν λύκων καὶ τῶν θηρίων, τῶν πνευμάτων «τῆς πονηρίας», διεσκορπισμένη τοῖς λογισμοῖς καταναλίσκεται.

27.6 Πρόσωπα δὲ ἔχει ὁ λόγος σωματικῶς καὶ πνευματικῶς, ἐπειδὴ καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ἔχομεν· πάντα γὰρ τὰ ὁμοιώματα ὡσπερ ἕξωθεν σωματικῶς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καλεῖται, οὕτω δύναται καθ' ἓνα ἕκαστον πνευματικῶς νοεῖσθαι ἐν τῇ τῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς συνάξει καὶ ἐνώσει. ὁμοίως πάλιν τὸ πολύχουν τοῦ σίτου τῶν σταχύων εἰς ἕτερον πρόσωπον ἔστι νοεῖν. ἰδοὺ γὰρ ὀρώμεν, ὅτι πανταχόθεν συνάγεται διεσκορπισμένον ἐν πολλαῖς γαίαις καὶ ἀρούραις εἰς μίαν ἄλωνα, εἶτα συνθλιβόμενον καὶ συμπατούμενον ὑπὸ ζῶων λεπτύνεται ἢ καλάμη σὺν τῷ σίτῳ· καὶ τίς δύναται τὸ ἄχυρον τοῦ σίτου χωρίσαι, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνέμου πνεύσει καὶ διαχωρίσει αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων; τὸν αὐτὸν τρόπον τίς δύναται ψυχὴν ἐσκορπισμένην καὶ κεχυμένην ἐν τῇ τοῦ κόσμου γῆ, τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν παθῶν πλάνη, συναγαγεῖν ἐν τῇ ἀλωᾷ τῆς καρδίας καὶ χωρίσαι ἐξ αὐτῆς τὴν μεμιγμένην ἁμαρτίαν τῶν λογισμῶν τῆς κακίας, εἰ μὴ μόνον τὸ οὐράνιον τοῦ Χριστοῦ πνεῦμα πνεύσει ἐν αὐτῇ; φησὶ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς· «οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ τὸν μὲν σῖτον συνάξει ἐν ἀποθήκῃ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ».

27.7 Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς καὶ δεηθῶμεν τοῦ κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν πόνῳ καρδίας καὶ πόθῳ στοργῆς ζητοῦντες αὐτὸν μόνον, ἐπὶ μηδενὶ τοῦ κόσμου (ἡδονῇ ἢ δόξῃ ἢ ἀρχῇ ἢ ἐτέρῳ τινί) ἐπαναπαυόμενοι ἢ μόνον πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπιπόθησιν ἔχοντες, ἵνα συναγάγῃ τοὺς ἐσκορπισμένους ἡμῶν λογισμοὺς, ἵνα τῆς

ἐπισκέψεως καὶ τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ καταξιωθέντες καὶ ὑπ' αὐτοῦ προσληφθέντες καὶ τροποφορηθέντες τῆς αἰωνίου ζωῆς ἄξιοι γενώμεθα, ἴν' ὡς σῖτος καθαρὸς καθαρισθέντες ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν χώρα ὑπ' αὐτοῦ ἀποτεθῶμεν. ὥσπερ γὰρ ἐργάτης ἢ γεωργὸς πᾶσαν ὕλην καὶ βοτάναν καὶ χόρτον καταλιμπάνων ἐπὶ τὴν ἐργασίαν καὶ συλλογὴν τοῦ σίτου πορεύεται (οἶδε γὰρ ὅτι ἐκεῖθεν τὸ κέρδος καὶ τὴν ἀνάπαυσιν ἔχει), οὕτω καὶ ὁ καλὸς καὶ ἀληθινὸς γεωργὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν ὁ κύριος ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιδημίᾳ πάντα τὰ ἔθνη καὶ πάσας προαιρέσεις ὑλικὰς καὶ κοσμικὰς, ὡς μὴ χρησιμευούσας αὐτῷ καταλιμπάνων καὶ παριδῶν, ἐπὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ καὶ πιστοὺς καὶ φίλους καὶ μόνον αὐτὸν ἀγαπώντας καὶ ὡς σῖτος καλὸς «εἰς τὴν ἀποθήκην» τῆς ζωῆς αὐτοῦ καταρτισθέντας ἔρχεται καὶ τούτους συνάγει μόνους εἰς τὴν ἐπουράνιον τοῦ πατρὸς βασιλείαν, τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν ἀκάρπων ἀνθρώπων παριδῶν ὡς χόρτον ἄκαρπον «πυρὶ» παραδώσει, τοὺς τὸ θέλημα αὐτοῦ μὴ πεποιηκότας. Σπουδάσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς ἐν πάσῃ ἀγαθῇ ἀναστροφῇ καὶ τῇ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν παραφυλακῇ καὶ πάσαις ταῖς τῆς ζωῆς ἐντολαῖς πάντοτε ἐνέχεσθαι καὶ τὴν τοῦ πνεύματος μετουσίαν κομίσασθαι, ἴν' ὥσπερ σῖτος καθαρὸς γενόμενοι ὑπ' αὐτοῦ συναχθῆναι εἰς τὴν βασιλείαν ἄξιοι γενώμεθα. Ἀμήν.